

Dziennik Urzędowy

C 280

Unii Europejskiej

Wydanie polskie

Informacje i zawiadomienia

Rocznik 64

13 lipca 2021

Spis treści

IV *Informacje*

INFORMACJE INSTYTUCJI, ORGANÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH UNII EUROPEJSKIEJ

Komisja Europejska

2021/C 280/01

Zawiadomienie Komisji – w sprawie wytycznych technicznych dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów na potrzeby Funduszu InvestEU

1

IV

(Informacje)

INFORMACJE INSTYTUCJI, ORGANÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH
UNII EUROPEJSKIEJ

KOMISJA EUROPEJSKA

ZAWIADOMIENIE KOMISJI

**w sprawie wytycznych technicznych dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru
projektów na potrzeby Funduszu InvestEU**

(2021/C 280/01)

ZASTRZEŻENIE:

Celem niniejszego zawiadomienia jest udzielenie wytycznych technicznych dotyczących analizy i kontroli zrównoważonego charakteru projektów objętych wsparciem w ramach InvestEU, zgodnie z motywem 13 oraz art. 8 ust. 5 i 6 rozporządzenia w sprawie InvestEU.

Niniejszy dokument został sporządzony przez Komisję przy wsparciu w ramach inicjatywy JASPERS i we współpracy z potencjalnymi partnerami wykonawczymi. Jeżeli chodzi o wymiar klimatyczny, dokument ten jest spójny z wytycznymi technicznymi dotyczącymi weryfikacji inwestycji w infrastrukturę pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027. W możliwym i stosownym stopniu niniejszy dokument odzwierciedla również wyniki dwóch badań. Pierwsze badanie, wynikiem którego jest dokument dotyczący wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji objętych Programem InvestEU pod względem wpływu na środowisko, zrealizowała Dyrekcja Generalna ds. Środowiska. Drugie badanie, wynikiem którego jest dokument na temat Programu InvestEU – wytyczne dotyczące kontroli operacji z zakresu finansowania i inwestycji pod kątem zapewnienia zrównoważonego rozwoju społecznego, przeprowadzono pod kierownictwem Dyrekcji Generalnej ds. Zatrudnienia.

Wytyczne dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów są przeznaczone dla partnerów wykonawczych, pośredników finansowych i promotorów projektów/ostatecznych odbiorców zaangażowanych we wdrażanie Funduszu InvestEU. Wytyczne dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów mogą być przydatne również w odniesieniu do innych programów.

Niniejsze wytyczne mogą być aktualizowane na podstawie doświadczeń związanych z wdrażaniem odnośnych przepisów UE. Uzupełnieniem niniejszych wytycznych mogą być zagadnienia lub wytyczne międzynarodowe, krajowe lub sektorowe.

SPIS TREŚCI

	Strona
1. WPROWADZENIE	5
1.1. Zakres stosowania	5
1.2. Zgodność z prawem	6
1.3. Progi	7
1.4. Wytyczne dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów a kryteria określone w ramach unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego rozwoju	7
1.5. Ewaluacja śródkresowa i przegląd śródkresowy niniejszych wytycznych	10
2. KONTROLA ZRÓWNOWAŻONEGO CHARAKTERU BEZPOŚREDNICH OPERACJI FINANSOWANIA	10
2.1. Ogólne zasady i ogólne podejście do kontroli	10
2.2. Wymiar klimatyczny	12
2.2.1. Wprowadzenie	12
2.2.2. Ogólne podejście do kontroli zrównoważonego charakteru projektów pod względem wpływu na klimat	13
2.2.3. Zgodność z prawem	15
2.2.4. Odporność na zmianę klimatu	16
2.2.5. Neutralność klimatyczna i łagodzenie zmiany klimatu	21
2.2.6. Sprawozdawczość i monitorowanie	25
2.3. Wymiar środowiskowy	26
2.3.1. Ogólne podejście do weryfikacji pod względem wpływu na środowisko	26
2.3.2. Zgodność z prawem	29
2.3.3. Analiza w ramach InvestEU pod kątem wymiaru środowiskowego	33
2.3.4. Kontrola: łagodzenie, określenie ilościowe i monetyzacja	35
2.3.5. Pozytywny program	37
2.3.6. Sprawozdawczość i monitorowanie	37

	Strona
2.4. Wymiar społeczny	38
2.4.1. Ogólne podejście do kontroli zrównoważonego charakteru pod względem społecznym ...	38
2.4.2. Ramy zgodności z prawem w wymiarze społecznym	40
2.4.3. Analiza operacji pod kątem społecznym	40
2.4.4. Kategoryzacja ryzyka społecznego	44
2.4.5. Weryfikacja pod względem wpływu na społeczeństwo	47
2.4.6. Pozytywny program	54
2.4.7. Sprawozdawczość i monitorowanie	56
2.5. Przepisy horyzontalne dotyczące trzech wymiarów	56
2.5.1. Zdolność promotora projektu	56
2.5.2. Ustalenia umowne	57
2.6. Ekonomiczna ocena operacji	57
2.6.1. Formy oceny ekonomicznej	58
2.6.2. Stosowane praktyki w zakresie oceny ekonomicznej	59
2.6.3. Zalecenia dotyczące InvestEU	59
2.7. Ogólne finansowanie przedsiębiorstw	60
3. PODEJŚCIE W ZAKRESIE KONTROLI ZRÓWNOWAŻONEGO CHARAKTERU OPERACJI FINANSOWANIA POŚREDNIEGO	61
3.1. Ogólne wymagania dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów	61
3.2. Rodzaje finansowania	62
3.2.1. Fundusze inwestycji infrastrukturalnych	62
3.2.2. Fundusze kapitałowe lub dłużne inne niż fundusze inwestycji infrastrukturalnych	64
3.2.3. Linie kredytowe lub inne produkty dłużne udzielane MŚP, małym spółkom o średniej kapitalizacji i innym kwalifikującym się podmiotom przez pośredników finansowych	65

	Strona
4. ROLE, OBOWIĄZKI I PROCES INVESTEU	66
4.1. Rola i obowiązki	66
4.1.1. Rola i obowiązki promotora projektu/ostatecznego odbiorcy	66
4.1.2. Rola i obowiązki partnera wykonawczego	67
4.1.3. Rola pośrednika finansowego	68
4.1.4. Rola Komitetu Inwestycyjnego	68
4.1.5. Rola Komisji	68
4.1.6. Właściwe organy publiczne	69
4.2. Proces InvestEU	69
4.2.1. Kontrola zgodności z polityką	69
4.2.2. Formularz wniosku o udzielenie gwarancji	70
4.2.3. Tabela wskaźników	70
4.2.4. Przedkładanie sprawozdań Komisji	70
Załącznik 1 –Wykaz wymogów prawnych	72
Załącznik 2 –Informacje, które należy przekazać Komitetowi Inwestycjnemu InvestEU (rozdział 2)	76
Załącznik 3 –Listy kontrolne przeznaczone dla partnerów wykonawczych na potrzeby przeprowadzania kontroli w ramach poszczególnych wymiarów	79
Załącznik 4 –Inne materiały i wytyczne, które można uwzględnić podczas kontroli zrównoważonego charakteru projektów w ramach InvestEU	108
Załącznik 5 –Glosariusz	111
Załącznik 6 –Dodatkowe wskazówki dotyczące finansowania przez pośredników (rozdział 3)	114

1. WPROWADZENIE

W rozporządzeniu w sprawie InvestEU⁽¹⁾ wprowadza się koncepcję **zrównoważonego charakteru** operacji z zakresu finansowania i inwestycji jako istotnego elementu procesu podejmowania decyzji przy zatwierdzaniu wykorzystania gwarancji UE. Do celów niniejszego dokumentu **zrównoważony charakter**⁽²⁾ odnosi się do trzech wymiarów określonych w art. 8 ust. 5 rozporządzenia w sprawie InvestEU: klimatycznego, środowiskowego i społecznego.

W celu zapewnienia, aby operacje z zakresu finansowania i inwestycji objęte wsparciem w ramach Funduszu InvestEU były zgodne z szerszymi zobowiązaniami UE w zakresie zrównoważonego rozwoju lub aby przyczyniały się do wypełniania takich zobowiązań, w rozporządzeniu w sprawie InvestEU zawarto wymóg przeprowadzenia kontroli zrównoważonego charakteru projektów *ex ante*, której celem jest identyfikacja i uwzględnienie każdego znaczącego (negatywnego i pozytywnego) oddziaływania, jakie takie operacje mogą mieć w trzech wspomnianych wymiarach.

Celem niniejszych wytycznych jest wsparcie partnerów wykonawczych, pośredników finansowych i promotorów projektów/ostatecznych odbiorców w dążeniu do spełnienia określonych w rozporządzeniu w sprawie InvestEU wymogów dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów. Chociaż wytyczne sporządzono konkretnie z myślą o Funduszu InvestEU, mogą one mieć szersze zastosowanie i być przydatne dla każdego (np. promotora projektów, instytucji finansowej lub organu publicznego), kto w swojej działalności pragnie uwzględniać aspekty zrównoważonego rozwoju. Niniejsze wytyczne opracowano we współpracy z potencjalnymi partnerami wykonawczymi.

Niniejsze wytyczne są zgodne z zasadą proporcjonalności, przejrzystości i unikania nadmiernego obciążenia administracyjnego. W proponowanych podejściach dotyczących wymiaru klimatycznego, środowiskowego i społecznego uwzględniono stosowane praktyki i szczególne potrzeby występujące w tych obszarach.

Niniejsze wytyczne mają następującą strukturę:

- **rozdział 1** – w rozdziale tym przedstawiono ogólny **kontekst prawny** i wyjaśniono niektóre **pojęcia** stosowane w wytycznych;
- **rozdział 2** – rozdział ten zawiera opis podejścia dotyczącego kontroli zrównoważonego charakteru **operacji finansowanych bezpośrednio**. W rozdziale tym przedstawiono: (i) szczegółowe wytyczne dotyczące sposobu przeprowadzania analizy każdego z trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju, a także (ii) zalecenia dotyczące sposobu uwzględniania wyników tejże analizy w ekonomicznej ocenie projektów;
- **rozdział 3** – w rozdziale tym przedstawiono wskazówki dotyczące aspektów kontroli zrównoważonego charakteru projektów w zakresie **transakcji finansowanych pośrednio**. Wskazówki te opierają się na różnych rodzajach finansowania i obowiązujących wymogach uwzględniających specyfikę takich transakcji;
- **rozdział 4** – rozdział ten zawiera opis **ról i zakresu obowiązków** poszczególnych zaangażowanych podmiotów, a także informacje dotyczące tego, w jaki sposób kontrolę zrównoważonego charakteru projektów można dostosować do ogólnych procesów InvestEU;
- **załączniki** – w tej części zawarto listy kontrolne ułatwiające partnerom wykonawczym i promotorom projektów przeprowadzenie kontroli zrównoważonego charakteru projektów, a także podsumowanie dalszych dostępnych źródeł.

1.1. Zakres stosowania

Ocenę pod kątem aspektów zrównoważonego rozwoju należy przeprowadzić w przypadku operacji z zakresu finansowania i inwestycji we wszystkich segmentach, w ramach których działa Fundusz InvestEU. Ze względu jednak na konieczność zapewnienia proporcjonalności i ograniczenia nadmiernego obciążenia administracyjnego konieczne będzie wprowadzenie pewnego zróżnicowania między operacjami i segmentami. Odpowiednie wymogi dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów przedstawiono w art. 8 ust. 5 i 6 rozporządzenia w sprawie InvestEU.

Zgodnie z art. 8 ust. 5 tego rozporządzenia operacje z zakresu finansowania i inwestycji („operacje”) o wartości powyżej określonego progu (o którym mowa w dalszej części niniejszych wytycznych w rozdziale 1.3) zgłoszone do objęcia wsparciem w ramach InvestEU należy w pierwszej kolejności poddać **analizie w ramach InvestEU**⁽³⁾. Analiza ta ma pomóc partnerom wykonawczym w ustaleniu, czy dane operacje mają (negatywne lub pozytywne) oddziaływanie na środowisko, klimat lub kwestie społeczne.

(1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523 z dnia środy, 24 marca 2021 r. ustanawiające Program InvestEU i zmieniające rozporządzenie (UE) 2015/1017 (Dz.U. L 107 z 26.3.2021, s. 30), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0523&from=PL>.

(2) Niniejszy dokument nie dotyczy sytuacji finansowej związanej z operacjami z zakresu finansowania i inwestycji objętymi wsparciem w ramach InvestEU.

(3) Pojęcie analizy w ramach InvestEU stosuje się wyłącznie do celów niniejszych wytycznych i nie należy go mylić z pojęciem oceny przeprowadzanej przez odpowiednie właściwe organy na przykład w kontekście dyrektywy w sprawie OOS i innych stosownych przepisów.

Jeżeli w wyniku analizy w ramach InvestEU partner wykonawczy stwierdzi, że dana operacja oddziałuje w znaczący sposób na którykolwiek z tych trzech wymiarów, taką operację należy poddać **kontroli zrównoważonego charakteru**. Zakres takiej kontroli będzie zależał od wyniku analizy w ramach InvestEU i może obejmować kontrolę w co najmniej jednym wymiarze. Celem kontroli będzie zminimalizowanie negatywnego oddziaływania danej operacji i zmaksymalizowanie wynikających z niej korzyści dla każdego z trzech wymiarów.

Do celów niniejszych wytycznych **projekt** oznacza inwestycję w rzeczowe aktywa trwałe lub w działalność o jasno określonym zakresie i jasno określonych celach, co obejmuje: (i) infrastrukturę; (ii) zakup sprzętu, maszyn lub innego rodzaju wydatki kapitałowe; (iii) rozwój technologii; (iv) konkretne badania naukowe, działalność w zakresie technologii cyfrowych lub innowacji; (v) prace modernizacyjne służące poprawie efektywności energetycznej. **Przedmiotem analizy i kontroli muszą być projekt i jego oddziaływanie.**

W przypadku **finansowania o celu ogólnym (np. ogólnego finansowania przedsiębiorstw) lub bezpośrednich inwestycji kapitałowych** ocena będzie dotyczyła: (i) ogólnego podejścia ostatecznego odbiorcy w zakresie uwzględnienia kwestii zrównoważonego rozwoju w jego działalności; oraz (ii) jego zdolności do uwzględnienia powiązanych aspektów i oddziaływania jego działalności.

1.2. Zgodność z prawem

Operacje z zakresu finansowania i inwestycji wspierane w ramach Funduszu InvestEU, niezależnie od wielkości i tego, czy przeprowadzono kontrolę czy nie, muszą być zgodne z odpowiednimi przepisami unijnymi i krajowymi. Obejmuje to przestrzeganie mających zastosowanie obowiązków w dziedzinie prawa ochrony środowiska, prawa socjalnego i prawa pracy ustanowionych w prawie Unii, prawie krajowym, układach zbiorowych lub międzynarodowych konwencjach w dziedzinie prawa socjalnego i prawa ochrony środowiska wymienionych w załączniku X do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE ⁽⁴⁾.

Partner wykonawczy (lub pośrednik finansowy w przypadku finansowania pośredniego) powinien zidentyfikować odpowiednie wymogi prawne ⁽⁵⁾ mające zastosowanie do danej operacji oraz zweryfikować ⁽⁶⁾ zgodność z przepisami ustawowymi i wykonawczymi prawa ochrony środowiska i prawa socjalnego.

Kontrola zrównoważonego charakteru projektów przeprowadzona do celów rozporządzenia w sprawie InvestEU nie zastąpi kontroli zgodności z wymogami prawnymi określonymi w prawie unijnym i krajowym. Oceny przeprowadzane na podstawie prawa unijnego i krajowego będą stanowić źródło niezbędnych danych wejściowych (tj. szacunków dotyczących emisji bazowych, opisów prawdopodobnego znacznego wpływu projektu, korzystnych skutków itp.), które w stosownych przypadkach zostaną wykorzystane na potrzeby kontroli. Kontrola zrównoważonego charakteru projektów pozwoli określić, czy występuje jakikolwiek wpływ rezydualny. Umożliwi też określenie ilościowe i – w stosownych przypadkach – oszacowanie wartości pieniężnej wpływu rezydualnego ocenionego jako wpływ o wysokim lub średnim ryzyku. Kolejnym etapem kontroli będzie uwzględnienie wpływu rezydualnego w ekonomicznej ocenie projektu wraz z oczekiwanymi korzyściami wynikającymi z pozytywnego oddziaływania projektu. Stanowi to prawdziwą wartość dodaną kontroli zrównoważonego charakteru projektów wykraczającą poza zgodność z wymogami prawnymi.

Współprawodawcy ustanowili wyraźny wymóg, aby partnerzy wykonawczy przeprowadzali kontrolę zrównoważonego charakteru inwestycji objętych wsparciem w ramach Funduszu InvestEU. Tym samym podnieśli poprzeczkę, wychodząc poza sam wymóg zachowania zgodności z obowiązującymi przepisami. Wytyczne współprawodawców w tym zakresie zawarto w rozporządzeniu w sprawie InvestEU. Na przykład w niektórych motywach odniesiono się do Europejskiego filaru praw socjalnych ⁽⁷⁾, porozumienia paryskiego ⁽⁸⁾, celów zrównoważonego rozwoju ONZ ⁽⁹⁾, a także do sprawozdania na temat globalnego ryzyka z 2018 r. ⁽¹⁰⁾. Art. 8 ust. 5 rozporządzenia w sprawie InvestEU stanowi, że projekty niezgodne z celami klimatycznymi nie kwalifikują się do wsparcia w ramach Funduszu InvestEU. Ponadto w art. 8 ust. 6 tego rozporządzenia jest mowa o ocenie ryzyka i wrażliwości na zmiany klimatu na potrzeby przystosowania się do zmiany klimatu i zapewnienia odporności na zmianę klimatu oraz o koszcie emisji gazów cieplarnianych, oszacowaniu oddziaływania pod względem kluczowych składników kapitału naturalnego, oddziaływaniu społecznym projektów i identyfikacji projektów, które są niezgodne z realizacją celów klimatycznych.

⁽⁴⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz.U. L 94 z 28.3.2014, s. 65), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=PL>.

⁽⁵⁾ Niewyczerpujący wykaz wymogów prawnych, które należy rozważyć i w razie potrzeby spełnić, przedstawiono w załączniku 1 do niniejszych wytycznych. Mające zastosowanie przepisy mogą się różnić w zależności od sektora działalności gospodarczej i państwa.

⁽⁶⁾ Nie oczekuje się, że partnerzy wykonawczy lub pośrednicy finansowi zastąpią właściwe organy odpowiedzialne za egzekwowanie przestrzegania wymogów prawnych. Powinni oni sprawdzić, czy istnieje dowód zgodności z prawem w postaci pozwoleń, zezwoleń, wymaganego oświadczenia własnego itp., zależnie od przypadku.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_pl

⁽⁸⁾ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

⁽⁹⁾ <https://sdgs.un.org/goals>

⁽¹⁰⁾ <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2018>

1.3. Progi

Zgodnie z zasadą proporcjonalności i wymogami określonymi w art. 8 ust. 5 rozporządzenia w sprawie InvestEU **operacje nieosiągające określonego progu są wyłączone z wymogu przeprowadzenia analizy i kontroli zrównoważonego charakteru projektów**. Próg ten ma zastosowanie konkretnie do kontroli zrównoważonego charakteru projektów w ramach InvestEU i w żaden sposób nie zastępuje zobowiązań prawnych wiążących dla podmiotów prowadzących projekty i wynikających z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE w sprawie oceny oddziaływania na środowisko ⁽¹¹⁾ (zwanej dalej „dyrektywą w sprawie OOS”) lub innych mających zastosowanie przepisów unijnych lub krajowych.

Na podstawie obecnych praktyk i dotychczasowych doświadczeń zyskanych w obszarze oceny oddziaływania na środowisko i kontroli zrównoważonego charakteru projektów infrastrukturalnych **progi, poniżej których nie będzie wymagane przeprowadzenie kontroli zrównoważonego charakteru projektów**, przedstawiono w dwóch punktach poniżej:

(i) **W przypadku operacji bezpośrednich:**

- a) W odniesieniu do projektów (inwestycyjnych), na podstawie całkowitego kosztu inwestycyjnego projektu, próg wynosi **10 mln EUR** ⁽¹²⁾;
- b) W odniesieniu do ogólnego finansowania przedsiębiorstw/bezpośrednich inwestycji kapitałowych, na podstawie całkowitej kwoty finansowania przekazanej przez partnera wykonawczego na rzecz ostatecznego odbiorcy, próg wynosi **10 mln EUR**.

(ii) **W przypadku operacji realizowanych przez pośredników:**

- a) W przypadku funduszy inwestycji infrastrukturalnych do projektów bazowych realizowanych w ramach tych funduszy ma zastosowanie ten sam próg co w przypadku operacji bezpośrednich. Na podstawie całkowitego kosztu inwestycyjnego projektu próg wynosi **10 mln EUR**.
- b) W przypadku MŚP, małych spółek o średniej kapitalizacji i pozostałych kwalifikujących się przedsiębiorstw przeprowadzenie analizy lub pełnej kontroli zrównoważonego charakteru projektów nie będzie wymagane ⁽¹³⁾. Zastosowanie będą jednak miały uproszczona kontrola zrównoważonego charakteru projektów oraz szczególne gwarancje w celu zapewnienia minimalnego dostosowania do zobowiązań UE bez nadmiernego obciążania złożonymi wymogami małych podmiotów gospodarczych. Podejście w zakresie kontroli zrównoważonego charakteru finansowania przez pośredników przedstawiono w rozdziale 3 niniejszych wytycznych.

1.4. Wytyczne dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów a kryteria określone w ramach unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego rozwoju ⁽¹⁴⁾

Określony w rozporządzeniu w sprawie InvestEU wymóg dotyczący kontroli zrównoważonego charakteru projektów ma zachęcać do przedstawiania projektów mających pozytywne oddziaływanie na klimat, środowisko i społeczeństwo, a jednocześnie ograniczających negatywne oddziaływanie oraz ma skutkować wyborem takich projektów. Kontrola zrównoważonego charakteru projektów umożliwia: (i) określenie oddziaływania projektu; (ii) wprowadzenie działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu lub środków łagodzących w odpowiedzi na to oddziaływanie; oraz (iii) w stosownych przypadkach wskazanie możliwości poprawy wyników projektu w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Unijna systematyka dotycząca zrównoważonego rozwoju umożliwia sklasyfikowanie niektórych rodzajów działalności gospodarczej jako zrównoważonej pod względem środowiskowym (tj. takiej, która znacząco przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego z sześciu celów środowiskowych ⁽¹⁵⁾ zdefiniowanych w rozporządzeniu (UE) 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje i która nie powoduje poważnych szkód w odniesieniu do któregośkolwiek z pozostałych pięciu celów środowiskowych oraz jest zgodna z minimalnymi gwarancjami społecznymi. W kontroli zrównoważonego charakteru projektów można uwzględnić tę klasyfikację, a następnie zidentyfikować w sposób bardziej dogłębny (szczegółowy) negatywne i pozytywne oddziaływanie. Z tego względu w stosownych przypadkach i w możliwym zakresie w procesie analizy i kontroli będą odpowiednio stosowane – po wejściu w życie – techniczne kryteria kwalifikacji, w tym zasada „nie czyni poważnych szkód”, określone w ramach unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego rozwoju.

Należy jednak zauważyć, że zakres inwestycji kwalifikujących się do Funduszu InvestEU wykracza poza rodzaje działalności gospodarczej uwzględnione w unijnej systematyce dotyczącej zrównoważonego rozwoju. Celem Funduszu InvestEU jest również stosowanie wyważonego podejścia do poszczególnych priorytetów polityki UE, z których część może nie wykazywać znacznego potencjału w zakresie zrównoważonego rozwoju, natomiast unijna systematyka dotycząca zrównoważonego rozwoju stanowi system klasyfikacji ustanowiony w celu określenia przede wszystkim tych rodzajów działalności, które w znaczny sposób przyczyniają się do osiągnięcia celów środowiskowych.

⁽¹¹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dz.U. L 26 z 28.1.2012, s.1), zmieniona dyrektywą 2014/52/UE.

⁽¹²⁾ Bez VAT.

⁽¹³⁾ Pozostaje to bez uszczerbku dla szczególnych kryteriów kwalifikowalności opracowanych w odniesieniu do poszczególnych rodzajów produktów.

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz.U. L 198 z 22.6.2020, s. 13).

⁽¹⁵⁾ Sześć celów środowiskowych określonych w rozporządzeniu (UE) 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje to: łagodzenie zmian klimatu; adaptacja do zmian klimatu; zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich; przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym; zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola; ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów.

Kryteria dotyczące zasady „nie czyn poważnych szkód”

W celu zapewnienia, aby projekty nie miały poważnego szkodliwego wpływu na osiągnięcie unijnych celów środowiskowych, jak określono w unijnej systematyce dotyczącej zrównoważonego rozwoju, punktem wyjścia jest zgodność z odpowiednim prawodawstwem UE w zakresie ochrony środowiska. Ponadto konieczne jest zapewnienie zgodności z odpowiednimi przepisami krajowymi w zakresie ochrony środowiska oraz uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach niezbędnych do tworzenia i realizacji projektów, w tym określonych w kryteriach dotyczących zasady „nie czyn poważnych szkód” wymienionych w unijnej systematyce dotyczącej zrównoważonego rozwoju. Mając na uwadze przepisy rozporządzenia w sprawie InvestEU i wytyczne zawarte w niniejszym dokumencie, można stwierdzić, że warunkiem podstawowym w przypadku każdej operacji z zakresu finansowania lub inwestycji kwalifikującej się do uzyskania wsparcia w ramach InvestEU jest jej zgodność z prawem.

Pozostałe obowiązujące kryteria dotyczące zasady „nie czyn poważnych szkód”, które nie odnoszą się do przepisów w zakresie ochrony środowiska, należy stosować na potrzeby proponowania środków łagodzących lub w celu wskazania projektów niezgodnych z celami klimatycznymi – w możliwym zakresie i przy zachowaniu najwyższej staranności – w przypadkach, w których zgodnie z niniejszymi wytycznymi konieczne jest przeprowadzenie kontroli (zarówno w zakresie finansowania bezpośredniego, jak i pośredniego, jak omówiono bardziej szczegółowo w rozdziałach 2 i 3).

W praktyce należy wykonać następujące kroki:

1. Na podstawie analizy w ramach InvestEU partner wykonawczy ustala, czy konieczne jest przeprowadzenie kontroli w zakresie konkretnych kryteriów/w określonym wymiarze.

2. Należy sprawdzić, czy dana działalność jest objęta zakresem stosowania unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego rozwoju ⁽¹⁶⁾.

3. Należy sprawdzić, czy w odniesieniu do danej działalności obowiązują kryteria dotyczące zasady „nie czyn poważnych szkód”.

4. Należy zastosować kryteria dotyczące tej zasady przy zachowaniu najwyższej staranności, proponując ewentualne dodatkowe działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu lub środki łagodzące.

Wszystkie operacje z zakresu finansowania i inwestycji objęte InvestEU ⁽¹⁷⁾, zarówno w obszarze finansowania bezpośredniego, jak i pośredniego, powinny spełniać następujące cztery warunki określone na podstawie kryteriów dotyczących zasady „nie czyn poważnych szkód” na potrzeby łagodzenia zmiany klimatu i zapewnienia minimalnych gwarancji społecznych, co służy wyraźnemu celowi, jakim jest brak zmiany ogólnych kryteriów kwalifikowalności InvestEU określonych w rozporządzeniu w sprawie InvestEU i w wytycznych inwestycyjnych. Te cztery warunki wymieniono w punktach poniżej:

- W przypadku projektów obejmujących następujące działania: rozkład beztlenowy bioodpadów, wychwytywanie i utylizacja gazu wysypiskowego – należy wprowadzić plan monitorowania ucieczki emisji metanu w obiekcie.
- W przypadku projektów obejmujących transport CO₂ i stałe podziemne geologiczne składowanie CO₂ – należy wprowadzić szczegółowy plan monitorowania zgodnie z przepisami dyrektywy 2009/31/WE ⁽¹⁸⁾ w sprawie CCS oraz dyrektywy (UE) 2018/410 ⁽¹⁹⁾ zmieniającej dyrektywę ustanawiającą unijny system handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS).

⁽¹⁶⁾ Kontrola zrównoważonego charakteru projektów ma zastosowanie do wszystkich rodzajów działalności objętych InvestEU, niezależnie czy są one objęte unijną systematyką dotyczącą zrównoważonego rozwoju czy nie, zgodnie z niniejszymi wytycznymi.

⁽¹⁷⁾ Operacje powinny spełniać kryteria kwalifikowalności określone w wytycznych inwestycyjnych, kartach produktów finansowych lub umowie w sprawie gwarancji.

⁽¹⁸⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla oraz zmieniająca dyrektywę Rady 85/337/EWG, Euratom, dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE, 2001/80/WE, 2004/35/WE, 2006/12/WE, 2008/1/WE i rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 (Dz.U. L 140 z 5.6.2009, s. 114).

⁽¹⁹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/410 z dnia 14 marca 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu wzmocnienia efektywnych pod względem kosztów redukcji emisji oraz inwestycji niskoemisyjnych oraz decyzję (UE) 2015/1814 (Dz.U. L 76 z 19.3.2018, s. 3).

- W przypadku projektów obejmujących następujące działania: kolejowy transport towarowy, transport towarowy wodami śródlądowymi, modernizacja aktywów w transporcie pasażerskim i towarowym wodami śródlądowymi, morski i przybrzeżny transport towarowy, usługi drogowego transportu towarowego – wsparcia w ramach InvestEU nie należy przeznaczać na finansowanie statków, pojazdów lub taboru przeznaczonych ⁽²⁰⁾ do transportu paliw kopalnych (w tym taboru używanego przy wydobywaniu węgla kamiennego lub zbiornikowców olejowych).
- Należy przestrzegać minimalnych gwarancji społecznych określonych w art. 18 rozporządzenia (UE) 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje ⁽²¹⁾. Te minimalne gwarancje nie mają wpływu na stosowanie surowszych wymogów – w stosownych przypadkach – dotyczących pracy, zdrowia, bezpieczeństwa oraz zrównoważonego rozwoju społecznego określonych w prawie Unii.

W szczególności partnerzy wykonawczy/pośrednicy finansowi powinni zwrócić się do promotora projektu/ostatecznego odbiorcy z prośbą oświadczenie, że ⁽²²⁾:

- 1) promotor projektu/ostateczny odbiorca wprowadził skuteczne środki, odpowiednie do charakteru i skali operacji oraz związane z nią ewentualnego ryzyka i oddziaływania w wymiarze środowiskowym i społecznym, w celu zapewnienia:
 - a) poszanowania praw socjalnych, tj. zapobiegania naruszaniu praw socjalnych ustanowionych w przepisach UE, oraz wyeliminowania wszelkiego ryzyka i negatywnego oddziaływania w obszarze praw człowieka spowodowanych ich operacją;
 - b) istotnego zaangażowania zainteresowanych stron ⁽²³⁾, w tym odpowiedniego mechanizmu dotyczącego rejestracji i rozpatrywania skarg, w stosownych przypadkach i zgodnie z wymogami określonymi w odpowiednich przepisach;
- 2) osoby pracujące przy projekcie ⁽²⁴⁾:
 - a) nie są ofiarami pracy przymusowej lub niewolniczej ani pracy dzieci;
 - b) mają zapewnione równe traktowanie i równe szanse (takie samo wynagrodzenie dla mężczyzn i kobiet za pracę o takiej samej wartości);
 - c) nie są dyskryminowane ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, religię, poglądy polityczne, pochodzenie narodowe lub społeczne;
 - d) mają wolność zrzeszania się (możliwość zakładania związków zawodowych i bycia ich członkami) oraz prawo do organizowania się (prawo do organizacji strajków); oraz
 - e) mają prawo do rokowań zbiorowych.

⁽²⁰⁾ Termin „przeznaczone” definiuje się jako zbudowane i nabyte z wyraźnym zamiarem wykorzystania przede wszystkim do transportu lub przechowywania paliw kopalnych w czasie trwania projektu (Źródło: Plan działania grupy EBI dotyczący uzyskania statusu banku klimatycznego na lata 2021–2025).

⁽²¹⁾ Minimalne gwarancje społeczne mają również zapewnić „przestrzeganie Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych oraz Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka, w tym zasad i praw określonych w ośmiu podstawowych konwencjach wskazanych w Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy oraz zasad i praw określonych w Międzynarodowej Karcie praw człowieka”. Nie podjęto jeszcze decyzji co do szczegółowych wymogów dotyczących zgodności, w związku z czym ta część nie ma w chwili obecnej zastosowania do operacji objętych InvestEU.

⁽²²⁾ Takie potwierdzenie może mieć formę oświadczenia własnego przedstawionego przez ostatecznego odbiorcę. Można go też dokonać, uwzględniając stosowne odniesienia w ustaleniach umownych: (i) między partnerem wykonawczym a ostatecznym odbiorcą; lub (ii) między partnerem wykonawczym a pośrednikiem finansowym oraz między pośrednikiem finansowym a ostatecznym odbiorcą, w zależności od przypadku.

⁽²³⁾ Takie zaangażowanie to inaczej udział społeczeństwa (który obejmuje dostęp do informacji i proces konsultacji) oraz dostęp do wymiaru sprawiedliwości określony w unijnych ramach prawnych (w tym w dyrektywie 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (dyrektywa w sprawie OOS) zmienionej dyrektywą 2014/52/UE oraz w dyrektywie 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola)).

⁽²⁴⁾ Termin „osoby pracujące przy projekcie” odnosi się do: (i) osób zatrudnionych lub zaangażowanych bezpośrednio przez promotora (w tym projektodawcę i agencje realizujące projekt) specjalnie do pracy nad projektem (osoby zatrudnione bezpośrednio); oraz (ii) osób zatrudnionych lub zaangażowanych za pośrednictwem osób trzecich do pracy nad podstawowymi funkcjami projektu, niezależnie od lokalizacji (pracownicy kontraktowi). Ponadto należy prowadzić analizę ryzyka wystąpienia procedury pracy dzieci lub pracy przymusowej w łańcuchach dostaw oraz zarządzać takim zidentyfikowanym ryzykiem.

1.5. Ewaluacja śródkresowa i przegląd śródkresowy niniejszych wytycznych

Zgodnie z art. 29 rozporządzenia w sprawie InvestEU do dnia 30 września 2024 r. Komisja musi przedstawić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z niezależnej śródkresowej ewaluacji Programu InvestEU. Ewaluacja ta musi również obejmować ocenę stosowania kontroli zrównoważonego charakteru projektów. Na podstawie wyników tej ewaluacji i po uwzględnieniu zmian na rynku finansowym, wejścia w życie unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego rozwoju⁽²⁵⁾ i zaktualizowanej dyrektywy w sprawie sprawozdawczości niefinansowej⁽²⁶⁾ z czasem wymogi opisane w niniejszych wytycznych mogą się zmienić (zarówno w odniesieniu do finansowania bezpośredniego, jak i pośredniego).

Dlatego też zdecydowanie zaleca się, aby zarówno partnerzy wykonawczy, jak i pośrednicy finansowi uwzględnili takie prawdopodobne zmiany, gdyż mogą one mieć wpływ na przyszłe operacje.

2. KONTROLA ZRÓWNOWAŻONEGO CHARAKTERU BEZPOŚREDNICH OPERACJI FINANSOWANIA

2.1. Ogólne zasady i ogólne podejście do kontroli

W niniejszym rozdziale określono metody i narzędzia dla partnerów wykonawczych niezbędne do przeprowadzenia w ramach InvestEU analizy i kontroli zaproponowanych *bezpośrednich operacji z zakresu finansowania i inwestycji* w trzech wymiarach zrównoważonego rozwoju, zgodnie z wymogami określonymi w art. 8 ust. 5 rozporządzenia w sprawie InvestEU⁽²⁷⁾. W art. 8 ust. 6 przedstawiono dalsze szczegóły dotyczące celu niniejszych wytycznych, które muszą umożliwiać:

- a) w odniesieniu do przystosowania się do zmiany klimatu – zapewnianie odporności na potencjalne negatywne oddziaływanie zmiany klimatu poprzez ocenę ryzyka i wrażliwości na zmiany klimatu, w tym poprzez odpowiednie działania przystosowawcze, a w odniesieniu do łagodzenia zmiany klimatu – uwzględnianie w analizie kosztów i korzyści kosztów emisji gazów cieplarnianych i pozytywnych skutków działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu;
- b) uwzględnienie całościowego oddziaływania projektów pod względem kluczowych składników kapitału naturalnego, a mianowicie powietrza, wody, gruntów i różnorodności biologicznej;
- c) oszacowanie oddziaływania społecznego projektów, w tym wpływu na równouprawnienie płci, włączenie społeczne niektórych obszarów lub populacji oraz rozwój gospodarczy obszarów i sektorów dotkniętych wyzwaniem strukturalnymi, takimi jak konieczność dekarbonizacji gospodarki;
- d) identyfikację projektów, które są niezgodne z realizacją celów klimatycznych;
- e) zapewnianie partnerom wykonawczym wytycznych na potrzeby analizy przewidzianej w ust. 5.

Na rys. 1 zilustrowano proponowane podejście dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru bezpośrednich operacji z zakresu finansowania i inwestycji w ramach InvestEU. Obejmuje ona następujące etapy:

- **ocenę zgodności** z przepisami unijnymi i krajowymi. Stanowi ona warunek konieczny do objęcia finansowaniem wszystkich operacji. Obejmuje ona ocenę zgodności z wymogami prawnymi w ramach trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju (klimatycznego, środowiskowego i społecznego) i może być przeprowadzona w czasie całego procesu kontroli równoległe do badania due diligence, w razie potrzeby, oraz należy ją zasadniczo ukończyć przed złożeniem wniosku o udzielenie gwarancji UE. Jeżeli przeprowadzenie oceny jest niemożliwe, w dokumentacji prawnej należy uwzględnić odpowiednie warunki zapewniające, aby projekt był w pełni zgodny z mającymi zastosowanie przepisami;
- **analizę w ramach InvestEU** służącą identyfikacji ewentualnego ryzyka i oddziaływania, jakie wiążą się z proponowanymi operacjami w odnośnych trzech wymiarach;
- **dalszą ocenę i kontrolę w zakresie stosownych elementów, których dotyczy ryzyko w poszczególnych wymiarach**, na podstawie zidentyfikowanego ewentualnego ryzyka i oddziaływania, w tym ustalenie działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu lub środków łagodzących i ocena zgodności z celami klimatycznymi⁽²⁸⁾;

⁽²⁵⁾ Do czasu przeprowadzenia tego przeglądu śródkresowego unijna systematyka dotycząca zrównoważonego rozwoju wejdzie w życie i opracowane zostaną kryteria techniczne dotyczące analizy. Prawdopodobnie opublikowane zostaną także dodatkowe wytyczne dotyczące sposobu uwzględnienia tych kryteriów.

⁽²⁶⁾ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12129-Revision-of-Non-Financial-Reporting-Directive>

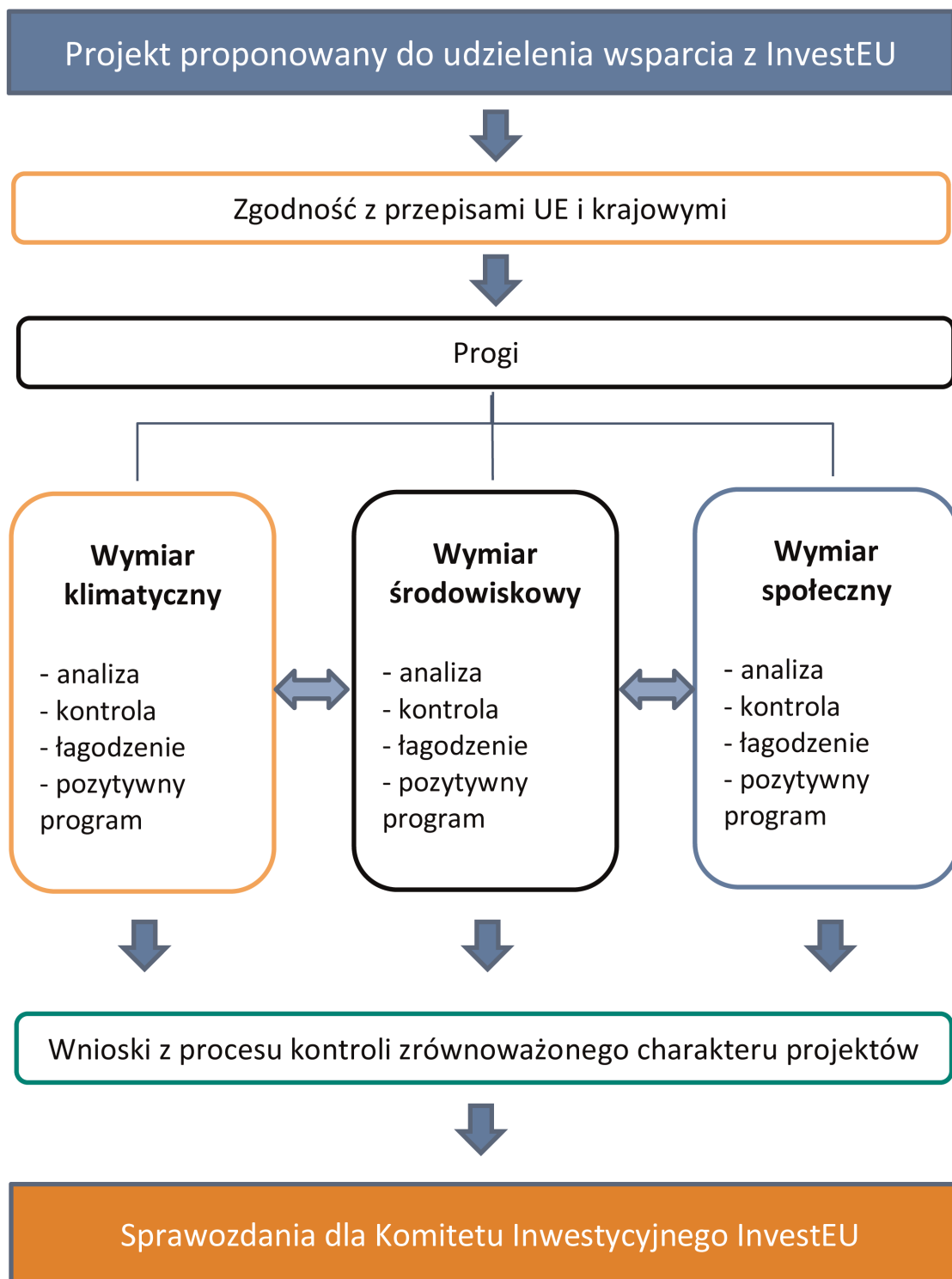
⁽²⁷⁾ Zgodnie z art. 8 ust. 5 rozporządzenia w sprawie InvestEU „[o]peracje z zakresu finansowania i inwestycji [objęte wsparciem w ramach Funduszu InvestEU, red.] poddaje się analizie, by sprawdzić, czy mają oddziaływanie na środowisko i klimat lub oddziaływanie społeczne. Jeśli operacje te mają takie oddziaływanie, podlegają kontroli zrównoważonego charakteru pod względem klimatycznym, środowiskowym i społecznym z myślą o zminimalizowaniu negatywnego oddziaływania i zmaksymalizowaniu korzyści w wymiarze klimatycznym, środowiskowym i społecznym. (...) Projekty, które są niezgodne z celami klimatycznymi, nie kwalifikują się do wsparcia na mocy niniejszego rozporządzenia”.

⁽²⁸⁾ Dodatkowe działania służące uniknięciu lub ograniczeniu wszelkich ewentualnych pozostałych negatywnych skutków lub opracowanie „pozytywnego programu” (tj. działań mających na celu zwiększenie zaufania do danej operacji pod względem jej wpływu na środowisko, społeczeństwo i klimat).

- **zakończenie kontroli zrównoważonego charakteru projektów i przedstawienie sprawozdania** Komitetowi Inwestycyjnemu InvestEU celem wsparcia procesu podejmowania decyzji w sprawie wniosku o udzielenie gwarancji UE.

Rysunek 1

Ogólny zarys podejścia do kontroli zrównoważonego charakteru projektów

Wszystkie operacje wspierane w ramach InvestEU, niezależnie od ich wielkości, muszą być zgodne z mającymi zastosowanie przepisami unijnymi i krajowymi. Z tego powodu **wszystkie operacje będą wymagały oceny oraz potwierdzenia ich zgodności z prawem**.

Jak opisano w poprzednim rozdziale, zastosowanie mają progi określone na podstawie wielkości całkowitej operacji z zakresu inwestycji, a w przypadku operacji poniżej takich progów przeprowadzenie analizy i kontroli nie będzie wymagane. Wyjątek od tej zasady stanowią projekty, które wymagają przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko na podstawie dyrektywy w sprawie OOS (przedsięwzięcia wymienione w załączniku I lub przedsięwzięcia wymienione w załączniku II określone jako podlegające ocenie) – w tych przypadkach przeprowadzenie kontroli w wymiarze środowiskowym, społecznym i klimatycznym będzie wymagane niezależnie od całkowitego kosztu projektu, w odniesieniu do oddziaływania określonego w sprawozdaniu z OOS⁽²⁹⁾ i na podstawie tego sprawozdania. Takie podejście jest zgodne z wymogami określonymi w rozporządzeniu w sprawie InvestEU.

Zdecydowanie zaleca się jednak, aby w przypadku poszczególnych projektów o wartości poniżej ustalonego progu partnerzy wykonawczy i promotorzy projektów ocenili: (i) czy z daną operacją z zakresu inwestycji wiąże się znaczne ewentualne ryzyko w co najmniej jednym wymiarze zrównoważonego rozwoju; oraz (ii) czy w przypadku danej operacji z zakresu inwestycji korzystne byłoby przeprowadzenie co najmniej etapu analizy opisanego w kolejnych sekcjach.

W celu propagowania stosowania pozytywnego programu zdecydowanie zaleca się, aby partnerzy wykonawczy we współpracy z promotorami projektów/ostatecznymi odbiorcami rozważyli możliwość zwiększenia pozytywnego oddziaływania projektów, które finansują, co skutkowałoby poprawą wyników danej operacji pod względem zrównoważonego rozwoju. Opracowano listy kontrolne – z których można korzystać na zasadzie dobrowolności – pomocne w identyfikacji możliwości zwiększenia pozytywnego oddziaływania (zob. załącznik 3).

Ponadto w niniejszych wytycznych zaleca się, aby ocenę w odniesieniu do przedmiotowych trzech wymiarów przeprowadzano w sposób zintegrowany, przywiązując szczególną uwagę do powiązań i synergii występujących między poszczególnymi wymiarami⁽³⁰⁾.

W przypadku projektów infrastrukturalnych przeprowadzenie wszystkich procedur prawnych koniecznych do uzyskania pozwoleń i zezwoleń zajmuje stosunkowo dużo czasu. Przyjmuje się, że w przypadku projektów, w odniesieniu do których wydano już wszystkie niezbędne zezwolenia i pozwolenia, a w wyniku kontroli ustalono dodatkowe środki, możliwe jest zalecenie i wdrożenie jedynie ograniczonych dodatkowych środków w niektórych sytuacjach (na przykład nie ma już możliwości wdrożenia środków, które można było zastosować na wcześniejszych etapach cyklu rozwoju projektu). Partnerzy wykonawczy i promotorzy projektów znajdują się zatem w sytuacji, w której mogą zaproponować jedynie takie dodatkowe środki, których zastosowanie jest w praktyce wykonalne w przypadku projektów znajdujących się na zaawansowanym etapie realizacji. Takie sytuacje należy szczegółowo wskazać i odpowiednio wyjaśnić w dokumentacji przedstawianej komitetowi inwestycyjnemu (szczególnie jeżeli zalecono i wdrożono jakiegokolwiek dodatkowe środki).

Aby uniknąć pomyłek w odniesieniu do terminologii stosowanej w ogólnym kontekście Programu InvestEU (np. w wytycznych inwestycyjnych), proponujemy używanie w tym rozdziale terminu **projekt** zgodnie z definicją określoną w rozdziale 1.1 w przypadku odniesień do operacji bazowych, które będą podlegały analizie w ramach InvestEU i (w stosownych przypadkach) kontroli⁽³¹⁾.

2.2. Wymiar klimatyczny

2.2.1. Wprowadzenie

W niniejszej sekcji przedstawiono metodykę, którą należy stosować podczas przeprowadzania kontroli zrównoważonego charakteru projektów w wymiarze klimatycznym w kontekście bezpośredniego finansowania w ramach InvestEU.

Zgodnie z wymogami określonymi w art. 8 ust. 6 rozporządzenia w sprawie InvestEU celem tej metodyki jest zapewnienie partnerom wykonawczym zasad i narzędzi, które umożliwiają: a) w odniesieniu do przystosowania się do zmiany klimatu – zapewnianie odporności na potencjalne negatywne oddziaływanie zmiany klimatu poprzez ocenę ryzyka i wrażliwości na zmiany klimatu, a także poprzez wdrożenie współmiernych odpowiednich działań przystosowawczych, oraz b) w odniesieniu do łagodzenia zmiany klimatu – ocenę spójności z unijnymi celami i zobowiązaniami klimatycznymi, uwzględnianie kosztów emisji gazów cieplarnianych związanych z proponowanymi projektami, a także odzwierciedlenie pozytywnych skutków działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu w analizie wariantów, ocenie ekonomicznej lub analizie kosztów i korzyści.

⁽²⁹⁾ W odniesieniu do oddziaływania określonego w sprawozdaniu z OOS, przy czym proces oceny oddziaływania na środowisko umożliwi zebranie kluczowych informacji na potrzeby kontroli zrównoważonego charakteru projektów. Zob. również rozdział 2.4.3, w którym przedstawiono zalecenia dotyczące projektów o wartości poniżej ustalonego progu.

⁽³⁰⁾ Przykładowo w przypadku podgrupy projektów objętych OOS (przedsięwzięcia wymienione w załączniku I lub przedsięwzięcia wymienione w załączniku II określone jako podlegające ocenie) przeprowadzoną zgodnie z wymogami określonymi w zmienionej dyrektywie w sprawie OOS wynik weryfikacji pod względem wpływu na klimat musi być również odzwierciedlony w sprawozdaniu z OOS.

⁽³¹⁾ W ocenie dotyczącej wymiaru środowiskowego, klimatycznego lub społecznego należy również uwzględnić powiązane/pomocnicze elementy infrastruktury i obiekty, które można uznać za integralną część projektu lub bez których realizacja projektu byłaby niemożliwa, co stanowi zwykłą praktykę wśród partnerów wykonawczych w kontekście ich wewnętrznego badania due diligence (zob. na przykład podręcznik EBI dotyczący kwestii środowiskowych i społecznych oraz polityka środowiskowa i społeczna EBOR). Niektóre ogólne wytyczne na temat tego zagadnienia są dostępne pod adresem: <https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/Note%20-%20Interpretation%20of%20Directive%2085-337-EEC.pdf>.

Metodyka przedstawiona w niniejszych wytycznych w dużej mierze odzwierciedla metodykę opisaną szczegółowo w **zawiadomieniu Komisji w sprawie technicznych wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027** (*Commission notice on technical guidance on the climate proofing of infrastructure in the period 2021–2027*) („wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027”) ⁽³²⁾. W rezultacie metodyka ta bazuje na uznanych na forum międzynarodowym metodykach zarówno w zakresie oceny ryzyka zmiany klimatu i wrażliwości na zmiany klimatu, jak i oceny i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.

Celem tej metodyki jest ustalenie: (i) w jaki sposób i w jakim zakresie zmiana klimatu i jej skutki mogą niekorzystnie wpłynąć na realizację projektu, w celu określenia współmiernych działań przystosowawczych, a także (ii) w jaki sposób dany projekt może przyczynić się do osiągnięcia ogólnych celów w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, w tym w przypadku, w którym dany projekt stanowi część spójnych ram planowania (np. zintegrowanego planu rozwoju obszarów miejskich) i powiązanego programu inwestycyjnego. Chociaż metodykę tę opracowano z myślą o projektach infrastrukturalnych, zalecane podejścia i narzędzia można by wykorzystywać w szerszym zakresie wykraczającym poza elementy, które można ściśle uznać za elementy infrastruktury w celu identyfikacji rodzajów ryzyka zmiany klimatu, na które dany projekt jest narażony, lub w celu oceny emisji gazów cieplarnianych związanych z danym projektem w odniesieniu do celów klimatycznych UE.

Jak opisano w wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027, jeżeli chodzi o przystosowanie się do zmiany klimatu, na potrzeby oceny ryzyka zmiany klimatu przeprowadzanej w przypadku projektów – oprócz podejść lub ram metodycznych, na których bazują te wytyczne – można również stosować inne najnowsze i uznane na forum międzynarodowym podejścia lub ramy metodyczne (np. piąte sprawozdanie oceniające Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC)) ⁽³³⁾, gdyż z założenia mają one umożliwić użytkownikowi wyciągnięcie równoważnych wniosków.

Jeżeli chodzi o łagodzenie zmiany klimatu, głównym punktem odniesienia dla oceny emisji gazów cieplarnianych jest opracowana przez EBI metodyka oceny śladu węglowego ⁽³⁴⁾ zalecana w wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027. Ewentualnie można stosować metodyki oceny śladu węglowego, które zostały opublikowane i uzgodnione na forum międzynarodowym. Istnieje również możliwość stosowania wewnętrznych metodyk partnerów wykonawczych pod warunkiem, że takie metody są zgodne z przyjętymi przez międzynarodowe instytucje finansowe ramami dotyczącymi zharmonizowanego podejścia do rozliczania emisji gazów cieplarnianych ⁽³⁵⁾.

Niezależnie od wyboru metodyki, należy wyraźnie wskazać, jaka metodyka jest stosowana. We wszystkich przypadkach należy zgłosić bezwzględne wielkości emisji (emisje brutto) i względne wielkości emisji (emisje netto) związane z projektami. Należy jasno określić zakres danych zgłaszanych w odniesieniu do danego projektu (tj. czy dotyczą one całego projektu czy tylko jego części) oraz scenariusz odniesienia na potrzeby obliczenia względnych emisji gazów cieplarnianych.

W porozumieniu paryskim ⁽³⁶⁾ ustanowiono uzgodniony na forum międzynarodowym cel polegający na ograniczeniu wzrostu średniej temperatury globalnej oraz globalny cel w zakresie rozwoju odpornego na zmianę klimatu lub przystosowania się do zmiany klimatu. Podejście zaprezentowane w całej treści niniejszego rozdziału ma na celu wspieranie przygotowywania operacji z zakresu inwestycji dostosowanych do celów określonych w porozumieniu paryskim oraz w Europejskim prawie o klimacie, które ma zostać przyjęte.

2.2.2. Ogólne podejście do kontroli zrównoważonego charakteru projektów pod względem wpływu na klimat

Weryfikacja pod względem wpływu na klimat to wygodne skrócone określenie oznaczające proces włączenia kwestii związanych z przystosowaniem się do zmiany klimatu i łagodzeniem zmiany klimatu do procesu rozwoju istniejących aktywów lub planowanych operacji z zakresu inwestycji. Na rys. 2 przedstawiono główne etapy weryfikacji pod względem wpływu na klimat.

⁽³²⁾ Wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027 zostaną opublikowane w pierwszej połowie 2021 r.

⁽³³⁾ Zob. również ramy metodyczne opracowane w kontekście grupy roboczej europejskich instytucji finansujących ds. przystosowania się do zmiany klimatu (EUIWACC): <https://www.eib.org/attachments/press/integrating-climate-change-adaptation-in-project-development.pdf>

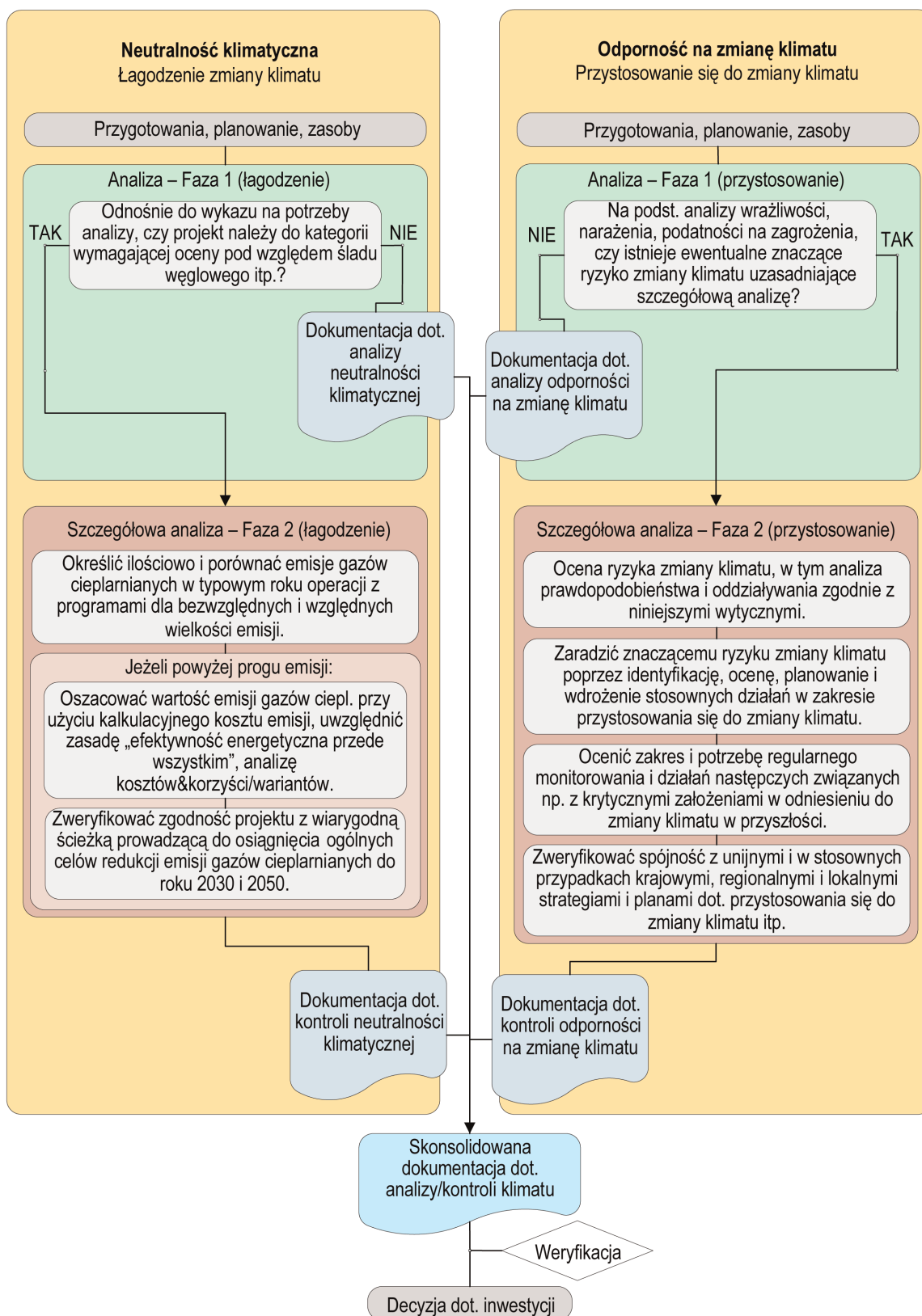
⁽³⁴⁾ https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf

⁽³⁵⁾ Grupa międzynarodowych instytucji finansowych pracująca nad zagadnieniem rozliczania emisji gazów cieplarnianych (ang. IFL GHG Accounting Group) jest w trakcie opracowywania dokumentu, który zapewniłby dodatkowe wytyczne w zakresie dobrych praktyk. Dokument zostanie opublikowany w 2021 r.

⁽³⁶⁾ Porozumienie paryskie: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

Rysunek 2

Zarys procesu weryfikacji pod względem wpływu na klimat

Źródło: Wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

Na schemacie ukazano dwa filary weryfikacji pod względem wpływu na klimat. Filar po prawej stronie koncentruje się na kwestii odporności na zmianę klimatu i przystosowania się do zmiany klimatu. Filar po lewej stronie koncentruje się na kwestii neutralności klimatycznej i łagodzenia zmiany klimatu.

Oba filary analizy podzielono na dwie fazy. Pierwsza faza obejmuje **etap analizy**, którego celem jest z jednej strony identyfikacja znaczenia ewentualnego ryzyka zmiany klimatu z punktu widzenia rozważanej inwestycji (na potrzeby przystosowania się do zmiany klimatu), a z drugiej strony – ocena spójności z unijnymi zobowiązaniami klimatycznymi i określenie ilościowe stosownych emisji gazów cieplarnianych (na potrzeby łagodzenia zmiany klimatu). Od wyniku analizy będzie zależało, czy konieczne jest przeprowadzenie **etapu drugiego obejmującego dalszą szczegółową ocenę**.

W przypadku InvestEU, jeżeli chodzi o weryfikację pod względem wpływu na klimat w przypadku finansowania bezpośredniego, pod uwagę bierze się przede wszystkim poszczególne projekty znajdujące się na różnych etapach rozwoju, w których realizację zaangażowane są różnego rodzaju (publiczne lub prywatne) zainteresowane strony. Należy ponadto zauważyć, że włączanie kwestii klimatycznych w proces przygotowania inwestycji stanowi ciągły proces, który w miarę możliwości należy uwzględnić od samego początku, a następnie we wszystkich fazach cyklu życia projektu ⁽³⁷⁾ oraz w ramach powiązanych procesów i analiz.

W **wytocznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027** przedstawiono więcej informacji na temat procesu weryfikacji pod względem wpływu na klimat na poszczególnych etapach cyklu życia projektu ⁽³⁸⁾.

2.2.3. Zgodność z prawem

Zgodnie z motywami 8, 9 i 10 rozporządzenia w sprawie InvestEU projekty finansowane ze środków Funduszu InvestEU powinny przyczyniać się do osiągnięcia unijnych celów i zobowiązań klimatycznych, w tym celu polegającego na osiągnięciu przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz nowych celów UE w dziedzinie klimatu na 2030 r. Ponadto art. 8 ust. 5 rozporządzenia w sprawie InvestEU stanowi, że projekty niezgodne z celami klimatycznymi nie kwalifikują się do wsparcia na podstawie rozporządzenia w sprawie InvestEU.

Kwestie dotyczące zmiany klimatu stanowią również istotny element oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) projektu (zob. kolejny rozdział 2.3 poświęcony zagadnieniu weryfikacji pod względem wpływu na środowisko). Dotyczy to obu filarów weryfikacji pod względem wpływu na klimat, tj. łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej.

W przypadku podgrupy operacji z zakresu inwestycji wymagających OOŚ (przedsięwzięcia wymienione w załączniku I lub przedsięwzięcia wymienione w załączniku II określone jako podlegające ocenie) przeprowadzanej zgodnie z wymogami określonymi w zmienionej dyrektywie w sprawie OOŚ wynik weryfikacji pod względem wpływu na klimat zostanie również odzwierciedlony w sprawozdaniu z OOŚ. Zwykle ocenę oddziaływania na środowisko i pozostałe oceny dotyczące kwestii środowiskowych należy zaplanować i włączyć do cyklu życia projektu z należyтым uwzględnieniem procesu weryfikacji pod względem wpływu na klimat.

Po przeprowadzeniu kontroli pod kątem wymogów w zakresie zgodności z prawem i w zależności od całkowitego kosztu projektu związanego z realizacją inwestycji przechodzi się do etapu analizy projektu.

Weryfikacji pod względem wpływu na klimat nie trzeba przeprowadzać **w przypadku operacji o wartości poniżej progu 10 mln EUR, które nie wymagają przeprowadzenia OOŚ** (przedsięwzięcia wymienione w załączniku II określone jako niepodlegające ocenie lub nieobjęte zakresem stosowania dyrektywy w sprawie OOŚ). Aby jednak promować pozytywne podejście do uwzględniania kwestii związanych ze zmianą klimatu oraz zwiększać świadomość na temat ryzyka zmiany klimatu (i powiązanego oddziaływania) proponowanej inwestycji, zdecydowanie zaleca się, aby promotorzy projektów i partnerzy wykonawczy:

- rozważyli możliwość przeprowadzenia etapu analizy odporności na zmianę klimatu, opisanego w kolejnych sekcjach, w celu identyfikacji ewentualnego ryzyka związanego z klimatem, które dotyczy proponowanego projektu (i powiązanych aktywów). W stosownych przypadkach powinni oni też zaplanować odpowiednie działania przystosowawcze, które mają zostać włączone do projektu;
- jeżeli chodzi o ocenę śladu węglowego, partnerzy wykonawczy i promotorzy projektów mogliby również przeprowadzić ocenę w przypadku projektów inwestycyjnych o wartości poniżej progu 10 mln EUR, szczególnie jeżeli: a) istnieją wątpliwości w kwestii, czy proponowana inwestycja może przyczynić się do wzrostu/redukcji emisji do poziomu powyżej progów opisanych w sekcji 2.2.5.1 poniżej; oraz b) proponowany projekt stanowi element szerszego programu inwestycyjnego, w odniesieniu do którego przeprowadzono ogólną ocenę pod kątem emisji gazów cieplarnianych ⁽³⁹⁾.

⁽³⁷⁾ Zarządzanie cyklem życia projektu (metodyka PCM) to proces obejmujący planowanie, organizację, koordynację i kontrolowanie projektu w sposób wydajny i skuteczny we wszystkich fazach cyklu życia projektu od planowania, poprzez realizację i eksploatację, aż po likwidację.

⁽³⁸⁾ Zob. również EUFIWACC (2016) – pod adresem: <http://www.eib.org/attachments/press/integrating-climate-change-adaptation-in-project-development.pdf>

⁽³⁹⁾ Zob. sekcja dotycząca analizy. Projekty w niektórych sektorach – np. w sektorze transportu miejskiego – często są określane w dokumencie z zakresu zintegrowanego planowania (np. w planie zrównoważonej mobilności miejskiej) służącym ustaleniu spójnego programu inwestycyjnego.

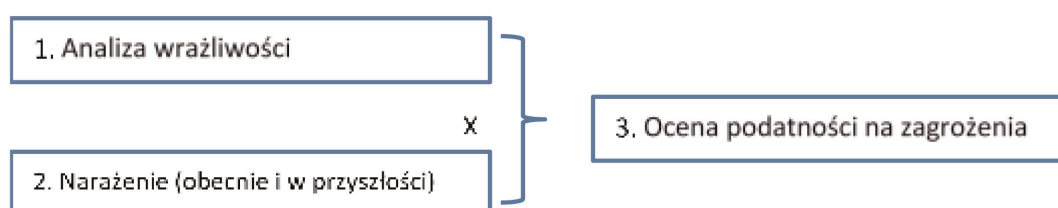
W przypadku operacji o wartości powyżej progu 10 mln EUR – niezależnie od tego, czy wymagają one oceny oddziaływania na środowisko, czy też nie – w toku oceny należy przeprowadzić proces analizy i kontroli w ramach InvestEU, w stosownych przypadkach, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi odporności na zmianę klimatu i neutralności klimatycznej, jak opisano w kolejnych sekcjach.

2.2.4. Odporność na zmianę klimatu

2.2.4.1. Analiza pod kątem odporności na zmianę klimatu – przystosowanie się do zmiany klimatu

Zgodnie z zaleceniami określonymi w **wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027** etap analizy pod kątem odporności na zmianę klimatu jest pierwszym etapem w procesie kontroli, a celem tego etapu jest **identyfikacja i ocena ewentualnego ryzyka – obecnego i przyszłego – związanego ze zmianą klimatu, występującego w przypadku projektów zgłoszonych do objęcia wsparciem w ramach InvestEU**.

Ocena w ramach analizy dzieli się na trzy następujące etapy:

Celem **oceny podatności na zagrożenia** ⁽⁴⁰⁾ jest identyfikacja istotnych zagrożeń klimatycznych ⁽⁴¹⁾ występujących w przypadku danego konkretnego rodzaju projektów w planowanej lokalizacji.

Podatność projektu na zagrożenia zależy od połączenia dwóch aspektów: (i) stopnia ogólnej wrażliwości elementów projektu na zagrożenia klimatyczne (**wrażliwość**); oraz (ii) prawdopodobieństwa wystąpienia tych zagrożeń w miejscu realizacji projektu w danym czasie i w przyszłości (**narażenie**). Te dwa aspekty można poddać szczegółowej ocenie oddzielnie (jak opisano poniżej) lub łącznie.

Celem analizy **wrażliwości** jest wskazanie, jakie zagrożenia klimatyczne są istotne w przypadku danego konkretnego rodzaju inwestycji, niezależnie od miejsca jej realizacji. W ramach tej analizy projekt należy zbadać kompleksowo, biorąc pod uwagę jego poszczególne elementy oraz sposób jego funkcjonowania w szerszej sieci lub w szerszym systemie.

W odniesieniu do każdego zagadnienia i zagrożenia klimatycznego należy określić, czy wrażliwość jest „wysoka”, „średnia” czy „niska”:

- **wysoka wrażliwość**: zagrożenie klimatyczne może oddziaływać w sposób znaczący na aktywa oraz procesy, nakłady, produkty i połączenia transportowe;
- **średnia wrażliwość**: zagrożenie klimatyczne może oddziaływać w niewielkim stopniu na aktywa oraz procesy, nakłady, produkty i połączenia transportowe;
- **niska wrażliwość**: zagrożenie klimatyczne nie ma żadnego oddziaływania (lub oddziałuje w sposób nieznaczący).

⁽⁴⁰⁾ Istnieją różne definicje terminów „podatność na zagrożenia” i „ryzyko”, zob. np. czwarte sprawozdanie oceniające Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) (2007 r.) na temat podatności na zagrożenia oraz sprawozdanie specjalne IPCC na temat zarządzania ryzykiem wystąpienia zdarzeń ekstremalnych i katastrof (SREX) (2012 r.) oraz piąte sprawozdanie oceniające IPCC (2014) na temat ryzyka (jako funkcji prawdopodobieństwa i skutków zagrożenia) <http://ipcc.ch/>

⁽⁴¹⁾ Aby zapoznać się z usystematyzowanym przeglądem wskaźników zmiany klimatu i wskaźników oddziaływania zmian klimatu, zob. np. sprawozdanie EEA „Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016” („Zmiana klimatu, jej skutki i narażenie w Europie w 2016 r.”), <https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-impacts-and-vulnerability-2016>, sprawozdanie EEA „Climate change adaptation and disaster risk reduction in Europe” („Przystosowanie się do zmiany klimatu i ograniczania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi w Europie”), <https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-adaptation-and-disaster-risk-reduction-in-europe> oraz dokument techniczny ETC/CCA „Extreme weather and climate in Europe” („Ekstremalne zdarzenia pogodowe i klimatyczne w Europie”) (2015), <http://cca.eionet.europa.eu/reports> i <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-cca/products/etc-cca-reports/extreme-20weather-20and-20climate-20in-20europe>, a także <https://www.eea.europa.eu/soer-2020/intro> (rozdział 7) <http://www.eea.europa.eu/soer-2015/europe/climate-change-impacts-and-adaptation>

Rysunek 3

Analiza wrażliwości na zagrożenia klimatyczne

ANALIZA WRAŻLIWOŚCI					
Orientacyjna tabela dot. wrażliwości (przykład)		Zmienne dot. klimatu i ryzyka			
		Powódź	Upały	...	Susza
Aspekty	Aktywa na miejscu,...	Wysoka	Niska	...	Niska
	Nakłady (woda, ...)	Średnia	Średnia	...	Niska
	Rezultaty (produkty, ...)	Wysoka	Niska	...	Niska
	Połączenia transportowe	Średnia	Niska	...	Niska
	4 aspekty o najwyższej punktacji	Wysoka	Średnia	...	Niska
Wynik analizy wrażliwości można podsumować w tabeli z podaniem rankingu odnośnych zmiennych dot. klimatu i ryzyka pod kątem wrażliwości dla danego rodzaju projektu, niezależnie od lokalizacji, w tym ważnych parametrów, i podzielić np. na 4 aspekty.					

Źródło: Wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

Celem analizy **narażenia** jest wskazanie, które zagrożenia są istotne w planowanym miejscu realizacji projektu, niezależnie od rodzaju projektu. Analizę narażenia można podzielić na dwie części: (i) analizę narażenia w związku z *obecnymi warunkami klimatycznymi*; oraz (ii) analizę narażenia w związku z *zakładanymi przyszłymi warunkami klimatycznymi*. Aby ocenić narażenie w związku z obecnymi i przeszłymi warunkami klimatycznymi, należy korzystać z dostępnych historycznych i aktualnych danych dotyczących danego miejsca. Aby zrozumieć, w jaki sposób poziom narażenia może zmienić się w przyszłości, można skorzystać z modelowych prognoz klimatycznych ⁽⁴²⁾. Należy zwrócić szczególną uwagę na zmiany częstotliwości występowania ekstremalnych zdarzeń pogodowych i ich intensywności.

W odniesieniu do każdego zagrożenia klimatycznego należy określić, czy obecne i przyszłe narażenie jest „wysokie”, „średnie” czy „niskie”.

Rysunek 4

Analiza narażenia

ANALIZA NARAŻENIA					
Orientacyjna tabela dot. narażenia: (przykład)		Zmienne dot. klimatu i ryzyka			
		Powódź	Upały	...	Susza
Obecny klimat		Średnie	Niskie	...	Niskie
Przyszły klimat		Wysokie	Średnie	...	Niskie
Najwyższa punktacja, obecna + przyszła		Wysokie	Średnie	...	Niskie
Wynik analizy narażenia można podsumować w tabeli z podaniem rankingu odnośnych zmiennych dot. klimatu i ryzyka pod kątem narażenia dla wybranej lokalizacji, niezależnie od rodzaju projektu, w podziale na obecny i przyszły klimat. W przypadku analizy wrażliwości i narażenia, należy dokładnie określić i wyjaśnić system punktacji oraz uzasadnić przyznane punkty.					

Źródło: Wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

W **analizie podatności na zagrożenia** uwzględnia się łącznie wyniki odpowiednio analizy wrażliwości i narażenia w celu identyfikacji najistotniejszych zagrożeń dotyczących proponowanej inwestycji (jako takie można uznać zagrożenia, w przypadku których podatność oceniono jako „średnią” lub „wysoką”).

⁽⁴²⁾ Więcej informacji na temat zalecanych modelowych prognoz klimatycznych można znaleźć w „Wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027”.

Rysunek 5

Analiza podatności na zagrożenia

ANALIZA PODATNOŚCI NA ZAGROŻENIA				
Orientacyjna tabela podatności na zagrożenia: (przykład)	dot.	Narażenie (obecny + przyszły klimat)		
		Wysoki	Średni	Niski
Wrażliwość (najwyższa spośród 4 aspektów)	Wysokie	Powódź		
	Średnie		Upały	
	Niskie			Susza

Legenda:
Poziom podatności
Wysoki
Średni
Niski

Analizę podatności na zagrożenia można podsumować w tabeli dla danego konkretnego rodzaju projektu w wybranej lokalizacji. Łączy ona analizę wrażliwości i analizę narażenia. Najistotniejsze zmienne dot. klimatu i ryzyka to te o wysokim lub średnim poziomie podatności, które prowadzą do etapów opisanych poniżej. Poziomy podatności należy dokładnie określić i objaśnić oraz uzasadnić przyznane punkty.

Źródło: Wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

Jeżeli zarówno wrażliwość, jak i narażenie uznano za „niskie” lub jeżeli w wyniku łącznej oceny podatności na zagrożenia wszystkie zagrożenia uznaje się – na uzasadnionej podstawie – za nieznaczne lub znikome, dalsza ocena ryzyka (zmiany klimatu) może być niepotrzebna. W takich przypadkach na tym etapie można zakończyć proces kontroli w ramach InvestEU i należy przedstawić wynik przeprowadzonej analizy wraz z niezbędnymi danymi i uzasadnieniem.

Jeżeli wrażliwość lub narażenie (lub ogólną podatność na zagrożenia w przypadku łącznej oceny) uznano za „średnie” lub „wysokie”, wówczas projekt należy poddać ocenie ryzyka zmiany klimatu zgodnie z metodyką opisaną w kolejnej sekcji.

W każdym przypadku ostateczną decyzję o przeprowadzeniu szczegółowej oceny ryzyka opartej na zidentyfikowanych zagrożeniach należy podejmować na podstawie uzasadnionej oceny partnera wykonawczego (przeprowadzanej przy wsparciu ze strony promotora projektu lub zespołu realizującego daną ocenę klimatu) dotyczącej konkretnej sytuacji związanej z daną proponowaną inwestycją ⁽⁴³⁾ ⁽⁴⁴⁾.

Aby uzyskać bardziej szczegółowe wytyczne metodyczne dotyczące etapu analizy, partnerzy wykonawczy i promotorzy projektów powinni zapoznać się z wytycznymi dotyczącymi weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

2.2.4.2. Ocena ryzyka zmiany klimatu i przystosowanie się do zmiany klimatu

Projekty, w przypadku których w wyniku oceny podatności na zagrożenia ustalono „średnie” lub „wysokie” potencjalne ryzyko zmiany klimatu, należy poddać szczegółowej ocenie ryzyka zmiany klimatu.

Ocena ryzyka zmiany klimatu stanowi usystematyzowaną metodę analizy istotnych zagrożeń klimatycznych i ich oddziaływania, której celem jest uzyskanie informacji na potrzeby podejmowania decyzji w związku z proponowaną inwestycją. Należy zarządzać każdym znacznym potencjalnym ryzykiem związanym z projektem i wynikającym ze zmiany klimatu oraz ograniczyć takie ryzyko do dopuszczalnego poziomu, stosując współmierne działania przystosowawcze, które należy uwzględnić w projekcie.

⁽⁴³⁾ Ocenę wrażliwości na zmiany klimatu można przeprowadzić na stosunkowo wczesnym etapie cyklu rozwoju projektu, a w zależności od zaawansowania projektu może czasem zaistnieć konieczność podjęcia decyzji o przeprowadzeniu szczegółowej oceny ryzyka zmiany klimatu przez promotora projektu. W takich przypadkach ocenę można następnie poddać niezależnej weryfikacji (lub wewnętrznej weryfikacji przeprowadzanej przez partnera wykonawczego) przed przystąpieniem do etapu decyzji w sprawie finansowania.

⁽⁴⁴⁾ Jak wskazano w wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027, może okazać się, że analizując daną inwestycję, należy uwzględnić szerszy kontekst. Zmiana klimatu będzie miała również wpływ na systemy środowiskowe i społeczne związane z aktywami finansowanymi w ramach inwestycji objętej InvestEU oraz na interakcje między tymi aktywami i systemami. Ponadto na operacje objęte daną inwestycją może mieć poważny wpływ oddziaływanie zmian klimatu na inną infrastrukturę, która wspomaga działania objęte inwestycją, w tym na powiązane z nią obiekty. Uwidacznia to znaczenie przyjęcia zintegrowanego, międzysektorowego podejścia w celu rozważania kwestii ryzyka zmiany klimatu i odporności na zmianę klimatu w szerszym kontekście ekosystemów i systemów społecznych.

Proces ten obejmuje:

- ocenę prawdopodobieństwa wystąpienia i dotkliwości oddziaływania związanego z zagrożeniami zidentyfikowanymi w toku oceny podatności na zagrożenia przeprowadzonej na etapie analizy;
- ocenę znaczenia zidentyfikowanego ewentualnego ryzyka z punktu widzenia konkretnej operacji z zakresu inwestycji;
- identyfikację działań przystosowawczych w celu wyeliminowania potencjalnego znacznego ryzyka zmiany klimatu.

Ocena **prawdopodobieństwa** dotyczy tego, na ile prawdopodobne jest, że zidentyfikowane zagrożenia klimatyczne wystąpią w danym czasie, np. w cyklu życia projektu. Prawdopodobieństwo można przedstawić w formie jakościowego lub ilościowego oszacowania w odniesieniu do każdego odpowiedniego zagrożenia klimatycznego. Należy zauważyć, że w cyklu życia projektu prawdopodobieństwo może się znacząco zmienić.

Ocena **oddziaływania** (zwana również oceną „dotkliwości” lub „wagi”) dotyczy tego, co stałoby się w przypadku faktycznego wystąpienia danego zidentyfikowanego zagrożenia klimatycznego i jakie wiązałyby się z tym konsekwencje dla inwestycji. Ocenę tę należy przeprowadzać, stosując skalę oddziaływania w podziale na zagrożenia. W takiej ocenie zwykle bierze się pod uwagę między innymi następujące elementy: (i) aktywa fizyczne i operacje; (ii) zdrowie i bezpieczeństwo; (iii) oddziaływanie na środowisko; (iv) oddziaływanie na społeczeństwo; (v) skutki finansowe; oraz (vi) ryzyko utraty reputacji. W ocenie należy uwzględnić zdolności przystosowawcze dostępne w ramach projektu i systemu, w którym projekt funkcjonuje, np. w jakim stopniu można zaradzić stwierdzonemu oddziaływaniu i jaki poziom ryzyka jest dopuszczalny w ramach danego projektu. Należy również rozważyć, na ile dany projekt inwestycyjny jest istotny dla szerszej sieci lub szerszego systemu (tj. należy przeprowadzić analizę krytyczności) oraz czy może on prowadzić do wystąpienia dodatkowego szerszego oddziaływania i skutków kaskadowych.

Dzięki łącznej analizie tych dwóch czynników – prawdopodobieństwa i oddziaływania – można ustalić **poziom znaczenia każdego potencjalnego rodzaju ryzyka**. Ryzyko można przedstawić za pomocą matrycy ryzyka w celu identyfikacji najbardziej znacznego potencjalnego ryzyka i ryzyka, które wymaga podjęcia w przyszłości działań przystosowawczych.

Rysunek 6

Ocena ryzyka

OCENA RYZYKA						
Orientacyjna tabela dot. ryzyka: (przykład)	Ogólne oddziaływanie kluczowych zmiennych dotyczących klimatu i ryzyka (przykład)					Legenda: Poziom ryzyka
	Nieznaczne	Niewielkie	Umiarkowane	Znaczące	Katastrofalne	
Prawdopodobieństwo	Rzadkie					Niski
	Nieprawdopodobne		Susza			Średni
	Umiarkowane		Upały	Powódź		Wysoki
	Prawdopodobne					Ekstremalny
	Prawie pewne					

Wynik analizy ryzyka można podsumować w tabeli, podając razem prawdopodobieństwo i oddziaływanie kluczowych zmiennych dotyczących klimatu i ryzyka. Należy przedstawić szczegółowe wyjaśnienia w celu zakwalifikowania i uzasadnienia wniosków z oceny. Należy wyjaśnić i uzasadnić poziomy ryzyka.

Źródło: Wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

Promotor projektu i zespół ekspertów przeprowadzający ocenę muszą zdecydować, jaki należy przyjąć dopuszczalny poziom ryzyka oraz jakie ryzyko jest znaczne, a jakie nie, a decyzja w tych kwestiach będzie zależała od szczególnych okoliczności projektu. W każdym razie ustalenia te zawsze należy opisać w przejrzysty i logiczny sposób oraz odpowiednio uwzględnić w ogólnej ocenie ryzyka związanego z projektem. Informacje te są również bardzo ważne dla partnera wykonawczego, gdyż urzeczywistnienie się ryzyka będzie miało istotny wpływ na proponowaną inwestycję i może skutkować brakiem realizacji operacji objętej wsparciem.

Jeżeli w wyniku oceny ryzyka okaże się, że istnieje znaczne potencjalne ryzyko związane z projektem i wynikające ze zmiany klimatu, wówczas należy zarządzać takim ryzykiem i ograniczyć je do dopuszczalnego poziomu ⁽⁴⁵⁾.

Rysunek 7

Zarys identyfikacji, oceny i planowania/włączenia stosownych wariantów w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu

IDENTYFIKACJA WARIANTÓW W ZAKRESIE PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO ZMIANY KLIMATU	OCENA WARIANTÓW W ZAKRESIE PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO ZMIANY KLIMATU	PLANOWANIE DOT. PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO ZMIANY KLIMATU
Proces identyfikacji wariantów: — Zidentyfikować warianty w odpowiedzi na ryzyko (np. na warsztatach z ekspertami, spotkaniach, przy pomocy ocen) Przystosowanie się do zmiany klimatu może obejmować różne odpowiedzi, np.: — szkolenie, budowanie zdolności, monitorowanie — stosowanie najlepszych praktyk, norm — rozwiązania oparte na zasobach przyrody — rozwiązania inżynierskie, koncepcja techniczna — zarządzanie ryzykiem, ubezpieczenie	W ocenie wariantów przystosowania się do zmiany klimatu należy zwrócić uwagę na szczególne okoliczności i dostępność danych. W niektórych przypadkach wystarczy szybka ocena ekspercka, natomiast w innych przypadkach konieczna może być szczegółowa ocena kosztów i korzyści. Może okazać się, że należy rozważyć solidność różnych wariantów przystosowania się do zmiany klimatu w kontekście niepewności co do zmiany klimatu.	W koncepcji technicznej projektu i wariantach zarządzania uwzględnić stosowne środki w dziedzinie odporności na zmianę klimatu. Opracować plan wdrożenia, plan finansowy, plan monitorowania i reagowania, plan regularnych przeglądów założeń i ocenę podatności na zmianę klimatu i ocenę ryzyka itp. Ocena podatności i ryzyka oraz plan przystosowania się do zmiany klimatu mają obniżyć pozostałe ryzyko zmiany klimatu do dopuszczalnego poziomu.

Źródło: Wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

W odniesieniu do każdego zidentyfikowanego znacznego ryzyka należy rozważyć i przeanalizować odpowiednie **działania przystosowawcze**. Przystosowanie się do zmiany klimatu będzie często oznaczało przyjęcie zarówno działań strukturalnych (takich jak zmiana projektu lub specyfikacji fizycznych aktywów i infrastruktury lub przyjęcie alternatywnych lub udoskonalonych rozwiązań), jak i działań niestrukturalnych (takich jak planowanie przestrzenne, udoskonalone programy monitorowania lub działania w sytuacjach wyjątkowych, szkolenie pracowników i dzielenie się wiedzą, opracowanie strategicznych ocen ryzyka zmiany klimatu, rozwiązania finansowe takie jak ubezpieczenie).

Należy przeanalizować różne warianty w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, aby ustalić odpowiednie działanie lub kombinację działań, a nawet w celu rozważenia odłożenia w czasie realizacji (elastyczne/dostosowawcze działania), które można zastosować w celu ograniczenia ryzyka do dopuszczalnego poziomu. Preferowane działania należy następnie włączyć do projektu na etapie jego opracowywania lub eksploatacji, aby zwiększyć odporność tego projektu na zmianę klimatu ⁽⁴⁶⁾.

⁽⁴⁵⁾ Mogą również występować elementy projektu inwestycyjnego uznane za elementy inne niż istotne, a koszty działań przystosowawczych mogą przewyższać korzyści wynikające z uniknięcia ryzyka – wówczas najlepszym sposobem postępowania może okazać się dopuszczenie do sytuacji, w której w określonych okolicznościach infrastruktura inna niż istotna nie będzie działać. Jest to również rodzaj zarządzania ryzykiem.

⁽⁴⁶⁾ Powstaje coraz więcej opracowań na temat wariantów w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, oceny i planowania oraz zwiększa się doświadczenie w tym zakresie, a także coraz więcej jest powiązanych zasobów w przypadku konkretnych państw członkowskich. Zainteresowani partnerzy wykonawczy mogą na przykład skorzystać z następujących źródeł:

- Europejska platforma przystosowania się do zmiany klimatu Climate-ADAPT (<http://climate-adapt.eea.europa.eu/>), gdzie w kontekście przystosowania się do zmiany klimatu można znaleźć przykłady działań przystosowawczych i analizy przykładów
- badanie DG REGIO na temat wpływu przystosowania się do zmiany klimatu na duże projekty infrastrukturalne: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2018/climate-change-adaptation-of-major-infrastructure-projects
- sprawozdanie EEA nr 8/2014 „Adaptation of transport to climate change in Europe” („Przystosowanie transportu do zmiany klimatu w Europie”), <http://www.eea.europa.eu/publications/adaptation-of-transport-to-climate>
- sprawozdanie EEA nr 1/2019 „Adaptation challenges and opportunities for the European energy system – Building a climate-resilient low-carbon energy system” („Wyzwania i możliwości związane z przystosowaniem europejskiego systemu energetycznego do zmiany klimatu – budowanie odpornego na zmianę klimatu niskoemisyjnego systemu energetycznego”): <https://www.eea.europa.eu/publications/adaptation-in-energy-system>

Ponadto zaleca się, aby w ramach dobrej praktyki zarządzania promotor projektu prowadził stałe monitorowanie przez cały okres eksploatacyjny inwestycji, aby: (i) sprawdzić stopień dokładności przeprowadzonej oceny i wykorzystać tę wiedzę w przyszłych ocenach i projektach; oraz (ii) ustalić, czy istnieje prawdopodobieństwo osiągnięcia konkretnych punktów lub progów aktywacji, których przekroczenie oznacza konieczność wprowadzenia dodatkowych działań przystosowawczych.

2.2.5. Neutralność klimatyczna i łagodzenie ⁽⁴⁷⁾ zmiany klimatu

2.2.5.1. Analiza pod kątem łagodzenia zmiany klimatu

Pojęcie „łagodzenia zmiany klimatu” oznacza podejmowanie działań zmierzających do redukcji emisji gazów cieplarnianych lub zwiększenia sekwestracji gazów cieplarnianych. Kierunek tych działań wyznaczono w ramach **unijnych celów redukcji emisji do roku 2030 i 2050**. Osiągnięcie celów unijnych oraz celów globalnych wyznaczonych w porozumieniu paryskim wymaga fundamentalnej transformacji naszej gospodarki polegającej na odchodzeniu od działalności wysokoemisyjnej na rzecz rozwiązań niskoemisyjnych i neutralnych pod względem emisji, takich jak pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych i sekwestracja CO₂, w połączeniu ze znacznymi postępami w zakresie efektywności energetycznej i zasobooszczędności. Zasada „efektywność energetyczna przede wszystkim” oznacza, że w decyzjach dotyczących inwestycji należy nadać priorytet racjonalnym pod względem kosztów alternatywnym środkom służącym efektywności energetycznej, zwłaszcza racjonalnym pod względem kosztów oszczędności końcowego zużycia energii itp. ⁽⁴⁸⁾ Przy podejmowaniu decyzji dotyczących inwestycji na podstawie tej zasady pomocne może okazać się określenie ilościowe i monetyzacja emisji gazów cieplarnianych.

Aby zweryfikować i ocenić zgodność proponowanych projektów z unijnymi celami neutralności klimatycznej, partnerzy wykonawczy i promotorzy projektów mogą w miarę możliwości korzystać z kryteriów dotyczących zasady „nie czyni poważnych szkód” na potrzeby łagodzenia zmiany klimatu, określonych w rozporządzeniu (UE) 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje. Ewentualnie partnerzy wykonawczy i promotorzy projektów mogą odnieść się do kryteriów EBI w zakresie gospodarki niskoemisyjnej dostosowanej do porozumienia paryskiego, opublikowanych w planie działania EBI dotyczącym uzyskania statusu banku klimatycznego, lub mogą stosować inną uznaną na forum międzynarodowym i opublikowaną metodykę oceny dostosowania celów w zakresie gospodarki niskoemisyjnej do porozumienia paryskiego.

Dodatkowo wiele projektów wspieranych w ramach InvestEU w latach 2021–2027 będzie obejmować aktywa o cyklu życia wykraczającym poza 2050 r. Konieczna jest zatem analiza ekspercka, która pozwoli zweryfikować zgodność proponowanych projektów, na przykład jeżeli chodzi o ich realizację, utrzymanie i finalną likwidację, z ogólnym celem osiągnięcia zerowej emisji gazów cieplarnianych netto i neutralności klimatycznej. Konsekwentne uwzględnianie kwestii emisji gazów cieplarnianych na poszczególnych etapach rozwoju projektów od najwcześniejszych etapów przyczyni się do łagodzenia zmiany klimatu. Dostępność różnych możliwości – szczególnie na etapie planowania i projektowania – może mieć wpływ na całkowitą emisję gazów cieplarnianych związaną z projektem w okresie jego cyklu życia od budowy, poprzez realizację, aż po likwidację.

W tym kontekście celem analizy operacji objętej InvestEU pod kątem emisji gazów cieplarnianych jest **ustalenie, czy należy przeprowadzić ocenę danego proponowanego projektu pod względem śladu węglowego**. Jest to niezbędne do ustalenia, czy konieczne jest przeprowadzenie bardziej szczegółowej oceny w tym zakresie, oraz do uwzględnienia wartości pieniężnych takich efektów zewnętrznych w ekonomicznej ocenie inwestycji.

O ile emisje CO₂ należy oszacować w przypadku wszystkich projektów, w tabeli 1 poniżej wskazano, w przypadku których kategorii projektów oczekuje się, że emisje najprawdopodobniej będą znaczne, a w przypadku których nie będą one znaczne, które to wskazanie stanowi podstawę do przeprowadzenia analizy w ramach InvestEU.

Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027 projekty objęte InvestEU należy poddać ocenie śladu węglowego, jeżeli prawdopodobne jest, że będą źródłem:

- bezwzględnych emisji przekraczających poziom 20 000 ton ekwiwalentu CO₂ rocznie (wartość dodatnia lub ujemna),
- względnych emisji przekraczających poziom 20 000 ton ekwiwalentu CO₂ rocznie (wartość dodatnia lub ujemna).

W tym zakresie podział projektów na kategorie przedstawiony w tabeli 1 ma wyłącznie charakter orientacyjny.

W celu ustalenia prawdopodobieństwa przekroczenia albo nieprzekroczenia powyższych progów w przypadku danego projektu partnerzy wykonawczy i promotorzy projektów mogą zastosować ocenę ilościową oraz mogą korzystać z wiedzy eksperckiej uzyskanej w toku wcześniejszych projektów lub z innych opublikowanych źródeł. **Jeżeli nie ma pewności** co do prawdopodobieństwa przekroczenia albo nieprzekroczenia tych progów w przypadku danego projektu, prawdopodobieństwo to należy ocenić przez **obliczenie śladu węglowego**.

⁽⁴⁷⁾ W niniejszych wytycznych słowa „łagodzenie” używa się w konkretnym znaczeniu w kontekście weryfikacji pod względem wpływu na klimat i weryfikacji pod względem wpływu na środowisko. Przykładowo w kontekście weryfikacji pod względem wpływu na klimat „łagodzenie” oznacza interwencję człowieka służącą redukcji emisji gazów cieplarnianych lub zwiększeniu pochłaniaczy gazów cieplarnianych.

⁽⁴⁸⁾ Definicja zasady „efektywność energetyczna przede wszystkim” znajduje się w art. 2 pkt 18 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 1), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0001.01.POL.

Tabela 1

Wykaz na potrzeby analizy pod kątem śladu węglowego – orientacyjny wykaz przykładowych kategorii projektów

Analiza:	Kategorie projektów
Zasadniczo, w zależności od skali projektu, w przypadku tych kategorii ocena śladu węglowego NIE BĘDZIE konieczna, chyba że oczekuje się, iż projekt spowoduje znaczne emisje CO ₂ lub innych gazów cieplarnianych.	— Usługi telekomunikacyjne — Sieci zaopatrzenia w wodę pitną — Sieci odprowadzania wód opadowych i ścieków — Realizowane na niewielką skalę oczyszczanie ścieków przemysłowych i oczyszczanie ścieków komunalnych — Inwestycje budowlane ⁽¹⁾ — Zakłady mechanicznego/biologicznego przetwarzania odpadów — Działalność w zakresie badań i rozwoju — Produkty farmaceutyczne i biotechnologia — Każda inna kategoria projektów lub skala projektów, w przypadku których oczywiste jest i można potwierdzić ponad wszelką wątpliwość, że bezwzględne lub względne wielkości emisji nie osiągną poziomu 20 000 ton ekwiwalentu dwutlenku węgla rocznie (wartość dodatnia lub ujemna) ⁽²⁾
Zasadniczo ocena śladu węglowego BĘDZIE konieczna	— Składowiska stałych odpadów komunalnych — Spalarnie odpadów komunalnych — Duże oczyszczalnie ścieków — Przemysł wytwórczy — Chemikalia i rafinacja — Górnictwo i metale — Przemysł celulozowo-papierniczy — Nabywanie taboru, statków, floty transportowej — Infrastruktura drogowa i kolejowa ⁽³⁾, transport miejski — Porty i platformy logistyczne — Energetyczne linie przesyłowe — Odnawialne źródła energii — Produkcja, przetwarzanie, przechowywanie i transport paliwa — Produkcja cementu i wapna — Produkcja szkła — Elektrociepłownie — Lokalne sieci ciepłownicze — Zakłady skraplania i regazyfikacji gazu ziemnego — Infrastruktura do przesyłu gazu — Każda inna kategoria projektów lub skala projektu, w przypadku których bezwzględne lub względne wielkości emisji mogą przekroczyć poziom 20 000 ton ekwiwalentu dwutlenku węgla rocznie (wartość dodatnia lub ujemna)

⁽¹⁾ W tym między innymi bezpieczne parkingi i punkty kontroli na granicach zewnętrznych.

⁽²⁾ Projekty w niektórych sektorach – np. w sektorze transportu miejskiego – często są określane w dokumencie z zakresu zintegrowanego planowania (np. w planie zrównoważonej mobilności miejskiej) służącym do ustalenia spójnego programu inwestycyjnego. Chociaż może okazać się, że nie wszystkie poszczególne inwestycje/projekty uwzględnione w takich programach inwestycyjnych przekraczają te progi, warto oceniać emisje gazów cieplarnianych na poziomie całego programu, aby ustalić jego całkowity istotny wkład w redukcję emisji gazów cieplarnianych.

⁽³⁾ Można wyłączyć środki ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa ruchu drogowego i ograniczenie hałasu w transporcie towarów.

Projekty, w przypadku których oczekuje się, że poziomy emisji przekroczą odnośne progi, muszą zostać poddane dalszej ocenie w ramach kolejnej fazy kontroli pod kątem łagodzenia zmiany klimatu ⁽⁴⁹⁾.

2.2.5.2. Ustalanie śladu węglowego i monetyzacja emisji gazów cieplarnianych

Jak opisano powyżej, łagodzenie zmiany klimatu polega na redukcji emisji gazów cieplarnianych i ograniczeniu globalnego ocieplenia. W ramach projektów i innego rodzaju inwestycji można przyczynić się do osiągnięcia tego celu, na przykład dzięki opracowywaniu i stosowaniu alternatywnych, niskoemisyjnych rozwiązań.

W niniejszych wytycznych przyjęto podejście, zgodnie z którym ustalanie śladu węglowego nie służy wyłącznie do oszacowania emisji gazów cieplarnianych związanych z daną inwestycją, w momencie gdy jest już ona gotowa do realizacji, ale również jest ono tak samo ważne jako narzędzie wspierające analizę i włączenie rozwiązań niskoemisyjnych na etapie planowania i projektowania, w tym na etapie oceny i wyboru alternatywnych wariantów inwestycyjnych z myślą o propagowaniu kwestii uwzględnianych w gospodarce niskoemisyjnej i rozwiązań niskoemisyjnych ⁽⁵⁰⁾. Zaleca się zatem, aby od samego początku weryfikacja pod względem wpływu na klimat stanowiła element przygotowań proponowanych inwestycji, a szacunkowe emisje gazów cieplarnianych związanych z inwestycją były należycie uwzględniane także w analizie wariantów i w ekonomicznej ocenie lub analizie kosztów i korzyści.

W odniesieniu do projektów, w przypadku których w toku analizy w ramach InvestEU ustalono możliwość wystąpienia znacznych bezwzględnych lub względnych wielkości emisji, partnerzy wykonawczy zostaną poproszeni o potwierdzenie zgodności proponowanych projektów z unijnymi celami neutralności klimatycznej oraz o określenie ilościowe (we współpracy z promotorem projektu) emisji gazów cieplarnianych z wykorzystaniem uzgodnionej na forum międzynarodowym metodyki oceny śladu węglowego lub o zlecenie takiego ilościowego określenia emisji promotorowi projektu ⁽⁵¹⁾.

Następnie należy oszacować wartość pieniężną takich emisji, a uzyskane w ten sposób wartości należy uwzględnić w ocenie ekonomicznej i przy wyborze wariantów niskoemisyjnych oraz przedstawić Komitetowi Inwestycyjnemu w ramach kontroli zrównoważonego charakteru projektów.

W wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027 jako główny punkt odniesienia na potrzeby obliczenia śladu węglowego wykorzystano metodykę oceny śladu węglowego opracowaną przez EBI ⁽⁵²⁾. Ta zalecana metodyka obejmuje domyślne metody obliczania emisji dla poszczególnych sektorów, takich jak:

- oczyszczanie ścieków i osadów ściekowych
- zakłady unieszkodliwiania odpadów i gospodarowania odpadami,
- składowiska stałych odpadów komunalnych,
- transport drogowy,
- transport kolejowy,
- transport miejski,
- modernizacja budynków,
- porty,
- porty lotnicze,
- leśnictwo.

⁽⁴⁹⁾ Ze względu na skutki skumulowane niektóre małe emisje gazów cieplarnianych mogą stanowić punkt krytyczny, po przekroczeniu którego nie mamy już do czynienia z oddziaływaniem innym niż znaczące, ale z oddziaływaniem znaczącym, które wówczas należy uwzględnić.

⁽⁵⁰⁾ Zaleca się przyjęcie tego samego podejścia na etapie planowania, na przykład w sektorze transportu, w którym najistotniejsze możliwości redukcji emisji gazów cieplarnianych pojawiają się w przypadku wariantów w zakresie operacyjnej koncepcji sieci i wyboru rodzajów i strategii transportu.

⁽⁵¹⁾ Ślad węglowy może zostać obliczony przez partnera wykonawczego na podstawie informacji otrzymanych od promotora projektu lub też wykonanie takiego obliczenia można zlecić promotorowi projektu. Jeżeli to promotor projektu ustala ślad węglowy, wówczas najlepiej byłoby stosować wymóg przeprowadzenia weryfikacji przez partnera wykonawczego albo zewnętrznego niezależnego eksperta. Ewentualnie o ustalenie śladu węglowego można zwrócić się do niezależnego eksperta.

⁽⁵²⁾ „EIB Project Carbon Footprint Methodologies for the Assessment of Project GHG Emissions and Emission Variations” („Metodyki oceny śladu węglowego projektów opracowane przez EBI na potrzeby oceny emisji i zmiany emisji gazów cieplarnianych w związku z projektem”), lipiec 2020 r., https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf

Jak wskazano powyżej, można również stosować alternatywne, uzgodnione na forum międzynarodowym i udokumentowane metodyki oceny śladu węglowego pod warunkiem zachowania zgodności z minimalnymi wymogami przedstawionymi w rozdziale 2.2.1.

Zaleca się, aby partnerzy wykonawczy zapoznali się z bardziej szczegółowym opracowaniem metodyki oceny śladu węglowego dostępnym w wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

Ustalanie śladu węglowego wiąże się z różnego rodzaju niepewnością, w tym niepewnością związaną z identyfikacją efektów wtórnych, a także ze scenariuszami odniesienia i szacunkowymi wartościami emisji bazowych. Dlatego też szacunkowe emisje gazów cieplarnianych stanowią zasadniczo wartości przybliżone. W miarę możliwości należy ograniczać niepewność nieodwrotnie związaną z szacunkami lub obliczeniami emisji gazów cieplarnianych oraz unikać tendencjiności związanej z metodami szacowania.

Jeżeli zachodzi niepewność, do określenia ilościowego emisji gazów cieplarnianych należy stosować zachowawcze dane i założenia. W przypadku zachowawczych wartości i założeń zachodzi większe prawdopodobieństwo przeszacowania bezwzględnych wielkości emisji i „dodatnich” względnych wielkości emisji (wzrost netto) oraz niedoszacowania „ujemnych” względnych wielkości emisji (redukcji netto).

Po określeniu ilościowym emisji gazów cieplarnianych należy oszacować ich wartość pieniężną, a uzyskane w ten sposób wartości należy uwzględnić w ekonomicznej ocenie proponowanej operacji z zakresu inwestycji. Przy przeprowadzaniu monetyzacji należy zastosować uznany i uzgodniony na forum międzynarodowym „kalkulacyjny koszt emisji”. Stosowanie kalkulacyjnego kosztu emisji w odniesieniu do zmiany emisji wynikającej z realizacji projektu pozwala oszacować wartość pieniężną intensywności emisji dwutlenku węgla związanej z danym projektem i wybrać do finansowania projekty przyczyniające się do redukcji emisji gazów cieplarnianych.

W niniejszych wytycznych zaleca się stosowanie kalkulacyjnego kosztu emisji ustalonego niedawno przez EBI jako najlepszy dostępny dowód potwierdzający kalkulacyjny koszt osiągnięcia celu dotyczącego temperatury określonego w porozumieniu paryskim (tj. celu ograniczenia wzrostu temperatury do 1,5 °C)⁽⁵³⁾. Zalecenie to jest zgodne z wytycznymi dotyczącymi weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027 i pomaga zapewnić porównywalność danych między poszczególnymi projektami przedstawionymi Komitetowi Inwestycyjnemu.

W tabeli 2 przedstawiono kalkulacyjny koszt emisji w podziale na poszczególne lata w okresie 2020–2050.

Tabela 2

Kalkulacyjny koszt emisji gazów cieplarnianych i redukcji tych emisji wyrażony w EUR/t CO₂e według cen z 2016 r.

Rok	EUR/t CO ₂ e	Rok	EUR/t CO ₂ e	Rok	EUR/t CO ₂ e	Rok	EUR/t CO ₂ e
2020	80	2030	250	2040	525	2050	800
2021	97	2031	278	2041	552		
2022	114	2032	306	2042	579		
2023	131	2033	334	2043	606		
2024	148	2034	362	2044	633		
2025	165	2035	390	2045	660		
2026	182	2036	417	2046	688		
2027	199	2037	444	2047	716		
2028	216	2038	471	2048	744		
2029	233	2039	498	2049	772		

Źródło: Wytyczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027.

⁽⁵³⁾ Plan działania grupy EBI dotyczący uzyskania statusu banku klimatycznego na lata 2021–2025: https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_group_climate_bank_roadmap_en.pdf. Należy zauważyć, że dotyczy to całkowitego kalkulacyjnego kosztu osiągnięcia celów w ramach całej gospodarki, a nie kosztów – widocznych lub ukrytych – związanych z poszczególnymi obszarami polityki klimatycznej (takich jak podatki, pozwolenia, regulacje, normy itp.).

Wyżej przedstawiony koszt redukcji emisji dwutlenku węgla stanowi *minimalną zalecaną wartość stosowaną do celów oszacowania wartości pieniężnej emisji gazów cieplarnianych*. Dopuszcza się stosowanie wyższych wartości w przypadku kosztu emisji dwutlenku węgla ⁽⁵⁴⁾, na przykład jeżeli takie wartości są wykorzystywane w konkretnym państwie członkowskim lub przez danego partnera wykonawczego. Ponadto kalkulacyjny koszt emisji można skorygować w świetle nowych informacji.

Oszacowanie wartości pieniężnej oddziaływania projektu na zmianę klimatu włącza się do bardziej kompleksowej oceny ekonomicznej, którą zazwyczaj przeprowadzają partnerzy wykonawczy. W rozdziale 2.6 przedstawiono więcej informacji na temat sposobu włączania do oceny ekonomicznej emisji gazów cieplarnianych, których wartość pieniężną oszacowano, przewidywanych w przypadku inwestycji w ramach InvestEU.

2.2.6. Sprawozdawczość i monitorowanie

Partner wykonawczy powinien przedstawić wyniki **weryfikacji pod kątem odporności na zmianę klimatu** w dokumentacji dotyczącej wyniku całej kontroli zrównoważonego charakteru projektów dostarczanej Komitetowi Inwestycyjnemu. Więcej informacji na ten temat podano w sekcji 4.2.2.

W kontekście przystosowania się do zmiany klimatu należy przedstawić podsumowanie wyników przeprowadzonego procesu z wyraźnie wskazanymi wnioskami dotyczącymi zidentyfikowanego potencjalnego ryzyka zmiany klimatu związanego z inwestycją, a także z opisem:

- metodyki zastosowanej w celu przeprowadzenia weryfikacji pod kątem odporności na zmianę klimatu, wraz z krótkim wskazaniem źródeł danych i informacji wykorzystanych w ocenie;
- przeprowadzonych działań i ewentualnej niepewności dotyczącej podstawowych danych i analizy;
- etapu rozwoju projektu, na którym przeprowadzono ocenę ryzyka i podatności na zagrożenia; oraz
- w stosownych przypadkach – powiązanych działań przystosowawczych zidentyfikowanych i objętych zakresem inwestycji w celu ograniczenia ryzyka do dopuszczalnego poziomu.

Należy przedstawić szczegółowe wyjaśnienia na poparcie poziomu podatności na zagrożenia i poziomu ryzyka w celu zakwalifikowania i uzasadnienia wniosków z oceny. Poziom szczegółowości oceny ryzyka będzie zależał od skali projektu (jego rodzaju, wielkości i względnego znaczenia) oraz od etapu rozwoju projektu. W odniesieniu do każdego zidentyfikowanego znacznego ryzyka w dokumentacji należy również przedstawić, w jaki sposób preferowane działania przystosowawcze zostały lub zostaną włączone do projektu na etapie jego opracowywania lub realizacji, aby zwiększyć odporność tego projektu na odpowiednich etapach rozwoju.

W dokumentacji należy również przedstawić wynik **kontroli pod kątem aspektów związanych z łagodzeniem zmiany klimatu**, w stosownych przypadkach, wraz z wyjaśnieniem metody przeprowadzania tej kontroli. W przypadku projektów, które objęto pełną oceną pod względem łagodzenia zmiany klimatu, partner wykonawczy musi również przedstawić informacje na temat:

- zgodności proponowanych projektów z unijnymi celami redukcji emisji;
- metodyki zastosowanej w celu oszacowania wielkości i wartości pieniężnej emisji gazów cieplarnianych, zakresu zgłaszanych danych (tj. które elementy projektu uwzględniono w obliczeniach, a których nie uwzględniono), a także szczegółowe informacje na temat zastosowanego scenariusza odniesienia;
- ilościowego określenia bezwzględnych (brutto) i względnych (netto) wielkości emisji gazów cieplarnianych związanych z inwestycją;
- opłat za emisję gazów cieplarnianych wykorzystanych do monetyzacji określonych ilościowo emisji gazów cieplarnianych oraz sposobu uwzględnienia monetyzacji emisji gazów cieplarnianych w ogólnej ekonomicznej ocenie inwestycji.

Zaleca się, aby na etapie eksploatacji inwestycji promotor projektu zrewidował weryfikację pod względem wpływu na klimat i podstawowe założenia oraz porównał je z odpowiednimi obserwacjami, najnowszą wiedzą naukową w dziedzinie klimatu, prognozami i danymi oraz skorygowanymi celami polityki klimatycznej, a następnie przedstawił swoje ustalenia partnerowi wykonawczemu.

⁽⁵⁴⁾ Przyjęcie wyższego kosztu emisji musi być należycie uzasadnione zastosowaniem rzetelnej metodyki opartej na zasadach uzgodnionych na forum międzynarodowym.

2.3. Wymiar środowiskowy

2.3.1. Ogólne podejście do weryfikacji pod względem wpływu na środowisko

Weryfikacja pod względem wpływu na środowisko na potrzeby InvestEU oznacza metodę **uwzględniania całościowego oddziaływania projektu pod względem głównych składników kapitału naturalnego, mianowicie powietrza, wody, gruntów⁽⁵⁵⁾ i różnorodności biologicznej**, zgodnie z wymogami art. 8 ust. 6 rozporządzenia w sprawie InvestEU. Dotyczy to zarówno oddziaływania pozytywnego, jak i negatywnego, niezależnie czy jest ono pośrednie czy bezpośrednie.

Kapitał naturalny odpowiada za przepływ usług lub korzyści ekosystemowych⁽⁵⁶⁾. Takie usługi mogą stanowić źródło ekonomicznych, społecznych, środowiskowych i kulturowych korzyści lub innego rodzaju dobrobytu. Wartość takich korzyści można ujmować w sposób jakościowy lub ilościowy (w tym pieniężny) w zależności od kontekstu.

Poniżej przedstawiono wyjaśnienie kluczowych terminów dotyczących kwestii środowiskowych istotnych do celów kontroli:

- **Kapitał naturalny:** to inaczej zapasy wszystkich odnawialnych i nieodnawialnych zasobów (np. roślin, zwierząt, powietrza, wody, gleby i minerałów). Projekty mogą mieć wpływ zarówno na wielkość takich zasobów (np. poprzez zmianę użytkowania gruntów), jak i ich jakość (np. stan siedlisk).
- **Usługi ekosystemowe:** kapitał naturalny stanowi źródło usług ekosystemowych, w tym żywności, drewna, czystego powietrza, czystej wody, regulacji klimatu i rekreacji.
- **Oddziaływanie:** oznacza zmiany kapitału naturalnego lub zapewnianych przez niego usług ekosystemowych. Uwzględnienie kapitału naturalnego oznacza pomiar takiego oddziaływania w celu udoskonalenia sposobu jego uwzględniania w procesie decyzyjnym:
 - w ramach określenia ilościowego, często jako przepływy. Na przykład pobór wody ma wpływ na zasoby wodne i z czasem może w przyszłości mieć wpływ na dostępność wody (m³ rocznie). Innym przykładem jest zrzut zanieczyszczeń, który wpływa na stan powietrza lub wody (i można go mierzyć w celu ustalenia, czy dzienne dopuszczalne wartości nie są przekraczane). Kolejnym przepływem, który można określić ilościowo, są zmiany użytkowania gruntów: mogą one wpływać na zmianę liczby wycieczek rekreacyjnych organizowanych na danym terenie (liczba wycieczek rocznie) lub zmniejszyć przyjemność z takich wycieczek (poziom zadowolenia z wycieczki);
 - w stosownych (możliwych i uzasadnionych) przypadkach poprzez wyrażenie oddziaływania w wartościach pieniężnych. Oszacowanie wartości pieniężnej pomaga przełożyć oddziaływanie na szacunkowe koszty szkód (lub szacunkowe korzyści), takie jak: (i) wartość wody, która nie jest już dostępna do użytku (w EUR na m³ rocznie); (ii) koszty poniesione w związku ze wzrostem problemów zdrowotnych wynikających z zanieczyszczenia powietrza (w EUR na przypadek zachorowania rocznie); lub (iii) koszt utraty różnorodności biologicznej (w EUR).

W tabeli 3 przedstawiono przykłady powiązań między kapitałem naturalnym a oddziaływaniem.

Tabela 3

Związek między oddziaływaniem a odnośnymi zmianami w środowisku fizycznym oraz szkodami lub korzyściami

Kapitał naturalny	Zmiany kapitału naturalnego lub usług ekosystemowych	Przykłady oddziaływania (pozytywnego i negatywnego)
Powietrze		
Zanieczyszczenie powietrza	Ilość emitowanych zanieczyszczeń	— Oddziaływanie na zdrowie ludzi — Oddziaływanie na budynki (np. korozja)
Woda		
Zanieczyszczenie wody	Ilość zrzucanych zanieczyszczeń	— Oddziaływanie na zdrowie ludzi — Oddziaływanie na jakość wód śródlądowych lub morskich

⁽⁵⁵⁾ Do celów niniejszych wytycznych grunty oznaczają grunty i glebę.

⁽⁵⁶⁾ Definicja zaczerpnięta od organizacji Natural Capital Coalition.

Kapitał naturalny	Zmiany kapitału naturalnego lub usług ekosystemowych	Przykłady oddziaływania (pozytywnego i negatywnego)
Zużycie wody	Wielkość poboru wody	— Oddziaływanie na działalność zależną od wody — Oddziaływanie na środowisko fizyczne zależne od wody — Oddziaływanie na cykl hydrologiczny (np. powódzie, niżówki)

Grunty

Wytwarzanie odpadów	Ilość wytworzonych odpadów	— Oddziaływanie na koszty gospodarowania odpadami — Oddziaływanie na środowisko fizyczne (np. w wyniku składowania odpadów lub emisji powstałych wskutek ich spalania) i tym samym przepływy
Zmiana użytkowania gruntów	Zagospodarowanie lub intensyfikacja użytkowania gruntów na powierzchni wielu hektarów	— Zmiany produktów i materiałów pochodzących z gruntów — Zmiany w sekwestracji i składowania dwutlenku węgla — Zmiany kosztów świadczenia usług, które mogłyby być świadczone w sposób naturalny — Oddziaływanie na interakcje in situ i zewnętrzne — Zmiany wartości kulturowej gruntów

Różnorodność biologiczna

Wpływ na gatunki	Odsetek dotkniętych gatunków, poziom zagrożenia lub ochrony dotkniętych gatunków	— Zmiany liczebności lokalnej populacji i stanu ochrony gatunków — Zmiany wartości zasobów genetycznych (może to być koszt alternatywny) — Zmiany kosztów świadczenia usług, które mogłyby być świadczone w sposób naturalny (np. zwalczanie agrofagów) — Zmiany wartości kulturowej gatunków
Wpływ na siedliska i ekosystemy	Powierzchnia utraconego siedliska lub ekosystemu lub powierzchnia siedliska lub ekosystemu w pogorszonej formie	— Zmiany stanu ochrony siedliska lub stanu ekosystemu ⁽¹⁾ — Zmiany produktów i zasobów pochodzących z gruntów i morza — Zmiany kosztów świadczenia usług, które mogłyby być świadczone w sposób naturalny — Zmiany wartości kulturowej gruntów i morza — Zmiany odporności (np. klęski żywiołowe)

(¹) Zgodnie z unijnymi wytycznymi dotyczącymi włączania ekosystemów i ich usług do procesu decyzyjnego, SWD(2019) 305 final.

Jak przedstawiono w rozdziale 2.1, podejście do kontroli zrównoważonego charakteru projektów w wymiarze środowiskowym obejmuje kilka etapów. Jednym z nich jest etap decyzyjny, na którym można zdecydować (na podstawie poziomu ryzyka określonego dla co najmniej jednego elementu w toku analizy projektu), że w przypadku oddziaływania o potencjalnie niskim ryzyku (tj. oddziaływania, które prawdopodobnie nie będzie znaczące) żadna dalsza kontrola nie jest potrzebna ⁽⁵⁷⁾:

W przypadku projektów wymagających oceny oddziaływania na środowisko (przedsięwzięć wymienionych w załączniku I lub przedsięwzięć wymienionych w załączniku II określonych jako podlegające ocenie) partner wykonawczy:

- przeprowadzi przegląd zidentyfikowanego oddziaływania i ryzyka oraz zaproponowanych środków w celu uniknięcia prawdopodobnego znacznego negatywnego oddziaływania na środowisko, zapobieżenia takiemu oddziaływaniu lub ograniczenia go (działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu), a w ostateczności skompensowania go (środki kompensacyjne). Powyższe elementy powinny być dostępne w sprawozdaniu z OOŚ oraz w innej dokumentacji, takiej jak zezwolenia, dodatkowe badania lub sprawozdania z innych ocen;
- sprawdzi, czy przeprowadzono ocenę ryzyka wszelkiego negatywnego oddziaływania, które utrzymało się po zastosowaniu działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu (tj. czy w ocenie w ramach sprawozdania z OOŚ należy uwzględnić wpływ rezydualny):
 - jeżeli w sprawozdaniu z OOŚ zidentyfikowano wpływ rezydualny charakteryzujący się średnim lub wysokim ryzykiem, partner wykonawczy powinien przeprowadzić kontrolę tego znaczącego negatywnego oddziaływania. W miarę możliwości oddziaływanie to należy określić ilościowo i należy oszacować jego wartość pieniężną. Taka dalsza ocena może prowadzić do wprowadzenia dodatkowych środków (kompensacyjnych), co wyjaśniono poniżej w niniejszym rozdziale;
 - jeżeli wpływ rezydualny oceniono w sprawozdaniu z OOŚ jako charakteryzujący się niskim ryzykiem, dalsza kontrola nie jest konieczna.

W przypadku projektów określonych jako niepodlegające ocenie z zastosowaniem środków łagodzących partner wykonawczy:

- przeprowadzi przegląd zidentyfikowanego oddziaływania i ryzyka oraz działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu zaproponowanych w decyzji dotyczącej analizy oraz dokumentacji towarzyszącej w celu uniknięcia znacznego negatywnego oddziaływania na środowisko, którego można by się spodziewać bez wprowadzenia takich działań, lub zapobieżenia takiemu oddziaływaniu:
 - jeżeli zidentyfikowano wpływ rezydualny charakteryzujący się średnim lub wysokim ryzykiem (np. w dokumentacji z analizy lub w toku przeglądu), należy przeprowadzić kontrolę tego znaczącego negatywnego oddziaływania. W miarę możliwości oddziaływanie to należy określić ilościowo i należy oszacować jego wartość pieniężną.
 - jeżeli zidentyfikowano wyłącznie wpływ rezydualny charakteryzujący się niskim ryzykiem, dalsza kontrola nie jest konieczna.

W przypadku projektów określonych jako niepodlegające ocenie, w odniesieniu do których nie wprowadzono działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu, oraz projektów nieobjętych zakresem dyrektywy w sprawie OOŚ partner wykonawczy:

- we współpracy z promotorem projektu sprawdzi, czy istnieje potrzeba przeprowadzenia dodatkowych badań lub sprawozdawczości oraz dokona przeglądu oddziaływania i ryzyka zidentyfikowanych w tych dodatkowych badaniach i sprawozdaniach, a także rozważy wprowadzenie możliwych działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu w celu uniknięcia znacznego negatywnego oddziaływania na środowisko, którego można by się spodziewać bez wprowadzenia takich działań, lub zapobieżenia takiemu oddziaływaniu;
- w stosownych (możliwych i uzasadnionych) przypadkach zidentyfikowane oddziaływanie należy określić ilościowo i należy oszacować jego wartość pieniężną.

W przypadku wszystkich projektów:

- zdecydowanie zaleca się, aby partner wykonawczy korzystał z listy kontrolnej dotyczącej pozytywnego programu w celu wskazania możliwości poprawy wyników projektu;
- partner wykonawczy musi przedkładać sprawozdania Komitetowi Inwestycyjnemu InvestEU oraz monitorować projekt.

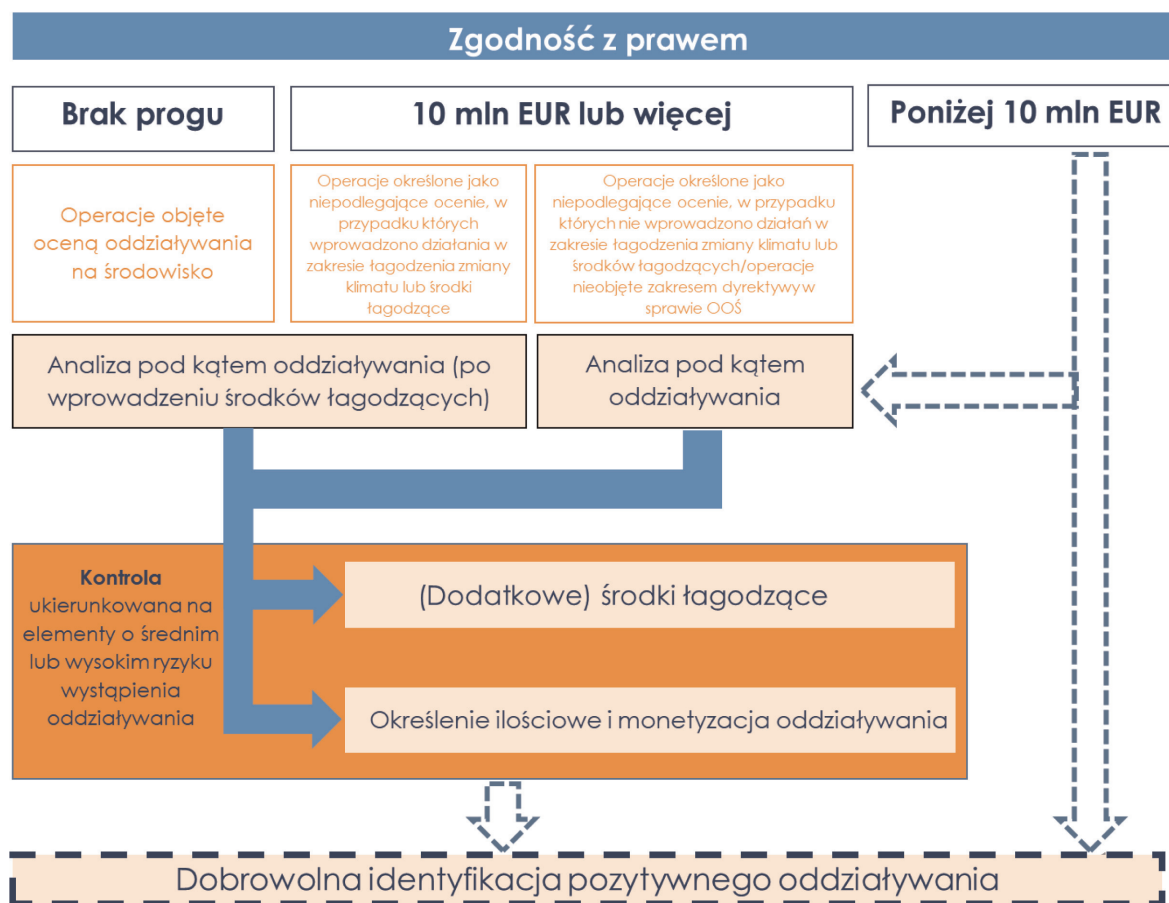
Jest to niezbędne do zapewnienia spójności pod względem wymagań dotyczących poszczególnych elementów kapitału naturalnego przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeby zapewnienia, aby kontrola była proporcjonalna (możliwa i uzasadniona). Podczas przeglądu projektów zgłoszonych do finansowania w ramach wsparcia z Funduszu InvestEU partner wykonawczy zrealizuje te etapy oceny w oparciu o dokumentację przekazaną przez promotora projektu (tj. sprawozdania, decyzje, pozwolenia dotyczące środowiska). Dokumentacja ta może być uzupełniona o kwestionariusze wypełnione przez promotora projektu (np. na podstawie własnego badania due diligence partnera wykonawczego) lub – w miarę potrzeb – o inne badania i sprawozdania.

Ponadto w przypadku każdego projektu wymagana jest zgodność z prawem.

⁽⁵⁷⁾ Więcej informacji na temat ról i zakresu odpowiedzialności można znaleźć w rozdziale 4.1.

Rysunek 8

Schemat analizy wpływu na środowisko – Kontrola

W poniższych sekcjach przedstawiono wytyczne, w których opisano, w jaki sposób partnerzy wykonawczy przy wsparciu promotorów projektów mogliby realizować każdy z poszczególnych etapów oceny.

2.3.2. Zgodność z prawem

Wszystkie operacje wspierane w ramach InvestEU, niezależnie od tego, czy podlegają kontroli zrównoważonego charakteru projektów, muszą być zgodne z mającym zastosowanie prawodawstwem unijnym i krajowym. Zgodność z prawem jest warunkiem wstępnym uzyskania jakiegokolwiek wsparcia. W celu weryfikacji⁽⁵⁸⁾ tej zgodności partnerzy wykonawczy muszą wdrożyć procedury lub poddać przeglądowi swoje istniejące procedury.

Aby zapewnić stosowanie zadowalających norm przez wszystkich partnerów wykonawczych, w niniejszej sekcji:

- przedstawiono zasady ogólne dotyczące kontroli zgodności z prawem, oraz
- zaproponowano specjalne kontrole zgodności z przepisami najważniejszych unijnych dyrektyw środowiskowych.

Ogólne zasady wymieniono w punktach poniżej:

- Wymagana zgodność z prawem będzie wynikała z postępu w zakresie badania due diligence zazwyczaj realizowanego przez partnera wykonawczego⁽⁵⁹⁾.

⁽⁵⁸⁾ M.in. żądając od ostatecznych odbiorców oświadczeń o zgodności.

⁽⁵⁹⁾ Proces podejmowania decyzji w sprawach dotyczących środowiska może nadal trwać w chwili nawiązania kontaktu przez partnerów wykonawczych z promotorem. Może to oznaczać, że na początku partnerzy wykonawczy będą mogli zidentyfikować wyłącznie ramy prawne mające zastosowanie do projektu, a proces podejmowania decyzji w sprawach dotyczących środowiska mógłby przebiegać równolegle z ogólnym badaniem due diligence, natomiast zgodność może zostać potwierdzona na późniejszym etapie.

- **Zaleca się, aby zarówno projekty należące do kategorii wymienionych w załączniku I do dyrektywy w sprawie OOS, jak i projekty należące do kategorii wymienionych w załączniku II, które wymagają OOS** (tj. projekty o znaczącym lub prawdopodobnym znaczącym oddziaływaniu) **były brane pod uwagę do finansowania w ramach InvestEU na w miarę zaawansowanym etapie**. Umożliwi to partnerowi wykonawczemu przeprowadzenie większej części kontroli zgodności przed przekazaniem środków. W wyjątkowych sytuacjach można przyjąć pewną elastyczność co do tego zalecenia i rozważyć projekty do finansowania na wcześniejszym etapie. W takich wyjątkowych sytuacjach warunkiem dokonania odpowiedniej wypłaty będzie dopełnienie procedur oraz spełnienie wymagań w zakresie zgodności⁽⁶⁰⁾. Przedsięwzięcia wymienione w załączniku I do dyrektywy w sprawie OOS można jednak przedstawić Komitetowi Inwestycyjnemu dopiero wtedy, gdy będą one na w miarę zaawansowanym etapie, tj. po zakończeniu sprawozdania z OOS oraz przeprowadzeniu konsultacji publicznych.
- W wyjątkowych sytuacjach projekty będące na mniej zaawansowanym etapie (np. projekty, w odniesieniu do których nie ukończono ocen oddziaływania na środowisko lub procedur mających na celu uzyskanie pozwolenia) podlegają ocenie na podstawie dostępnych informacji. Ocena ta może być początkowo ograniczona do zidentyfikowania odpowiednich najważniejszych dyrektyw środowiskowych oraz wyraźnego wskazania terminu potwierdzenia zgodności z prawem. W przypadku przedsięwzięć wymienionych w załączniku II do dyrektywy w sprawie OOS decyzja dotycząca analizy podjęta przez właściwe organy powinna być dostępna w chwili składania projektu do zatwierdzenia przez Komitet Inwestycyjny. W należycie uzasadnionych przypadkach projekt może jednak być na mniej zaawansowanym etapie (np. przewidywane niskie ryzyko, jak przykładowo w przypadku projektów stacji ładowania). W takich przypadkach partner wykonawczy może przeprowadzić kontrolę, wykorzystując jedynie listy kontrolne zaproponowane w niniejszych wytycznych. W przypadku potencjalnie problematycznych projektów (np. ze względu na ich możliwe znaczące skutki dla obszarów Natura 2000 lub sprzeciw opinii publicznej) partner wykonawczy powinien zaproponować i uwzględnić w umowie o finansowanie szczególne dla danego projektu warunki środowiskowe. Niezależnie od warunków konkretnego projektu (jeżeli są wymagane), jak już wspomniano, w przypadku takich mniej zaawansowanych projektów w umowie o finansowanie zawsze powinno się zawrzeć standardowy ogólny warunek dotyczący przedłożenia brakujących ocen lub pozwoleń. Te warunki należy spełnić najpóźniej przed odpowiednią wypłatą; kontrola zgodności z prawem powinna się zakończyć na tym etapie, a jej wyniki powinny zostać przedstawione Komitetowi Inwestycyjnemu⁽⁶¹⁾. Jeżeli z oceny wynika, że projekt nie jest jeszcze na wystarczająco zaawansowanym etapie i niesie zbyt duże ryzyko, taki projekt nie powinien otrzymać wsparcia, a partner wykonawczy powinien złożyć wniosek o udzielenie gwarancji UE na późniejszym etapie.
- **Główny punkt odniesienia** podczas kontroli zgodności z prawem powinny stanowić **unijne dyrektywy środowiskowe** – w takiej formie, w jakiej zostały transponowane do prawodawstwa krajowego.
- Ukończona kontrola zgodności projektu z mającym zastosowanie prawodawstwem UE dotyczącym ochrony środowiska powinna dać jasną odpowiedź na pytanie o zgodność. Wyniki kontroli należy poprzeć dowodem w formie pozwoleń, zatwierdzeń, licencji lub zezwoleń wydanych przez właściwe organy w odniesieniu do odpowiednich dyrektyw albo transponowanych przepisów krajowych.
- W przypadku **poważnych wątpliwości** co do zgodności projektu z prawodawstwem unijnym lub krajowym partnerzy wykonawczy powinni zasięgnąć opinii państw członkowskich lub służb Komisji⁽⁶²⁾.

W poniższych podsekcjach omówiono najważniejsze dyrektywy środowiskowe, które należy uwzględnić w kontroli zgodności z prawem.

a) Dyrektywa w sprawie OOS

Dyrektywa w sprawie OOS ma zastosowanie do szerokiego zakresu przedsięwzięć publicznych i prywatnych, które określono w załączniku I i II do tej dyrektywy:

- **Obowiązkowa OOS**: wszystkie przedsięwzięcia wymienione w **załączniku I** uznaje się za mające istotny wpływ na środowisko, a zatem wymagające OOS.
- **OOS wymagana na podstawie ustaleń państw członkowskich (procedura preselekcji)**: w przypadku przedsięwzięć wymienionych w **załączniku II** organy krajowe muszą ustalić, czy dany projekt podlega OOS. Decyzja taka jest podejmowana w ramach „procedury preselekcji”, w ramach której określa się skutki **przedsięwzięć na podstawie progów/kryteriów lub badania indywidualnego**. Organ krajowy musi wziąć pod uwagę kryteria określone w załączniku III do dyrektywy w sprawie OOS.

⁽⁶⁰⁾ W przypadku projektów obejmujących wiele elementów zgodność z prawem będzie weryfikowana dla każdego elementu w miarę jego opracowywania. W niektórych przypadkach do każdej wypłaty mającej znaczenie dla odpowiedniego elementu projektu zastosowanie może mieć warunek zawieszający. Badania nad realizacją projektów i wypłaty związane z tymi badaniami są zwolnione z tego wymogu.

⁽⁶¹⁾ Jeżeli na podstawie wyników procesu podejmowania decyzji w sprawach dotyczących środowiska okaże się, że doszło do znaczących zmian w porównaniu z początkową oceną partnera wykonawczego, kontrolę należy zaktualizować, aby uwzględnić te zmiany. Komisja powinna otrzymać odpowiednie informacje na ten temat zgodnie z wytycznymi przedstawionymi w rozdziale 4.2.

⁽⁶²⁾ Informacje na temat sposobów przeprowadzania takich konsultacji z Komisją można znaleźć w rozdziale 4.

Kontrola zgodności z OOS powinna potwierdzić spełnienie przez projekt głównych wymagań określonych w dyrektywie w sprawie OOS. W tym względzie należy zauważyć, że kilka projektów mogło mimo wszystko pozytywnie przejść kontrolę na podstawie wcześniejszego systemu OOS, sprzed zmiany (dyrektywa 2011/92/UE), ale już nie na podstawie obecnego zmienionego systemu OOS (dyrektywa 2011/92/UE zmieniona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/52/UE⁽⁶³⁾). Kontroli zgodności z OOS należy dokonywać w odniesieniu do tej dyrektywy, która miała zastosowanie w momencie rozpoczęcia procesu OOS (więcej szczegółów zob. art. 3 dyrektywy 2014/52/UE).

W **liście kontrolnej 0** (zob. załącznik 3) zaproponowano listę pytań, która ma pomóc przeprowadzić partnerów wykonawczych przez weryfikację zgodności z dyrektywą w sprawie OOS.

b) Dyrektywy ptasia i siedliskowa

Na mocy dyrektywy siedliskowej⁽⁶⁴⁾ ustanowiono sieć Natura 2000. Na podstawie tej dyrektywy państwa członkowskie wyznaczają specjalne obszary ochrony, aby zapewnić właściwy stan ochrony: (i) wszystkich typów siedlisk występujących w UE wymienionych w załączniku I do tej dyrektywy; oraz (ii) oraz wszystkich gatunków występujących w UE wymienionych w załączniku II do tej dyrektywy. Zgodnie z dyrektywą ptasią⁽⁶⁵⁾ sieć musi obejmować obszary specjalnej ochrony (OSO) wyznaczone dla 194 szczególnie zagrożonych gatunków oraz gatunków ptaków wędrownych.

Każdy plan lub projekt, który prawdopodobnie będzie miał znaczący wpływ na obszar Natura 2000, czy to indywidualnie, czy też w połączeniu z innymi planami lub projektami, musi podlegać **odpowiedniej ocenie** przeprowadzonej przez państwo członkowskie (zgodnie z art. 6). Na podstawie tej oceny należy określić skutki tego projektu lub planu dla danego obszaru z punktu widzenia **założeń jego ochrony**⁽⁶⁶⁾. Właściwe organy mogą wyrazić zgodę na ten plan lub projekt dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren (art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej⁽⁶⁷⁾).

W wyjątkowych sytuacjach można pozwolić na kontynuowanie realizacji projektu pomimo negatywnej oceny, jeżeli: (i) nie istnieją rozwiązania alternatywne; oraz (ii) plan lub projekt uznano za uzasadniony z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy. W takich przypadkach państwo członkowskie musi zastosować odpowiednie **środki kompensujące**, aby zapewnić ochronę ogólnej spójności sieci Natura 2000 (art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej). Komisję należy poinformować o tych środkach za pomocą standardowego „Formularza do przekazywania informacji dla Komisji Europejskiej zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej”⁽⁶⁸⁾. W niektórych przypadkach, gdy siedlisko lub gatunek o znaczeniu priorytetowym są znacząco dotknięte, a projekt jest uzasadniony ze społeczno-gospodarczego punktu widzenia, wymagana jest opinia Komisji. Dalsze informacje uzupełniające tę sekcję można znaleźć w „Wytocznych metodycznych dotyczących przepisów art. 6(3) i (4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG”⁽⁶⁹⁾.

W odniesieniu do partnerów wykonawczych przy sprawdzaniu zgodności z dyrektywą siedliskową i ptasią możliwe są trzy scenariusze:

- zgodnie z ustaleniami organów państwa członkowskiego projekt nie wymaga przeprowadzenia odpowiedniej oceny (tj. prawdopodobieństwo, że projekt będzie miał znaczące negatywne oddziaływanie na obszar lub obszary Natura 2000, jest niskie); lub
- projekt poddano odpowiedniej ocenie dokonanej przez organy państwa członkowskiego, w wyniku której organy te potwierdziły, że projekt nie będzie miał znaczących skutków dla obszaru lub obszarów Natura 2000 (zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej); lub
- projekt poddano odpowiedniej ocenie dokonanej przez organy państwa członkowskiego, której wynik był negatywny (tj. projekt ma znaczące negatywne skutki dla obszarów Natura 2000 zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej).

⁽⁶³⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/52/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2011/92/UE w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dz.U. L 124 z 25.4.2014, s. 1).

⁽⁶⁴⁾ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A31992L0043>.

⁽⁶⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. L 20 z 26.1.2010, s. 7), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>.

⁽⁶⁶⁾ Zgodnie z wytycznymi Komisji w sprawie ustanawiania celów ochrony (2012 r.) z myślą o ochronie dla poszczególnych obszarów określono stan, jaki gatunki i typy siedlisk na danym terenie muszą osiągnąć, aby obszar ten mógł przyczynić się do realizacji ogólnego celu, jakim jest właściwy stan ochrony tych gatunków i typów siedlisk na poziomie krajowym, biogeograficznym lub europejskim (zob. art. 2 ust. 2 dyrektywy siedliskowej).

⁽⁶⁷⁾ Art. 6 ust. 3 dotyczy również obszarów specjalnej ochrony zaklasyfikowanych zgodnie z art. 4 dyrektywy ptasiej.

⁽⁶⁸⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/form_art_6_4_pl.doc

⁽⁶⁹⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_pl.pdf

W **liście kontrolnej 0** (zob. załącznik 3) zaproponowano listę pytań, która ma pomóc w przeprowadzeniu weryfikacji zgodności z dyrektywami siedliskową i ptasią, w zależności od scenariusza (opisanego powyżej), który zrealizuje się w przypadku danej operacji.

c) Ramowa dyrektywa wodna

Ramowa dyrektywa wodna (2000/60/WE) zapewnia pełne uwzględnienie gospodarczego i ekologicznego punktu widzenia w zarządzaniu jakością i ilością wody. Dyrektywa ta dotyczy wód słodkich, przybrzeżnych i przejściowych oraz zapewnia zintegrowane podejście do gospodarki wodnej z poszanowaniem integralności całych ekosystemów.

Głównym celem tej dyrektywy jest osiągnięcie (do 2015 r. ⁽⁷⁰⁾) dobrego stanu ponad 111 000 wód powierzchniowych (np. rzek, jezior, wód przybrzeżnych) oraz ponad 13 000 wód podziemnych na terytorium UE. Osiągnięcie „dobrego stanu” oznacza zapewnienie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych oraz dobrego stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych (wody podziemne są głównymi źródłami poboru wody pitnej).

W ramowej dyrektywie wodnej wprowadzono także wymóg, aby gospodarowanie wodami rzek odbywało się w obszarach dorzeczy (tj. naturalnych jednostkach geograficznych i hydrologicznych), a nie na granicach administracyjnych lub politycznych. W planie gospodarowania wodami w dorzeczu szczegółowo określono sposób osiągnięcia celów określonych dla dorzecza (dotyczących stanu ekologicznego, ilościowego, chemicznego oraz celów dotyczących obszarów chronionych) w wymaganych ramach czasowych.

W odniesieniu do partnerów wykonawczych przy sprawdzaniu zgodności z ramową dyrektywą wodną możliwe są dwa scenariusze:

- W pierwszym scenariuszu projekt obejmuje nowe zmiany charakterystyki fizycznej jednolitej części wód powierzchniowych lub zmiany poziomu jednolitej części wód podziemnych, które NIE doprowadzą do pogorszenia stanu jednolitej części wód ani NIE uniemożliwią osiągnięcia dobrego stanu/potencjału wód. W tym przypadku partner wykonawczy musi poddać przeglądowi uzasadnienie przekazane przez promotora projektu na poparcie tego wniosku.
- W drugim scenariuszu projekt obejmuje nowe zmiany charakterystyki fizycznej jednolitej części wód powierzchniowych lub zmiany poziomu jednolitej części wód podziemnych, które pogarszają stan jednolitej części wód lub uniemożliwiają osiągnięcie dobrego stanu/potencjału wód. W takim przypadku partnerzy wykonawczy powinni sprawdzić, czy spełniono każdy z warunków określonych w art. 4 ust. 7, tj. czy:
 - zostały podjęte wszystkie środki łagodzące, aby ograniczyć negatywne oddziaływanie;
 - korzyści wynikające z projektu przewyższają korzyści wynikające z osiągnięcia celów ramowej dyrektywy wodnej lub czy projekt stanowi nadrzędny interes publiczny;
 - nie ma znacznie korzystniejszej opcji środowiskowej prowadzącej do osiągnięcia celów projektu, która byłaby wykonalna z technicznego punktu widzenia i nie byłaby nieproporcjonalnie kosztowna; oraz
 - projekt i wspomniane wyżej uzasadnienia uwzględniono w planie gospodarowania wodami w dorzeczu.

W **liście kontrolnej 0** (zob. załącznik 3) zaproponowano pytania, które pomogą w przeprowadzeniu weryfikacji zgodności z ramową dyrektywą wodną.

d) Inne właściwe dyrektywy

W zależności od charakteru operacji kwalifikujących się do konkretnej linii wsparcia oczekuje się, że partnerzy wykonawczy zweryfikują zgodność z poszczególnymi dyrektywami na podstawie upoważnień, pozwoleń, licencji itp. przekazanych przez promotorów projektów. Do dyrektyw tych mogą należeć:

⁽⁷⁰⁾ Jak ustalono w wyniku oceny adekwatności ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywa okazała się sukcesem, jeżeli chodzi o utworzenie ram zarządzania dla zintegrowanej gospodarki wodnej w odniesieniu do ponad 110 000 jednolitych części wód w UE, spowolnienie pogarszania się stanu wód i ograniczenie zanieczyszczenia chemicznego. Z drugiej strony wdrożenie dyrektywy nastąpiło z dużym opóźnieniem, a w dobrym stanie jest mniej niż połowa jednolitych części wód UE, chociaż termin osiągnięcia tego celu minął w 2015 r., z wyjątkiem należycie uzasadnionych przypadków.

Dyrektywa 2001/42/WE⁽⁷¹⁾ – dyrektywa w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

W przypadku niektórych operacji wrażliwych pod względem środowiskowym z uwagi na ich charakter, wielkość lub lokalizację zaleca się, aby partner wykonawczy sprawdził, czy dany projekt jest zgodny z ramami planowania (np. planowanie sektorowe lub planowanie przestrzenne), w szczególności w odniesieniu do rozwiązań alternatywnych lub skutków skumulowanych.

Dyrektywa 2010/75/UE⁽⁷²⁾ – dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych

Partner wykonawczy powinien potwierdzić zgodność projektu z dyrektywą w sprawie emisji przemysłowych na podstawie:

- pozwolenia (nie zawsze mającego zastosowanie i dostępnego w chwili składania wniosku), tj. informacji, czy projekt przestrzega – w stosownych przypadkach – dopuszczalnych wielkości emisji określonych zgodnie z tą dyrektywą oraz poziomów emisji powiązanych z najlepszymi dostępnymi technikami, określonych w decyzjach wykonawczych; lub
- dokumentacji środowiskowej projektu przekazanej w ramach wniosku (np. decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach itp.).

Dyrektywa 2008/98/WE⁽⁷³⁾ – dyrektywa ramowa w sprawie odpadów

Partner wykonawczy zweryfikuje zgodność projektu z dyrektywą ramową w sprawie odpadów, w tym przedstawi uzasadnienie pod kątem najważniejszych wymogów dyrektywy. W szczególności w uzasadnieniu należy wyjaśnić:

- w jaki sposób projekt jest zgodny z hierarchią postępowania z odpadami (art. 4);
- w jaki sposób projekt przyczynia się do osiągnięcia celów w zakresie przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu (art. 11 ust. 2);
- czy projekt jest zgodny z odpowiednim planem gospodarki odpadami (i czy projekt uwzględniono w tym planie jako warunek *sine qua non*) oraz z programem zapobiegania powstawaniu odpadów (art. 28 i 29).

Dyrektywa 2012/18/UE⁽⁷⁴⁾ – dyrektywa Seveso III

Celem dyrektywy Seveso III (2012/18/UE) jest zapobieganie poważnym awariom związanym z substancjami niebezpiecznymi. Ponieważ mimo wszystko może jednak dochodzić do awarii, dyrektywa służy także ograniczeniu skutków takich awarii nie tylko dla zdrowia ludzkiego, ale również dla środowiska. Dyrektywa obejmuje zakłady, w których mogą znajdować się substancje niebezpieczne (np. podczas przetwarzania lub składowania) w ilościach przekraczających określone progi. Z zakresu dyrektywy wyłączono niektóre rodzaje działalności przemysłowej podlegające innemu prawodawstwu, które zapewnia podobny poziom ochrony (np. obiekty jądrowe lub transport substancji niebezpiecznych).

W zależności od ilości substancji niebezpiecznych znajdujących się w danym miejscu zakłady dzielą się na zakłady o zwiększonym ryzyku lub zakłady o dużym ryzyku, przy czym te ostatnie podlegają bardziej rygorystycznym wymogom. Partner wykonawczy zweryfikuje zgodność projektu z dyrektywą Seveso III na podstawie dokumentacji środowiskowej projektu przekazanej w ramach wniosku (np. OOŚ, decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach itp.). W szczególności partner wykonawczy sprawdzi, czy wchodzący w zakres dyrektywy Seveso projekt po jego zrealizowaniu będzie musiał spełniać wymagania dotyczące zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku (szczególnie w odniesieniu do obowiązku promotora w zakresie przygotowania polityki dotyczącej poważnych awarii lub raportu o bezpieczeństwie, który należy przedłożyć właściwemu organowi państwa członkowskiego).

2.3.3. Analiza w ramach InvestEU pod kątem wymiaru środowiskowego

W przypadku **projektów podlegających OOŚ lub takich, co do których należy ustalić, czy podlegają OOŚ**, oczekuje się, że przedmiotowe procesy i działania wniosą ważny wkład w proces analizy i kontroli w ramach InvestEU, ponieważ zgodnie z dyrektywą wymaga się, aby:

- w przypadku projektów wymagających OOŚ w sprawozdaniu z OOŚ uwzględniono opis cech projektu lub działań przewidzianych w celu uniknięcia prawdopodobnego znacznego negatywnego oddziaływania na środowisko, zapobieżenia takiemu oddziaływaniu lub ograniczenia go oraz, w miarę możliwości, skompensowania takiego oddziaływania;

⁽⁷¹⁾ Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz.U. L 197 z 21.7.2001, s. 30).

⁽⁷²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (Dz.U. L 334 z 17.12.2010, s. 17).

⁽⁷³⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. L 312 z 22.11.2008, s. 3).

⁽⁷⁴⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/18/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanymi z substancjami niebezpiecznymi, zmieniająca, a następnie uchylająca dyrektywę Rady 96/82/WE (Dz.U. L 197 z 24.7.2012, s. 1).

- w przypadku projektów określonych jako niepodlegające OOS należy określić wszelkie cechy projektu lub działań, jeżeli je zaproponowano, przewidziane w celu uniknięcia znacznego negatywnego oddziaływania na środowisko, którego można by się spodziewać bez wprowadzenia takich działań, lub zapobieżenia takiemu oddziaływaniu.

W powyższych przypadkach na etapie analizy w ramach InvestEU należy poddać przeglądowi wpływ rezydualny zidentyfikowany w sprawozdaniu z OOS (po wprowadzeniu działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu zidentyfikowanych w procedurze środowiskowej) w zakresie czterech elementów środowiska (powietrza, wody, gruntów i gleby, różnorodności biologicznej), a także aspektów przekrojowych: hałasu i odorów.

Jeżeli chodzi o **projekty nieobjęte zakresem dyrektywy w sprawie OOS lub określone jako niepodlegające ocenie, w przypadku których nie wprowadzono działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu, w wyniku wprowadzenia progów lub kryteriów określonych na szczeblu krajowym, na etapie analizy w ramach InvestEU przeglądowi poddane zostanie także oddziaływanie** w odniesieniu do tych samych elementów i aspektów przekrojowych.

W pierwszym kroku należy dokonać przeglądu oddziaływania na środowisko (wpływu rezydualnego⁽⁷⁵⁾) przy użyciu **listy kontrolnej 1**⁽⁷⁶⁾ (zob. załącznik 3). W kolumnie 1 listy kontrolnej 1 należy oznaczyć istnienie lub brak oddziaływania (wpływu rezydualnego).

Jak już wspomniano, przegląd ten zostanie przeprowadzony w oparciu o dokumentację środowiskową przekazaną przez promotora projektu. Dokumentacja ta może obejmować sprawozdania z oceny środowiskowej, decyzje i pozwolenia, dodatkowe badania lub sprawozdania, jeżeli okażą się potrzebne. **Po zidentyfikowaniu oddziaływania (wpływu rezydualnego) należy dokonać jego kwalifikacji pod względem ryzyka, uwzględniając zarówno jego znaczenie, jak i prawdopodobieństwo jego wystąpienia.**

Na podstawie informacji przekazanych przez promotora projektu partner wykonawczy powinien określić **znaczenie oddziaływania (wpływu rezydualnego)** (kolumna 2 listy kontrolnej 1) według trzystopniowej skali:

Niewielkie oddziaływanie → Umiarkowane oddziaływanie → Znaczne/negatywne oddziaływanie

Do kategoryzacji znaczenia oddziaływania partner wykonawczy wykorzysta podstawową dokumentację środowiskową, dodatkowe sprawozdania, jeżeli będą konieczne, a także opinie ekspertów na temat elementów, takich jak wielkość emisji, charakter zidentyfikowanego oddziaływania itp. Bardziej szczegółowe wskaźniki dla każdego elementu kapitału naturalnego określono w dokumencie dotyczącym wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji pod względem wpływu na środowisko oraz w tabelach:

Tabela dotycząca powietrza S3 – 1:	Oddziaływanie na jakość powietrza
Tabela dotycząca wody S2 – 5 i tabela dotycząca wody S3 – 3	Oddziaływanie na środowisko wodne
Tabela dotycząca gruntów S2 – 2 i tabela dotycząca gruntów S3 – 1	Oddziaływanie na glebę/grunty
Tabela dotycząca różnorodności biologicznej S2 – 1 i tabela dotycząca różnorodności biologicznej S3 – 1	Oddziaływanie na różnorodność biologiczną
Tabela CC S3 – 1	Oddziaływanie pod względem hałasu
Tabela CC S3 – 2	Oddziaływanie pod względem odorów

Na podstawie informacji przedstawionych przez promotora projektu i przeprowadzonych przez niego ocen partner wykonawczy powinien także określić prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływania (kolumna 3 listy kontrolnej 1):

Niskie (mało prawdopodobne) → **Średnie** (równe szanse wystąpienia lub niewystąpienia) → **Wysokie** (bardzo prawdopodobne)

Poziom ryzyka (kolumna 4 listy kontrolnej 1) wystąpienia każdego z rodzajów oddziaływania będzie można następnie ocenić w ramach analizy zarówno określonego znaczenia, jak i prawdopodobieństwa wystąpienia tego oddziaływania (zob. matryca na rys. 8). W przypadku projektów poddanych OOS oczekuje się, że powiązane sprawozdania będą obejmowały ocenę znaczenia wpływu rezydualnego.

⁽⁷⁵⁾ W przypadku operacji podlegających OOS lub operacji określonych jako niepodlegające OOS, w przypadku których wprowadzono działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu.

⁽⁷⁶⁾ Partner wykonawczy może dostosować listy kontrolne, tak aby odpowiadały wymaganiom konkretnego projektu lub kategorii projektu.

Rysunek 9

Kwalifikacja ryzyka każdego ze zidentyfikowanych rodzajów oddziaływania

		Oddziaływanie		
		Niewielkie	Umiarkowane	Znaczne/negatywne
Prawdopodobieństwo	Niskie	Niskie ryzyko	Niskie ryzyko	Średnie ryzyko
	Średnie	Niskie ryzyko	Średnie ryzyko	Wysokie ryzyko
	Wysokie	Średnie ryzyko	Wysokie ryzyko	Wysokie ryzyko

W przypadku oddziaływania charakteryzującego się średnim lub wysokim ryzykiem partner wykonawczy musi przeprowadzić kontrolę. W przypadku oddziaływania charakteryzującego się niskim ryzykiem dalsza kontrola nie będzie konieczna.

Ponadto zdecydowanie zaleca się, aby partner wykonawczy przeprowadził kontrolę pozytywnego programu (zob. rozdział 2.3.5).

2.3.4. Kontrola: łagodzenie, określenie ilościowe i monetyzacja

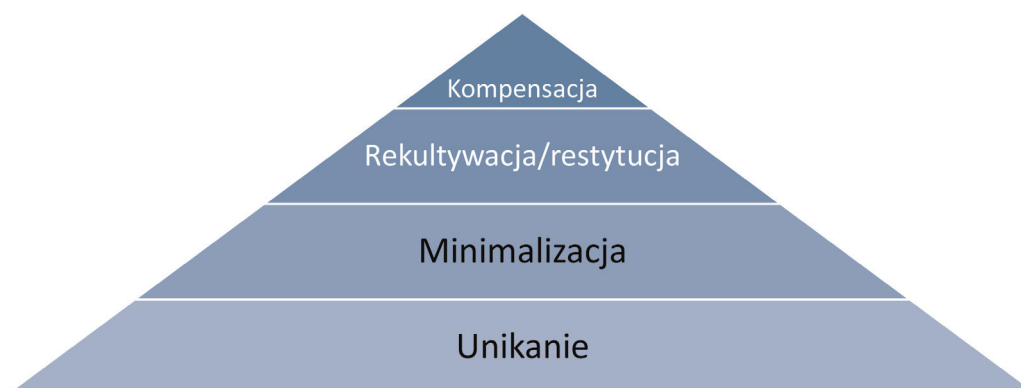
W przypadku projektów wymagających OOŚ lub projektów określonych jako niepodlegające OOŚ, w odniesieniu do których wprowadzono działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu: w przypadku każdego zidentyfikowanego wpływu rezydualnego charakteryzującego się średnim lub wysokim ryzykiem partner wykonawczy będzie wymagał od promotora projektu (dobrowolnego) zbadania wykonalności wprowadzenia dodatkowych działań (np. w zakresie łagodzenia zmiany klimatu), które mogłyby zmniejszyć ryzyko rezydualne do niższego poziomu.

W przypadku projektów nieobjętych zakresem dyrektywy w sprawie OOŚ lub projektów określonych jako niepodlegające ocenie, w odniesieniu do których nie wprowadzono działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu: jeżeli partner wykonawczy we współpracy z promotorem projektu, korzystając z listy kontrolnej 1, zidentyfikuje oddziaływanie charakteryzujące się średnim lub wysokim ryzykiem, wówczas powinien określić – o ile jest to wykonalne – działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu mające na celu zmniejszenie ryzyka do niższego poziomu.

Wszelkie działania wynikające z powyższej procedury powinny być zgodne z zasadami hierarchii łagodzenia zmiany klimatu odpowiadającej danemu elementowi kapitału naturalnego:

- unikanie negatywnego oddziaływania (jeżeli jest to wykonalne);
- ograniczenie skali wszelkiego nieuniknionego oddziaływania przy uwzględnieniu czasu trwania oddziaływania, jego nasilenia i rodzaju (bezpośrednie, pośrednie i łączne);
- rekultywacja i restytucja w celu zapewnienia odbudowy lub odnowy zasobów, które uległy degradacji lub zostały dotknięte negatywnymi skutkami w wyniku realizacji projektu;
- kompensacja, którą można uznać za ostateczność w przypadku negatywnego oddziaływania (charakteryzującego się średnim lub wysokim ryzykiem), którego nie można uniknąć, zminimalizować ani zrównoważyć poprzez restytucję.

Rysunek 10

Hierarchia łagodzenia zmiany klimatu

Źródło: Komisja Europejska – dokument dotyczący wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji pod względem wpływu na środowisko.

Dobre działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu to takie, które są dopasowane do danego kontekstu i danej lokalizacji, a także do oddziaływania, które mają złagodzić. Przykłady działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu przedstawiono w dokumencie dotyczącym wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji pod względem wpływu na środowisko.

Jeżeli promotor projektu jest w stanie zaproponować wykonalne dodatkowe działania, partner wykonawczy powinien wezwać promotora projektu do ponownego dokonania oceny ryzyka *rezydualnego* (zob. lista kontrolna 1).

We współpracy z promotorem projektu i na podstawie istniejącej dokumentacji (sprawozdań, pozwoleń dotyczących środowiska itp.) partner wykonawczy – w stosownych przypadkach – określi ilościowo wpływ rezydualny, który po złagodzeniu (przy czym łagodzenie rozumie się jako skutek procedur środowiskowych lub działania zaproponowane w kontekście kontroli zrównoważonego charakteru projektów w ramach InvestEU) będzie charakteryzował się ze średnim lub wysokim ryzykiem.

Wytyczne dotyczące określania ilościowego można znaleźć w dokumencie dotyczącym wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji pod względem wpływu na środowisko oraz w następujących tabelach:

Tabela dotycząca powietrza S3 – 1:	Oddziaływanie na jakość powietrza
Tabela dotycząca wody S3 – 3	Oddziaływanie na środowisko wodne
Tabela dotycząca gruntów S3 – 1	Oddziaływanie na glebę/grunty
Tabela dotycząca różnorodności biologicznej S3 – 1 i S3 – 2	Oddziaływanie na różnorodność biologiczną
Tabela CC S3 – 1	Oddziaływanie pod względem hałasu
Tabela CC S3 – 2	Oddziaływanie pod względem odorów

Określenie ilościowe pozwala partnerom wykonawczym zrozumieć skalę oddziaływania (wpływu rezydualnego) na środowisko po określeniu wszystkich działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i włączeniu ich do proponowanego projektu. Określenie ilościowe stanowi także warunek wstępny oszacowania wartości pieniężnej tego oddziaływania – jeżeli przeprowadzenie takiego oszacowania jest proporcjonalne i uzasadnione – którą należy uwzględnić w ogólnej ekonomicznej ocenie projektu.

Jak omówiono w dokumencie dotyczącym wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji pod względem wpływu na środowisko oraz w przewodniku Komisji Europejskiej dotyczącym analizy kosztów i korzyści projektów inwestycyjnych (2014 r.), oszacowanie wartości pieniężnej oddziaływania na środowisko zazwyczaj opiera się na koncepcji całkowitej wartości gospodarczej obejmującej wartość użytkową i nieużytkową⁽⁷⁷⁾. Do jej pomiaru można wykorzystać szereg technik szacowania wartości, które często (choć nie zawsze) opierają się na ankietach lub badaniach wyboru.

Techniki te wymagają zazwyczaj wykorzystania wielu zasobów (wymagają dużych ilości danych dotyczących projektu oraz znacznych działań analitycznych). Dlatego w przypadku gdy badania dostępne w literaturze uwzględniają już wartości odniesienia dla poszczególnych państw (tj. koszty jednostkowe) w zakresie oddziaływania na środowisko, które to wartości można wykorzystać w procesie szacowania wartości, częściej stosuje się podejście oparte na przeniesieniu korzyści.

W sekcjach 4–8 dokumentu dotyczącego wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji pod względem wpływu na środowisko przedstawiono przegląd wartości jednostkowych, aby ułatwić wykorzystanie podejścia opartego na przeniesieniu korzyści na potrzeby oszacowania wartości pieniężnej⁽⁷⁸⁾. Co więcej, w przygotowywanym przez DG REGIO przy wsparciu JASPERS „Vademecum oceny ekonomicznej”, które wkrótce zostanie opublikowane, przedstawiono dobre praktyki w zakresie oceny ekonomicznej oddziaływania na środowisko w kilku wybranych sektorach.

Stosowanie monetyzacji zależy zatem od szeregu czynników, w tym dostępnych danych, skali projektu, rodzaju oddziaływania itp.

⁽⁷⁷⁾ Zob. w szczególności rozdział 4.3 „Remediacja i ochrona środowiska oraz zapobieganie ryzyku środowiskowemu”.

⁽⁷⁸⁾ Te wartości jednostkowe różnią się jednak pod względem wiarygodności i poziomu ich akceptacji. Na przykład obecnie akceptowaną i spójnie stosowaną praktyką w UE jest korzystanie z aktualnych wartości jednostkowych dotyczących kosztów szkód związanych ze zwiększonymi emisjami do powietrza i hałasem. Z drugiej strony aktualne wartości jednostkowe związane z oddziaływaniem na wodę, grunty i różnorodność biologiczną są wykorzystywane znacznie rzadziej, ponieważ uważa się, że są one bardziej ograniczone do konkretnych lokalizacji.

Profesjonalna ocena możliwości zastosowania tych technik należy do partnera wykonawczego/promotora projektu i obejmuje ona sprawdzenie, czy i w jaki sposób należy przeprowadzić oszacowanie wartości pieniężnej oddziaływania na środowisko po zastosowaniu działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu, zgodnie z zasadą proporcjonalności.

Po przeprowadzeniu oszacowania wartości pieniężnej oddziaływania projektu na środowisko należy je włączyć do bardziej kompleksowej ekonomicznej oceny projektu, której w kontekście projektów wspieranych przez UE zazwyczaj dokonują partnerzy wykonawczy, co omówiono w rozdziale 2.6 niniejszych wytycznych („Ekonomiczna ocena”).

2.3.5. Pozytywny program

Promotorów projektów zdecydowanie zachęca się, aby w kontekście potencjalnych działań, które mogłyby pomóc wzmocnić pozytywne skutki projektu, uwzględnili **listę kontrolną 2** pozytywnego programu (opracowaną dla każdego elementu środowiska, zob. załącznik 3). Dobrowolna lista kontrolna pozytywnego programu może być stosowana do wszystkich rodzajów projektów, zarówno poniżej, jak i powyżej ustalonego progu, a także do wszystkich kategorii ryzyka. Promotorów projektów zachęca się, aby na podstawie wypełnionej listy kontrolnej pozytywnego programu zaproponowali dodatkowe działania w celu poprawy efektywności środowiskowej danej operacji. W przypadku zidentyfikowania i uwzględnienia w projekcie dodatkowych działań mających na celu poprawę efektywności środowiskowej projektu zachęca się promotorów do określenia ilościowego wynikającego z nich pozytywnego oddziaływania oraz – o ile jest to proporcjonalne i uzasadnione – do oszacowania wartości pieniężnej tego oddziaływania w celu uwzględnienia go w ogólnej ocenie ekonomicznej projektu.

Lista kontrolna pozytywnego programu może obejmować m.in.:

- **powietrze** (promowanie efektywności energetycznej oraz korzystanie z odnawialnych źródeł energii, minimalizację emisji zanieczyszczeń oraz stosowanie substancji niebezpiecznych);
- **środowisko wodne** (poprawę jakości wód słodkich i morskich, promowanie wydajnego wykorzystania wody, ograniczenie poboru i zrzutu wody);
- **grunty i gleby** (promowanie ograniczania erozji, poprawę materii organicznej gleby i różnorodności biologicznej, redukcję degradacji gruntów, remediację terenów zanieczyszczonych);
- **różnorodność biologiczną** (ochronę obszarów o bogatej różnorodności biologicznej i obszarów chronionych, przywracanie różnorodności biologicznej i ekosystemów, większą odporność ekosystemów, monitorowanie lub usuwanie gatunków obcych, ochronę gatunków rodzimych lub różnorodności genetycznej);
- **hałas** (obniżenie poziomów hałasu);
- **odór** (redukcja emisji odorów).

2.3.6. Sprawozdawczość i monitorowanie

Jak opisano w rozdziale 4, na zakończenie procesu analizy i kontroli wpływu na środowisko partner wykonawczy ma obowiązek przedstawić Komitetowi Inwestycyjnemu InvestEU podsumowanie kontroli zrównoważonego charakteru projektów obejmującego następujące kluczowe elementy:

- w przypadku wszystkich projektów potwierdzenie zgodności z najważniejszymi przepisami UE dotyczącymi ochrony środowiska (zgodnie z listą kontrolną 0);
- wyniki każdej przeprowadzonej analizy:
 - informację, czy zidentyfikowano jakiekolwiek oddziaływanie charakteryzujące się średnim lub wysokim ryzykiem (kolumna 4 listy kontrolnej 1);
 - wszelkie (dodatkowe) dobrowolne działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu w odniesieniu do tego oddziaływania charakteryzującego się średnim lub wysokim ryzykiem (kolumna 5 listy kontrolnej 1), a także informację, czy w wyniku tych działań ryzyko zmalało;
- ryzyko (rezydualne) po zastosowaniu ewentualnych dodatkowych środków łagodzących zaproponowanych w kontekście kontroli w ramach InvestEU (kolumna 6 listy kontrolnej 1);
- ocena (najlepiej ilościowa) wpływu rezydualnego charakteryzującego się średnim lub wysokim ryzykiem (kolumna 6 listy kontrolnej 1), a także – o ile jest to proporcjonalne (tj. uzasadnione i możliwe) – monetyzacja tego oddziaływania;
- wszelkie kwestie związane z pozytywnym programem (zob. lista kontrolna 2).

W kontekście monitorowania wymaganego w ramach InvestEU partner wykonawczy powinien – na podstawie monitoringu prowadzonego w ramach procedur wewnętrznych lub na wniosek promotorów projektów – potwierdzić i zgłaszać następujące informacje:

- wszelkie istotne zmiany w pierwotnie zgłoszonym wyniku kontroli, które wynikałyby z ukończenia procedur w zakresie uzyskania pozwolenia;
- fakt wprowadzenia działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu związanych z negatywnym oddziaływaniem charakteryzującym się wysokim ryzykiem;
- w stosownych przypadkach, fakt spełnienia przez promotora projektu warunków i ukończenia przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska.

2.4. Wymiar społeczny

2.4.1. Ogólne podejście do kontroli zrównoważonego charakteru pod względem społecznym

Operacje z zakresu finansowania i inwestycji w ramach InvestEU mają na celu uzyskanie pozytywnego oddziaływania społecznego z korzyścią dla całego społeczeństwa. Mogą jednak również występować projekty wiążące się z negatywnym oddziaływaniem na niektóre osoby lub społeczności. Przykładowo może pojawić się projekt infrastrukturalny potencjalnie oddziałujący na zwiększenie nierówności przestrzennych lub na zdrowie publiczne, który wiąże się ze zmianą użytkowania gruntów lub oddziaływaniem na różne aspekty życia mieszkańców. Należy możliwie wcześnie zidentyfikować potencjalne negatywne oddziaływanie na warunki społeczne i, jeżeli to możliwe, dostosować te projekty w taki sposób, aby uniknąć tego oddziaływania lub je zminimalizować, bądź określić odpowiednie działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu, aby zarządzać oddziaływaniem, którego nie można uniknąć. W wyniku kontroli promotorzy projektów będą mogli zidentyfikować i ocenić takie sytuacje oraz odpowiednio im zaradzić.

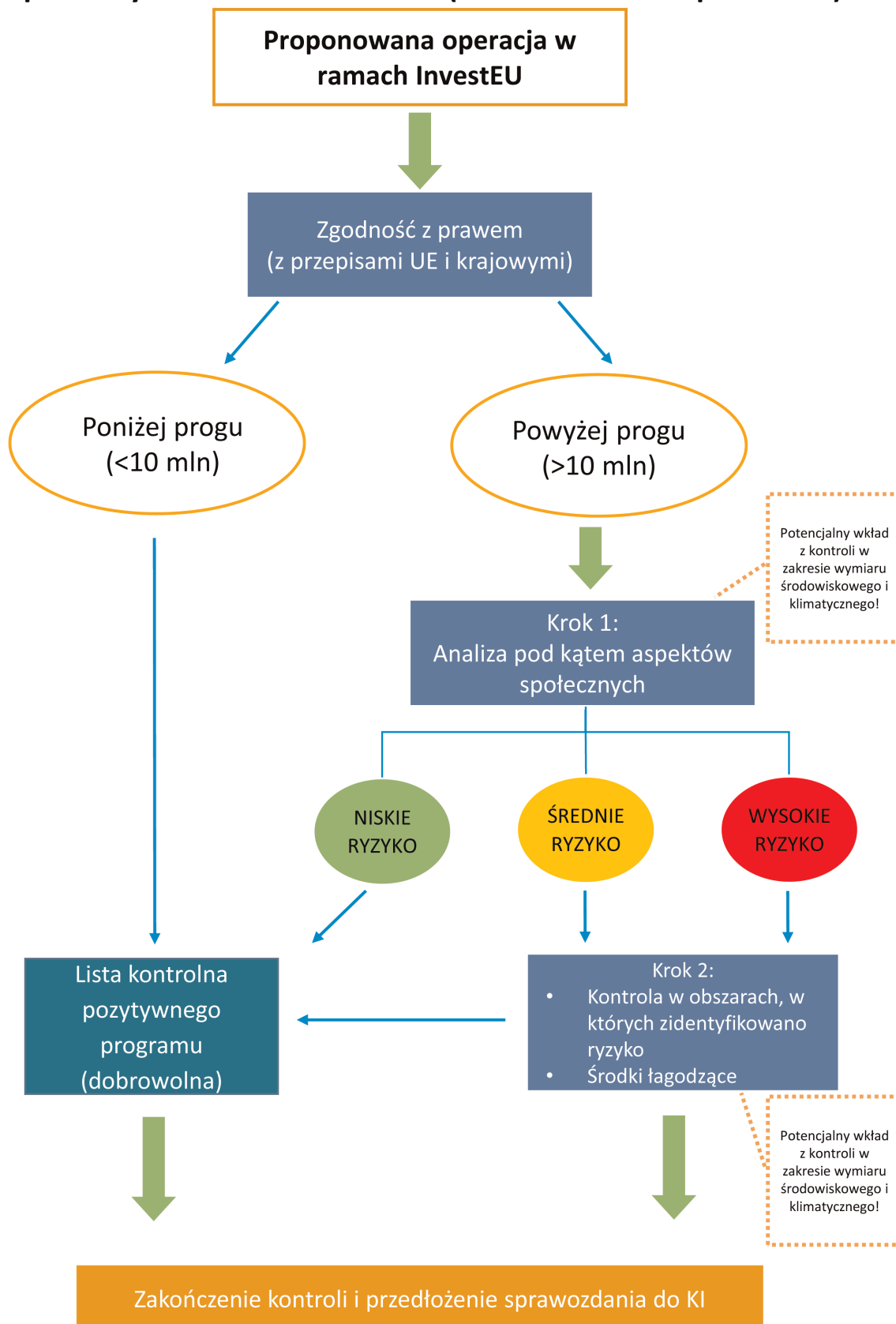
Normy przemysłowe dotyczące oceny wymiaru społecznego są w znacznej mierze ujednolicone. Niemniej jednak między różnymi podmiotami rynkowymi w dalszym ciągu występują niewielkie różnice. W miarę możliwości wstępna analiza operacji powinna mieć na celu identyfikację bezpośredniego, pośredniego i łącznego oddziaływania na najważniejsze aspekty społeczne. Weryfikacja pod względem wpływu na społeczeństwo, tj. poprawa pierwotnego wniosku, ma pomóc zminimalizować negatywne oddziaływanie i zmaksymalizować korzyści w wymiarze społecznym tam, gdzie jest to konieczne.

Aby umożliwić osiągnięcie tego celu, przegląd społecznych aspektów projektów powinien obejmować co najmniej następujące najważniejsze elementy:

- analizę i określenie pozytywnego oddziaływania projektów oraz powiązanego ryzyka;
- kategoryzację ryzyka w odniesieniu do bezpośrednio finansowanych projektów powyżej progu w oparciu o ocenę potencjalnego negatywnego oddziaływania;
- analizę wyników projektów w wymiarze społecznym na podstawie kryteriów analizy pod kątem społecznym opisanych w poniższych sekcjach z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, wszelkich warunków realizacji projektu;
- zalecenia dotyczące zwiększenia pozytywnego oddziaływania społecznego w oparciu o listę kontrolną pozytywnego programu opisaną w rozdziale 2.4.6 niniejszych wytycznych.

Na poniższym schemacie przedstawiono cały proces kontroli zrównoważonego charakteru pod względem społecznym.

Proces kontroli zrównoważonego charakteru pod względem społecznym w ramach InvestEU (finansowanie bezpośrednie)

2.4.2. Ramy zgodności z prawem w wymiarze społecznym

Zgodnie z zamysłem i strukturą program InvestEU będzie się również przyczyniał do zrównoważonego rozwoju społecznego w UE, wspierając odnowę gospodarki, tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy oraz poprawę warunków życia i pracy. Wymogi prawne UE i państw członkowskich mające zastosowanie do projektów i operacji, które będą wspierane w ramach dowolnego z segmentów Funduszu InvestEU, stanowią podstawowe zabezpieczenie służące zapewnieniu społecznie zrównoważonego oddziaływania.

Podobnie jak to ma miejsce w przypadku aspektów środowiskowych, odpowiednie prawo socjalne stanowi solidną podstawę procesu kontroli zrównoważonego charakteru pod względem społecznym. UE dysponuje solidnymi ramami legislacyjnymi, które gwarantują prawa Europejczyków jako obywateli, pracowników (niezależnie od ich narodowości) oraz zainteresowanych stron w wielu obszarach, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy, warunków pracy, ujawniania informacji i konsultacji z pracownikami i społeczeństwem, równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji⁽⁷⁹⁾. W porównaniu jednak z prawodawstwem dotyczącym ochrony środowiska uprawnienia UE w obszarze społecznym są bardziej ograniczone, a aspekty społeczne podlegają głównie przepisom krajowym. Mimo to w rozporządzeniu w sprawie InvestEU zawarto wyraźny wymóg oszacowania oddziaływania społecznego projektu, w tym wpływu na równouprawnienie płci, włączenie społeczne niektórych obszarów lub populacji oraz rozwój gospodarczy obszarów i sektorów dotkniętych wyzwaniami strukturalnymi, takimi jak konieczność dekarbonizacji gospodarki.

Biorąc zatem pod uwagę zgodność z właściwym prawodawstwem krajowym i unijnym obejmującym te obszary, podstawą kontroli zrównoważonego charakteru pod względem społecznym będzie dążenie do osiągnięcia postępów społecznych za pośrednictwem interwencji w ramach InvestEU. Badanie zgodności będzie kontynuowane przez cały proces, ponieważ nie wszystkie wymogi prawne mogą być znane na wczesnym etapie (zob. ramy zgodności z prawem w załączniku 1)⁽⁸⁰⁾. Z tego powodu oczekuje się, że promotor projektu zapewni zgodność z prawem, uważnie uwzględni warianty dostępne w pozytywnym programie (zob. rozdział 2.4.6) i na żądanie przedstawi partnerom wykonawczym dowody potwierdzające tę zgodność⁽⁸¹⁾.

2.4.3. Analiza operacji pod kątem społecznym

Kolejnym etapem po sprawdzeniu zgodności z prawem, w zależności od całkowitego kosztu projektu związanego z realizacją inwestycji, jest analiza operacji.

Aby zidentyfikować zakres i złożoność potencjalnego oddziaływania społecznego i powiązanego ryzyka, partner wykonawczy powinien poddać proponowany projekt analizie. Zakres i złożoność kwestii społecznych różnią się w zależności od projektu. Oddziaływanie projektów może być negatywne bądź pozytywne. Partner wykonawczy musi zapewnić: (i) zidentyfikowanie negatywnego oddziaływania społecznego w procesie analizy opisanym poniżej; oraz (ii) promowanie pozytywnego oddziaływania społecznego z wykorzystaniem listy kontrolnej pozytywnego programu⁽⁸²⁾. Należy także uwzględnić wszelkie możliwości w zakresie maksymalizacji pozytywnego oddziaływania, które można zidentyfikować w procesie analizy.

Podczas kontroli zrównoważonego charakteru pod względem społecznym partnerzy wykonawczy będą się opierali na swoich obecnych normach i procedurach oraz będą z nich korzystali, a także będą je uzupełniali w miarę potrzeb zgodnie z wymogami określonymi w niniejszych wytycznych.

W przypadku projektów o wartości poniżej progu 10 mln EUR proces kontroli zasadniczo kończy się na tym etapie. W przypadku projektów o wartości poniżej tego progu podlegających ocenie zgodnie z dyrektywą w sprawie OOS⁽⁸³⁾ niektóre aspekty społeczne można ocenić w procesie OOS. W takich przypadkach partnerów wykonawczych zdecydowanie zachęca się, aby rozszerzyli swój proces OOS o analizę pod kątem społecznym opisaną w niniejszych wytycznych. Podobnie zdecydowanie zachęca się ich do rozważenia – w oparciu o listę kontrolną pozytywnego programu – zaleceń dotyczących zwiększenia pozytywnego oddziaływania społecznego niezależnie od wielkości projektu. We wszystkich przypadkach należy przestrzegać minimalnych zabezpieczeń dotyczących pracy, zdrowia, bezpieczeństwa i innych istotnych wymogów w zakresie zrównoważonego rozwoju społecznego określonych w prawie Unii.

⁽⁷⁹⁾ Najbardziej istotne pod tym względem zasady i normy społeczne ujęto w Traktatach UE oraz w Karcie praw podstawowych, a także w różnych dyrektywach, które państwa członkowskie mają obowiązek wdrożyć do swoich odpowiednich krajowych systemów prawnych.

⁽⁸⁰⁾ W ramach InvestEU wspierane będą przede wszystkim operacje w UE. W ograniczonych przypadkach zaangażowane mogą być jednak państwa sąsiadujące (np. w przypadku projektów transgranicznych lub podobnych). W takich przypadkach promotorzy projektów zostaną poproszeni o rozważenie aspektów społecznych zgodnych z duchem i zasadami odpowiednich przepisów UE.

⁽⁸¹⁾ Dowody te mogą mieć formę kopii wszelkich właściwych pozwoleń, decyzji, opinii lub, w przypadku ich braku, oświadczenia własnego promotora projektu dotyczącego przestrzegania odpowiednich wymogów prawnych.

⁽⁸²⁾ Zob. załącznik 3.

⁽⁸³⁾ Dyrektywa 2011/92/UE w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko zmieniona dyrektywą 2014/52/UE.

Projekty o wartości powyżej progu 10 mln EUR podlegają analizie pod kątem oddziaływania społecznego i powiązanego ryzyka. Poniższe elementy będą uważane za najważniejsze aspekty społeczne, jakie należy uwzględnić przy przeprowadzaniu oceny *ex ante* wymiaru społecznego:

- 1) warunki pracy i zatrudnienia;
- 2) zdrowie, bezpieczeństwo i ochrona w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy;
- 3) ochrona i włączenie osób lub grup wymagających szczególnego traktowania ⁽⁸⁴⁾;
- 4) równouprawnienie płci;
- 5) nabywanie i wywłaszczanie gruntów ⁽⁸⁵⁾;
- 6) ochrona dziedzictwa kulturowego;
- 7) zaangażowanie zainteresowanych stron ⁽⁸⁶⁾.

Celem wstępnej analizy projektów jest pokierowanie promotora projektu tak, aby rozważył – a partnera wykonawczego tak, aby zidentyfikował – możliwie najdokładniej oczekiwane najważniejsze oddziaływanie społeczne i powiązane ryzyko związane z projektem. Partner wykonawczy powinien przy tym mieć na uwadze także zdolności promotora projektu, dany kontekst, lokalizację, sektor i rodzaj projektu.

Analiza pod kątem społecznym będzie rozpatrywana równolegle z kwestiami klimatycznymi i środowiskowymi, a w przypadku operacji, które podlegają ocenie zgodnie z dyrektywą w sprawie OOS, w analizie tej uwzględnione zostaną wszelkie istotne społeczne elementy procesu OOS. Te aspekty społeczne będą odpowiadały właściwym wymaganiom dotyczącym promotorów projektów na etapie kontroli. Przekazane informacje powinny umożliwić partnerom wykonawczym ocenę tego, czy nie doszło do oczywistych naruszeń i czy nie toczą się żadne dochodzenia. Wstępna analiza tych aspektów powinna także zachęcić partnera wykonawczego do zaproponowania poprawek w koncepcji projektu, w tym wsparcia w zakresie pomocy technicznej, w celu zarządzania ewentualnym niekorzystnym oddziaływaniem lub maksymalizacji pozytywnego oddziaływania.

W wyniku analizy w ramach InvestEU partner wykonawczy może ustalić, że co najmniej jeden z aspektów społecznych opisanych poniżej nie został właściwie rozpatrzony i wiąże się ze średnim lub wysokim ryzykiem, zgodnie z kategoriami ryzyka opisanymi w rozdziale 2.4.4 niniejszych wytycznych. W takim przypadku zostanie przeprowadzona kontrola wskazanego obszaru, a ostateczny odbiorca będzie musiał dokonać odpowiedniej dalszej oceny oraz zarządzić tej sytuacji.

Warunki pracy i zatrudnienia

Ogólnym celem uwzględnienia tego aspektu społecznego jest zapewnienie ochrony praw podstawowych pracowników oraz promowanie skutecznego współdziałania pracowników i kadry kierowniczej w oparciu o rozwój uczciwych warunków pracy oraz zgodnie z krajowym prawem pracy, przepisami dotyczącymi zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego, a także podstawowymi zasadami i normami zapisanymi w prawie Unii i w podstawowych konwencjach MOP.

Promotorzy projektów/ostateczni odbiorcy będą zobowiązani przestrzegać wspomnianych przepisów w dziedzinie prawa pracy w odniesieniu do wszystkich osób pracujących przy projekcie, w tym pracowników zatrudnionych w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy, pracowników zatrudnionych za pośrednictwem agencji pracy tymczasowej, pracowników zatrudnionych na czas określony, pracowników sezonowych i migrujących, niezależnie od tego, czy są oni zatrudnieni bezpośrednio przez klienta czy przez osobę trzecią, a także podstawowych dostawców ⁽⁸⁷⁾.

⁽⁸⁴⁾ W niektórych przypadkach pewne osoby lub grupy są narażone na zagrożenia, marginalizowane, systematycznie dyskryminowane lub wykluczone ze względu na ich sytuację społeczno-ekonomiczną. Cechy te obejmują m.in. płeć biologiczną, orientację seksualną, płeć kulturową, tożsamość płciową, pochodzenie etniczne, kastę, pochodzenie tubylcze lub społeczne, wiek, niepełnosprawność, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, aktywność, przynależność do związków zawodowych lub wszelkich innych organizacji pracowniczych, narodowość, język, stan cywilny lub rodzinny, wykształcenie lub umiejętność czytania i pisanie, stan zdrowia, status migranta/uchodźcy, mniejszości lub status ekonomiczny (pod względem dochodów i dostępu do usług).

⁽⁸⁵⁾ W tym zarówno wysiedlenie fizyczne, jak i ekonomiczne.

⁽⁸⁶⁾ Takie zaangażowanie to inaczej udział społeczeństwa (który obejmuje dostęp do informacji i proces konsultacji) określony w unijnych ramach prawnych (np. w dyrektywie 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko zmienionej dyrektywą 2014/52/UE oraz w dyrektywie 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola)).

⁽⁸⁷⁾ Podstawowi dostawcy to ci, którzy na bieżąco bezpośrednio dostarczają na potrzeby projektu towary lub materiały niezbędne do realizowania jego podstawowych funkcji.

Na etapie analizy partner wykonawczy powinien:

- określić prawdopodobieństwo ryzyka wystąpienia: pracy dzieci, pracy przymusowej, dyskryminacji i nierównego traktowania pracowników migrujących lub zatrudnionych cudzoziemców, różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn, dyskryminacji lub ograniczeń wolności zrzeszania się lub innego ryzyka naruszenia podstawowych praw pracowniczych z powodu uwarunkowań panujących w danym państwie lub sektorze, z uwagi na osobę promotora lub wykonawcy lub w związku ze specyfiką łańcucha dostaw ⁽⁸⁸⁾;
- rozważyć, czy promotorzy projektów posiadają zdolności zarządcze odpowiednie do siły roboczej i wielkości projektu oraz zgodne z wymogami prawa krajowego w przypadku zidentyfikowanego ryzyka w zakresie pracy.

Zdrowie, bezpieczeństwo i ochrona w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy ⁽⁸⁹⁾

Zgodnie z zasadą 10 Europejskiego filaru praw socjalnych – „Zdrowe, bezpieczne i dobrze dostosowane środowisko pracy oraz ochrona danych” – celem uwzględnienia tego aspektu społecznego jest zapewnienie, promowanie oraz ochrona zdrowia i bezpieczeństwa wszystkich osób zaangażowanych w realizację projektu. Należy to osiągnąć poprzez utworzenie zdrowych i bezpiecznych warunków pracy; ocenę ryzyka dla zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony oraz zarządzanie tym ryzykiem; a także zapobieganie wszelkiemu negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie, bezpieczeństwo i ochronę. Szczegółowe aspekty, które należy rozważyć podczas kontroli, wiążą się – w stosownych przypadkach i w zależności od potrzeb – z bezpieczeństwem materiałów niebezpiecznych, zagrożeniami naturalnymi, ochroną, narażeniem na choroby, ruchem drogowym i jego bezpieczeństwem, gotowością na wypadek sytuacji wyjątkowej.

Na etapie analizy partner wykonawczy powinien:

- określić prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnego oddziaływania projektu i wynikającego z niego ryzyka dla zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy ⁽⁹⁰⁾;
- rozważyć zdolności promotora projektu w zakresie zarządzania zdrowiem, bezpieczeństwem lub ochroną w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy w przypadku zidentyfikowania negatywnego oddziaływania i ryzyka.

Ochrona i włączenie osób lub grup wymagających szczególnego traktowania ⁽⁹¹⁾

Zgodnie z zasadami 2, 3 i 17 Europejskiego filaru praw socjalnych – odpowiednio „Równouprawnienie płci”, „Równe szanse” i „Integracja osób niepełnosprawnych” – ogólnym celem uwzględnienia tego aspektu społecznego jest podtrzymanie i promowanie praw i interesów grup lub osób wymagających szczególnego traktowania, określenie wszelkiego ryzyka lub niekorzystnego oddziaływania, które mogą dotyczyć tych grup lub osób, oraz zapewnienie, aby odpowiednie środki chroniły takie grupy lub osoby przez cały czas trwania projektu. W stosownych przypadkach powinno to obejmować rozważenie odpowiednich obowiązków lub podjęcie pozytywnych działań w celu usunięcia barier stojących przed osobami, które często są wykluczane z procesu rozwoju z powodu niepełnosprawności, tak aby osoby te mogły korzystać ze swoich praw i w pełni uczestniczyć w życiu społecznym i gospodarczym.

W przypadku projektów mających wpływ na ludy tubylcze ⁽⁹²⁾ celem jest zapewnienie, aby projekt wspierał pełne poszanowanie ich praw, aspiracji, tożsamości, kultury i źródeł utrzymania, a także prowadzenie negocjacji w dobrej wierze z ludami tubylczymi, na które projekt ma wpływ, i uzyskanie ich dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody ⁽⁹³⁾.

⁽⁸⁸⁾ W szczególności w przypadku projektów dotyczących operacji prowadzonych poza UE ze względu na międzynarodowe łańcuchy dostaw.

⁽⁸⁹⁾ Wiele unijnych środków w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przyjęto na podstawie art. 153 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Europejskie dyrektywy są prawnie wiążące i państwa członkowskie muszą je transponować do prawodawstwa krajowego. Więcej informacji na temat bezpieczeństwa i higieny pracy można również znaleźć na stronie internetowej DG ds. Zatrudnienia i Spraw Społecznych Komisji Europejskiej.

⁽⁹⁰⁾ W przypadku projektów podlegających OOS niektóre aspekty (w tym te związane z jakimkolwiek oddziaływaniem i ryzykiem w odniesieniu do zdrowia i bezpieczeństwa społeczności i ogółu społeczeństwa) mogą być uwzględnione w procesie uzyskiwania pozwoleń, a informacje na ten temat zostaną zawarte w sprawozdaniu z OOS, jeżeli będzie ono dostępne na tym etapie.

⁽⁹¹⁾ Termin ten zdefiniowano w przypisie 84.

⁽⁹²⁾ Ludy tubylcze zamieszkujące europejską część Arktyki to m.in. Lapończycy i Innuici (Kalaallicy). Mówiąc dokładniej, Lapończycy żyją na obszarach okołobiegunowych Finlandii, Szwecji, Norwegii i północno-zachodniej Rosji, Nieńcy, Ewenkowie i Czucze – w Rosji, a Innuici (Kalaallicy) – na Grenlandii. Partnerzy wykonawczy mogą również znajdować się w najbardziej oddalonych regionach Unii oraz w krajach i terytoriach zamorskich.

⁽⁹³⁾ FAO opracowała podręcznik dobrych praktyk dotyczący dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody: <https://www.refworld.org/pdfid/57fdec864.pdf>

Na etapie analizy partner wykonawczy powinien:

- określić prawdopodobieństwo, że projekt będzie w sposób nieproporcjonalny negatywnie oddziaływał na osoby lub grupy wymagające szczególnego traktowania, marginalizowane, dyskryminowane, w tym przyczyni się do pogłębiania nierówności m.in. poprzez wywieranie wpływu na przystępność pod względem ceny, dostępność i jakość usług oraz lokali mieszkalnych, również w obszarze energii, edukacji i opieki zdrowotnej;
- określić prawdopodobieństwo wszelkiego ryzyka lub negatywnego oddziaływania, które mogą w nieproporcjonalnym stopniu wpływać na osoby z niepełnosprawnościami, w odniesieniu do uczciwego środowiska pracy, niedyskryminacji, zapobiegania wszelkim formom przemocy, potencjalnych barier w dostępie do usług lub korzyści wynikających z projektu ⁽⁹⁴⁾;
- określić prawdopodobieństwo, że projekt będzie oddziaływał na ludy tubylcze;
- jeżeli projekt może mieć wpływ na wspomniane osoby lub grupy – rozważyć zdolność promotora projektu do podjęcia działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu, tak aby projekt nie oddziaływał w sposób nieproporcjonalny na takie osoby lub grupy.

Równouprawnienie płci

Zgodnie z zasadą 2 Europejskiego filaru praw socjalnych – „Równouprawnienie płci” – ogólnym celem uwzględnienia tego aspektu społecznego jest zapewnienie równych szans kobiet i mężczyzn w miejscu pracy, zapobieganie wszelkiej dyskryminacji e względu na płeć, promowanie równego traktowania mężczyzn i kobiet oraz wprowadzenie jednokowych środków w zakresie zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony dla wszystkich pracowników, niezależnie od ich płci. Chociaż udział kobiet w rynku pracy w Europie wzrósł, nierówności takie jak luka płacowa między kobietami a mężczyznami nadal się utrzymują i wpływają negatywnie na wzmocnienie pozycji kobiet. Jako kluczowy element europejskiej strategii na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 ⁽⁹⁵⁾ – a także celów zrównoważonego rozwoju ⁽⁹⁶⁾ – równouprawnienie płci promuje równe szanse, odpowiedzialność i uczestnictwo kobiet i mężczyzn.

Na etapie analizy partner wykonawczy powinien:

- określić prawdopodobieństwo, że projekt będzie oddziaływał w sposób znaczący i nieproporcjonalny na kobiety i dziewczęta lub będzie niósł ze sobą określone ryzyko związane z płcią lub dyskryminujące normy społeczne ze względu na płeć;
- określić prawdopodobieństwo, że projekt będzie niósł ze sobą znaczne ryzyko związane z dyskryminacją ze względu na płeć lub przemocą i molestowaniem ze względu na płeć, w tym m.in. wcześniejsze skargi w tym zakresie, nieprzychylnie opinie mediów/organizacji pozarządowych na temat projektu lub promotora projektu;
- rozważyć zdolność promotora projektu do odpowiedniego zarządzania zidentyfikowanym ryzykiem.

Ochrona dziedzictwa kulturowego

Ogólnym celem uwzględnienia tego aspektu jest wspieranie ochrony dziedzictwa kulturowego w kontekście projektów objętych InvestEU, ochrony tego dziedzictwa przed negatywnym oddziaływaniem działań realizowanych w ramach projektów poprzez promowanie oceny skutków dotyczącej dziedzictwa kulturowego i zarządzania tym dziedzictwem, a także zwiększania świadomości i uznania dla dziedzictwa kulturowego – w stosownych przypadkach i jeżeli jest to wykonalne. W związku z tym na promotorze projektu będą spoczywać obowiązki związane z zarządzaniem dziedzictwem kulturowym. W ramach tych obowiązków promotor projektu będzie musiał podejmować działania w celu zidentyfikowania i oceny oddziaływania operacji wspieranych w ramach Funduszu InvestEU na dziedzictwo kulturowe oraz podejmowania i wdrażania decyzji związanych z tym oddziaływaniem.

Na etapie analizy partner wykonawczy powinien:

- określić prawdopodobieństwo, że projekt będzie oddziaływał na materialne lub niematerialne dziedzictwo kulturowe, w tym pod względem znaczenia dla dziedzictwa kulturowego;
- rozważyć zdolność promotora projektu do zarządzania jakimkolwiek zidentyfikowanym oddziaływaniem na dziedzictwo kulturowe i skonsultować się z odpowiednimi zainteresowanymi stronami w przypadku zidentyfikowania takiego oddziaływania;
- uwzględnić opinię właściwego organu odpowiedzialnego za dziedzictwo kulturowe w dokumentacji dotyczącej procesu uzyskiwania pozwolenia (jeśli jest dostępna na tym etapie).

⁽⁹⁴⁾ Zgodnie z europejską strategią w sprawie niepełnosprawności 2010–2020. Nowa strategia zostanie przyjęta na lata 2021–2030.

⁽⁹⁵⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_pl

⁽⁹⁶⁾ Cel zrównoważonego rozwoju nr 5: „Zapewnienie równouprawnienia płci i wzmocnienie pozycji wszystkich kobiet i dziewcząt”.

Nabywanie i wywłaszczanie gruntów

Ogólnym celem uwzględnienia tego aspektu społecznego jest promowanie prawa do odpowiednich warunków mieszkaniowych, prawa do odpowiedniego poziomu życia i prawa własności wysiedleńców oraz radzenie sobie z negatywnym oddziaływaniem wynikającymi z utraty aktywów lub dostępu do aktywów lub ograniczeń dotyczących użytkowania gruntów. W projektach, w przypadku których wymagane jest wysiedlenie fizyczne lub ekonomiczne wysiedlenie osób, od promotora projektu oczekuje się postępowania zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi lub regionalnymi dotyczącymi nabywania lub wywłaszczania gruntów. Oczekuje się również, że promotor projektu będzie postępował zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej (głównie art. 17), Europejską kartą społeczną (głównie art. 31 i art. 34 ust. 3), oraz zasadą nr 19 Europejskiego filaru praw socjalnych. Szczególna uwaga skierowana będzie na projekty wymagające wysiedlenia osób, które zajmują lub w inny sposób użytkują grunty lub aktywa bez formalnego tytułu prawnego, takich jak mieszkańcy slumsów, dzicy lokatorzy lub inne grupy wymagające szczególnego traktowania.

Na etapie analizy partner wykonawczy powinien określić:

- prawdopodobieństwo, że projekt będzie wymagał nabycia i wywłaszczenia gruntów;
- prawdopodobieństwo, że projekt będzie wymagał wysiedleń lub będzie miał wpływ na użytkowanie gruntów przez nieformalnych właścicieli lub nieformalnych użytkowników gruntów.

Zaangażowanie zainteresowanych stron ⁽⁹⁷⁾

Ogólnym celem uwzględnienia tego aspektu społecznego będzie promowanie skutecznego i sprzyjającego włączeniu społecznemu zaangażowania zainteresowanych stron jako środka podtrzymującego prawa do: (i) dostępu do informacji dotyczących środowiska; (ii) udziału społeczeństwa w procesie decyzyjnym; oraz (iii) dostępu do wymiaru sprawiedliwości ⁽⁹⁸⁾. Takie zaangażowanie powinno być proporcjonalne do charakteru i skali projektu oraz jego potencjalnego oddziaływania i ryzyka. Oczekuje się, że promotor będzie wspierał właściwe organy w przeprowadzaniu odpowiedniego procesu udziału społeczeństwa, w tym w kontekście transgranicznym.

Na etapie analizy partner wykonawczy powinien:

- określić prawdopodobieństwo, że projekt będzie wiązał się ze znacznym ryzykiem utraty reputacji, sprzeciwem społeczności lokalnych lub kwestiami związanymi z dziedziczeniem (np. toczące się lub spodziewane postępowanie sądowe, skarga (skargi), protest lub kontrola organizacji społeczeństwa obywatelskiego);
- w przypadku zidentyfikowania ryzyka rozważyć zdolność promotora projektu do wdrożenia odpowiednich działań w zakresie angażowania zainteresowanych stron, w stosownych przypadkach, lub wsparcia właściwych organów w przeprowadzaniu procesu udziału społeczeństwa;
- w oparciu o zidentyfikowane oddziaływanie na środowisko i kwestie społeczne oraz powiązane ryzyko rozważyć poziomy zaangażowania zainteresowanych stron, w tym ujawnianie informacji o projekcie, konsultacje i dostęp do mechanizmu rozpatrywania skarg, które prawdopodobnie będą potrzebne do realizacji projektu, lub w przypadku projektów zaawansowanych – dotychczas zrealizowane działania w zakresie angażowania zainteresowanych stron.

2.4.4. Kategoryzacja ryzyka społecznego

W wyniku procesu analizy i w oparciu o zidentyfikowane w tym procesie oddziaływanie społeczne partnerzy wykonawczy powinni być w stanie określić poziomy ryzyka społecznego w odniesieniu do proponowanego projektu. Określając poziomy ryzyka społecznego, partner wykonawczy powinien również wziąć pod uwagę zdolność promotorów projektów do łagodzenia tego oddziaływania społecznego i powiązanego ryzyka.

⁽⁹⁷⁾ Zainteresowane strony to osoby lub społeczności: (i) na które projekt oddziałuje w sposób bezpośredni i pośredni, w tym prawomocni przedstawiciele takich osób lub społeczności; (ii) które są zainteresowane projektem lub mają możliwość wywarcia pozytywnego albo negatywnego wpływu na wynik projektu; oraz (iii) które uczestniczą w projekcie: a) instytucje, grupy i osoby, które pełnią różne role w projekcie; oraz b) osoby pracujące przy projekcie. Określenie to znane jest także jako „zainteresowana społeczność”, określony w stosownych unijnych ramach prawnych (np. w dyrektywie 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko zmienionej dyrektywą 2014/52/UE oraz w dyrektywie 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola)).

⁽⁹⁸⁾ Zgodnie z opracowaną przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ Konwencją o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (znaną jako konwencja z Aarhus), <https://unece.org/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>. Definicja „informacji dotyczących środowiska” znajduje się w załączniku 1.

Ta wstępna analiza powinna również wskazywać, czy projekt kwalifikuje się do otrzymania wsparcia w ramach InvestEU. Na przykład jeśli w wyniku analizy partner wykonawczy stwierdzi, że oddziaływanie proponowanego projektu byłoby znaczne i trwałe oraz że tego oddziaływania nie można złagodzić ani zrekompensować, a także że charakteryzuje się ono bardzo wysokim rezydualnym ryzykiem społecznym, taki projekt nie będzie kwalifikował się do finansowania w ramach InvestEU. W poniższej tabeli przedstawiono przegląd metody kategoryzacji ryzyka społecznego przed zastosowaniem jakichkolwiek środków łagodzących.

Tabela 4

Kategoryzacja ryzyka społecznego

Kategoria ryzyka	Definicja	Przykładowe rodzaje oddziaływania i ryzyka	Potencjalny wpływ na kontrolę
Niskie ryzyko	Nie występuje żadne negatywne oddziaływanie społeczne lub występuje jedynie nieznaczne tymczasowe oddziaływanie społeczne, lub występuje pewne trwałe negatywne oddziaływanie na kwestie społeczne, niepowodujące jednak poważnych szkód, przy czym skutki tego oddziaływania można w pełni złagodzić.	— Projekt nie oddziałuje negatywnie na żadną osobę lub grupę wymagającą szczególnego traktowania lub oddziałuje negatywnie na bardzo niewiele takich osób lub grup. — Projekt nie wiąże się ze znacznym ryzykiem w zakresie pracy. — Ryzyko dla zdrowia i bezpieczeństwa jest minimalne. — Dotychczas przeprowadzone działania w zakresie angażowania zainteresowanych stron były odpowiednie i nie zidentyfikowano żadnego ryzyka.	Operacja tego rodzaju nie wymaga dalszej kontroli.
Średnie ryzyko	Oddziaływanie społeczne można łatwo zidentyfikować, ale oczekuje się, że działania naprawcze lub środki łagodzące przyczynią się do zmniejszenia lub ograniczenia głównych niekorzystnych skutków.	— Projekt wymaga wysiedlenia osób nieoficjalnie zajmujących lub użytkujących grunty, w przypadku gdy oddziaływanie związane z wysiedleniem jest ograniczone pod względem skali i można mu łatwo zaradzić za pomocą środków łagodzących. — Projekt negatywnie i bezpośrednio oddziałuje na osoby wymagające szczególnego traktowania, przy czym potencjalne oddziaływanie jest ograniczone i można mu łatwo zaradzić za pomocą środków łagodzących. — Ryzyko dla zdrowia i bezpieczeństwa jest średnie. — Projekt prawdopodobnie będzie oddziałował na dziedzictwo kulturowe, co będzie wymagało zastosowania odpowiednich środków łagodzących.	Operacja tego rodzaju może wymagać przeprowadzenia dodatkowej oceny lub zastosowania środków zarządzania w odniesieniu do zidentyfikowanego oddziaływania i ryzyka. Może również wiązać się z konkretnymi społecznymi warunkami umownymi oraz wymagać regularnego monitorowania lub regularnej sprawozdawczości w zakresie zidentyfikowanych problemów społecznych.
Wysokie ryzyko	Może wystąpić bardzo znaczące negatywne lub długoterminowe oddziaływanie społeczne, którego dotkliwość jest trudna do określenia na etapie analizy.	— Projekt wymaga wysiedlenia osób nieoficjalnie zajmujących lub użytkujących grunty, w przypadku gdy oddziaływanie związane z wysiedleniem jest znaczące pod względem skali i wymaga zastosowania odpowiednich środków łagodzących. — Projekt oddziałuje w znaczący sposób negatywnie i bezpośrednio na osoby wymagające szczególnego traktowania i będzie wymagał zastosowania odpowiednich środków łagodzących. — Projekt prawdopodobnie będzie oddziałował w sposób znaczący na ludy tubylcze (np. na ich grunty, budynki mieszkalne, źródła utrzymania lub dziedzictwo kulturowe). — Z powodu uwarunkowań panujących w danym państwie lub sektorze, z uwagi na osobę promotora lub wykonawcy lub w związku ze specyfiką łańcucha dostaw (!) istnieje ryzyko pracy dzieci, pracy przymusowej, dyskryminacji lub ograniczeń wolności zrzeszania się lub innego ryzyka naruszenia podstawowych praw pracowniczych.	Operacja tego rodzaju zasadniczo będzie wymagać przeprowadzenia dalszej odpowiedniej oceny oraz wprowadzenia środków zarządzania w odniesieniu do zidentyfikowanego oddziaływania i ryzyka. Może również wiązać się z konkretnymi społecznymi warunkami umownymi oraz wymagać regularnego monitorowania lub regularnej sprawozdawczości w zakresie zidentyfikowanych problemów społecznych.

Kategoria ryzyka	Definicja	Przykładowe rodzaje oddziaływania i ryzyka	Potencjalny wpływ na kontrolę
		— Ryzyko dla zdrowia i bezpieczeństwa jest wysokie. — Projekt doprowadzi do trwałego zniszczenia obiektu dziedzictwa. — Projekt wiąże się ze znacznym ryzykiem utraty reputacji (np. toczące się lub spodziewane postępowanie sądowe, skarga (skargi), protest lub kontrola organizacji społeczeństwa obywatelskiego).	
Nie dotyczy	Poziom znaczenia trwałego oddziaływania społecznego lub powiązanego ryzyka jest nie do zaakceptowania.	— Projekt jest powiązany z wykorzystywaniem dzieci i pracą przymusową lub niewolniczą. — Projekt może skutkować ograniczeniem praw indywidualnych i wolności lub łamaniem praw człowieka.	Operację tego rodzaju uznaje się za niedopuszczalną do finansowania w ramach InvestEU.

(¹) W szczególności w przypadku podstawowych dostawców.

W oparciu o poziom ryzyka społecznego projektu określony za pomocą przedstawionej powyżej metodyki partnerzy wykonawczy będą musieli rozważyć przejście do etapu analizy, jak opisano szczegółowo w kolejnej sekcji, a także wdrożyć następujące działania:

(i) *Projekty charakteryzujące się wysokim ryzykiem społecznym*

Konieczna jest wnikliwa ocena rozpoznanego oddziaływania społecznego oraz powiązanego ryzyka; możliwe, że konieczne będzie także wprowadzenie środków łagodzących lub działań naprawczych:

- Partner wykonawczy określa stosowne wymogi prawne i zapewnia, aby promotor projektu znał i wykonał wszystkie kroki niezbędne do otrzymania wszystkich pozwoleń, upoważnień itp., a przy tym działał zgodnie z prawem krajowym oraz normami międzynarodowymi.
- Partner wykonawczy określa potencjalne znaczące ryzyko społeczne, wskazuje zainteresowane strony, na które projekt będzie miał wpływ, właściwe organy, z którymi należy się kontaktować/konsultować:
 - a) zapewnia, aby działania w zakresie angażowania zainteresowanych stron, w tym konsultacje publiczne, zostały przeprowadzone zgodnie z wymogami prawnymi, a związana z nimi dokumentacja była w razie potrzeby dostępna publicznie;
 - b) w zależności od fazy, w której znajduje się projekt (wczesny etap opracowywania lub już po uzyskaniu pozwolenia) – może być zalecane wprowadzenie zmian w projekcie lub środków łagodzących, jak opisano w kolejnej sekcji.
- Promotor projektu jest odpowiedzialny za przeprowadzenie OOS – w stosownych przypadkach – lub jakiegokolwiek innego badania uznanego za niezbędne przez partnera wykonawczego.
- W umowie o finansowanie można zawrzeć postanowienia umowne, a wypłaty mogą być uwarunkowane uzyskaniem wymaganych pozwoleń i upoważnień, zastosowaniem uzgodnionych środków łagodzących itp.

(ii) *Projekty charakteryzujące się umiarkowanym ryzykiem społecznym*

W przypadku tych projektów wymagana będzie ograniczona ocena w oparciu o obszary, w których zidentyfikowano konkretne oddziaływanie. W dalszym ciągu w pewnym stopniu konieczne może być wdrożenie działań naprawczych/środków łagodzących, jednak ich skala jest ograniczona do jednorazowych interwencji:

- a) Partner wykonawczy określa stosowne wymogi prawne i zapewnia, aby promotor znał i wykonał wszystkie kroki niezbędne do otrzymania wszystkich pozwoleń i upoważnień, w tym – w stosownych przypadkach – przygotował sprawozdanie z OOS itp.

- b) W odniesieniu do odpowiednich obszarów w dalszym ciągu wymagana jest ocena pod kątem społecznym.
- c) Partner wykonawczy może wymagać przeprowadzenia konkretnych badań dotyczących oddziaływania zidentyfikowanego w konkretnych obszarach.
- d) Nadal można określić jednorazowe środki łagodzące/działania naprawcze, a partner wykonawczy może zalecić promotorowi projektu ich wdrożenie.

(iii)

Projekty charakteryzujące się niskim ryzykiem społecznym

Te projekty są zwolnione z wnikliwej analizy i dalszej kontroli w wymiarze społecznym. W ich przypadku można przejść do kolejnego etapu polegającego na uwzględnieniu listy kontrolnej pozytywnego programu.

2.4.5. Weryfikacja pod względem wpływu na społeczeństwo ⁽⁹⁹⁾

Jeśli z analizy w ramach InvestEU wyniknie, że projekt wykazuje oddziaływanie społeczne wymagające głębszego zbadania, należy przeprowadzić ocenę wymiaru społecznego w ramach kontroli zrównoważonego charakteru projektów. Innymi słowy, **kontroli zostaną poddane wyłącznie te aspekty, na które – jak określono – operacja objęta wsparciem oddziałuje w sposób znaczący**. Zgodnie z art. 8 ust. 5 rozporządzenia w sprawie InvestEU, jeżeli partner wykonawczy stwierdzi, że nie zachodzi konieczność przeprowadzenia kontroli zrównoważonego charakteru, musi przedstawić uzasadnienie Komitetowi Inwestycyjnemu.

Promotor projektu/ostateczny odbiorca powinien zapewnić, aby normy unijne i międzynarodowe mające zastosowanie w siedmiu obszarach wspomnianych w rozdziale 2.4.2 były stosownie brane pod uwagę przy tworzeniu projektu, zarówno w odniesieniu do nowych projektów, jak i projektów we wcześniejszej fazie rozwoju. Należy ocenić oddziaływanie, a zarządzanie tym oddziaływaniem powinno być zintegrowane z innymi elementami oceny środowiskowej lub społecznej w celu wsparcia holistycznego i kompleksowego podejścia do zarządzania ryzykiem (w zakresie, w jakim jest to możliwe).

Poniżej wymieniono czynniki projektu, które mają znaczenie w tym zakresie i które należy uwzględnić w takim przedsięwzięciu (nie jest to wyczerpujący wykaz):

- zdolność promotora projektu do zarządzania określonym oddziaływaniem i powiązаныmi wewnętrznymi normami oraz praktykami;
- dotkliwość oddziaływania określona jako funkcja zakresu (tj. rodzaj oddziaływania), skala (tj. liczba osób dotkniętych oddziaływaniem i czas trwania skutków) oraz możliwość naprawienia (tj. w jakim zakresie można uniknąć oddziaływania lub je złagodzić);
- historia wykonawców oraz publicznych/prywatnych podmiotów zapewniających bezpieczeństwo powiązanych z projektem;
- możliwe kwestie prawne.

Projekty określone jako projekty charakteryzujące się **umiarkowanym i wysokim ryzykiem społecznym** będą podlegały dalszej kontroli w zakresie tych samych aspektów społecznych w celu:

- (i) przeprowadzenia dalszej odpowiedniej oceny oddziaływania lub stosownych badań; lub
- (ii) opracowania właściwych środków łagodzących w odniesieniu do oddziaływania zidentyfikowanego na etapie analizy.

Weryfikacja pod względem wpływu na społeczeństwo na podstawie aspektów społecznych zostanie przeprowadzona w następujący sposób:

Warunki pracy i zatrudnienia. W ramach tego aspektu partner wykonawczy zweryfikuje, czy w projekcie wprowadzono odpowiednie systemy w celu zapewnienia poszanowania stosownych przepisów unijnych i międzynarodowych mających zastosowanie do warunków pracy i zatrudnienia. W przypadku wystąpienia jakichkolwiek potencjalnie znaczących rodzajów ryzyka i oddziaływania związanych z indywidualnymi lub zbiorowymi prawami pracowniczymi osób pracujących przy projekcie należy przeprowadzić odpowiednią dalszą ocenę, a także wprowadzić właściwe środki łagodzące. W przypadku projektów określonych jako projekty charakteryzujące się wysokim ryzykiem w zakresie pracy partner wykonawczy może wymagać od promotora projektu przedstawienia najnowszych sprawozdań lub opinii wydanych przez krajowy inspektorat pracy, jeśli są one dostępne, wykorzystania ocen pracy podczas przygotowywania projektu lub regularnych kontroli pracy podczas wdrażania projektu.

⁽⁹⁹⁾ Przykłady środków łagodzących przedstawiono w wytycznych dotyczących kontroli operacji z zakresu finansowania i inwestycji pod kątem zapewnienia zrównoważonego rozwoju społecznego.

Jeśli oceny potwierdzą potencjalne oddziaływanie i ryzyko, promotor projektu powinien wprowadzić działania w celu zaradzenia im. W zależności od dotkniętego obszaru promotor projektu może uznać za niezbędne wdrożenie procedur mających na celu zapewnienie, aby prawa pracowników wynikające z umowy były stosownie określone i szanowane, aby wprowadzono mechanizmy rozstrzygania sporów, a także aby pracownicy korzystali z dobrego systemu komunikacji umożliwiającego im dostęp do istniejących mechanizmów.

Partner wykonawczy rozpatrzy przede wszystkim, czy promotor projektu wprowadził odpowiednie procedury wewnętrzne, współmierne do wielkości i rodzaju projektu, dotyczące:

- polityki zasobów ludzkich, np. przyjęcia i utrzymania pisemnej polityki zarządzania zasobami ludzkimi oraz systemów zarządzania lub procedur obejmujących, między innymi, ryzyko związane z pracą dzieci i pracą przymusową;
- wytycznych w zakresie niedyskryminacji i równych szans, np. w odniesieniu do decyzji o zatrudnieniu na podstawie cech osobistych niezwiązanych z nieodłącznymi wymogami danego stanowiska, takich jak płeć, rasa, narodowość, poglądy polityczne, status migranta, przynależność do związku, pochodzenie etniczne, społeczne lub tubylcze, religia lub światopogląd, stan cywilny lub rodzinny, niepełnosprawność, wiek, orientacja seksualna lub tożsamość płciowa;
- działania mechanizmów rozstrzygania sporów lub alternatywnych kanałów umożliwiających pracownikom zgłaszanie kwestii problematycznych związanych z miejscem pracy.

Przykłady kontroli pod względem warunków pracy i zatrudnienia		
Zidentyfikowane oddziaływanie i ryzyko	Przykłady ewentualnej dalszej oceny w przypadku zidentyfikowania ryzyka	Przykłady potencjalnych środków łagodzących w przypadku zidentyfikowania ryzyka
Zasoby ludzkie, siła robocza i ustalenia umowne — Duża liczba pracowników migrujących [z wyjątkiem wysoko wykwalifikowanych expatriantów] zatrudnionych na innych warunkach niż obywatele. Zaangażowanie pracowników i wolność zrzeszania się — Pojawiają się (publiczne) zarzuty dyskryminacji lub represji przeciwko członkom związku. Formy przymusu — Dokumenty pracowników są przechowywane przez pracodawcę. — Pracownicy są zobowiązani do uiszczenia opłaty rekrutacyjnej lub zwrotu kosztów podróży na rzecz pracodawcy. Młodzi pracownicy — Nad projektem pracują osoby młode poniżej 18 roku życia.	W przypadku projektów na wczesnym etapie możliwe jest przeprowadzenie oceny pracy w celu zidentyfikowania i oceny dalszego ryzyka w zakresie pracy. W przypadku projektów na etapie realizacji w stałych odstępach czasowych mogą być przeprowadzane kontrole pracy.	Właściwe środki łagodzące w odpowiedzi na stwierdzone nieprawidłowości (np. pracownik migrujący jest zatrudniony na takich samych warunkach jak pracownik lokalny i jest rekrutowany w sposób uczciwy) oraz wskaźniki na potrzeby zgłaszania poprawy (np. poprawa warunków pracy, wsparcie grup wymagających szczególnego traktowania). Szczególnej uwagi może wymagać sposób traktowania siły roboczej przez wykonawców, podwykonawców lub dostawców. Przed wypłatą środków partner wykonawczy i promotor projektu mogą poczynić ustalenia w celu zapewnienia minimalnych akceptowalnych norm oraz ująć je w dokumentacji umownej w sposób zadowalający partnera wykonawczego.

zdrowie, bezpieczeństwo i ochrona w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy. W ramach tego aspektu społecznego partner wykonawczy zweryfikuje, czy promotorzy projektów/ostateczni odbiorcy chronią i promują zdrowie i bezpieczeństwo pracowników poprzez wdrażanie odpowiednich planów i środków zarządzania w odniesieniu do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy oraz ryzyka w zakresie zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony dla społeczności i konsumentów, na które projekt ma wpływ, podczas cyklu życia projektu w zakresie zarówno działań rutynowych, jak i nierutynowych.

Na przykład partner wykonawczy powinien, w stosownych przypadkach, zweryfikować, czy pracownicy mają dostęp do odpowiedniego wyposażenia, które zapewni im ochronę podczas wdrażania projektu, czy wprowadzono procedury umożliwiające rozwiązywanie problemów w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa oraz czy istnieją mechanizmy finansowego odszkodowania, a także powinien zobowiązać promotora projektu/ostatecznego odbiorcę do zapewnienia powyższego.

W szczególności partner wykonawczy zweryfikuje, czy ostateczny odbiorca dysponuje następującymi środkami, odpowiednimi i współmiernymi do wielkości i rodzaju projektu:

- ocena ryzyka w celu określenia zagrożeń i negatywnego oddziaływania na zdrowie, bezpieczeństwo i ochronę w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy związanych z działaniami w ramach projektu;
- plan zarządzania zdrowiem, bezpieczeństwem i ochroną, który powinien być regularnie aktualizowany;
- odpowiednie środki ochrony indywidualnej dla pracowników w celu zapewnienia ich ochrony podczas wdrażania projektu; każda osoba obecna w miejscu realizacji projektu, w tym pracownicy, odwiedzający, klienci i podwykonawcy, powinna być odpowiednio i swobodnie wyposażona, zgodnie z planem zarządzania zdrowiem, bezpieczeństwem i ochroną;
- należyty nadzór przez cały cykl życia projektu gwarantujący zdrowie, bezpieczeństwo i ochronę pracowników;
- zorganizowanie działań w sytuacjach wyjątkowych związanych z działaniami projektowymi we współpracy z władzami lokalnymi i społecznościami, na które projekt ma wpływ, w celu podjęcia skutecznych działań w przypadku sytuacji kryzysowych;
- ocena ryzyka wystąpienia chorób zakaźnych, w tym COVID-19, i przygotowanie planu zarządzania na wypadek wystąpienia chorób typu COVID zidentyfikowanych podczas przeglądu projektu.

Przykłady kontroli pod względem zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy		
Zidentyfikowane oddziaływanie i ryzyko	Przykłady ewentualnej dalszej oceny w przypadku zidentyfikowania ryzyka	Przykłady potencjalnych środków łagodzących w przypadku zidentyfikowania ryzyka
— Znaczące oddziaływanie projektu na zdrowie w odniesieniu do lokalnej ludności — Średnie lub wysokie ryzyko w zakresie BHP	Ocena ryzyka w zakresie zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy, stosownie do przypadku, w postaci osobnych lub szerszych ocen i sprawozdań (takich jak sprawozdanie z OOS).	Przygotowanie i wdrożenie odpowiednich planów zarządzania zdrowiem i bezpieczeństwem, obejmujących zapobieganie stosownym sytuacjom wyjątkowym, gotowość na wypadek takich sytuacji i działania w takich sytuacjach oraz plany zapobiegania chorobom i ograniczania ich rozprzestrzeniania się, zarządzanie ruchem, plany zarządzania bezpieczeństwem oraz zarządzanie napływem. Może to również obejmować odpowiednie szkolenie i kodeksy postępowania dla sił bezpieczeństwa, a także wszystkie inne ustalenia dotyczące zarządzania bezpieczeństwem na miejscu.

Ochrona i włączenie osób lub grup wymagających szczególnego traktowania. W ramach tego aspektu społecznego partner wykonawczy wprowadzi niezbędne środki w celu identyfikacji i uniknięcia potencjalnego ryzyka związanego z projektem oraz jego oddziaływania na życie i źródła utrzymania osób i grup wymagających szczególnego traktowania, marginalizowanych lub dyskryminowanych, a także ludów tubylczych. W przypadku gdy uniknięcie tego ryzyka i oddziaływania nie jest możliwe, partner wykonawczy – we współpracy z promotorem projektu – podejmie działania w celu zminimalizowania, złagodzenia takiego oddziaływania lub jego skutecznej kompensacji/zaradzenia mu. Weryfikacja ta powinna uwzględniać rodzaj inwestycji proponowanej do objęcia wsparciem w ramach InvestEU, przy czym należy odnotować, że jest ono bardziej odpowiednie dla konkretnych projektów (takich jak infrastruktura społeczna). W przypadku potencjalnego oddziaływania na ludy tubylcze partner wykonawczy będzie wymagał od promotorów projektów potwierdzenia obecności takich ludów na obszarze objętym proponowanym projektem lub ich zbiorowego przywiązania do tego obszaru. W przypadku obecności takich ludów promotorzy projektów ustanowią proces uzyskania dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody oraz opracują odpowiednie plany łagodzenia i kompensacji oddziaływania, w tym mechanizmy podziału korzyści.

W szczególności partner wykonawczy zweryfikuje, czy ostateczny odbiorca dysponuje następującymi środkami, odpowiednimi i współmiernymi do wielkości i rodzaju projektu:

- promotor projektu/ostateczny odbiorca podejmują odpowiednie działania, aby uniknąć ryzyka i negatywnego oddziaływania na osoby lub grupy wymagające szczególnego traktowania, w tym osoby z niepełnosprawnościami (np. zapewnienie równego traktowania i unikanie lub minimalizowanie oddziaływania dyskryminacji w całym cyklu życia projektu), lub ograniczyć to ryzyko i oddziaływanie do minimum;
- w przypadku projektów mających wpływ na ludy tubylcze: (i) zadowalający proces uzyskania dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody, (ii) odpowiedni plan łagodzenia oddziaływania lub podziału korzyści ze społecznościami tubylczymi oraz (iii) podpisane porozumienie potwierdzające (warunkową lub bezwarunkową) zgodę ludów tubylczych na realizację projektu wraz z powiązaniem planem (musi on być realistyczny i odpowiednio zabudżetowany).

Przykłady kontroli pod względem ochrony i włączenia osób lub grup wymagających szczególnego traktowania		
Zidentyfikowane oddziaływanie i ryzyko	Przykłady ewentualnej dalszej oceny w przypadku zidentyfikowania ryzyka	Przykłady potencjalnych środków łagodzących w przypadku zidentyfikowania ryzyka
— Potencjalne nieproporcjonalne negatywne oddziaływanie na grupy wymagające szczególnego traktowania, w tym ludy tubylcze, wynikające z działań w ramach projektu lub związanych z nim obiektów. — Projekt może dodatkowo wzmacniać bariery w dostępie do usług dla osób lub grup już marginalizowanych i wykluczonych takich jak osoby z niepełnosprawnościami.	Ocena społeczna (osobna lub w ramach OOS) obejmująca rodzaj, zakres, charakter i znaczenie zarówno pozytywnego, jak i negatywnego oddziaływania projektu na te osoby lub grupy ⁽¹⁾. W przypadku oddziaływania projektu na ludy tubylcze uzasadniona będzie ocena społeczna dostosowana do specyfiki kulturowej i społeczno-gospodarczej oraz wrażliwości społeczności tubylczych.	— Środki mające na celu uniknięcie, zminimalizowanie, złagodzenie negatywnego oddziaływania lub zarządzenie mu oraz, w stosownych przypadkach, wzmocnienie pozytywnego oddziaływania na osoby lub grupy wymagające szczególnego traktowania, w tym określenie możliwości i działań mających na celu promowanie sposobów podziału korzyści dla społeczności, na które projekt ma wpływ, w tym dla wspomnianych grup. — W przypadku gdy operacja ma wpływ na ludy tubylcze, należy zapewnić: (i) zadowalający proces uzyskania dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody; (ii) odpowiedni plan łagodzenia oddziaływania lub podziału korzyści ze społecznościami tubylczymi; oraz (iii) podpisane porozumienie potwierdzające (warunkową lub bezwarunkową) zgodę społeczności tubylczej na realizację projektu wraz z powiązaniem planem, który musi być realistyczny i odpowiednio zabudżetowany.

⁽¹⁾ Zgodnie z międzynarodowymi zasadami oceny skutków IAIA, <http://www.socialimpactassessment.com/documents/IAIA%202015%20Social%20Impact%20Assessment%20guidance%20document.pdf>.

Równouprawnienie płci. W przypadku projektów, w ramach których zidentyfikowano potencjalne negatywne oddziaływanie i ryzyko związane z płcią, partner wykonawczy będzie wymagał od promotora projektu dalszej oceny potencjalnego oddziaływania inwestycji zarówno na kobiety, jak i na mężczyzn, umożliwiając w ten sposób wypuklenie tych dominujących nierówności, dysproporcji płcowych, dyskryminacji, wyzwań, zagrożeń i innego ukrytego ryzyka wyrządzenia szkody, które są istotne w odniesieniu do danej operacji.

Promotor projektu będzie również zobowiązany do określenia wszelkich możliwych i odpowiednich działań i środków zaradczych uwzględniających aspekt płci, aby skutecznie zapobiegać i przeciwdziałać wszelkim formom przemocy, molestowania, w tym molestowania seksualnego, seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych, przemocy ze względu na płeć, nękania, zastraszania lub wykorzystywania. Takie środki mogą obejmować m.in.: (i) rozwijanie wspierającej kultury organizacyjnej, w której poważnie traktuje się zgłoszenia dotyczące przemocy ze względu na płeć oraz molestowania seksualnego, seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych; (ii) zapewnienie pracownikom, użytkownikom usług i społecznościom dostępu do mechanizmów składania skarg, aby mogli zgłaszać incydenty lub obawy dotyczące przemocy ze względu na płeć oraz molestowania seksualnego, seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych; oraz (iii) zapewnienie pracownikom i zewnętrznym zainteresowanym stronom szkoleń i działań podnoszących świadomość, aby dowiedzieli się o zerowej tolerancji firmy wobec przemocy ze względu na płeć oraz molestowania seksualnego, seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych, a także, aby dowiedzieli się, jakie zachowania uznaje się za przemoc ze względu na płeć oraz molestowanie seksualne, seksualne wykorzystywanie i niegodziwe traktowanie w celach seksualnych.

W szczególności partner wykonawczy zweryfikuje, czy promotor projektu/ostateczny odbiorca dysponuje następującymi środkami, odpowiednimi i współmiernymi do wielkości i rodzaju projektu:

- polityka i procedury zapewniające równe traktowanie kobiet i mężczyzn, zapobiegające przemocy i molestowaniu ze względu na płeć oraz zapobiegające wszelkim formom dyskryminacji ze względu na płeć w całym cyklu życia projektu. Mogą one obejmować politykę korporacyjną dotyczącą płci, różnorodności i włączenia społecznego, w której przemoc i molestowanie ze względu na płeć zostaną ujęte jako oddzielna polityka lub jako integralna część szerszej polityki;
- odpowiednie środki reagowania w przypadku jakiegokolwiek formy przemocy takiej jak przemoc ze względu na płeć, zastraszanie, wykorzystywanie, nękanie, molestowanie, w tym molestowanie seksualne lub niegodziwe traktowanie w celach seksualnych.

Przykłady kontroli pod względem równouprawnienia płci		
Zidentyfikowane oddziaływanie i ryzyko	Przykłady ewentualnej dalszej oceny w przypadku zidentyfikowania ryzyka	Przykłady potencjalnych środków łagodzących w przypadku zidentyfikowania ryzyka
— Projekt zwiększa podatność kobiet na zagrożenia wynikające z problemów, takich jak dyskryminacja, postawy społeczne i marginalizacja w procesie podejmowania decyzji. — Dyskryminacja i nierówność szans wśród pracowników związanych z projektem oraz ryzyko wystąpienia w kontekście projektu przemocy ze względu na płeć oraz molestowania seksualnego, seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych.	Można przeprowadzić analizę dotyczącą płci w celu oceny możliwego oddziaływania operacji na kobiety i mężczyzn oraz na relacje między płciami (ekonomiczne i społeczne relacje między mężczyznami i kobietami, które są tworzone i wzmacniane przez instytucje społeczne).	— Plan działania w sprawie równości płci lub podobny dokument, w którym określa się interwencje mające na celu rozwiązanie problemu różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn oraz zaspokojenie różnych potrzeb kobiet i mężczyzn. — Plany zarządzania uwzględniające aspekt płci oraz znaczące zaangażowanie kobiet w opracowywanie i wdrażanie projektów. — Opracowanie skutecznych systemów, polityk i kodeksu postępowania w celu zmniejszenia ryzyka przemocy ze względu na płeć oraz molestowania seksualnego, seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Nabywanie i wywłaszczanie gruntów. W przypadku projektów wymagających nabycia lub wywłaszczenia gruntów partner wykonawczy, w stosownych przypadkach, uzyska od promotora projektu odpowiednie informacje na temat zgodności projektu z obowiązującymi przepisami krajowymi lub regionalnymi dotyczącymi nabycia lub wywłaszczenia gruntów.

W przypadku projektów, które mają wpływ na korzystanie z zasobów naturalnych przez społeczności lub dostęp tych społeczności do zasobów naturalnych, partner wykonawczy powinien sprawdzić, czy takie oddziaływanie zostało należycie ocenione i złagodzone w dostępnych sprawozdaniach (takich jak sprawozdanie z OOS). Jeżeli oddziaływanie nie zostało uwzględnione, partnerzy wykonawczy powinni zwrócić się do promotorów projektów o przeprowadzenie odpowiednich ocen.

W przypadku projektów wymagających wysiedlenia osób, które zajmują grunty lub aktywa bez formalnego tytułu prawnego, takich jak mieszkańcy slumsów lub dzicy lokatorzy, partner wykonawczy zweryfikuje, czy promotor projektu/ostateczny odbiorca dysponuje następującymi środkami, odpowiednimi i współmiernymi do wielkości i rodzaju projektu:

- udokumentowane podejście do rozwiązania problemu wysiedleń, ustalenia dotyczące wdrażania i monitorowania, które zostaną przyjęte w celu zapewnienia zgodności procesu z obowiązującymi przepisami krajowymi lub regionalnymi dotyczącymi nabywania lub wywłaszczania gruntów oraz Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej (art. 17), Europejską kartą społeczną (głównie art. 31 i art. 34 ust. 3), Europejskim filarem praw socjalnych (zasada nr 19).

Przykłady kontroli pod względem nabywania gruntów i przymusowych przesiedleń		
Zidentyfikowane oddziaływanie i ryzyko	Ewentualna dalsza ocena w przypadku zidentyfikowania ryzyka	Potencjalne środki łagodzące w przypadku zidentyfikowania ryzyka
Fizyczne lub ekonomiczne wysiedlenia osób bez tytułu prawnego do gruntów, dzikich lokatorów lub mieszkańców slumsów.	W niektórych przypadkach konieczne może być przeprowadzenie spisu powszechnego ⁽¹⁾ i podstawowego badania społeczno-ekonomicznego ⁽²⁾ w celu ustalenia liczby osób, które zostaną wysiedlone, źródeł utrzymania osób wysiedlanych oraz mienia, które ma zostać zrekompensowane.	Środki łagodzące lub środki kompensacyjne (potencjalnie w formie planu działania) w celu zapewnienia co najmniej przywrócenia – a najlepiej poprawy – warunków życia osób, na które projekt ma wpływ.

⁽¹⁾ W spisie należy uwzględnić inwentaryzację strat (aktywów, dostępu do zasobów lub usług itp.), szczegółowe badanie pomiarowe i wycenę utraconych aktywów; powinien on także obejmować całą dotkniętą wysiedleniem ludność.

⁽²⁾ Podstawowe badanie społeczno-ekonomiczne można przeprowadzić na podstawie badania reprezentacyjnego i ma ono decydujące znaczenie dla określenia obecnego profilu społeczno-ekonomicznego, kulturowego i politycznego osób wysiedlanych, ich poziomu ogólnej odporności lub podatności na zagrożenia; oraz wynikających z tego stopni i rodzajów oddziaływania.

Dziedzictwo kulturowe. W ramach tego aspektu społecznego partner wykonawczy zapewni, aby promotor projektu/ostateczny odbiorca włączył do swoich działań zarządzanie dziedzictwem kulturowym w celu uniknięcia lub złagodzenia negatywnego oddziaływania swoich projektów/działań na dziedzictwo kulturowe. Jeżeli takie oddziaływanie jest nieuniknione, partner wykonawczy wprowadzi wymogi w zakresie wspierania ochrony dziedzictwa kulturowego przed negatywnym oddziaływaniem w kontekście operacji prowadzonych w ramach InvestEU poprzez promowanie oceny skutków dotyczącej dziedzictwa kulturowego i zarządzania dziedzictwem kulturowym, sprawiedliwego podziału korzyści płynących z wykorzystania dziedzictwa kulturowego oraz świadomości na temat dziedzictwa kulturowego i uznania dla niego. W przypadku projektów wymagających OOS oddziaływanie na materialne dziedzictwo kulturowe (tj. fizyczne zasoby kulturowe) należy rozpatrywać w procesie uzyskiwania pozwoleń, a informacje na ten temat powinny być dostępne w sprawozdaniu z OOS.

W tym celu partner wykonawczy zweryfikuje, czy w stosownych przypadkach promotor projektu/ostateczny odbiorca dysponuje:

- oceną oddziaływania projektu na materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, w tym w kontekście znaczenia dziedzictwa kulturowego;
- opinią właściwego organu odpowiedzialnego za dziedzictwo kulturowe oraz potwierdzeniem, że przeprowadzono konsultacje z odpowiednimi zainteresowanymi stronami;
- środkami łagodzącymi oraz wdrożoną procedurą i programem poszukiwania znalezisk.

Przykłady kontroli pod względem dziedzictwa kulturowego		
Zidentyfikowane oddziaływanie i ryzyko	Przykłady ewentualnej dalszej oceny w przypadku zidentyfikowania ryzyka	Przykłady potencjalnych środków łagodzących w przypadku zidentyfikowania ryzyka
— Operacja obejmuje znaczące wykopy, rozbiórki, osuwanie ziemi, zalewanie lub inne zmiany w środowisku fizycznym. — Operacja prowadzona jest na terenie lub w pobliżu obiektu dziedzictwa kulturowego uznanego przez państwo, w którym prowadzona jest operacja. — Operacja ma negatywne oddziaływanie na kulturę, wiedzę i praktyki społeczności lokalnych.	Ocena ekspercka znaczenia dziedzictwa kulturowego, wymogi określone w przepisach krajowych i odpowiednich konwencjach międzynarodowych, wyniki konsultacji ze społecznościami, na które projekt ma wpływ. Ocena i łagodzenie oddziaływania na dziedzictwo kulturowe będą prowadzone zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego lub lokalnego, regulacjami i planami zarządzania obszarami chronionymi, zobowiązaniami krajowymi wynikającymi z prawa międzynarodowego i dobrymi praktykami uzgodnionymi na forum międzynarodowym.	— Odpowiednie środki łagodzące mające na celu zmniejszenie i złagodzenie wszelkiego negatywnego oddziaływania na dziedzictwo kulturowe, wraz z harmonogramem wdrażania i budżetem wymagany na takie środki. — Ustanowienie przepisów dotyczących zarządzania znaleziskami. — Procedury i systemy umożliwiające zarządzanie dziedzictwem kulturowym w sposób odpowiedni do kontekstu operacji i dziedzictwa kulturowego. — Włączenie kwestii związanych z zarządzaniem dziedzictwem kulturowym do wszystkich odpowiednich planów i procedur operacyjnych, takich jak systemy zezwoleń na naruszenie terenu, polityki dotyczące zasobów ludzkich, procedury dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa.

Zaangażowanie zainteresowanych stron. W ramach tego aspektu społecznego partner wykonawczy zapewni, aby proponowane projekty obejmowały procesy angażowania zainteresowanych stron współmierne do ryzyka środowiskowego i społecznego związanego z projektem. Procesy te powinny być oparte na integracyjnym i systematycznym podejściu do konstruktywnego angażowania zainteresowanych stron. Partner wykonawczy sprawdzi, czy promotor projektu angażuje zainteresowane strony na wczesnym etapie procesu podejmowania decyzji dotyczących środowiska, kiedy wszystkie możliwości są jeszcze dostępne, aby umożliwić im wniesienie znaczącego wkładu i zapewnić, aby ich opinie, interesy i obawy zostały wzięte pod uwagę w celu osiągnięcia optymalnego rezultatu.

W przypadku projektów wiążących się z wymogami prawnymi dotyczącymi udziału społeczeństwa partner wykonawczy powinien uzyskać informacje na temat prowadzonego lub planowanego dialogu pomiędzy promotorem, społecznościami, na które projekt ma wpływ, i innymi zainteresowanymi stronami w całym cyklu życia projektu.

Projekty, które są szczególnie złożone lub charakteryzują się znacznym ryzykiem, mogą wymagać opracowania planu zaangażowania zainteresowanych stron lub równoważnego udokumentowanego procesu w celu zidentyfikowania głównych zainteresowanych stron i ustalenia właściwych form i poziomów zaangażowania.

W szczególności partner wykonawczy zweryfikuje, czy promotor projektu/ostateczny odbiorca dysponuje następującymi środkami, odpowiednimi i współmiernymi do zakresu i oddziaływania projektu:

- dowody potwierdzające, że odpowiednie informacje zostały terminowo ujawnione w formie elektronicznej lub za pomocą innych odpowiednich środków, co umożliwia społeczeństwu łatwy i skuteczny dostęp do tych informacji. Informacje te obejmują cel projektu, jego negatywne oddziaływanie, związane z nim ryzyko i możliwości, proces angażowania zainteresowanych stron, mechanizm składania skarg oraz, w razie potrzeby, przewidywane konsultacje publiczne;
- szczegółowe ustalenia dotyczące procesu konsultacji, w tym, w stosownych przypadkach, w kontekście transgranicznym;
- podsumowanie wyników całego procesu konsultacji oraz tego, jak wyniki te zostały uwzględnione lub w inny sposób wykorzystane, co zostało odzwierciedlone w podjętych przez właściwe organy decyzjach, które spełniają wymogi określone w ramach prawnych UE;

- plan zaangażowania zainteresowanych stron lub równoważny udokumentowany proces służący określeniu strategii angażowania zainteresowanych stron. Jeżeli nastąpią jakiegokolwiek zmiany, dokument ten należy zaktualizować w trakcie realizacji projektu;
- dostępność skutecznego mechanizmu składania skarg umożliwiającego zainteresowanym stronom zgłaszanie obaw oraz zapewniającego dobry proces rozpatrywania skarg, w tym środki poufności i ochrony, gdy jest to konieczne;
- planowane środki w celu zbadania wszelkich roszczeń związanych z bezprawnymi lub niewłaściwymi działaniami mającymi wpływ na zainteresowane strony. Aby uniknąć ponownego wystąpienia takich sytuacji, należy podjąć odpowiednie środki, w tym w razie potrzeby przedłożyć sprawozdanie właściwym organom.

Przykłady kontroli pod względem zaangażowania zainteresowanych stron		
Zidentyfikowane oddziaływanie i ryzyko	Przykłady ewentualnej dalszej oceny w przypadku zidentyfikowania ryzyka	Przykłady potencjalnych środków łagodzących w przypadku zidentyfikowania ryzyka
— Znaczące oddziaływanie na środowisko lub kwestie społeczne, które wiąże się z koniecznością ujawnienia informacji o projekcie lub udziału społeczeństwa. — Operacja wiąże się z dużym ryzykiem utraty reputacji, wywołuje sprzeciw społeczności lokalnych lub mają na nią wpływ kwestie związane z dziedziczeniem.	Poza wymogami prawnymi dobrą praktyką byłoby przeprowadzenie analizy zainteresowanych stron w celu zidentyfikowania, przeanalizowania i udokumentowania poszczególnych zainteresowanych stron, zarówno tych, na które projekt ma lub może mieć bezpośredni lub pośredni, pozytywny lub negatywny wpływ, jak i tych, które mogą być zainteresowane projektem lub mogą mieć na niego wpływ (inne zainteresowane strony). Analizę tę można przeprowadzić w ramach procesu OOŚ.	— W przypadku złożonych i ryzykownych projektów – plan zaangażowania zainteresowanych stron lub inny równoważny dokument, w którym opisano cały proces angażowania zainteresowanych stron w realizację projektu, a także określono działania, role, zasoby i harmonogram oraz który służy jako dokument przewodni w całym cyklu życia projektu. — Mechanizm składania skarg na poziomie projektu służący do przyjmowania obaw i skarg zgłaszanych przez zainteresowane strony przez cały cykl życia projektu oraz ułatwiający przyznawanie zadośćuczynienia w związku z tymi obawami i skargami.

2.4.6. Pozytywny program

Celem obecnego procesu kontroli zrównoważonego charakteru projektów jest zapewnienie, aby projekty, które mają być wspierane w ramach InvestEU, poddano odpowiedniej analizie przy użyciu minimalnego zestawu kryteriów społecznych. Proces ten będzie realizowany w bardzo zróżnicowanym kontekście, w sytuacji gdy promotorzy projektów i kontrahenci finansowi stosują różne poziomy oceny społecznej, a projekty charakteryzują się różną złożonością kwestii społecznych.

Te kryteria społeczne koncentrują się na identyfikacji i ocenie potencjalnego negatywnego oddziaływania, a także na zarządzaniu nim. Niemniej jednak zdecydowanie zaleca się, aby organizatorzy projektu uwzględnili również listę kontrolną pozytywnego programu w kontekście potencjalnych działań, które mogłyby przyczynić się do wzmocnienia pozytywnych skutków danego projektu. Wykorzystanie tej listy kontrolnej pozytywnego programu będzie bardzo zalecanym dobrowolnym krokiem we wszystkich scenariuszach (tj. w przypadku projektów poniżej i powyżej progu oraz wszystkich kategorii ryzyka). Będzie się to również wiązało z dodatkową punktacją w odniesieniu do operacji ⁽¹⁰⁰⁾.

Pozytywny program koncentrowałby się na następujących trzech kluczowych elementach:

Równouprawnienie płci i wzmocnienie pozycji kobiet: Zachęca się promotorów projektów/ostatecznych odbiorców, we współpracy z partnerami wykonawczymi, do rozważenia planowania i opracowywania projektów z uwzględnieniem różnych potrzeb kobiet, mężczyzn, dziewcząt i chłopców. Takie planowanie i opracowywanie projektów przyczynia się do lepszych i bardziej trwałych operacji, które poprawiają jakość życia większej liczby osób, przynosząc znaczący efekt mnożnikowy. Takie ukierunkowanie na płeć przyczynia się do zwiększenia dostępu do aktywów lub usług dostarczanych w ramach inwestycji oraz ich wykorzystania, zwiększając tym samym społeczny zwrot z inwestycji.

⁽¹⁰⁰⁾ Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku 3.

Przykładowo zwrócenie uwagi na płeć w sektorze transportu może przyczynić się do zwiększenia oddziaływania. Długie, niepewne lub niebezpieczne dojazdy do pracy zniechęcają kobiety do podejmowania pracy w lepiej płatnych formalnych miejscach pracy, które zwykle skupione są w centrach handlowych i biznesowych, i sprawiają, że kobiety częściej wybierają gorzej opłacany sektor nieformalny lub pracę w niepełnym wymiarze godzin, która znajduje się bliżej domu. W tym przypadku uwzględnienie kwestii płci zwiększa wykorzystanie usług transportowych i przyczynia się do usprawnienia tych usług. Zapewnia również kobietom większe możliwości w zakresie wyboru zatrudnienia. Podobnie w sektorze wodnym istnieje wiele dowodów na to, że udział kobiet w zarządzaniu lokalnymi dostawami wody i rozpowszechnianiu dobrych zachowań sanitarnych przyczynia się do tworzenia bardziej zrównoważonych systemów zaopatrzenia w wodę i systemów sanitarnych.

Zróżnicowanie wśród zatrudnionych pracowników oraz udział kobiet w podejmowaniu decyzji w przedsiębiorstwach może mieć znaczący wpływ na wyniki przedsiębiorstw i zwrot z inwestycji. Przedsiębiorstwa, w których obserwuje się większe zróżnicowanie pod względem płci, częściej osiągają zyski finansowe wyższe w niż wynosi krajowa mediana branżowa w ich sektorze. Ponadto dowody wskazują, że przedsiębiorstwa i państwa odnoszą największe sukcesy, gdy są w stanie najlepiej wykorzystać innowacyjność i kreatywność zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Partnerzy wykonawczy powinni w szczególności rozważyć wsparcie:

- projektów, których **głównym celem** jest rozwiązywanie problemu stwierdzonych różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn lub których beneficjentami są w większym stopniu kobiety (np. kliniki zdrowia reprodukcyjnego lub wsparcie dla kobiet rolników w dostępie do kredytów);
- **sektora**, który będzie wywierał transformacyjny wpływ na równouprawnienie płci i oszczędność czasu z korzyścią dla kobiet (np. gospodarka usług opiekuńczych, badania nad rakiem szyjki macicy);
- włączenia do projektów infrastrukturalnych **elementów** zapewniających równy dostęp kobiet i mężczyzn (np. trasy i rozkłady jazdy autobusów dostosowane do schematów podróżowania i potrzeb kobiet, architektura lub urbanistyka uwzględniające aspekt płci);
- **tworzenie miejsc pracy** dla kobiet w sposób bezpośredni i pośredni. Obejmuje to **środki szczególne** mające na celu przyciągnięcie kobiet do pracy lub przełamanie segregacji rynku pracy na poziomie promotora lub podczas realizacji projektu (np. placówki opieki nad dziećmi, polityka różnorodności wykraczająca poza zgodność z przepisami).

Włączenie społeczne: Zaleca się, aby promotorzy projektów/ostateczni odbiorcy we współpracy z partnerami wykonawczymi rozważyli planowanie i opracowywanie projektów, które promują włączenie społeczne i równość. Wykluczenie społeczne i ubóstwo w dalszym ciągu stanowią problem w UE ⁽¹⁰¹⁾. Zgodnie z globalnym zobowiązaniem do realizacji Agendy 2030 wszelkie projekty, w ramach których działania prowadzi się zgodnie z zasadą „nie pozostawiać nikogo w tyle”, otrzymają dodatkowe punkty.

Partnerzy wykonawczy powinni w szczególności rozważyć wsparcie projektów, które promują:

- **przystępność cenową:** przystępne cenowo usługi lub infrastruktura, które mają docierać do większej liczby osób wymagających szczególnego traktowania lub zwiększyć równości w dostępie (np. opłaty za korzystanie z transportu publicznego, mieszkalnictwo socjalne, opieka zdrowotna lub edukacja, w przypadku których obowiązują opłaty za korzystanie z usług, zabezpieczenie kredytu);
- **dostępność i niwelowanie nierówności:** doprowadzenie mediów (np. podłączenia gospodarstw domowych z ubogich obszarów społeczno-ekonomicznych), niwelowanie nierówności geograficznych w dostępie do usług, takich jak zdrowie i edukacja, podłączenie odizolowanych obszarów i wyeliminowanie luk w świadczeniu usług dla obszarów lub grup o niedostatecznym zasięgu takich jak bezpłatny transport do szkół;
- **niedyskryminację:** ukierunkowanie na konkretne grupy, które napotykały bariery w dostępie do usług, wprowadzenie konkretnych środków sprzyjających włączeniu społecznemu (np. przewyższenie norm społecznych ograniczających dostęp do usług opieki zdrowotnej poprzez zapewnienie dostępu do kobiet specjalistów), projektowanie dostępnej infrastruktury (np. w celu umożliwienia dostępu osobom z niepełnosprawnościami).

Wzmocnienie odporności: Zachęca się promotorów projektów/ostatecznych odbiorców we współpracy z partnerami wykonawczymi do wspierania inwestycji, które zmniejszą prawdopodobieństwo wystąpienia przyszłych wstrząsów i wzmocnią odporność społeczeństwa na wypadek wystąpienia takich wstrząsów. Z biegiem lat wzrosły częstotliwość i intensywność takich wstrząsów – w tym kryzysu pandemicznego, globalnych kryzysów gospodarczych, klęsk żywiołowych i skutków zmiany klimatu. Centralnym elementem podejścia do tak potrzebnego wzmocnienia odporności powinno być skupienie się na dobrobycie i włączeniu społecznym.

⁽¹⁰¹⁾ W 2017 r. 22,4 % ludności UE było nadal zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – w tym 24,9 % wszystkich dzieci w Europie, 23,3 % kobiet i 18,2 % osób powyżej 65. roku życia. Około 7 % wszystkich Europejczyków nadal żyło w pogłębionej deprivacji materialnej, a liczba ta prawdopodobnie wzrośnie ze względu na gospodarcze skutki pandemii.

Partnerzy wykonawczy powinni w szczególności rozważyć wsparcie projektów, które promują:

- **działania w dziedzinie klimatu sprzyjające włączeniu społecznemu:** niepozostawianie nikogo w tyle poprzez zapewnienie, aby działania w dziedzinie klimatu promowały sprawiedliwe i sprzyjające włączeniu społecznemu przejście na społeczeństwo niskoemisyjne, w tym w odniesieniu do osób najbardziej dotkniętych zmianą klimatu (np. przystosowanie się do zmiany klimatu, przystępne cenowo ubezpieczenie od zmiany klimatu, przeznaczone dla rolników technologie przyjazne klimatowi, pozasieczowe odnawialne źródła energii itp.);
- **odporność gospodarczą:** budowanie zdolności do przetrwania nieprzewidzianych wstrząsów poprzez inwestowanie w infrastrukturę na obszarach geograficznych o większej podatności na wstrząsy (tj. o większym narażeniu na wstrząsy i mniejszej zdolności do ich wytrzymania) lub na obszarach, które prawdopodobnie znajdą się pod presją w przyszłości, budowanie ekosystemów zrównoważonego sektora prywatnego poprzez inwestowanie we włączenie finansowe i tworzenie miejsc pracy.

2.4.7. Sprawozdawczość i monitorowanie

Jak opisano w rozdziale 4, na zakończenie procesu weryfikacji partner wykonawczy będzie zobowiązany do przedstawienia Komitetowi Inwestycyjnemu InvestEU podsumowania kontroli zrównoważonego charakteru projektów, obejmującego następujące kluczowe elementy:

- potwierdzenie kontroli zgodności z prawem;
- kategoryzację ryzyka w odniesieniu do bezpośrednio finansowanych projektów powyżej progu w oparciu o ocenę potencjalnego negatywnego oddziaływania;
- w przypadku projektów o niskim ryzyku uzasadnienie odstąpienia od dalszej kontroli;
- wynik dalszej oceny na etapie kontroli oraz opracowanie tablicy wskaźników społecznych;
- w razie potrzeby plany zarządzania zidentyfikowanym ryzykiem i oddziaływaniem;
- w stosownych przypadkach podsumowanie środków mających na celu wzmocnienie pozytywnego oddziaływania społecznego.

Kolejnym kluczowym etapem jest prowadzone przez promotora projektu monitorowanie, które w przypadku wymiaru społecznego nie jest jednorazowym działaniem, lecz ciągłym i powtarzającym się procesem. Z tego powodu niezwykle ważne jest, aby podczas ogólnego monitorowania projektu brać pod uwagę kwestie środowiskowe i społeczne.

Jeżeli partner wykonawczy zidentyfikuje znaczące oddziaływanie, które może mieć wpływ na wyniki projektu w wymiarze społecznym, we współpracy z promotorem projektu może zalecić środki łagodzące (takie jak przedstawione w powyższych sekcjach) i uzyskać warunkowe zatwierdzenie operacji. Niektóre wymogi dotyczące monitorowania mogą być również zawarte w umowie z ostatecznym odbiorcą.

2.5. Przepisy horyzontalne dotyczące trzech wymiarów

W niniejszej sekcji przedstawiono ogólne zalecenia dla partnerów wykonawczych mające zastosowanie do każdego z trzech wymiarów. Zalecenia te dotyczą: (i) sposobu oceniania zdolności promotorów projektów/ostatecznych odbiorców do radzenia sobie ze wszystkimi klimatycznymi, środowiskowymi i społecznymi aspektami opisanymi w niniejszych wytycznych; oraz (ii) rodzaju ustaleń umownych, jakie partner wykonawczy może przewidzieć, w razie potrzeby.

2.5.1. Zdolność promotora projektu

W procesie przeprowadzania badania due diligence w zakresie kwestii klimatycznych, środowiskowych i społecznych jednym z podstawowych czynników decydujących o powodzeniu danego środka lub sprawnym zarządzaniu kwestiami związanymi ze zrównoważonym charakterem jest zdolność promotora projektu/ostatecznego odbiorcy do spełnienia wszystkich stosownych wymogów. Im bardziej doświadczony jest promotor projektu/ostateczny odbiorca, tym większe prawdopodobieństwo, że będzie zdolny do radzenia sobie z oddziaływaniem na klimat, środowisko i kwestie społeczne.

Rozważając zdolność promotora projektu/ostatecznego odbiorcy, partner wykonawczy mógłby sprawdzić⁽¹⁰²⁾:

- czy promotor projektu dysponuje procedurami i systemami do rozwiązywania kwestii związanych ze zrównoważonym charakterem, czy wyraźnie zobowiązuje się do efektywnego wykorzystywania zasobów naturalnych, przestrzegania praw człowieka, zasady równego traktowania i innych aspektów społecznych;

⁽¹⁰²⁾ Do przeprowadzenia oceny zdolności promotora projektu przydatne mogłyby być również informacje przedstawione w rozdziale 2.7.

- czy promotor projektu wyznaczył jakiekolwiek cele w tym względzie, czy zarząd jest zaangażowany i czy zobowiązania uznano na poziomie organizacyjnym;
- czy promotor projektu posiada odpowiednie narzędzia do wdrożenia zobowiązań oraz metody i narzędzia do oceny poszczególnych oddziaływań, czy ma zdolność do podjęcia działań w związku z ustaleniami, monitorowania ich i przedstawiania sprawozdań na ich temat;
- czy promotor projektu stosuje system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi lub równoważny, tj. system ekzarządzania i audytu lub normy ISO 14001, ISO 45001 lub równoważne, dostosowane do tych norm lub certyfikowane na ich podstawie; czy system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi jest poddawany audytowi;
- czy liczba pracowników i ilość zasobów finansowych są wystarczające do uwzględnienia kwestii związanych ze zrównoważonym charakterem;
- doświadczenie w postępowaniu z aspektami zrównoważonego charakteru i w kontaktach z partnerem wykonawczym.

2.5.2. Ustalenia umowne

Podczas badań due diligence w zakresie zrównoważonego charakteru partner wykonawczy może dojść do wniosku, że: (i) promotor projektu/ostateczny odbiorca musi podjąć dodatkowe działania (np. wdrożyć system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi, działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu); lub (ii) niektóre licencje i pozwolenia mogą być przedstawione dopiero na późniejszym etapie; lub (iii) niektóre uzgodnione działania wymagają monitorowania itd. W takim przypadku partner wykonawczy może podjąć następujące działania:

- wprowadzić klauzule i zobowiązania umowne mające na celu zapewnienie wdrożenia odpowiednich środków zrównoważonego rozwoju oraz nakładania kar za brak zgodności lub wdrożenia. Mogą one odnosić się do:
 - warunków zawarcia umowy w takim sensie, że nierozwiązane aspekty należy rozstrzygnąć przed zawarciem umowy o finansowanie;
 - warunków wypłaty środków w takim sensie, że środki mogą zostać wypłacone wyłącznie po spełnieniu określonych warunków;
 - konkretnych zobowiązań w takim sensie, że niewypełnienie konkretnych obowiązków mogłoby spowodować nałożenie pewnego rodzaju kar, które w skrajnych przypadkach mogłyby nawet skutkować cofnięciem finansowania;
- wprowadzić wymogi w zakresie monitorowania i sprawozdawczości w odniesieniu do projektu (np. wdrożenie środków zapobiegawczych, naprawczych, łagodzących i kompensacyjnych, na podstawie których zmniejszono/wyeliminowano/zrównoważono negatywne oddziaływanie, sprawozdania z postępu prac dotyczące stanu wdrożenia różnych środków oraz wyników danej operacji pod względem zrównoważonego rozwoju, informacje na temat kwestii związanych z postępowaniem sądowym itp.).

Takie wymogi powinny być jasno sformułowane, tak aby uniknąć nieporozumień dotyczących ról, treści oraz oczekiwań wobec promotorów projektów/ostatecznych odbiorców.

2.6. Ekonomiczna ocena operacji

Ocena oddziaływania projektu na środowisko, kwestie społeczne i klimat wpisuje się w bardziej kompleksową ocenę ekonomiczną, która jest często przeprowadzana w przypadku projektów wspieranych ze środków UE.

Celem oceny ekonomicznej jest ustalenie zakresu, w jakim projekt inwestycyjny przyczynia się do ogólnego dobrobytu społecznego i wzrostu gospodarczego. Uwzględnia się w niej korzyści i koszty dla społeczeństwa wynikające z projektu oraz szacuje wartość generowaną przez projekt dla wszystkich zainteresowanych stron, aby określić, czy całe społeczeństwo odnosi korzyści z projektu.

Ocena ekonomiczna może zostać zastosowana do uszeregowania projektów inwestycyjnych według ich społeczno-gospodarczej wartości i mogłaby ona pomóc w rozdzielaniu ograniczonych dostępnych funduszy i zasobów pomiędzy różne inwestycje lub możliwości wykorzystania. W zależności od dostępnych i możliwych do zidentyfikowania danych na temat kosztów projektu i wynikających z niego korzyści do celów przeprowadzenia oceny ekonomicznej można wykorzystać różne narzędzia, takie jak analiza kosztów i korzyści, analiza kosztów i wyników, analiza najniższych kosztów oraz, w bardziej ograniczonym zakresie, analiza z uwzględnieniem wielu kryteriów⁽¹⁰³⁾.

⁽¹⁰³⁾ Warto zauważyć, że narzędzia te niekoniecznie stanowią dla siebie alternatywę i mogą być stosowane jako uzupełnienie. Na przykład analiza z uwzględnieniem wielu kryteriów może być wykorzystana do zbadania wariantów strategicznych na wstępnym etapie cyklu życia projektu. Po określeniu wariantu strategicznego można następnie porównać konkretne rozwiązania techniczne za pomocą analizy kosztów i korzyści/analizy kosztów i wyników/analizy najniższych kosztów.

W przypadku operacji z zakresu finansowania i inwestycji w ramach InvestEU Komitet Inwestycyjny weźmie pod uwagę szereg kryteriów przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu gwarancji UE. Jednym z tych kryteriów będzie wkład projektu w zrównoważony wzrost. Wyniki oceny ekonomicznej można wykorzystać na potrzeby stwierdzenia, czy kryterium to zostało spełnione. Na przykład w przypadku zastosowania analizy kosztów i korzyści wewnętrzna stopa zwrotu stanowi wskaźnik dobrobytu generowanego przez projekt. W innych przypadkach wyniki gospodarcze projektu można zweryfikować względem wartości odniesienia.

W poniższych sekcjach przedstawiono główne formy oceny ekonomicznej i stosowane w związku z nią praktyki. W przypadku InvestEU analiza kosztów i korzyści nie jest warunkiem wstępnym i uznawane są również alternatywne podejścia do oceny ekonomicznej.

2.6.1. *Formy oceny ekonomicznej*

Analiza kosztów i korzyści jest preferowanym podejściem do oceniania projektów inwestycyjnych, ponieważ zapewnia ona solidne, obiektywne i poparte dowodami ramy analityczne dla oceny projektów. Analiza ta opiera się na ilościowym określeniu przewidywanych strumieni kosztów i korzyści wynikających z projektu w kategoriach finansowych i zazwyczaj jest stosowana do oceny szerokiego zakresu inwestycji publicznych i prywatnych. Jeżeli korzyści przewyższają koszty w stopniu, w jakim przewidywana wewnętrzna stopa zwrotu przekracza stopę progową oczekiwaną przez społeczeństwo, projekt uznaje się za rentowny.

W przypadku stosowania analizy kosztów i korzyści ocenę oddziaływania na środowisko, kwestie społeczne i klimat przeprowadza się w kategoriach finansowych (jeżeli monetyzacja takiego oddziaływania jest możliwa i uzasadniona) i przyjmuje postać pozycji zdyskontowanego przepływu pieniężnego w analizie (dodatnich albo ujemnych), które uwzględnia się przy obliczeniu wskaźników wyniku gospodarczego, w tym wewnętrznej stopy zwrotu⁽¹⁰⁴⁾.

Analiza kosztów i korzyści zazwyczaj przybiera formę porównania między scenariuszem „przy realizacji projektu” a scenariuszem „bez realizacji projektu”.

Zastosowanie **analizy kosztów i wyników** zaleca się wówczas, gdy istnieje wyłącznie jeden rezultat projektu i decydenci chcą porównać warianty, w ramach których realizuje się ten sam cel, nawet jeśli z różnym stopniem intensywności, przy najmniejszych kosztach. Jest ona zwykle stosowana w przypadku małych projektów lub projektów, które nie stanowią samodzielnej jednostki analizy, lecz są niezbędnym elementem w ramach większej inwestycji, takiej jak wybór technologii, zakup sprzętu lub maszyn bądź opracowanie konkretnego działania lub programu. Analizę najniższych kosztów stosuje się, gdy w ramach wariantów uzyskuje się ten sam produkt przy tym samym stopniu intensywności, ale przy różnych kosztach. W tym przypadku projekty porównuje się na podstawie kosztów cyklu życia.

W przypadku stosowania analizy kosztów i wyników (lub analizy najniższych kosztów) oceny oddziaływania na środowisko i klimat często nie uwzględnia się w analizie ekonomicznej, ponieważ nie jest uznawana za proporcjonalną w stosunku do rodzaju i wielkości/znaczenia projektu (lub dlatego, że oddziaływanie uważa się za równoważne we wszystkich rozpatrywanych wariantach projektu). W takim przypadku – lub w przypadku braku oceny ekonomicznej – sugeruje się przeprowadzenie oddzielnej oceny oddziaływania (w ramach oceny oddziaływania projektu na środowisko, kwestie społeczne i klimat zgodnie z zasadami przedstawionymi w niniejszych wytycznych). Jako podejście alternatywne wynik analizy kosztów i wyników (zazwyczaj w postaci stosunku kosztów do produktów) może być dostosowany tak, aby uwzględnił kluczowe gospodarcze efekty zewnętrzne danego projektu, takie jak emisje CO₂ i zanieczyszczeń powietrza (jak to jest praktykowane np. w sektorze energetycznym). Jeśli te efekty zewnętrzne są negatywne, można je uwzględnić jako koszt (tj. wprowadzić licznik stosunku kosztu do wyników).

Analiza z uwzględnieniem wielu kryteriów jest narzędziem służącym do informowania decydentów o tym, w jakim zakresie projekt i jego warianty są dostosowane do nadrzędnych ram politycznych i przyczyniają się do realizacji celów polityki. Najczęściej stosuje się ją w odniesieniu do projektów wielosektorowych lub projektów o dużej liczbie produktów/o znaczącym oddziaływaniu, w przypadku których monetyzacja nie zawsze jest możliwa. Analiza z uwzględnieniem wielu kryteriów jest szczególnie przydatna w fazie planowania cyklu rozwoju projektu do oceny różnych scenariuszy inwestycyjnych.

W przypadku zastosowania tej analizy ocenę oddziaływania na środowisko, kwestie społeczne i klimat przeprowadza się w kategoriach ilościowych i jakościowych. Takie rodzaje oddziaływania można określić jako cele polityki, w odniesieniu do których stosuje się kryteria, wagi i wskaźniki punktacji (aby ocenić stopień, w jakim projekt prawdopodobnie je osiągnie). Metodyka analizy z uwzględnieniem wielu kryteriów może obejmować jako kryteria ilościowe aspekty wyników projektów. Na przykład jednym z kryteriów może być ocena oddziaływania na łagodzenie zmiany klimatu w kategoriach finansowych, przy czym może być wymagana wartość minimalna. W ten sposób niektóre produkty typowe dla analizy kosztów i korzyści włącza się do analizy z uwzględnieniem wielu kryteriów.

⁽¹⁰⁴⁾ W odniesieniu do okresu 2014–2020 w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2015/207 (Dz.U. L 38 z 13.2.2015, s. 1) przewidziano społeczne stopy dyskontowe odniesienia (5 % dla państw członkowskich objętych Funduszem Spójności i 3 % dla pozostałych państw członkowskich), które nadal stanowią użyteczny punkt odniesienia dla okresu 2021–2027. Podobne wartości są również zalecane w przewodniku Komisji dotyczącym analizy kosztów i korzyści z 2014 r. Niektóre istotne dobre praktyki zostaną również przedstawione w mającym się wkrótce ukazać „Vademecum oceny ekonomicznej” opracowywanym przez DG REGIO we współpracy z innymi dyrekcjami generalnymi Komisji i przy wsparciu JASPERS.

2.6.2. Stosowane praktyki w zakresie oceny ekonomicznej

W ramach polityki spójności w rozporządzeniu w sprawie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na lata 2014–2020 określono ścisły obowiązek przeprowadzenia analizy kosztów i korzyści w przypadku dużych projektów. Analiza ta musi być zgodna z metodyką opisaną w przewodniku Komisji Europejskiej dotyczącym analizy kosztów i korzyści projektów inwestycyjnych (z 2014 r.)⁽¹⁰⁵⁾. W odniesieniu do okresu 2021–2027 proponuje się bardziej elastyczne i proporcjonalne podejście zgodne z podejściem do oceny ekonomicznej stosowanym przez EBI i innych potencjalnych partnerów wykonawczych (zob. poniżej). Nowe podejście zostanie przedstawione w mającym się wkrótce ukazać „Vademecum oceny ekonomicznej” przygotowywanym przez DG REGIO we współpracy z innymi dyrekcjami generalnymi Komisji i przy wsparciu JASPERS, który to dokument ma zostać opublikowany na początku 2021 r.

Vademecum będzie uzupełnieniem przewodnika Komisji z 2014 r. dotyczącego analizy kosztów i korzyści, ale go nie zastąpi, i ma stanowić źródło, z którego można korzystać w przypadku różnych funduszy w perspektywie finansowej na lata 2021–2027. Chociaż analiza kosztów i korzyści pozostanie domyślnym narzędziem oceny wielu inicjatyw finansowanych przez Komisję, w pewnych określonych okolicznościach sugeruje się zastosowanie innych narzędzi.

W kontekście InvestEU niektórzy potencjalni partnerzy wykonawczy również mogą stosować ocenę ekonomiczną w ramach zwykłego procesu oceny projektów, jak opisano poniżej w odniesieniu do próby wybranych międzynarodowych instytucji finansowych.

- **Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)** przeprowadza ekonomiczną ocenę projektów, które finansuje. EBI stosuje analizę kosztów i korzyści jako domyślną metodykę w celu oszacowania wewnętrznej stopy zwrotu z projektu, która uwzględnia szersze korzyści i koszty wynikające z danego projektu dla społeczeństwa, w tym ekologiczne efekty zewnętrzne. EBI stosuje również analizę kosztów i wyników, a ostatnio także analizę z uwzględnieniem wielu kryteriów, biorąc pod uwagę zmieniające się okoliczności w każdym sektorze. Ocena oddziaływania projektu na środowisko i kwestie społeczne opiera się na normach opublikowanych w opracowanym przez bank podręczniku dotyczącym norm środowiskowych i społecznych. Wyniki oceny ekonomicznej uwzględnia się w ogólnych ramach oceny projektów, w odniesieniu do których złożono wnioski o udzielenie pożyczki z EBI. W dokumencie „Economic Appraisal of Investment Projects at the EIB” [Wytyczne dotyczące ekonomicznej oceny projektów inwestycyjnych w EBI] (z 2013 r.) przedstawiono metody przeprowadzania oceny ekonomicznej stosowane przez bank w celu oszacowania rentowności projektów⁽¹⁰⁶⁾.
- Podejście **Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR)** do zrównoważonego rozwoju polega na uwzględnianiu wymogów środowiskowych i społecznych w ocenie i przy wdrażaniu wszystkich projektów finansowanych przez bank. Każdy projekt finansowany przez EBOR podlega ocenie oddziaływania na środowisko i kwestie społeczne w kontekście polityki środowiskowej i społecznej EBOR oraz związanych z nią wymogów w zakresie wyników, a także istotnych unijnych norm środowiskowych. Ponadto od stycznia 2019 r. EBOR przeprowadza ocenę ekonomiczną projektów generujących znaczne emisje gazów cieplarnianych. Co do zasady, w przypadku stosowania oceny ekonomicznej przeprowadza się analizę kosztów i korzyści, chyba że analiza kosztów i wyników zostanie uznana za bardziej odpowiednią w pewnych określonych okolicznościach, jak opisano w metodologii dotyczącej ekonomicznej analizy projektów EBOR generujących znaczne emisje gazów cieplarnianych (z 2019 r.)⁽¹⁰⁷⁾.
- Podobnie **Nordycki Bank Inwestycyjny (NBI)** analizuje potencjalne oddziaływanie projektów, a także związane z nimi ryzyko środowiskowe i społeczne zgodnie ze swoją polityką i wytycznymi dotyczącymi zrównoważonego rozwoju⁽¹⁰⁸⁾. Bank dokonuje przeglądu odpowiednich informacji dostarczanych przez kredytobiorców, takich jak ocena oddziaływania na środowisko oraz stosowne pozwolenia i licencje. W uzupełnieniu badania zrównoważonego charakteru NBI analizuje także jakość projektów pod względem technicznym i gospodarczym na podstawie oceny ilościowej i jakościowej.

2.6.3. Zalecenia dotyczące InvestEU

Zastosowanie analizy kosztów i korzyści lub innych metod oceny ekonomicznej w kontekście InvestEU będzie zależało od (obecnego lub planowanego) zwykłego procesu oceny projektu stosowanego przez partnerów wykonawczych. Wybór najbardziej odpowiednich narzędzi zazwyczaj jest pozostawiony profesjonalnej ocenie partnera wykonawczego, który uwzględni specyfikę danego sektora, dostępność danych empirycznych oraz złożoność danego projektu.

Dla tych partnerów wykonawczych, którzy (jeszcze) nie określili podejścia ani procedury na potrzeby przeprowadzenia oceny ekonomicznej (w ramach zwykłego procesu oceny projektu), przygotowywane „Vademecum oceny ekonomicznej” i pozostałe dokumenty referencyjne wymienione w załączniku 4 mogą zapewnić przydatne ramy (sugerujące najodpowiedniejsze metody ekonomicznej oceny w odniesieniu do konkretnych rodzajów inwestycji).

⁽¹⁰⁵⁾ Zob.: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf.

⁽¹⁰⁶⁾ Zob. https://www.eib.org/attachments/thematic/economic_appraisal_of_investment_projects_en.pdf.

⁽¹⁰⁷⁾ Zob. <https://www.ebrd.com/news/publications/institutional-documents/methodology-for-the-economic-assessment-of-ebrd-projects-with-high-greenhouse-gasemissions.html>.

⁽¹⁰⁸⁾ Zob. https://www.nib.int/filebank/a/1332328414/506da9436eb1c0d4ec17b8b5a929d820/56-Sustainability_Policy_Guidelines-2012.pdf.

Jak omówiono w rozdziale 2.2 dotyczącym weryfikacji pod względem wpływu na klimat, zalecana metodyka szacowania wartości pieniężnej oddziaływania na zmianę klimatu oparta jest na metodyce oceny śladu węglowego EBI. Polega ona na oszacowaniu wielkości emisji gazów cieplarnianych generowanych przez projekt (lub emisji, których udało się uniknąć) poprzez zastosowanie odpowiednich współczynników emisji i oszacowanie ich wartości przy użyciu ceny kalkulacyjnej dwutlenku węgla.

Z perspektywy weryfikacji pod względem wpływu na klimat ważne jest, aby analiza ekonomiczna projektu opierała się na solidnym poziomie odniesienia spójnym z ogólnym kierunkiem unijnej polityki klimatycznej. Mimo że szybkość i charakter przejścia zawierają w sobie element profesjonalnej oceny, dobra praktyka wymaga jasnego określenia podstawowych założeń. Mówiąc dokładniej, scenariusz bazowy polegający na dalszym prowadzeniu działań generujących duże emisje dwutlenku węgla po 2050 r. z niewielkim prawdopodobieństwem zostałby uznany za wiarygodny.

Jak omówiono w rozdziale 2.3 dotyczącym weryfikacji pod względem wpływu na środowisko, szacowanie wartości pieniężnej oddziaływania na środowisko opiera się zwykle na podejściu uwzględniającym całkowitą wartość gospodarczą, którą można oszacować z wykorzystaniem różnych technik i opracowań zewnętrznych. W przypadku pewnych konkretnych rodzajów oddziaływania, takich jak zanieczyszczenie hałasem lub zanieczyszczenie powietrza, badania dostępne w literaturze uwzględniają wartości odniesienia dla poszczególnych państw (koszty jednostkowe). Można je wykorzystać w celu monetyzacji tych rodzajów oddziaływania (zarówno negatywnych, jak i pozytywnych), które można określić w ujęciu ilościowym, oraz uwzględnić w procesie oceny (¹⁰⁹).

Ocena ekonomiczna (¹¹⁰) zwykle powinna uwzględniać zarówno oszacowanie wartości pieniężnej oddziaływania na środowisko i kwestie społeczne (gdy jest to wykonalne i proporcjonalne), jak i oszacowanie wartości pieniężnej emisji gazów cieplarnianych wygenerowanych przez projekt lub takich, których udało się w projekcie uniknąć, aby określić wewnętrzną stopę zwrotu projektu lub alternatywne właściwe wskaźniki, które należy zgłosić Komitetowi Inwestycyjnemu InvestEU.

2.7. Ogólne finansowanie przedsiębiorstw

W przypadku gdy transakcja finansowania o celu ogólnym (¹¹¹) kwalifikuje się do objęcia wsparciem w ramach InvestEU i spełnia warunki określone w rozporządzeniu w sprawie InvestEU oraz wytycznych inwestycyjnych (np. pod względem odniesienia do priorytetów politycznych, dodatkowości, niedoskonałości rynku lub nieoptymalnych sytuacji w zakresie inwestycji), wówczas powyżej wartości progowych powinna obowiązywać wersja uproszczona kontroli. W takim przypadku nie ma określonego składnika aktywów ani celu, które można poddać analizie, a także nie można określić ani ocenić oddziaływania takiego składnika aktywów lub celu.

W takiej sytuacji ocena partnera wykonawczego powinna koncentrować się na: (i) ogólnym podejściu ostatecznego odbiorcy w zakresie uwzględnienia kwestii zrównoważonego rozwoju w jego działalności oraz (ii) ogólnej zdolności ostatecznego odbiorcy do zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym.

W takich przypadkach zaleca się, aby partner wykonawczy podjął następujące działania:

- sprawdził, czy ostateczny odbiorca prowadzi działalność w sektorze, który zwykle obciążony jest większym ryzykiem środowiskowym i społecznym;
- zweryfikował, czy ostateczny odbiorca wprowadził system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi, w tym politykę w zakresie odpowiedzialności, oraz czy ma potwierdzone umiejętności/zdolności w zakresie zarządzania odpowiednimi zagrożeniami i oddziaływaniem w wymiarze klimatycznym, środowiskowym i społecznym (wynikającymi z prowadzonej działalności lub operacji) i reagowania na nie. Na przykład partner wykonawczy mógłby sprawdzić, czy:
 - wprowadzono struktury i procedury organizacyjne uwzględniające określone role i obowiązki oraz zapewniono wyznaczony i wykwalifikowany personel, również w kontekście komunikacji zewnętrznej;
 - dostępne są zasoby finansowe umożliwiające skuteczne wdrożenie systemu zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi, systemu, który jest system ek zarządzania i audytu, systemów zgodnych z normą ISO 14001, ISO 45001 lub równoważnych, dostosowanych do tych norm lub certyfikowanych na ich podstawie;
 - jeżeli system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi jest poddawany audytowi zewnętrznemu, czy dostępne jest najnowsze sprawozdanie audytorów itp.;

(¹⁰⁹) Dokument dotyczący wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji pod względem wpływu na środowisko opracowany przez DG ds. Środowiska zawiera przegląd wartości jednostkowych, tak aby ułatwić wykorzystanie podejścia opartego na przeniesieniu korzyści na potrzeby oszacowania wartości pieniężnej. Niektóre informacje i odniesienia do stosownych pozycji literatury przedstawiono również w przewodniku Komisji Europejskiej dotyczącym analizy kosztów i korzyści. Co więcej, w przygotowywanym przez DG REGIO przy wsparciu JASPERS „Vademecum oceny ekonomicznej”, które wkrótce zostanie opublikowane, przedstawiono dobre praktyki w zakresie oceny gospodarczej oddziaływania na środowisko w kilku wybranych sektorach.

(¹¹⁰) Przy użyciu wybranej stopy dyskontowej, która musi być opisana i uzasadniona w dokumentacji dotyczącej kontroli zrównoważonego charakteru.

(¹¹¹) Jest to transakcja, która nie ma określonego, konkretnego zakresu, a której celem jest raczej zapewnienie przedsiębiorstwu bieżącego finansowania na pokrycie jego krótkoterminowych potrzeb operacyjnych (np. linii kapitału obrotowego).

- w zależności od ostatecznego odbiorcy – jeżeli sporządzono sprawozdanie roczne, partner wykonawczy mógłby sprawdzić, czy zawiera ono informacje na temat ESG, oraz sprawdzić zakres/poziom szczegółowości/dokładność zawartych w nim informacji na temat ESG;
- sprawdził historię ostatecznego odbiorcy pod kątem zrównoważoności prowadzonych przez niego działań:
 - zgodność z przepisami prawa środowiskowego i socjalnego mającymi zastosowanie do prowadzonej działalności i operacji (np. w oparciu o pozwolenie na prowadzenie działalności);
 - informacje na temat przypadków nieprzestrzegania prawnych wymogów środowiskowych i społecznych na przestrzeni ostatnich kilku lat ⁽¹¹²⁾; informacje na temat jakichkolwiek kar i grzywien z tytułu naruszeń, wypadków lub incydentów, jakie miały miejsce w ostatnich latach i które wiązały się z wystąpieniem znaczącej szkody w środowisku, poważnym uszczerbkiem na zdrowiu lub śmiercią, jakichkolwiek odwołań/roszczeń, z którymi wystąpiły zainteresowane strony lub inne osoby trzecie (np. w związku z przypadkowymi wyciekami substancji zanieczyszczających, pożarami, wypadkami przy pracy itp.);
- wszelkie kwestie i stosunki społeczne, protesty publiczne, skargi, strajki pracowników itp.

Takie samo podejście jak to przedstawione powyżej można również rozważyć w przypadku bezpośrednich inwestycji kapitałowych, jeżeli przeprowadzenie danego rodzaju interwencji będzie możliwe w odniesieniu do produktów finansowych będących przedmiotem negocjacji i uwzględnionych w umowie w sprawie gwarancji. W odniesieniu do bezpośrednich inwestycji kapitałowych w stosownych przypadkach oprócz wymienionych powyżej punktów konieczne będzie również spełnienie następujących wymogów:

- przedsiębiorstwa objęte systemem handlu emisjami ⁽¹¹³⁾, w których inwestycje objęte wsparciem w ramach InvestEU stanowią < 30 %: należy je aktywnie zachęcać do przyjmowania planów w zakresie transformacji ekologicznej/obniżenia emisyjności;
- przedsiębiorstwa objęte systemem handlu emisjami, w których inwestycje objęte wsparciem w ramach InvestEU stanowią > 30 %: muszą być aktywnie zobowiązane do przyjęcia planów w zakresie transformacji ekologicznej/obniżenia emisyjności.

3. PODEJŚCIE W ZAKRESIE KONTROLI ZRÓWNOWAŻONEGO CHARAKTERU OPERACJI FINANSOWANIA POŚREDNIEGO

W przypadku finansowania przez pośredników partner wykonawczy nie ocenia bezpośrednio indywidualnych projektów lub operacji bazowych. Wynika to z faktu, że między partnerem wykonawczym a ostatecznym odbiorcą znajduje się co najmniej jeden pośrednik finansowy ⁽¹¹⁴⁾. Ponadto proces zatwierdzania finansowania przez pośredników jest inny niż w przypadku finansowania bezpośredniego ⁽¹¹⁵⁾. W tym przypadku indywidualne finansowane projekty lub działania bazowe (zwane dalej „transakcjami” ⁽¹¹⁶⁾) nie są przedstawiane do zatwierdzenia Komitetowi Inwestycyjnemu.

W przypadku finansowania przez pośredników odpowiedzialność za zapewnienie zrównoważonego charakteru transakcji bazowych we wszystkich trzech wymiarach spoczywa na pośredniku finansowym. Poziom wymogów dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów będzie zależał od rodzaju udzielonego finansowania, potencjalnego rodzaju i ryzyka ⁽¹¹⁷⁾, poziomu transakcji bazowych oraz rodzaju ostatecznego odbiorcy ⁽¹¹⁸⁾.

3.1. Ogólne wymogi dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów

Niezależnie od rodzaju finansowania przez pośredników podejście zakładające kontrolę zrównoważonego charakteru projektów musi obejmować:

- przeprowadzenie przez partnera wykonawczego oceny zdolności pośrednika finansowego oraz stosowanych przez niego systemów lub procedur w zakresie analizy i oceny ryzyka środowiskowego, ryzyka zmiany klimatu i ryzyka społecznego związanych z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą przeprowadzaną zgodnie z wymogami przedstawionymi w niniejszych wytycznych oraz w zakresie zarządzania takim ryzykiem; oraz
- ustanowienie minimalnych wymogów dla transakcji bazowych, które są proporcjonalne do poziomu ryzyka, jakim są obciążone.

⁽¹¹²⁾ Można tego dokonać, sprawdzając przekazy medialne, sprawozdania i strony internetowe organizacji pozarządowych, media społecznościowe, ogólnodostępne bazy danych itp. Zaleca się stosowanie horyzontu czasowego obejmującego ostatnie pięć lat (jeżeli nie ma takiej możliwości, należy uwzględnić co najmniej ostatnie dwa lata).

⁽¹¹³⁾ Sektory objęte systemem handlu emisjami wymieniono w załączniku I do dyrektywy EU ETS: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02003L0087-20200101&qid=1604659666744&from=EN#tocId68>

⁽¹¹⁴⁾ Więcej szczegółowych informacji na temat pośredników finansowych, którzy mogą uczestniczyć w tym procesie, można znaleźć w wytycznych inwestycyjnych (rozdziały 2.3.1, 6.1.2.1, 6.2.2.1, 6.3.2.1 oraz 6.4.2.1).

⁽¹¹⁵⁾ Pod względem informacji, które należy przedstawić Komitetowi Inwestycyjnemu.

⁽¹¹⁶⁾ Z wyjątkiem sekcji poświęconej funduszom inwestycji infrastrukturalnych, w której stosuje się termin „projekt” lub „operacja z zakresu inwestycji”.

⁽¹¹⁷⁾ Termin „ryzyko” w niniejszej sekcji dotyczy aspektów środowiskowych i społecznych, a nie ryzyka finansowego. Orientacyjne wytyczne dotyczące kategoryzacji ryzyka środowiskowego i społecznego można znaleźć w wykazie kategorii środowiskowych i społecznych czynników ryzyka opracowanym przez EBOR – <https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-emanual-toolkit.html>

⁽¹¹⁸⁾ W momencie przeprowadzenia badania due diligence w odniesieniu do pośrednika finansowego ostateczni odbiorcy nie są jeszcze znani.

3.2. Rodzaje finansowania

Finansowanie przez pośredników obejmuje szereg różnych rodzajów finansowania oraz wielu pośredników finansowych prowadzących różnego rodzaju działalności. W związku z tym należy wprowadzić rozróżnienie na poszczególne rodzaje pośrednictwa, ponieważ transakcje bazowe mogą powodować różnego rodzaju oddziaływanie i wymagać różnych podejść. Aby określić odpowiednie podejście do kontroli zrównoważonego charakteru projektów, należy wyróżnić następujące rodzaje finansowania przez pośredników: (i) fundusze inwestycji infrastrukturalnych; (ii) fundusze inne niż fundusze inwestycji infrastrukturalnych; oraz (iii) linie kredytowe lub inne produkty dłużne udzielane MŚP, małym spółkom o średniej kapitalizacji i innym kwalifikującym się podmiotom przez pośredników finansowych.

3.2.1. Fundusze inwestycji infrastrukturalnych

W przypadku projektów infrastrukturalnych istnieje największe prawdopodobieństwo, że będą one oddziaływały negatywnie na omawiane trzy wymiary. W związku z tym w przypadku funduszy inwestycji infrastrukturalnych wymogi są bardziej rygorystyczne.

W oparciu o łączne koszty inwestycyjne projektu przeprowadzenie kontroli zrównoważonego charakteru projektów będzie wymagane w odniesieniu do projektów bazowych, których łączny koszt wynosi 10 mln EUR (bez VAT) lub więcej.

W takim przypadku partner wykonawczy i zarządzający funduszem mają różne obowiązki.

3.2.1.1. Wymogi mające zastosowanie do partnera wykonawczego

W ramach badania due diligence partner wykonawczy musi przeprowadzić ocenę zdolności zarządzającego funduszem do oceny aspektów środowiskowych, społecznych i klimatycznych zgodnie z zasadami i celami kontroli zrównoważonego charakteru projektów określonymi w art. 8 ust. 5 i 6 rozporządzenia w sprawie InvestEU ⁽¹¹⁹⁾.

W tym celu partner wykonawczy musi ocenić, czy wdrożono system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi ⁽¹²⁰⁾. Musi również sprawdzić następujące elementy dotyczące tego systemu:

- strategię i politykę inwestycyjną funduszu, z uwzględnieniem czynników klimatycznych, środowiskowych i społecznych. Partner wykonawczy musi również zweryfikować, czy strategię inwestycyjną zostały dostosowane do celów w zakresie temperatury i przystosowania się do zmiany klimatu wyznaczonych w porozumieniu paryskim i czy są one spójne ze ścieżkami prowadzącymi do niskoemisyjnego rozwoju odpornego na zmianę klimatu;
- zdolności organizacyjne funduszu i poziom kompetencji obsługujących go osób, w tym powinien sprawdzić, czy zarządzający funduszem zapewnił odpowiednio przeszkolony, wyspecjalizowany i zaangażowany personel;
- przyjęte procedury, które mają zostać wdrożone przez fundusz w ramach procesu monitorowania i oceny na potrzeby identyfikowania jakiegokolwiek ryzyka powiązanego z operacjami objętymi wsparciem i zarządzania tym ryzykiem;
- badanie due diligence przeprowadzone w odniesieniu do funduszu, uwzględniając stosowane w jego ramach istniejące narzędzia i procedury służące do oceny operacji z zakresu inwestycji oraz do zgłaszania rezultatów badania due diligence organom zarządzającym funduszem, a także analizy spójności z zasadami i celami kontroli zrównoważonego charakteru projektów;
- odpowiednie narzędzia i procesy wykorzystywane na potrzeby sprawozdawczości i monitorowania.

Jeżeli po przeprowadzeniu powyższej analizy partner wykonawczy nie zgłosi żadnego istotnego zastrzeżenia co do odpowiedniości stosowanego przez fundusz systemu zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi oraz co do zdolności tego systemu w zakresie identyfikowania ryzyka środowiskowego, ryzyka zmiany klimatu i ryzyka społecznego związanego z jego inwestycjami bazowymi oraz zarządzania tym ryzykiem, wówczas partner wykonawczy może korzystać z systemu zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi funduszu do celów oceny projektów wspieranych ze środków funduszu w ramach InvestEU.

Zarządzający funduszem będzie zobowiązany do przekazywania partnerowi wykonawczemu informacji na temat stopnia realizacji celów środowiskowych, klimatycznych i społecznych w ramach projektów bazowych. Partner wykonawczy zastrzega sobie prawo do zwrócenia się do zarządzającego funduszem o przekazanie mu informacji ⁽¹²¹⁾ na temat poszczególnych projektów w celu zweryfikowania sposobu, w jaki w ramach funduszu przeprowadza się badanie due diligence w zakresie kwestii klimatycznych, środowiskowych i społecznych.

⁽¹¹⁹⁾ Kwestię tę omówiono dokładniej w rozdziale 2.

⁽¹²⁰⁾ System zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi oznacza zbiór polityk, procesów i praktyk odpowiednich do celów identyfikowania i oceniania ryzyka środowiskowego, ryzyka zmiany klimatu i ryzyka społecznego oraz oddziaływania związanego z 1 projektami lub działaniami bazowymi finansowanymi przez pośrednika finansowego, a także do zarządzania tym ryzykiem i jego monitorowania.

⁽¹²¹⁾ Wniosek o przekazanie informacji musi być odpowiednio dostosowany do specyfiki projektów bazowych, proporcjonalny względem tych projektów i zgodny z wszelkimi zobowiązaniami prawnymi oraz zobowiązaniami w zakresie poufności.

Jeżeli w chwili przeprowadzania oceny przez partnera wykonawczego zarządzający funduszem nie korzysta z systemu zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi lub jeżeli partner wykonawczy wykrył pewne luki⁽¹²²⁾ w funkcjonowaniu takiego systemu stosowanego przez zarządzającego funduszem, zarządzający funduszem będzie zobowiązany wdrożyć odpowiedni system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi lub udoskonalić już istniejący system do chwili pierwszego wykorzystania środków lub najpóźniej do chwili zamknięcia zapisów na udziały.

3.2.1.2. Wymogi mające zastosowanie do zarządzającego funduszem

W poniższej sekcji opisano podejście, jakie zarządzający funduszem powinni stosować przy opracowywaniu swoich systemów zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi.

Od zarządzającego funduszem oczekuje się ustanowienia systemu zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi oraz utrzymywania tego systemu przez cały cykl życia funduszu lub co najmniej przez okres, w którym wykorzystywane będzie wsparcie w ramach InvestEU. W systemie zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi określone zostaną wymagane strategie, struktura organizacyjna, obowiązki, praktyki, procedury i zasoby. Pozwoli to zapewnić systematyczną i uporządkowaną ocenę inwestycji oraz monitorowanie ich ciągłej zgodności z przedstawionymi poniżej wymogami środowiskowymi, klimatycznymi i społecznymi:

- (i) analizowanie wszystkich projektów pod kątem zgodności z wykazem działalności wyłączonej z możliwości objęcia wsparciem w ramach InvestEU oraz pod kątem zgodności z wszelkimi innymi wykazami ustanowionymi przez partnera wykonawczego zgodnie z jego polityką wewnętrzną;
- (ii) zapewnienie zgodności z odpowiednimi unijnymi i krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi w dziedzinie środowiska, klimatu i spraw społecznych (w tym mające zastosowanie zobowiązania w zakresie środowiska, klimatu, spraw społecznych i praw pracowniczych przewidziane w prawie Unii i prawie krajowym);
- (iii) zapewnienie spójności z zasadami i celami kontroli zrównoważonego charakteru projektów; oraz
- (iv) zapewnienie spójności ze standardami oraz wewnętrznymi przepisami i procedurami stosowanymi przez partnera wykonawczego.

W ramach procesu inwestycyjnego zarządzający funduszem będzie zobowiązany przez partnera wykonawczego do:

- (i) zidentyfikowania potencjalnie znaczącego ryzyka środowiskowego, ryzyka zmiany klimatu i ryzyka społecznego;
- (ii) przyporządkowania ryzyka związanego z inwestycją do odpowiednich kategorii stosownie do ich znaczenia;
- (iii) dokonania przeglądu środków łagodzących, które mają zostać przyjęte przez promotora, względem wymogów środowiskowych, klimatycznych i społecznych;
- (iv) uzgodnienia planu działania z promotorem projektu w przypadku niezgodności projektu bazowego z wymogami środowiskowymi, klimatycznymi i społecznymi.

W swojej ocenie zarządzający funduszem może również wziąć pod uwagę – w stopniu, w jakim będzie to możliwe, i przy dołożeniu należytej staranności – kryteria związane z zasadą „nie czyn poważnych szkód” przyjętą w unijnej systematyce dotyczącej zrównoważonego rozwoju.

Wymiar klimatyczny

Zarządzający funduszem będzie zobowiązany – w ramach współpracy z promotorami projektów – do włączenia następujących kwestii związanych z klimatem⁽¹²³⁾ do swojego systemu zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi:

- jeżeli chodzi o przystosowanie się do zmiany klimatu: w przypadku projektów przekraczających próg system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi powinien obejmować odpowiednie procesy służące ocenie znaczenia oraz uwzględnieniu ryzyka związanego z przystosowaniem się do zmiany klimatu i wrażliwością na zmiany klimatu, a także – w stosownych przypadkach – odpowiednie środki w zakresie projektowania/działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu. W przypadku zidentyfikowania znacznego ryzyka zarządzający funduszem powinien sprawdzić, czy promotor projektu wdraża odpowiednie działania przystosowawcze⁽¹²⁴⁾;
- jeżeli chodzi o łagodzenie zmiany klimatu: system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi musi zapewnić odpowiednie analizowanie, określanie ilościowe i zgłaszanie emisji gazów cieplarnianych generowanych przez projekty emitujące ponad 20 000 ton ekwiwalentu dwutlenku węgla rocznie.

Wymiar środowiskowy

W przypadku projektów wymagających OOS zarządzający funduszem powinien zostać poproszony o: (i) sprawdzenie, czy procedury środowiskowe są przeprowadzane zgodnie z przepisami krajowymi; (ii) zebranie powiązanych dokumentów; (iii) sprawdzenie, czy prowadzone są konsultacje publiczne i czy zaangażowano zainteresowane strony; oraz (iv) sprawdzenie, czy promotor projektu wdraża działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu zawarte w ocenie.

⁽¹²²⁾ Jeżeli chodzi o zdolność zarządzającego funduszem do przeprowadzania oceny projektów bazowych zgodnie z zasadami i celami kontroli zrównoważonego charakteru projektów wyszczególnionymi w niniejszych wytycznych oraz zgodnie ze standardami, wewnętrznymi przepisami i procedurami stosowanymi przez partnera wykonawczego.

⁽¹²³⁾ Aby uzyskać bardziej szczegółowe wytyczne, zob. również rozdział 2.2.

⁽¹²⁴⁾ Na przykład w sytuacji, w której w procesie OOS zidentyfikowano znaczne ryzyko zmiany klimatu, zarządzający funduszem musi sprawdzić, czy promotor projektu wdrożył działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu przewidziane w sprawozdaniu z OOS lub w decyzjach dotyczących analizy.

Jeżeli chodzi o przedsięwzięcia wymienione w załączniku II określone jako niepodlegające OOS (w rezultacie badania indywidualnego), zarządzający funduszem powinien zwrócić się o wydanie decyzji dotyczącej analizy i upewnić się, że promotor projektu wdraża wszelkie działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu przewidziane przez właściwe organy.

Jeżeli chodzi o przedsięwzięcia podlegające wymogom dyrektywy siedliskowej lub dyrektywy ptasiej ⁽¹²⁵⁾, zarządzający funduszem musi zweryfikować w szczególności zgodność z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej i upewnić się, że właściwy organ potwierdził, że:

- zgodnie z ustaleniami organów państwa członkowskiego projekt nie wymaga przeprowadzenia odpowiedniej oceny, tj. prawdopodobieństwo, że projekt będzie miał znaczące negatywne oddziaływanie na obszar lub obszary Natura 2000, jest niewielkie; lub
- projekt poddano odpowiedniej ocenie dokonanej przez organy państwa członkowskiego, w wyniku której organy te potwierdziły, że projekt nie będzie miał znaczących skutków dla obszaru lub obszarów Natura 2000 (zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej); lub
- projekt poddano odpowiedniej ocenie dokonanej przez organy państwa członkowskiego, której wynik był negatywny, tj. projekt ma znaczące negatywne skutki dla obszaru lub obszarów Natura 2000 (zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej).

Jeżeli chodzi o projekty wykraczające poza zakres dyrektywy w sprawie OOS, zdecydowanie zaleca się, aby zarządzający funduszem korzystał z wytycznych w zakresie identyfikowania potencjalnego oddziaływania przedstawionych w rozdziale 2 (i z listy kontrolnej 1) albo stosował normy uznane na szczeblu międzynarodowym, takie jak normy w zakresie pomiaru wyników MKF, normy środowiskowe i społeczne EBI, normy w zakresie pomiaru wyników EBOR lub zasady równikowe.

Wymiar społeczny

Projekty powinny być zgodne z minimalnymi gwarancjami społecznymi opisanymi w rozdziale 1.4.

Ponadto zarządzający funduszem powinien zweryfikować, czy promotor projektu przyjął odpowiednie procedury służące zapewnieniu zgodności co najmniej z przepisami krajowymi (m.in. przepisami dotyczącymi zatrudnienia, stosunku pracy oraz zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy i w ramach społeczności). Zarządzający funduszem musi również sprawdzić, czy promotor projektu ustanowił systemy służące ochronie i propagowaniu zdrowia i bezpieczeństwa pracowników. Szczególne aspekty, które należy rozważyć w tym kontekście, wiążą się, w stosownych przypadkach, z bezpieczeństwem materiałów niebezpiecznych, zagrożeniami naturalnymi, ochroną, narażeniem na choroby, ruchem drogowym i jego bezpieczeństwem, gotowością na wypadek sytuacji wyjątkowej.

Zarządzający funduszem powinien również sprawdzić, czy zapewniono zaangażowanie zainteresowanych stron oraz czy przeprowadzono konsultacje publiczne zgodnie z wymogami przewidzianymi w odpowiednich dyrektywach środowiskowych i społecznych.

Jeżeli zidentyfikowano znaczące oddziaływanie społeczne w przypadku projektów wymagających przeprowadzenia OOS, zarządzający funduszem musi zweryfikować, czy promotor projektu wdrożył środki łagodzące przewidziane w sprawozdaniu z OOS lub w decyzjach dotyczących analizy.

Zaleca się, aby zarządzający funduszem rozważył możliwości rozszerzenia analizy aspektów społecznych zgodnie z wytycznymi przedstawionymi w rozdziale 2.4 ⁽¹²⁶⁾.

W celu propagowania stosowania pozytywnego programu zaleca się, aby zarządzający funduszem we współpracy z promotorami projektów/ostatecznymi odbiorcami brali również pod uwagę możliwość zwiększenia pozytywnego oddziaływania projektów, które finansują, na środowisko, klimat i kwestie społeczne, co skutkowałoby poprawą wyników danej operacji pod względem zrównoważonego rozwoju ⁽¹²⁷⁾.

Zarządzający funduszem musi regularnie przekazywać partnerowi wykonawczemu informacje na temat najważniejszych wyników w wymiarze środowiskowym, klimatycznym i społecznym powiązanych z jego inwestycjami, uwzględniając informacje na temat uzgodnionych wskaźników sektorowych i odpowiednich wskaźników środowiskowych, społecznych i klimatycznych (takich jak wskaźniki dotyczące emisji gazów cieplarnianych, tworzenia miejsc pracy, braku oddziaływania na różnorodność biologiczną itp.), a także informacje na temat korzyści gospodarczych, w ujęciu zarówno jakościowym, jak i ilościowym w przypadkach, w których będzie to możliwe.

3.2.2. Fundusze kapitałowe lub dłużne inne niż fundusze inwestycji infrastrukturalnych

Potencjalne negatywne oddziaływanie na trzy wymiary inwestycji InvestEU w fundusze inne niż fundusze inwestycji infrastrukturalnych zależy od poziomu narażenia na ryzyko dla zrównoważonego rozwoju, którym to narażeniem dany fundusz ma zarządzać, tj. od profilu ryzyka dla zrównoważonego rozwoju oczekiwanych transakcji bazowych.

⁽¹²⁵⁾ Dodatkowe informacje na ten temat przedstawiono w rozdziale 2.3.2.

⁽¹²⁶⁾ Zaleca się również należyte uwzględnienie zasad ustanowionych w Europejskim filarze praw socjalnych.

⁽¹²⁷⁾ Dodatkowe wytyczne dotyczące pozytywnego programu można znaleźć w rozdziale 2 i załączniku 3.

Partner wykonawczy będzie musiał ocenić, czy ustanowiono system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi lub podobne procedury (tj. czy wdrożono procedury w zakresie zarządzania ryzykiem środowiskowym, ryzykiem zmiany klimatu i ryzykiem społecznym), i sprawdzić, czy taki system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi lub takie procedury są proporcjonalne do profilu ryzyka dla zrównoważonego rozwoju danego funduszu.

Zarządzający funduszem musi dysponować co najmniej zdolnością do:

- (i) analizowania wszystkich transakcji pod kątem zgodności z wykazem działalności wyłączonej z możliwości objęcia wsparciem w ramach InvestEU oraz pod kątem zgodności z wszelkimi innymi wykazami ustanowionymi przez partnera wykonawczego zgodnie z jego polityką wewnętrzną;
- (ii) wymagania, aby wszystkie transakcje objęte finansowaniem były zgodne z odpowiednimi krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi dotyczącymi ochrony środowiska, klimatu i kwestii społecznych, w tym – w stosownych przypadkach – z przepisami dotyczącymi środowiska, zatrudnienia oraz bezpieczeństwa i higieny pracy, pozwoleniami na budowę oraz licencjami i zezwoleniami na prowadzenie działalności;
- (iii) identyfikowania transakcji wiążących się ze znaczącym ryzykiem środowiskowym, ryzykiem zmiany klimatu lub ryzykiem społecznym oraz – w stosownych przypadkach – zapewnienia podjęcia co najmniej następujących działań zabezpieczających w odniesieniu do takich projektów obciążonych wysokim ryzykiem:
 - a) w przypadku projektów wymagających oceny oddziaływania na środowisko (OOS): zarządzający funduszem musi sprawdzić, czy uzyskano wszystkie wymagane pozwolenia oraz czy wszystkie oceny i zezwolenia są zgodne z obowiązującymi przepisami krajowymi.
 - b) Jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że środki funduszu będą inwestowane w przedsiębiorstwa objęte systemem handlu emisjami ⁽¹²⁸⁾, zastosowanie mają następujące wymogi:
 - (i) w przypadku funduszy, w których wielkość wsparcia na rzecz inwestycji przyznanego w ramach InvestEU wynosi < 30 %: przedsiębiorstwa objęte systemem handlu emisjami należy aktywnie zachęcać do przyjmowania planów w zakresie transformacji ekologicznej/obniżenia emisyjności;
 - (ii) w przypadku funduszy, w których wielkość wsparcia na rzecz inwestycji przyznanego w ramach InvestEU wynosi > 30 %: przedsiębiorstwa objęte systemem handlu emisjami należy aktywnie zobowiązywać do przyjmowania planów w zakresie transformacji ekologicznej/obniżenia emisyjności;
 - c) w przypadku inwestycji w fundusze, w których cele związane z oddziaływaniem społecznym są nieodłącznym elementem strategii realizowanej przez pośrednika finansowego (inwestowanie społeczne): należy zapewnić odpowiedzialność za realizację celów związanych z oddziaływaniem.

3.2.3. Linie kredytowe lub inne produkty dłużne udzielane MŚP, małym spółkom o średniej kapitalizacji i innym kwalifikującym się podmiotom przez pośredników finansowych

Zgodnie z zasadą proporcjonalności, a także biorąc pod uwagę fakt, że gromadzenie wiedzy fachowej w wymiarze środowiskowym, klimatycznym i społecznym wymaga pewnego czasu i inwestycji ze strony pośredników finansowych, **planuje się wdrożenie uproszczonego podejścia do kontroli zrównoważonego charakteru projektów.**

Partner wykonawczy będzie musiał ocenić, czy pośrednik finansowy wdrożył odpowiednie procedury w zakresie zarządzania ryzykiem środowiskowym, ryzykiem zmiany klimatu i ryzykiem społecznym obejmujące elementy wymienione poniżej, oraz określić jego zdolność w zakresie:

- (i) analizowania wszystkich transakcji pod kątem zgodności z wykazem działalności wyłączonej z możliwości objęcia wsparciem w ramach InvestEU oraz pod kątem zgodności z wszelkimi innymi wykazami ustanowionymi przez partnera wykonawczego zgodnie z jego polityką wewnętrzną;
- (ii) wymagania, aby wszystkie transakcje były – w stosownych przypadkach – zgodne z odpowiednimi krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi dotyczącymi środowiska, klimatu i kwestii społecznych (w tym z przepisami dotyczącymi środowiska, zatrudnienia oraz bezpieczeństwa i higieny pracy, pozwoleniami na budowę oraz licencjami i zezwoleniami na prowadzenie działalności);
- (iii) identyfikowania transakcji wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i sprawdzenia, czy uzyskano wszystkie wymagane pozwolenia oraz czy oceny i zezwolenia są zgodne z obowiązującymi przepisami krajowymi;
- (iv) ponadto transakcje, których ostatecznymi odbiorcami są grupy osób objęte celem w zakresie polityki społecznej (np. grupy wymagające szczególnego traktowania lub przedsiębiorstwa społeczne), mogą wymagać objęcia dodatkową ochroną z uwagi na fakt, że przeprowadza się je zgodnie z wysoce etycznymi zasadami finansowymi – takie zasady stosuje się obecnie w odniesieniu do operacji mikrofinansowych objętych europejskim kodeksem dobrych praktyk w zakresie operacji mikrofinansowych. Charakter tej ochrony zostanie doprecyzowany w umowie w sprawie gwarancji z partnerem wykonawczym.

⁽¹²⁸⁾ Sektory objęte systemem handlu emisjami wymieniono w załączniku I do dyrektywy EU ETS: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02003L0087-20200101&qid=1604659666744&from=EN#tocId68>

Partner wykonawczy będzie zachęcał pośrednika finansowego do stosowania najlepszych praktyk we wszystkich trzech wymiarach zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do całości prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, niezależnie od tego, czy tego rodzaju działalność jest objęta wsparciem w ramach InvestEU.

Pośrednika finansowego zachęca się w szczególności do:

- wypracowania i utrzymania solidnych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem środowiskowym, ryzykiem zmiany klimatu i ryzykiem społecznym poprzez wdrożenie systemu zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi, uwzględniając wypracowanie i utrzymanie zdolności organizacyjnych niezbędnych do zarządzania ryzykiem środowiskowym, ryzykiem zmiany klimatu i ryzykiem społecznym, a także przeznaczenie na ten cel odpowiednich zasobów ludzkich i finansowych;
- w stosownych przypadkach pośrednik finansowy powinien zbadać możliwości opracowania rozwiązań finansowych przynoszących istotne korzyści dla środowiska lub klimatu lub istotne korzyści społeczne zgodnie z wytycznymi dotyczącymi monitorowania inwestycji na rzecz na klimatu i środowiska i zgodnie z przepisami InvestEU dotyczącymi produktów finansowych, biorąc pod uwagę unijną systematykę dotyczącą zrównoważonego finansowania w przypadkach, w których będzie to możliwe, oraz dążąc do zapewnienia wsparcia na rzecz Europejskiego Zielonego Ładu. Pośrednik finansowy powinien również zbadać możliwości opracowania rozwiązań w zakresie finansowania, które przyczyni się do zapewnienia równości płci, włączenia społecznego i rozwoju gospodarczego obszarów i sektorów szczególnie dotkniętych wyzwaniami strukturalnymi.

Jeżeli partner wykonawczy zidentyfikuje luki, w celu ich uzupełnienia można skorzystać z pomocy technicznej.

4. ROLE, OBOWIĄZKI I PROCES INVESTEU

4.1. Role i obowiązki

Niniejszy dokument został opracowany przede wszystkim, aby zapewnić wsparcie partnerom wykonawczym w spełnianiu wymogów dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów, ustanowionych w rozporządzeniu w sprawie InvestEU. Należy jednak precyzyjnie określić role i obowiązki poszczególnych podmiotów biorących udział w tym procesie. Kontrola zrównoważonego charakteru projektów to proces, w którym uczestniczy wiele zainteresowanych stron, a największa odpowiedzialność zawsze będzie spoczywała na promotorze projektu/ostatecznym odbiorcy.

W tej sekcji przedstawiono informacje na temat tego, jak poszczególne strony angażują się w ten proces. **Sekcja ta nie ma na celu zapewnienia wyczerpujących informacji** i wprowadza rozróżnienie na finansowanie bezpośrednie i pośrednie.

4.1.1. Role i obowiązki promotora projektu/ostatecznego odbiorcy

Promotor projektu/ostateczny odbiorca jest głównym podmiotem odpowiedzialnym za opracowanie projektu i jego wdrożenie. Uwzględniając wytyczne dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów objętych finansowaniem bezpośrednim i pośrednim określone w rozdziałach 2 i 3, poniżej przedstawiono obowiązki promotora projektu/ostatecznego odbiorcy.

W przypadku finansowania bezpośredniego lub funduszy inwestycji infrastrukturalnych promotor projektu/ostateczny odbiorca:

- jest odpowiedzialny za: (i) zapewnienie zgodności z odpowiednimi przepisami unijnymi, krajowymi lub międzynarodowymi; (ii) zapoznanie się z obowiązującymi wymogami formalnymi; (iii) uzyskanie niezbędnych pozwoleń lub zezwoleń i przestrzeganie ustanowionych w nich warunków;
- jest odpowiedzialny za przekazywanie partnerowi wykonawczemu (lub zarządzającemu funduszem) wszystkich wymaganych informacji i całości wymaganej dokumentacji, przy czym poziom szczegółowości tych informacji oraz tej dokumentacji musi być wystarczający do tego, aby zapewnić partnerowi wykonawczemu (lub zarządzającemu funduszem) możliwość przeprowadzenia badania due diligence w celu spełnienia wymogów ustanowionych w niniejszych wytycznych;
- jest odpowiedzialny za przeprowadzenie dodatkowych badań lub ocen skutków zgodnie z obowiązującymi przepisami (np. w dyrektywie w sprawie OOS), jeżeli wymagają tego właściwe organy lub partner wykonawczy (bądź zarządzający funduszem); promotor projektu/ostateczny odbiorca jest również odpowiedzialny za przeprowadzenie wszelkiego rodzaju procedur w zakresie konsultacji z zainteresowanymi stronami/zaangażowania zainteresowanych stron przewidzianych w obowiązujących przepisach (np. w dyrektywie w sprawie OOS), jeżeli wymagają tego właściwe organy lub partner wykonawczy (bądź zarządzający funduszem);
- w zależności od treści przyznaných zezwoleń promotor projektu/ostateczny odbiorca jest odpowiedzialny za bieżące monitorowanie i ocenianie oddziaływania projektu na klimat, środowisko lub kwestie społeczne oraz za zarządzanie tym oddziaływaniem w sposób ciągły. Promotor projektu/ostateczny odbiorca jest również odpowiedzialny za wprowadzenie planu zarządzania klimatem, środowiskiem lub sprawami społecznymi lub równoważnego planu (ponieważ sporządzenie takiego planu nie jest wprost wymagane na podstawie dyrektywy w sprawie OOS), aby wyeliminować wszelkie zidentyfikowane oddziaływania. W planie można określić działania w zakresie łagodzenia zmiany klimatu/środki łagodzące w celu zmniejszenia negatywnego oddziaływania lub działania mające na celu zwiększenie pozytywnych skutków projektu;

- musi przestrzegać warunków umowy o finansowanie i wywiązywać się z uzgodnionych w tej umowie zobowiązań klimatycznych, środowiskowych i społecznych, jeśli takie istnieją. Obejmuje to spełnienie wymogu przekazywania partnerowi wykonawczemu (lub zarządzającemu funduszem) sprawozdań okresowych dotyczących wyników projektu w wymiarze klimatycznym, środowiskowym lub społecznym (jeżeli przewidziano taki wymóg), na wniosek partnera wykonawczego (lub zarządzającego funduszem) złożony zgodnie z niniejszymi wytycznymi lub zgodnie z zasadami i procedurami przyjętymi przez tego partnera wykonawczego (zarządzającego funduszem);
- może zostać zobowiązany do ustanowienia struktur organizacyjnych zapewniających możliwość skutecznego identyfikowania problemów środowiskowych i społecznych oraz zarządzania tymi problemami;
- musi terminowo i w należytym udokumentowany sposób informować partnera wykonawczego (lub zarządzającego funduszem) o wszelkich znaczących zmianach, które mogą wywrzeć znaczny wpływ na status projektu w zakresie zrównoważonego charakteru lub na jego pierwotną strukturę, oraz zmodyfikować przeprowadzoną ocenę (np. zawieszenie lub unieważnienie wydanych zezwoleń na szczeblu administracyjnym lub sądowym, uwzględnienie wypadków) lub dokonać ingerencji w przebieg wszelkich postępowań sądowych, które mogły zostać wszczęte w cyklu życia finansowania;
- musi niezwłocznie informować partnera wykonawczego (lub zarządzającego funduszem) w terminowy i należytym udokumentowany sposób o wszelkich zdarzeniach/wypadkach, które mogą wywrzeć potencjalny wpływ na wyniki projektu w wymiarze klimatycznym, środowiskowym lub społecznym bądź na jego relacje z zainteresowanymi stronami/społecznościami;
- musi zarządzać wszelkimi innymi wymogami, które mogły zostać przyjęte w rezultacie kontroli zrównoważonego charakteru projektu.

W przypadku finansowania pośredniego (z wyjątkiem funduszy inwestycji infrastrukturalnych):

W odniesieniu do wszystkich środków finansowania przez pośredników z wyjątkiem funduszy inwestycji infrastrukturalnych (o których mowa powyżej) stosuje się podejście uproszczone opisane w rozdziale 3. W takim przypadku na ostatecznym odbiorcy spoczywają co najmniej następujące obowiązki:

- jest odpowiedzialny za: (i) zapewnienie zgodności z odpowiednimi przepisami unijnymi, krajowymi lub międzynarodowymi; (ii) zapoznanie się z obowiązującymi wymogami formalnymi; (iii) uzyskanie niezbędnych pozwoleń lub zezwoleń i przestrzeganie ustanowionych w nich warunków;
- musi przedstawić pośrednikowi finansowemu dowód potwierdzający spełnienie formalnych procedur wydawania zezwoleń (w postaci pozwoleń, decyzji lub zezwoleń wymaganych zgodnie z przepisami krajowymi), na żądanie pośrednika finansowego lub w stosownych przypadkach;
- w stosownych przypadkach musi potwierdzić zapewnienie zgodności z prawem poprzez złożenie oświadczenia własnego;
- jest odpowiedzialny za przekazywanie pośrednikowi finansowemu wszystkich wymaganych informacji i całości wymaganej dokumentacji, tak aby zapewnić mu możliwość przeprowadzenia badania due diligence w celu spełnienia wymogów ustanowionych w niniejszych wytycznych;
- w stosownych przypadkach jest odpowiedzialny za wdrażanie planów w zakresie obniżania emisyjności (zgodnie z wytycznymi przedstawionymi w rozdziale 3.2.2).

4.1.2. Rola i obowiązki partnera wykonawczego

Finansowanie bezpośrednie

Jeżeli chodzi o finansowanie bezpośrednie, partner wykonawczy będzie zobowiązany do:

- analizowania wszystkich projektów pod kątem zgodności z wykazem działalności wyłączonej z możliwości objęcia wsparciem w ramach InvestEU (sekcja B załącznika V do rozporządzenia w sprawie InvestEU);
- weryfikowania zgodności projektu z odpowiednimi ramami prawnymi oraz upewnienia się, że wszystkie pozwolenia/licencje są zgodne z obowiązującymi wymogami prawnymi;
- w stosownych przypadkach przeprowadzania analizy i kontroli w ramach InvestEU zgodnie z niniejszymi wytycznymi. Może to obejmować np.:
 - weryfikację dokumentacji przedłożonej przez promotora projektu/ostatecznego odbiorcę;
 - identyfikowanie wszelkiego negatywnego wpływu rezydualnego wywieranego przez projekt; określenie ilościowe i – w miarę możliwości – oszacowanie wartości pieniężnej negatywnego i pozytywnego oddziaływania w celu jego uwzględnienia w ekonomicznej ocenie projektu;
 - zwracanie się o przeprowadzenie dodatkowych badań i sporządzenie dodatkowych sprawozdań, co może okazać się konieczne po przeprowadzeniu oceny, a także weryfikowanie działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu lub środków łagodzących zaproponowanych przez promotora w odniesieniu do zidentyfikowanego oddziaływania;

- w stosownych przypadkach/w razie konieczności udzielanie promotorowi projektu/ostatecznemu odbiorcy porad i wsparcia w zakresie zarządzania ryzykiem zmiany klimatu, ryzykiem środowiskowym lub ryzykiem społecznym związanym z projektem w stopniu, w jakim będzie to możliwe;
- ocenianie zdolności promotora projektu/ostatecznego odbiorcy do spełnienia wszystkich wymogów związanych z kontrolą i do ich wdrażania;
- w stosownych przypadkach przeprowadzanie ekonomicznej oceny projektu;
- monitorowanie projektu i jego statusu w zakresie zrównoważonego charakteru przez cały okres jego realizacji przewidziany w umowie zawartej z promotorem projektu, a także monitorowanie wypełniania warunków przewidzianych w umowie o finansowanie;
- przedłożenie Komitetowi Inwestycyjnemu podsumowania dotyczącego kontroli zrównoważonego charakteru projektów (lub uzasadnienia niepoddania się takiej kontroli) oraz prowadzenie z nim dialogu w przypadku konieczności udzielenia dodatkowych wyjaśnień.

Finansowanie pośrednie

Jeżeli chodzi o finansowanie przez pośredników, partner wykonawczy powinien promować InvestEU jako instrument wspierający zapewnianie zgodności z zasadami zrównoważonego finansowania i powinien zachęcać pośredników finansowych do przyjmowania postaw, które można będzie uznać za odpowiedzialne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju. W zależności od rodzaju pośrednictwa działania w tym zakresie mogą obejmować:

- w przypadku funduszy inwestycji infrastrukturalnych – w stosownych przypadkach – ocenę zdolności zarządzającego funduszem do spełnienia wymogów dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów zgodnie z wymogami opisanymi w rozdziale 3;
- ocenę zdolności pośrednika finansowego oraz stosowanych przez niego systemów lub procedur w zakresie analizy i oceny ryzyka środowiskowego, ryzyka zmiany klimatu i ryzyka społecznego związanego z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą przeprowadzaną zgodnie z wymogami przedstawionymi w niniejszych wytycznych oraz w zakresie zarządzania takim ryzykiem;
- zawarcie szczególnych wymogów w umowach z pośrednikami finansowymi z uwagi na potencjalną konieczność zapewnienia należytej zgodności z niniejszymi wytycznymi.

W miarę możliwości zaleca się, aby partner wykonawczy wspierał pośredników finansowych w opracowywaniu ich własnych systemów środowiskowych i społecznych oraz zachęcał ich do opracowywania produktów finansowych, które przyczynią się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu.

4.1.3. Rola pośrednika finansowego

Role i obowiązki pośrednika finansowego opisano szczegółowo w rozdziale 3.

4.1.4. Rola Komitetu Inwestycyjnego ⁽¹²⁹⁾

Jeżeli chodzi o **operacje bezpośrednie**, Komitet Inwestycyjny musi wziąć pod uwagę w swoim procesie decyzyjnym informacje przekazane przez partnerów wykonawczych zgodnie z wytycznymi przedstawionymi w rozdziale 4.2.

Komitet Inwestycyjny jest uprawniony do zwrócenia się do partnerów wykonawczych o przekazanie uzupełniających informacji dotyczących aspektów zrównoważonego rozwoju i wyników kontroli, jeżeli uznają to za konieczne lub jeżeli przedstawione uzasadnienie braku potrzeby przeprowadzenia kontroli zostanie uznane za niewystarczające.

4.1.5. Rola Komisji

Komisja – we współpracy z partnerami wykonawczymi – będzie monitorowała konsekwentne i spójne stosowanie niniejszych wytycznych we wszystkich segmentach polityki Funduszu InvestEU.

Za pośrednictwem odpowiednich organów zarządzających i powiązanej dokumentacji Komisja będzie informowała partnerów wykonawczych o opracowywanych priorytetach polityki UE i o przyjmowanych zobowiązaniach na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz o tym, w jaki sposób wspomniane priorytety i zobowiązania znajdują odzwierciedlenie w InvestEU.

⁽¹²⁹⁾ Zasady i procedury mające zastosowanie do Komitetu Inwestycyjnego, jak również proces zatwierdzania, nie wchodzi w zakres niniejszych wytycznych. Choć informacje przedstawione w tej sekcji służą skorelowaniu wyników kontroli z poszczególnymi etapami procedury lub poszczególnymi zainteresowanymi stronami, mają one wyłącznie informacyjny charakter.

Komisja jest odpowiedzialna za aktualizowanie niniejszych wytycznych, w szczególności w celu uwzględnienia w nich wyników oceny, która ma zostać przeprowadzona w ramach przeglądu śródkresowego. Komisja jest również odpowiedzialna za aktualizowanie niniejszych wytycznych o wszelkie istotne zmiany dotyczące metodyki lub zmian prawnych, które mogą przyczynić się do usprawnienia procesu przeprowadzania kontroli zrównoważonego charakteru projektów lub wyników objętych wsparciem operacji z zakresu finansowania i inwestycji pod względem zrównoważonego rozwoju.

4.1.6. Właściwe organy publiczne ⁽¹³⁰⁾

Właściwe organy publiczne są szczególną kategorią zainteresowanych stron: odgrywają ważną rolę w procesie kontroli zrównoważonego charakteru projektów, choć nie są w ten proces bezpośrednio zaangażowane. Właściwe organy publiczne muszą zapewniać, aby wszystkie podmioty gospodarcze w sposób prawidłowy wdrażały i spełniały wymogi prawne. Są one odpowiedzialne za egzekwowanie prawa, przeprowadzanie wszelkich wymaganych weryfikacji oraz wydawanie pozwoleń, licencji lub innych rodzajów zezwoleń.

W niektórych przypadkach właściwe organy publiczne mogłyby zasadniczo wspierać promotorów projektów w całym procesie prawnym. Mogą również pomagać partnerom wykonawczym lub pośrednikom finansowym w zrozumieniu oddziaływania projektów na środowisko i kwestie społeczne oraz ich szerszego kontekstu w odniesieniu do skumulowanego oddziaływania w tych wymiarach.

4.2. Proces InvestEU

Wyniki kontroli zrównoważonego charakteru projektów będą włączane do różnych powiązanych prac oraz wykorzystywane w procesie podejmowania decyzji. W poniższej sekcji wyjaśniono sposób, w jaki kontrola ta może zostać dostosowana do tych różnych procesów. W tej sekcji uwzględniono również rozróżnienie między finansowaniem bezpośrednim i pośrednim. Kontrola zrównoważonego charakteru projektów stanowi tylko element szerszych ram i wszelkie wymogi wynikające z niniejszych wytycznych powinny być dostosowane do ogólnych procesów w odniesieniu do Programu InvestEU ⁽¹³¹⁾.

4.2.1. Kontrola zgodności z polityką

Wszystkie operacje z zakresu finansowania i inwestycji będą podlegały kontroli zgodności z polityką, a partnerzy wykonawczy muszą w tym celu przedłożyć Komisji formularz wniosku dotyczącego kontroli zgodności z polityką ⁽¹³²⁾. W odniesieniu do EBI zastosowanie ma procedura określona w art. 19. Zakres procedury służy zapewnieniu, aby proponowana operacja była zasadniczo zgodna z wymogami prawnymi UE ⁽¹³³⁾ oraz z celami i ambicjami polityki UE, w tym z celami i ambicjami związanymi ze zrównoważonym rozwojem, lub przyczyniała się do ich realizacji. Komitetowi Inwestycyjnemu przedstawione zostaną tylko te operacje, które pomyślnie przejdą kontrolę zgodności z polityką. Etap tej kontroli jest częścią bardziej ogólnego procesu InvestEU polegającego na przedkładaniu i zatwierdzaniu operacji z zakresu finansowania i inwestycji ⁽¹³⁴⁾.

W przypadku **finansowania bezpośredniego** kontrola zgodności z polityką będzie przeprowadzana w odniesieniu do niezależnych inwestycji (projekty inwestycyjne, ogólne finansowanie przedsiębiorstw itp.). W momencie przeprowadzania kontroli zgodności z polityką informacje dostępne dla partnerów wykonawczych mogą nie pozwalać na przeprowadzenie głębszej oceny lub dokonanie pełnej analizy w ramach InvestEU w celu określenia potencjalnego oddziaływania w kontekście zrównoważonego rozwoju. W związku z tym, w odniesieniu do trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju, partner wykonawczy, przy zachowaniu najwyższej staranności, dostarczy **wstępne informacje** na temat ram prawnych i regulacyjnych mających zastosowanie do proponowanej operacji.

Informacje środowiskowe i społeczne zawarte na potrzeby kontroli zgodności z polityką powinny być zwięzłe i dawać Komisji jasny obraz aspektów prawnych i regulacyjnych mających znaczenie dla danego projektu. Dodatkowe informacje, które można przedstawić, obejmują, w miarę możliwości: (i) szczegółowe informacje dotyczące lokalizacji i pobliskich obszarów chronionych; (ii) informacje na temat rozpoczętych konsultacji publicznych i inne podobne szczegółowe dane. Oczekuje się, że na podstawie takich informacji partner wykonawczy będzie mógł określić mające zastosowanie ramy prawne i regulacyjne, w szczególności jeśli dany projekt wchodzi w zakres dyrektywy w sprawie OOS lub jeśli zastosowanie mają przepisy sektorowe (np. dyrektywa siedliskowa, ramowa dyrektywa wodna, dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych).

W trakcie konsultacji Komisja może przekazywać informacje zwrotne dotyczące specyfiki różnych sektorów lub obszarów, bądź też możliwości zastosowania unijnych przepisów środowiskowych. Proces konsultacji zostanie doprecyzowany i szczegółowo opisany w umowie w sprawie gwarancji.

⁽¹³⁰⁾ Sekcja ta została uwzględniona wyłącznie w celu uznania istotnej roli właściwych organów. W żaden sposób nie ma ona na celu włączenia dodatkowych wymogów dotyczących weryfikacji dla partnerów wykonawczych.

⁽¹³¹⁾ Szczegółowe obowiązki zostaną zawarte w umowie w sprawie gwarancji.

⁽¹³²⁾ Zgodnie z art. 22 rozporządzenia w sprawie InvestEU.

⁽¹³³⁾ Zgodność z prawem w tym kontekście oznacza ogólną zgodność, nie odnosi się do zgodności dotyczącej procesu kontroli, która została szczegółowo opisana w rozdziałach 2 i 3.

⁽¹³⁴⁾ Należy postępować zgodnie z ogólnym procesem opracowanym na potrzeby InvestEU, jak określono w odrębnym dokumencie dotyczącym procesu przedkładania i zatwierdzania.

Podsumowując, w formularzu wniosku dotyczącego kontroli zgodności z polityką partner wykonawczy może podać następujące informacje:

- szerokie ramy prawne i regulacyjne mające zastosowanie do projektu w zakresie, w jakim można je określić na tym etapie ⁽¹³⁵⁾, w zależności od stopnia zaawansowania projektu (np. w miarę możliwości wszelkie przepisy unijne, międzynarodowe lub krajowe, które są istotne dla wspomnianych trzech wymiarów);
- informacje o tym, czy projekt wchodzi w zakres dyrektywy w sprawie OOS – załącznik I lub załącznik II – i czy została wydana decyzja dotycząca OOS. Jeśli wchodzi w zakres załącznika II – czy procedura analizy przeprowadzona przez właściwy organ została zakończona, a jeśli tak, czy wymagana jest OOS;
- informacje o tym, czy do projektu ma zastosowanie zmieniona dyrektywa w sprawie OOS i czy spełnione są odpowiednie przepisy dotyczące zmiany klimatu;
- odniesienie do ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywy siedliskowej i dyrektywy ptasiej, dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych itp. w stosownych przypadkach i w możliwym zakresie.

4.2.2. Formularz wniosku o udzielenie gwarancji

W przypadku **operacji bezpośrednich** można ustalić, że na podstawie analizy w ramach InvestEU nie ma potrzeby przeprowadzania kontroli. Wówczas należy przedstawić uzasadnienie Komitetowi Inwestycyjnemu (zob. wzór w załączniku 2).

W przypadkach, w których wymagana jest kontrola, partner wykonawczy musi przygotować podsumowanie dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów ⁽¹³⁶⁾ odnoszące się do **wymiaru klimatycznego, środowiskowego i społecznego** zgodnie z zapisami zawartymi w wytycznych. Podsumowanie należy przedstawić jako załącznik do formularza wniosku o udzielenie gwarancji. Wzór tego podsumowania został uzgodniony w kontekście procesu zatwierdzania oraz zarządzania Programem InvestEU.

Podsumowanie powinno zawierać zwięzłe informacje na temat wyników proponowanego projektu w zakresie zrównoważonego rozwoju, które pomogą Komitetowi Inwestycyjnemu lepiej zrozumieć profil klimatyczny, środowiskowy i społeczny danej operacji. Powinno ono zawierać szczegółowe informacje dotyczące odpowiednich wymiarów. W przypadku gdy kontrola nie jest wymagana w odniesieniu do co najmniej jednego wymiaru, informacje te zostaną uwzględnione we wspomnianym wyżej uzasadnieniu.

To podsumowanie ma na celu przedstawienie: (i) zidentyfikowanego oddziaływania (negatywnego lub pozytywnego); (ii) wdrożonych kluczowych działań; oraz (iii) ryzyka rezydualnego ⁽¹³⁷⁾ po wprowadzeniu wszystkich działań w zakresie łagodzenia zmiany klimatu lub środków łagodzących. Powinno również zawierać wyjaśnienie, dlaczego wskazane ryzyko rezydualne lub złagodzone oddziaływanie są możliwe do zaakceptowania, aby kontynuować finansowanie projektu, a także zgodne z celami InvestEU. W stosownych przypadkach podsumowanie powinno również obejmować monetyzację oraz uwzględnienie negatywnego i pozytywnego oddziaływania (w tym efektów zewnętrznych w ocenie ekonomicznej). Zaleca się, aby używany język nie był zbyt techniczny. Pomoże to zapewnić szerszy odbiór i da Komitetowi Inwestycyjnemu jasny obraz statusu proponowanego projektu w zakresie zrównoważonego charakteru.

Bardziej szczegółowe wytyczne dotyczące tego, co można zawrzeć w podsumowaniu dotyczącym kontroli zrównoważonego charakteru projektów, przedstawiono w załączniku 2.

4.2.3. Tabela wskaźników

Wyniki kontroli w zakresie zrównoważonego charakteru danego projektu muszą również zostać ujęte w tabeli wskaźników dołączonej do formularza wniosku o udzielenie gwarancji. Kontrola zrównoważonego charakteru to jeden z aspektów, obok wielu innych czynników, które należy wziąć pod uwagę przy ocenie operacji proponowanych do objęcia gwarancją UE. Szczegółowe wymogi i kryteria dotyczące tabeli wskaźników przedstawiono w odpowiednim akcie delegowanym.

4.2.4. Przedkładanie sprawozdań Komisji

Rozporządzenie w sprawie InvestEU zawiera przepisy dotyczące obowiązków w zakresie sprawozdawczości i monitorowania – zob. art. 17 i 28 oraz załącznik III.

Zasadniczo Komisji należy przedkładać w formie sprawozdań następujące wyniki procesu kontroli zrównoważonego charakteru:

- 1) podsumowanie dotyczące kontroli zrównoważonego charakteru projektów – należy je przedkładać Komisji corocznie wraz ze sprawozdaniami partnerów wykonawczych dotyczącymi poszczególnych projektów poddanych kontroli (*ex post*) – finansowanie bezpośrednie.

⁽¹³⁵⁾ Oczekuje się, że partner wykonawczy wskaże, co jest w danym momencie w miarę możliwe, przy zachowaniu najwyższej staranności.

⁽¹³⁶⁾ Do celów publikacji, w stosownych przypadkach, należy uwzględnić zostaną przepisy i praktyki dotyczące informacji poufnych oraz szczególnie chronionych informacji handlowych.

⁽¹³⁷⁾ Ryzyko rezydualne przedstawia się tylko w przypadku projektów wymagających przeprowadzenia OOS, jeżeli jest ono obliczane przez właściwe organy.

W przypadku funduszy inwestycji infrastrukturalnych uproszczona wersja podsumowania dotyczącego kontroli zrównoważonego charakteru projektów powinna być przedstawiana corocznie (zgodnie z pozostałymi wymogami w zakresie sprawozdawczości ustalonymi pomiędzy partnerem wykonawczym a zarządzającym funduszem oraz zgodnie z ogólnym zakresem prac w zakresie sprawozdawczości). Ta uproszczona wersja powinna zawierać co najmniej informacje na temat rodzaju transakcji, sektora, potwierdzenia zgodności z prawem, zidentyfikowanego oddziaływania i wprowadzonych działań w zakresie łagodzenia klimatu lub środków łagodzących (w stosownych przypadkach), metodyki stosowanej na potrzeby ustalania śladu węglowego, a także, w miarę możliwości, zalecenia dotyczące wzmocnienia pozytywnego programu;

- 2) wszelkie istotne zmiany w profilu zrównoważonego rozwoju lub wynikach zatwierdzonej operacji, wszelkie mogące się pojawić spory prawne natychmiast po ich wystąpieniu lub wszelkie przypadki naruszenia umowy przez ostatecznego odbiorcę natychmiast po ich wystąpieniu, jeśli w umowie finansowej zawarto klauzule warunkowe. Jeśli to możliwe, można również uwzględnić informacje na temat wprowadzonych działań naprawczych.

Stanowi to wymóg do celów finansowania bezpośredniego. W przypadku finansowania pośredniego partnerzy wykonawczy powinni stosować swoje własne przepisy i procedury i nie mają obowiązku składania sprawozdań do Komisji;

- 3) roczne emisje gazów cieplarnianych generowane przez projekt, w przypadku gdy ich poziomy przekraczają progi stosowane na potrzeby obliczania śladu węglowego – należy określić w wymogach dotyczących sprawozdawczości operacyjnej. Stanowi to wymóg do celów finansowania bezpośredniego i funduszy inwestycji infrastrukturalnych;
- 4) roczne emisje gazów cieplarnianych ograniczone/uniknięte w tonach ekwiwalentu dwutlenku węgla – poziom zagregowany – należy określić w wymogach dotyczących sprawozdawczości operacyjnej. Stanowi to wymóg do celów finansowania bezpośredniego.
- 5) liczbę projektów poddanych pełnej ocenie narażenia na ryzyko zmiany klimatu pod kątem przystosowania się do zmiany klimatu. Stanowi to wymóg do celów finansowania bezpośredniego i funduszy inwestycji infrastrukturalnych;
- 6) W przypadku finansowania przez pośredników partnerzy wykonawczy powinni przedkładać sprawozdania na temat liczby pośredników finansowych stosujących system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi.

Wymogi w zakresie sprawozdawczości zostaną doprecyzowane i szczegółowo opisane w umowie w sprawie gwarancji.

ZAŁĄCZNIK 1

Wykaz wymogów prawnych

Poniższy wykaz ma wyłącznie charakter orientacyjny i nie uwzględnia w sposób wyczerpujący wszystkich wymogów prawnych, które mogą mieć zastosowanie do poszczególnych operacji z zakresu finansowania i inwestycji w przedmiotowych trzech wymiarach. Jego celem jest zapewnienie wsparcia partnerom wykonawczym oraz, w stosownych przypadkach, pośrednikom finansowym w przeprowadzaniu przeglądu zgodności z prawem proponowanych operacji z zakresu finansowania i inwestycji realizowanych w ramach InvestEU.

Wymiar klimatyczny – ramy zgodności z prawem

Dyrektywa ustanawiająca system handlu emisjami (dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/410 z dnia 14 marca 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu wzmocnienia efektywnych pod względem kosztów redukcji emisji oraz inwestycji niskoemisyjnych oraz decyzję (UE) 2015/1814).

Dyrektywa w sprawie CCS (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla oraz zmieniająca dyrektywę Rady 85/337/EWG, dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE, 2001/80/WE, 2004/35/WE, 2006/12/WE, 2008/1/WE i rozporządzenie (WE) nr 1013/2006).

Wymiar środowiskowy – ramy zgodności z prawem

Poniżej wymieniono najważniejsze dyrektywy określone w wytycznych dotyczących wymiaru środowiskowego.

W zależności od charakteru operacji kwalifikujących się do konkretnej linii wsparcia oczekuje się, że partnerzy wykonawczy korzystający z finansowania bezpośredniego zweryfikują zgodność z przepisami poszczególnych dyrektyw na podstawie upoważnień, pozwoleń, licencji itp. przekazanych przez promotorów projektów.

Dyrektywa w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (dyrektywa 2011/92/UE zmieniona dyrektywą 2014/52/UE) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32014L0052>

Dyrektywa w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dyrektywa 2001/42/WE) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32001L0042>

Dyrektywa siedliskowa (dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r.) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:31992L0043>

Dyrektywa ptasia (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r.) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>

Ramowa dyrektywa wodna (dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r.) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:32000L0060>

Dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r.) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32010L0075>

Dyrektywa ramowa w sprawie odpadów (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r.) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>

Dyrektywa Seveso-III (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/18/UE z dnia 4 lipca 2012 r.) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0018>

Wymiar społeczny – ramy zgodności z prawem

UE i jej państwa członkowskie posiadają solidne ramy prawne w zakresie praw człowieka, norm pracy i ochrony socjalnej. W kontekście badań *due diligence* promotorzy projektów/ostateczni odbiorcy ubiegający się o wsparcie w ramach InvestEU muszą przedstawić partnerowi wykonawczemu dowody potwierdzające, że proponowane operacje są zgodne z obowiązującymi przepisami unijnymi i krajowymi.

Poniższa lista kontrolna ma na celu zapewnienie wsparcia partnerom wykonawczym oraz, w stosownych przypadkach, pośrednikom finansowym w przeprowadzaniu przeglądu zgodności z prawem proponowanych operacji z zakresu finansowania i inwestycji w ramach InvestEU w odniesieniu do wymiaru społecznego.

Partner wykonawczy powinien sprawdzić, czy proponowana operacja jest zgodna z następującymi odpowiednimi przepisami UE:

- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- Najważniejsze dokumenty zawierające unijne przepisy w dziedzinie zatrudnienia, spraw społecznych i włączenia społecznego w następujących obszarach:
 - prawo pracy,
 - bezpieczeństwo i higiena pracy,
 - swobodny przepływ pracowników,
 - koordynacja zabezpieczenia społecznego.

Pełne wersje europejskich aktów prawnych (dyrektyw, rozporządzeń, decyzji itp.) oraz innych dokumentów urzędowych (komunikatów itp.) są dostępne na stronie internetowej UE Eur-Lex.

Instrument prawny	Zakres
Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r.	Równe traktowanie osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/41/UE z dnia 7 lipca 2010 r.	Równe traktowanie kobiet i mężczyzn prowadzących działalność na własny rachunek
Dyrektywa 2003/88/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 listopada 2003 r. w sprawie czasu pracy	Dyrektywa w sprawie czasu pracy
Dyrektywa Rady 1999/70/WE z dnia 28 czerwca 1999 r.	Porozumienie ramowe w sprawie pracy na czas określony
Dyrektywa Rady 97/81/WE z dnia 15 grudnia 1997 r.	Porozumienie ramowe dotyczące pracy w niepełnym wymiarze godzin
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/104/WE z dnia 19 listopada 2008 r.	Praca tymczasowa
Rezolucja Rady z dnia 30 listopada 1998 r. w ramach współpracy na rzecz rozwoju Wspólnoty i państw członkowskich	Ludy tubylcze
Dyrektywa 89/391/EWG – „dyrektywa ramowa” dotycząca BHP Dalsze prawodawstwo UE w zakresie BHP	— Bezpieczeństwo i higiena pracy — Środowisko pracy dostosowane do potrzeb zawodowych pracowników — Środowisko pracy, które umożliwia pracownikom dłuższą obecność na rynku pracy
Dyrektywa 89/654/EWG z dnia 30 listopada 1989 r.	Minimalne wymagania dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w miejscu pracy
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/104/WE z dnia 16 września 2009 r.	Minimalne wymagania w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny użytkowania sprzętu roboczego przez pracowników podczas pracy
Dyrektywa Rady 89/656/EWG z dnia 30 listopada 1989 r.	Minimalne wymagania w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników korzystających z wyposażenia ochronnego w miejscu pracy

Instrument prawny	Zakres
Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r.	Ochrona pracy osób młodych
Dyrektywa Rady 92/85/EWG z dnia 19 października 1992 r.	Środki służące wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią
Dyrektywa (UE) 2019/882	Wymogi dostępności produktów i usług dotyczące osób z niepełnosprawnościami
Decyzja Rady (2010/48/WE)	Przyjęcie przez Wspólnotę Europejską Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. (dyrektywa w sprawie OOS) zmieniona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/52/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r.	Udział społeczeństwa w procesie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r.	Udział społeczeństwa w odniesieniu do emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola)
Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. (strategiczna ocena oddziaływania na środowisko)	Udział społeczeństwa w kontekście oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko
Dyrektywa 2003/4/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2003 r.	Publiczny dostęp do informacji dotyczących środowiska
Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (konwencja z Aarhus, Aarhus, 1988 r.)	Dostęp do informacji dotyczących środowiska, udział społeczeństwa w procesie decyzyjnym oraz dostęp do wymiaru sprawiedliwości
Konwencja o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym (konwencja z Espoo, Espoo, 1991 r.)	Udział społeczeństwa i konsultacje publiczne w kontekście transgranicznym
Dyrektywa 2019/1152 w sprawie przejrzystych i przewidywalnych warunków pracy	— Informacje dotyczące aspektów pracy — Okresy próbne — Dodatkowe zatrudnienie — Przepisy dotyczące zwalczania nadużywania umów zerogodzinowych — Wnioski o przeniesienie
Dyrektywa 2011/98	Wspólny zbiór praw dotyczących pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim
Dyrektywa 2006/54/WE	Równe traktowanie kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia, awansu zawodowego, wynagrodzeń i warunków pracy

Instrument prawny	Zakres
Dyrektywa 2002/14/WE	Ogólne ramowe warunki informowania i przeprowadzania konsultacji z pracownikami we Wspólnocie Europejskiej
Dyrektywa 2000/78/WE	— Warunki dostępu do zatrudnienia lub pracy na własny rachunek — Warunki pracy i zatrudnienia — Członkostwo i uczestnictwo w organizacji pracodawców lub pracowników bądź jakiegokolwiek innej organizacji, której członkowie wykonują określony zawód — Dyskryminacja i równe traktowanie — Udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami
Dyrektywa 94/33/WE	— Praca dzieci — Podatność osób młodych na zagrożenia — Praca i praca nocna osób młodych — Wypoczynek wakacyjny i przerwy
Zalecenia MOP dotyczące rozpatrywania skarg, 1967 r. (nr 130)	— Prawa pracowników dotyczące składania skarg bez doznania uszczerbku — Procedury rozpatrywania skarg
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/821	Obowiązki w zakresie należytej staranności w łańcuchu dostaw unijnych importerów cyny, tantalu i wolframu, ich rud oraz złota pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka

ZAŁĄCZNIK 2

Informacje, które należy przekazać Komitetowi Inwestycyjnemu InvestEU (rozdział 2)

- I. **Uzasadnienie nieprzeprowadzenia kontroli** – zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie InvestEU (motyw 13 i art. 8 ust. 5)

Identyfikacja projektu

Całkowity koszt projektu (bez VAT):

☐ poniżej 10 mln EUR;

☐ powyżej 10 mln EUR.

Wyniki analizy w ramach InvestEU ⁽¹⁾

Jeśli projekt jest wyłączony z analizy/kontroli na podstawie progu, należy zaznaczyć ten fakt i przedstawić krótkie potwierdzenie zgodności z prawem.

Jeśli nie:

Wymiar klimatyczny**Przystosowanie się do zmiany klimatu:**

Krótki opis podstawy nieprzeprowadzenia oceny ryzyka zmiany klimatu w oparciu o wyniki oceny podatności na zmianę klimatu.

Łagodzenie zmiany klimatu:

Czy zaleca się, aby projekt został poddany badaniu pod kątem śladu węglowego zgodnie z rozdziałem 2.2 wytycznych dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów?

☐ Tak ☐ Nie

Krótkie uzasadnienie, dlaczego nie jest konieczne przeprowadzenie badania pod kątem śladu węglowego, lub jakichkolwiek innych aspektów wziętych pod uwagę.

Wymiar środowiskowy

Krótki opis ram prawnych dotyczących kwestii środowiskowych istotnych dla projektu:

np.: krótka informacja, czy projekt jest zgodny z ramami planowania (tj. czy powstał na podstawie planu/programu poddanego strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko); czy projekt wchodzi (czy nie) w zakres dyrektywy w sprawie OOŚ, dyrektywy siedliskowej, dyrektywy ptasiej, ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych itp.

Krótki opis wyników analizy w ramach InvestEU przeprowadzonej w oparciu o listę kontrolną 1 zamieszczoną w załączniku 3 do wytycznych dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów.

Należy na przykład przedstawić krótkie uzasadnienie, dlaczego: (i) uważa się, że projekt nie ma wpływu lub ma jedynie niewielki wpływ na elementy kapitału naturalnego i wskazane dwa tematy przekrojowe;

(ii) projekt wymaga przeprowadzenia OOŚ, ale nie stwierdzono żadnego znacznego wpływu rezydualnego.

Wymiar społeczny	Krótki opis wyników analizy w ramach InvestEU przeprowadzonej w oparciu o listę kontrolną zamieszczoną w załączniku 3 do wytycznych dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów. Należy na przykład przedstawić krótkie uzasadnienie, dlaczego uważa się, że projekt nie ma wpływu lub ma niewielki wpływ na aspekty kryteriów wymiaru społecznego opisane w rozdziale 2.4 wytycznych dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów.
-------------------------	--

(¹) Zgodnie z wymogami określonymi w wytycznych dotyczących kontroli zrównoważonego charakteru projektów w odniesieniu do proporcjonalności.

II. Informacje, które można zawrzeć w podsumowaniu dotyczącym kontroli zrównoważonego charakteru projektów:

- a) *identyfikacja projektu*: ogólne informacje na temat projektu (sektor i obszar kwalifikowalności, rodzaj finansowania, kwota, całkowity koszt projektu, ostateczny odbiorca, lokalizacja itp.);
- b) *dyrektywa w sprawie OOS*: projekt podlegający OOS (wymagający weryfikacji pod względem wpływu na środowisko bez względu na całkowity koszt projektu);
- c) *krótki opis procesu kontroli zrównoważonego charakteru projektów*: ta część zostanie włączona do formularza wniosku o udzielenie gwarancji i będzie zawierała kluczowe aspekty danego projektu dotyczące zrównoważonego charakteru:
 - zgodność i spójność operacji z obowiązującymi przepisami UE i polityką UE w odpowiednich obszarach, a także z innymi odpowiednimi konwencjami międzynarodowymi i prawem krajowym oraz wszelkie kwestie dotyczące zgodności (jeżeli występują);
 - wyniki procesu kontroli zrównoważonego charakteru projektów: (i) podsumowanie wpływu na klimat/środowisko/społeczeństwo, zarówno pozytywnego, jak i negatywnego; (ii) proponowane środki łagodzące lub kompensacyjne oraz ich koszty (jeśli są dostępne); (iii) ryzyko rezydualne (jeśli występuje); oraz (iv) aspekty dotyczące monetyzacji (w stosownych przypadkach) itp.;
 - szczególne ustalenia (w stosownych przypadkach): np. specjalne postanowienia umowne dotyczące warunków wstępnych i zobowiązań umownych, specjalne ustalenia dotyczące monitorowania itp.; identyfikacja projektów infrastrukturalnych, w przypadku których partner wykonawczy określił tylko ograniczone środki łagodzące, oraz informacje, czy zostały zalecone i wdrożone;
- d) *wymiar klimatyczny*: w stosownych przypadkach i w odniesieniu do projektu w tej części przedstawione zostaną bardziej szczegółowe informacje dotyczące wymiaru klimatycznego:
 - ramy prawne mające zastosowanie do projektu z perspektywy klimatu, na przykład informacje, czy zmieniona dyrektywa w sprawie OOS (z 2014 r.) ma zastosowanie do projektu i czy w sprawozdaniu z OOS należy uwzględnić kwestie klimatyczne;
 - przystosowanie się do zmiany klimatu: skrócony opis i wyniki oceny podatności na zmianę klimatu, opis zidentyfikowanych zagrożeń i oceny ryzyka zmiany klimatu, wprowadzone działania przystosowawcze i ich koszty, ryzyko rezydualne (jeśli istnieje) oraz sposób, w jaki zostanie to uwzględnione na etapie realizacji projektu i w fazie operacyjnej;
 - łagodzenie zmiany klimatu: podstawa przeprowadzenia badania pod kątem śladu węglowego, jeżeli ślad węglowy został zmierzony przez partnera wykonawczego lub inną stronę (promotora projektu lub niezależnego eksperta), zastosowana metoda, podstawa do wprowadzenia (lub niewprowadzenia) monetyzacji emisji gazów cieplarnianych i wskazania wariantów niskoemisyjnych, zastosowany szacunkowy koszt emisji i użyta metoda (jeżeli różni się od zalecanej), określenie przewidywanego okresu użytkowania infrastruktury i opis zgodności projektu z warunkami w zakresie neutralności klimatycznej;
 - dobrowolne środki, które ostateczny odbiorca zgodził się wprowadzić w celu poprawy wyników projektu w zakresie klimatu (przystosowanie się do zmiany klimatu w ramach określonego progu, zastosowanie lepszych technologii w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych itp.);

- e) *wymiar środowiskowy*: w stosownych przypadkach i w odniesieniu do projektu w tej części przedstawione zostaną bardziej szczegółowe informacje dotyczące wymiaru środowiskowego:
- zgodność z ramami regulacyjnymi i prawnymi mającymi zastosowanie do projektu, dyrektywą w sprawie OOS (dostępne decyzje w sprawie OOS lub analizy), innymi odpowiednimi dyrektywami, sytuacja w zakresie niezbędnych pozwoleń i zezwoleń, wszelkie kwestie dotyczące zgodności (jeżeli występują);
 - czy informacje niezbędne do przeprowadzenia kontroli pochodzą z oficjalnych sprawozdań wymaganych na podstawie przepisów lub czy partner wykonawczy wymagał przeprowadzenia dodatkowych badań;
 - krótki opis zidentyfikowanego wpływu na którykolwiek z elementów środowiska wyszczególnionych w niniejszych wytycznych, oceny wariantów, wpływów skumulowanych, proponowanych środków łagodzących i kompensacyjnych oraz ich kosztów, określenie ilościowe i monetyzacja ryzyka rezydualnego, w stosownych przypadkach uwzględnione w ekonomicznej ocenie projektu;
 - uzasadnienie, dlaczego ryzyko rezydualne lub zidentyfikowane/złagodzone wpływy uznano za dopuszczalne, oraz opis wszelkich zidentyfikowanych i wdrożonych środków łagodzących (poza tymi, które są wymagane w celu zachowania zgodności z prawem);
 - dobrowolne środki oparte na liście kontrolnej dotyczącej pozytywnego programu przedstawionej w załączniku 3, które promotor projektu/ostateczny odbiorca wprowadził w celu poprawy efektywności środowiskowej projektu, oraz ich koszty, a także potwierdzenie, że zostały uwzględnione w ekonomicznej ocenie projektu;
- f) *wymiar społeczny*: w stosownych przypadkach i w odniesieniu do projektu w tej części przedstawione zostaną bardziej szczegółowe informacje dotyczące wymiaru społecznego:
- zgodność danej operacji z obowiązującym prawem pracy i prawem socjalnym oraz zgodność z międzynarodowymi konwencjami i kartami, a także wszelkie kwestie dotyczące zgodności (jeżeli występują);
 - krótki opis zidentyfikowanych rodzajów wpływu w odniesieniu do któregośkolwiek z kryteriów społecznych wyszczególnionych w niniejszych wytycznych, proponowane środki łagodzące i kompensacyjne oraz ich koszty, wszelkie dodatkowe sprawozdania wymagane przez partnera wykonawczego (jeśli dotyczy);
 - uzasadnienie, dlaczego ryzyko rezydualne lub zidentyfikowany/złagodzony wpływ uważa się za dopuszczalne i zgodne z celami InvestEU;
 - dobrowolne działania oparte na liście kontrolnej dotyczącej pozytywnego programu przedstawionej w załączniku 3, które promotor projektu/ostateczny odbiorca wprowadził w celu poprawy efektywności społecznej projektu, oraz ich koszty;
 - cele w zakresie inwestowania społecznego, w szczególności dotyczące w stosownych przypadkach kwestii, takich jak równouprawnienie płci, włączenie społeczne, odporność społeczna lub obszary i sektory dotknięte trudnościami strukturalnymi;
- g) *inne aspekty zrównoważonego charakteru*: pozostałe aspekty istotne dla oceny zrównoważonego charakteru, które mają zastosowanie do danego projektu:
- konsultacje publiczne i inne rodzaje współpracy z zainteresowanymi stronami: czy zostały przeprowadzone w ramach procedury dotyczącej OOS lub dobrowolnie przez promotora, wszelkie wynikające obowiązki i sposób, w jaki zostały uwzględnione, dodatkowe środki łagodzące zastosowane w celu ochrony dziedzictwa kulturowego itp.;
 - informacje na temat zdolności promotora projektu/ostatecznego odbiorcy do radzenia sobie ze zidentyfikowanymi rodzajami wpływu i wdrażania zalecanych środków, systemów, z jakich korzysta, oraz informacje na temat tego, czy systemy te podlegają jakimkolwiek audytowi lub czy są zgodne z określonymi standardami;
 - informacje o ustaleniach umownych, klauzulach warunkowych wprowadzonych do umowy finansowej, dodatkowych zobowiązaniach, które muszą być wykonane przez promotora projektu/ostatecznego odbiorcę, specjalnych warunkach dotyczących wypłat, włączeniu zobowiązań dotyczących zrównoważonego charakteru do umowy finansowej, wymaganiach dotyczących sprawozdawczości i monitorowania.

Listy kontrolne przeznaczone dla partnerów wykonawczych na potrzeby przeprowadzania kontroli w ramach poszczególnych wymiarów

Listy kontrolne – wymiar klimatyczny (rozdział 2)

Wymiar klimatyczny – Listy kontrolne na potrzeby analizy i kontroli

Odporność na zmianę klimatu – przystosowanie się do zmiany klimatu

Etap analizy

Lista kontrolna:	Tak/Nie	Uwagi i informacje przekazywane Komitetowi Inwestycyjnemu przez partnera wykonawczego w dokumentacji dotyczącej kontroli zrównoważonego charakteru projektów
Czy przedstawiono informacje wyjaśniające, na których etapach opracowywania projektu uwzględniono kwestie związane z przystosowaniem się do zmiany klimatu/odpornością na zmianę klimatu i w jaki sposób to zrobiono?		
Czy istnieje opis metodyki wykorzystanej w procesie oceny podatności i ryzyka i czy metodyka ta wydaje się logiczna i kompletna oraz ostatecznie zgodna z wytycznymi dotyczącymi kontroli zrównoważonego charakteru projektów?		
Czy istnieją odniesienia do odpowiednich ⁽¹⁾ prognoz klimatycznych i źródeł danych, uwzględniających zarówno obecne, jak i przyszłe warunki klimatyczne? Czy obejmuje to zarówno scenariusze krótko-, jak i, w stosownych przypadkach, długoterminowe (tj. obejmujące okres realizacji projektu lub okres objęty analizą)?		
Czy uwzględniono wszystkie istotne zagrożenia (czynniki związane ze zmianą klimatu)?		
Czy dokonano oceny podatności projektu (i jego komponentów) na zagrożenia (w oparciu o rodzaj projektu i jego lokalizację)?		
Proszę podać szczegółowe wnioski z oceny podatności oraz szczegółowe uzasadnienie decyzji w sprawie a) przerwania procesu kontroli lub b) przejścia do etapu oceny ryzyka.		
Ocena ryzyka zmiany klimatu		
Jeżeli oceniono, że projekt jest wrażliwy na określone czynniki klimatyczne (tj. na etapie analizy stwierdzono, że istnieje możliwe ryzyko zmiany klimatu), czy przeprowadzono ocenę ryzyka (w ramach której określono prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka związanego z przystosowaniem się do zmiany klimatu, jak również jego wpływ)?		

Odporność na zmianę klimatu – przystosowanie się do zmiany klimatu

Czy w odniesieniu do projektu zidentyfikowano istotne ryzyko związane z przystosowaniem się do zmiany klimatu?		
Jeśli tak, to czy w ramach projektu wdrożono odpowiednie środki (uwzględnione w planie lub na etapie eksploatacji i utrzymania)?		
Czy udowodniono, że środki te ograniczają ryzyko do akceptowalnego poziomu?		
Proszę przedstawić szczegółowe wnioski z oceny ryzyka zmiany klimatu.		
Czy zweryfikowano i potwierdzono spójność z unijnymi oraz, w stosownych przypadkach, krajowymi, regionalnymi i lokalnymi strategiami i planami dotyczącymi przystosowania się do zmiany klimatu oraz innymi odpowiednimi dokumentami strategicznymi i planami?		

(¹) Współmiernie do zakresu projektu, w tym przewidywanego okresu użytkowania aktywów fizycznych.

Neutralność klimatyczna – łagodzenie zmiany klimatu

Etap analizy

Lista kontrolna:	Tak/Nie	Uwagi i informacje przekazywane Komitetowi Inwestycyjnemu przez partnera wykonawczego w dokumentacji dotyczącej kontroli zrównoważonego charakteru projektów
Czy projekt zalicza się do jednej z kategorii projektów o ograniczonych spodziewanych poziomach emisji i w odniesieniu do których ocena śladu węglowego NIE BĘDZIE wymagana?		
Czy oczekuje się, że poziom emisji w ujęciu bezwzględnym lub względnym będzie niższy niż 20 000 ton ekwiwalentu dwutlenku węgla rocznie (wartość dodatnia lub ujemna)?		
Proszę podać szczegółowe wnioski z analizy oraz szczegółowe uzasadnienie decyzji w sprawie a) przerwania procesu kontroli łagodzenia zmiany klimatu lub b) przejścia do etapu szacowania i monetyzacji emisji gazów cieplarnianych.		

Spójność z celami klimatycznymi UE i ustalanie śladu węglowego

Czy projekt jest zgodny z unijnymi celami w dziedzinie neutralności klimatycznej w oparciu o zastosowanie kryteriów systematyki dotyczących zasady „nie czyni poważnych szkód” lub innej metodyki uznawanej na szczeblu międzynarodowym? Proszę przedstawić szczegółowe informacje na temat metodyki zastosowanej do potwierdzenia zgodności i na temat wyciągniętych wniosków.		
---	--	--

Neutralność klimatyczna – łagodzenie zmiany klimatu		
Czy poziom emisji gazów cieplarnianych generowanych przez projekt obliczono zgodnie z metodą uznawaną na szczeblu międzynarodowym? Proszę przedstawić szczegółowe informacje wymagane zgodnie z wytycznymi dotyczącymi kontroli zrównoważonego charakteru projektów.		
Czy podano szacunkowy roczny poziom emisji gazów cieplarnianych generowanych przez projekt w standardowym (lub średnim) roku eksploatacji zarówno w a) ujęciu bezwzględnym, jak i w b) ujęciu względnym (tj. w zestawieniu z poziomem bazowym – scenariusz „bez realizacji projektu”), w tonach ekwiwalentu dwutlenku węgla rocznie?		
Czy przyrostowe emisje gazów cieplarnianych powiązane z projektem zostały zmonetyzowane (korzystając ze standardowej ceny kalkulacyjnej emisji) i czy uwzględniono je w ocenie ekonomicznej lub analizie kosztów i korzyści?		
Czy realizacja projektu skutkuje wzrostem lub ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych? Proszę przedstawić szczegółowe informacje.		
Czy zweryfikowano i potwierdzono, że projekt znajduje się na wiarygodnej ścieżce ku realizacji ogólnych celów w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych do roku 2030 i 2050? Czy w ramach oceny przeprowadzonej w tym zakresie zweryfikowano i potwierdzono – w odniesieniu do obiektów infrastrukturalnych o cyklu życia wykraczającym poza 2050 r. – zgodność projektu z przepisami dotyczącymi eksploatacji, konserwacji i ewentualnej likwidacji obiektów w sposób spełniający warunki neutralności klimatycznej?		

Listy kontrolne – wymiar środowiskowy (rozdział 2)

Wymiar środowiskowy – zgodność z prawem – lista kontrolna 0

A.1. Spójność operacji z ramami planowania	Tak/Nie
A.1.1. Czy operacja stanowi jeden z elementów planu/programu/strategii na szczeblu lokalnym, regionalnym lub krajowym?	
A.1.2. Jeżeli tak, czy wspomniany plan/program lub czy wspomniana strategia zostały poddane ocenie wpływu na środowisko zgodnie z dyrektywą 2001/42/UE w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko?	
(Partner wykonawczy będzie bazował na oświadczeniu własnym promotora projektu)	
A.2. Stosowanie zmienionej dyrektywy 2011/92/UE Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywy w sprawie OOS”)	
A.2.1. Czy operacja jest wymieniona w załącznikach do dyrektywy w sprawie OOS:	
— w załączniku I do dyrektywy w sprawie OOS (proszę przejść do pytania A.2.2)	
— w załączniku II do dyrektywy w sprawie OOS (proszę przejść do pytania A.2.3)	
— w żadnym z powyższych dwóch załączników (proszę przejść do pytania A.2.4)	
(Proszę przedstawić krótkie uzasadnienie, dlaczego uznano, że operacja nie figuruje w żadnym z tych załączników)	
A.2.2. Jeżeli operacja jest objęta załącznikiem I do dyrektywy w sprawie OOS, proszę przedstawić sprawozdanie z OOS, podsumowanie w języku nietechnicznym oraz decyzję właściwego organu o zakończeniu procesu OOS ⁽¹⁾ oraz zawrzeć dodatkowe informacje i wyjaśnienia w poniższym polu tekstowym:	
1) Czy sprawozdanie z OOS sporządzono zgodnie z art. 5 ust. 1 dyrektywy w sprawie OOS i załącznikiem IV do tej dyrektywy?	
2) Czy przeprowadzono konsultacje z organami ds. ochrony środowiska, organami posiadającymi właściwość terytorialną na szczeblu regionalnym i lokalnym, na które projekt wywiera wpływ, grupami społeczeństwa oraz – w stosownych przypadkach – innymi państwami członkowskimi zgodnie z art. 6 i 7 dyrektywy w sprawie OOS?	
3) Czy decyzja właściwego organu (jeżeli została już przyjęta) została podana do wiadomości publicznej?	
A.2.3. Jeżeli operacja jest objęta załącznikiem II do dyrektywy w sprawie OOS:	
1) Jeżeli przeprowadzono OOS, proszę przedstawić wymagane dokumenty wymienione w pkt A.2.2	

2) Jeżeli nie przeprowadzono OOS, proszę przedstawić uzasadnienie wymagane zgodnie z art. 4 ust. 5 lit. b) ⁽²⁾ dyrektywy w sprawie OOS (często określane mianem „decyzji dotyczącej analizy”) i potwierdzić, że zostało ono podane do wiadomości publicznej oraz że wzięto pod uwagę kryteria ustanowione w załączniku III.	
3) Jeżeli nie sporządzono uzasadnienia, proszę przedstawić progi lub kryteria zastosowane zgodnie z przepisami prawa krajowego lub zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. b) dyrektywy w sprawie OOS.	
A.2.4. Jeżeli operacja nie jest objęta załącznikami do dyrektywy w sprawie OOS, proszę przedstawić pozwolenie na budowę (lub inne stosowne pozwolenie), o ile jest dostępne.	
A.3. Stosowanie dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (1) (dyrektywa siedliskowa i ptasia); ocena skutków dla obszarów Natura 2000	
A.3.1. Czy operacja została poddana odpowiedniej ocenie zgodnie z wymogiem ustanowionym w art. 6 ust. 3 ⁽³⁾ dyrektywy siedliskowej?	
A.3.2. Jeżeli na pytanie A.3.1 udzielono odpowiedzi „Tak”, proszę przedstawić:	
1) odpowiednią ocenę przeprowadzoną zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej;	
2) w stosownych przypadkach kopię standardowego formularza zgłoszeniowego „Informacje dla Komisji Europejskiej informacji zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej”, przekazane Komisji (DG ds. Środowiska) lub	
3) opinię wyrażoną przez Komisję zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej w odniesieniu do projektów wywierających znaczny wpływ na siedliska lub gatunki o znaczeniu priorytetowym, które muszą zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, z wyjątkiem względów odnoszących się do zdrowia ludzkiego i bezpieczeństwa publicznego lub korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska.	
A.3.3. Jeżeli na pytanie A.3.1 udzielono odpowiedzi „Nie”, proszę przedstawić:	
1) uzasadnienie przyczyn, dla których uznano, że odpowiednia ocena nie jest konieczna (część decyzji w ramach oceny oddziaływania na środowisko albo oddzielny dokument);	
2) mapę (w skali 1:100 000 lub w skali najbardziej zbliżonej do wymienionej) ze wskazaniem lokalizacji operacji i odpowiednich obszarów Natura 2 000.	
A.4. Stosowanie dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady („ramowa dyrektywa wodna”); ocena skutków dla jednolitych części wód	
A.4.1. Czy operacja wpłynie na pogorszenie stanu jednolitych części wód lub uniemożliwi zapewnienie dobrego stanu/potencjału wód?	

1) Jeżeli odpowiedź na pytanie A.4.1 brzmi „Tak” ⁽⁴⁾ , proszę przedstawić stosowną ocenę wraz ze szczegółowym wyjaśnieniem, w jaki sposób zamierzano/zamierza się zapewnić zgodność z warunkami określonymi w art. 4 ust. 7 ramowej dyrektywy wodnej.	
2) Jeżeli odpowiedź na pytanie A.4.1 brzmi „Nie”, proszę uzasadnić, dlaczego uznano, że skorzystanie z odstępstw wymienionych w art. 4 ust. 7 nie jest konieczne (np. wykazano, że wszystkie potencjalne skutki operacji będą miały tymczasowy charakter lub będą nieznaczne w rozumieniu ramowej dyrektywy wodnej w porównaniu z wielkością jednolitej części wód, i nie stwierdzono wystąpienia żadnych potencjalnych łącznych efektów ani żadnego wpływu rezydualnego na jednolitą część wód w przypadku podjęcia działań ochronnych itp.)	
A.5. W stosownych przypadkach, informacje na temat zgodności z innymi dyrektywami dotyczącymi ochrony środowiska	
A.5.1. Stosowanie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE („dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych”) —	
Proszę wyjaśnić, w jaki sposób projekt spełnia wymogi dyrektywy 2010/75/UE, w szczególności jeżeli chodzi o stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT), oraz – w stosownych przypadkach – jeżeli chodzi o zgodność z dopuszczalnymi wielkościami emisji określonymi w tej dyrektywie.	
A.5.2. Wszelkie inne odpowiednie dyrektywy dotyczące ochrony środowiska (proszę wyjaśnić poniżej)	
⁽¹⁾ Decyzja ta może mieć formę uzasadnionej konkluzji (art. 1 ust. 2 lit. g) ppkt (iv) dyrektywy w sprawie OOS) lub zezwolenia na inwestycję (art. 1 ust. 2 lit. c) dyrektywy w sprawie OOS). ⁽²⁾ Art. 4 ust. 4 w przypadku analiz przeprowadzanych zgodnie z dyrektywą w sprawie OOS przed jej zmianą w 2014 r. ⁽³⁾ W tym kontekście warto zwrócić uwagę na fakt, że art. 6 ust. 3 ma również zastosowanie do obszarów specjalnej ochrony sklasyfikowanych zgodnie z art. 4 dyrektywy ptasiej. ⁽⁴⁾ Należy zauważyć, że jeżeli projekt/operacja nie wiąże się z wprowadzeniem nowej zmiany w charakterystyce fizycznej jednolitej części wód powierzchniowych ani ze zmianami poziomu jednolitej części wód podziemnych, przepisy art. 4 ust. 7 ramowej dyrektywy wodnej mają zastosowanie wyłącznie do jednolitych części wód powierzchniowych o bardzo dobrym stanie oraz do zrównoważonej działalności człowieka. Poza tym drugim przypadkiem, operacje skutkujące pogorszeniem stanu jednolitej części wód (lub utrudniające osiągnięcie wyznaczonego celu) będą uznawane za niezgodne.	

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na jakość powietrza

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis ⁽¹⁾ [1]	Jak istotny jest wpływ? ⁽²⁾ [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? ⁽³⁾ [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? ⁽⁴⁾ [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące ⁽⁵⁾ [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących ⁽⁶⁾ [6]
1) Czy projekt/operacja wiąże się z podjęciem działań, które wywrą wpływ na jakość powietrza, np. wskutek emisji pyłów, zużycia energii, emisji generowanych w trakcie procesów produkcji lub wprowadzenia istotnych zmian w obszarze środków transportu lub infrastruktury transportowej?						
2) Czy projekt/operacja są realizowane w strefie jakości powietrza, która nie spełnia celów wyznaczonych w regionalnym/krajowym planie ochrony powietrza? Czy emisje generowane przez projekt dotyczą tych samych celów?						
3) Czy występują jakiegokolwiek inne czynniki, które należy uwzględnić takie jak późniejszy rozwój, które mogłyby wywrzeć wpływ na jakość powietrza lub mogłyby wpłynąć na możliwość wystąpienia skumulowanego wpływu z innymi działaniami już prowadzonymi lub planowanymi w danej lokalizacji (np. w rezultacie nasilenia innej działalności produkcyjnej w sektorze przemysłu wytwórczego przy tworzeniu klastra produkcyjnego)?						
4) Czy realizacja projektu wiązałaby się z koniecznością podjęcia jakichkolwiek innych działań, które mogłyby doprowadzić do zwiększenia poziomu emisji do powietrza?						

⁽¹⁾ Jeżeli chodzi o projekty podlegające OOS lub określone jako niepodlegające OOS, odpowiedzi „Tak” lub „Nie” należy udzielić w oparciu o skutki po wdrożeniu środków łagodzących (w rezultacie procesu podejmowania decyzji w sprawach dotyczących środowiska).

⁽²⁾ Istotność wpływu (kolumna 2) należy ocenić zgodnie z następującą skalą: nieznaczny–umiarkowany–znaczny/niekorzystny.

⁽³⁾ Prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu (kolumna 3) należy ocenić zgodnie z następującą skalą: niskie (niewielkie prawdopodobieństwo wystąpienia); umiarkowane (równe prawdopodobieństwo wystąpienia lub niewystąpienia); wysokie (prawdopodobnie wystąpi).

⁽⁴⁾ Poziom ryzyka (kolumna 4) ustalony dla każdego elementu wywierającego wpływ będzie oceniany w ramach analizy obejmującej zarówno jego zidentyfikowane znaczenie, jak i prawdopodobieństwo jego wystąpienia (zob. matryca przedstawiona na rys. 8, s. 29).

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na środowisko wodne

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
1) Czy realizacja projektu wiąże się z koniecznością podjęcia działań, które wywrą (tymczasowy lub trwały) wpływ na wody powierzchniowe, wody podziemne lub wody morskie?						
2) Czy realizacja projektu będzie wiązała się z ryzykiem skażenia środowiska wodnego wskutek zrzutu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych, wód podziemnych, wód przybrzeżnych lub do morza? Alternatywnie, czy realizacja projektu będzie wiązała się z dokonywaniem zrzutu znacznej ilości zanieczyszczeń do oczyszczalni ścieków?						
3) Czy realizacja projektu będzie wiązała się z koniecznością korzystania z substancji/mieszanin (uwzględniając produkty biobójcze i pestycydy), które mogłyby być szkodliwe dla środowiska wodnego, ich przechowywania, transportu, obchodzenia się z nimi lub ich wytwarzania? Udzielając odpowiedzi na to pytanie, proszę wziąć pod uwagę klasyfikację tych substancji pod względem zagrożeń, a także wszelkie inne klasyfikacje w ramach REACH (np. SVHC z uwagi na PBT/vPBT lub właściwości zaburzające funkcjonowanie układu hormonalnego)						
4) Czy występują jakiekolwiek inne czynniki, które należy uwzględnić takie jak późniejszy rozwój, które mogłyby wywrzeć wpływ na jakość wody lub mogłyby wpłynąć na możliwość wystąpienia skumulowanego wpływu z innymi działaniami już prowadzonymi lub planowanymi w danej lokalizacji/na danym obszarze (np. w rezultacie nasilenia innej działalności produkcyjnej w sektorze przemysłu wytwórczego przy tworzeniu klastra produkcyjnego)?						
5) Czy w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu występują jakiekolwiek obszary, które są już narażone na zanieczyszczenie lub na których odnotowuje się już szkody w środowisku wynikające np. z przekroczenia norm środowiskowych przewidzianych w obowiązujących przepisach, na które realizacja projektu mogłaby wywrzeć wpływ?						

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na środowisko wodne

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
6) Czy w miejscu realizacji projektu występują uwarunkowania zwiększające jego podatność na erozję, powodzie lub susze, które mogłyby wpłynąć na środowisko wodne?						

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na grunty i gleby

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
1) Czy realizacja projektu/operacji wiąże się z podejmowaniem działań, które mogą doprowadzić do erozji?	Może do tego dojść wskutek: — wzniesienia gleby, np. w rezultacie jej zaorywania w górę i w dół zbocza; — usunięcia pokrywy roślinnej gleby lub żywopłotów; — niewłaściwego sposobu korzystania z maszyn ciężkich;					
2) Czy realizacja projektu/operacji wiąże się z podejmowaniem działań, które mogą doprowadzić do zubożenia materii organicznej gleby?	Może do tego dojść wskutek: — zmiany użytkowania gruntów; — osuszania terenów podmokłych; — wylesiania.					

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na grunty i gleby

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
3) Czy realizacja projektu/operacji wiąże się z podejmowaniem działań, które mogą doprowadzić do zagęszczania gleby?	Może do tego dojść wskutek: — niewłaściwego sposobu korzystania z maszyn ciężkich; — wysokiej gęstości obsady zwierząt; — przeprowadzania szeroko zakrojonych prac budowlanych.					
4) Czy realizacja projektu/operacji wiąże się z podejmowaniem działań, które mogą doprowadzić do zasilania?	Może do tego dojść wskutek: — stosowania nieodpowiedniej technologii nawadniania; — niewłaściwego odwadniania; — nadmiernego wykorzystywania wód podziemnych.					
5) Czy realizacja projektu/operacji wiąże się z podejmowaniem działań, które mogą doprowadzić do powstania osuwisk?	Może do tego dojść wskutek: — zniekształcenia topografii terenu w rezultacie prac budowlanych; — zmiany użytkowania gruntów, np. wylesiania; — wydobywania materiałów.					
6) Czy realizacja projektu/operacji wiąże się z podejmowaniem działań, które mogą doprowadzić do zanieczyszczenia gleby?	Może do tego dojść wskutek: — oddziaływania instalacji przemysłowych; — oddziaływania instalacji górniczych; — składowania chemikaliów; — depozycji atmosferycznej niebezpiecznych chemikaliów.					

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na grunty i gleby

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
7) Czy realizacja projektu/operacji wiąże się z podejmowaniem działań, które mogą doprowadzić do uszczelniania gleby?	Może do tego dojść wskutek: — niekontrolowanego rozrastania się miast; — zwiększenia intensywności transportu.					
8) Czy w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu występują jakiegokolwiek obszary lub obiekty o znaczeniu historycznym lub kulturowym, na które realizacja projektu mogłaby wywrzeć wpływ?						
9) Czy realizacja projektu wywiera wpływ na możliwość korzystania z zasobów naturalnych przez członków społeczności lub na możliwość uzyskania przez nich dostępu do tych zasobów?						
10) Czy występują jakiegokolwiek inne czynniki, które należy uwzględnić takie jak późniejszy rozwój, które mogłyby wywrzeć wpływ na zajmowanie gleb na cele gospodarcze lub mogłyby wpłynąć na możliwość wystąpienia skumulowanego wpływu z innymi działaniami już prowadzonymi lub planowanymi w danej lokalizacji/na danym obszarze (np. w rezultacie nasilenia innej działalności produkcyjnej w sektorze przemysłu wytwórczego przy tworzeniu klastra produkcyjnego)?						
11) Czy realizacja projektu wiązałaby się z koniecznością podjęcia jakichkolwiek innych działań, które mogłyby prowadzić do użytkowania gruntów i gleb?						

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
1) Czy projekt może potencjalnie wywrzeć wpływ na jakiegokolwiek wyznaczone obszary?						
2) Czy budowa lub likwidacja obiektów w ramach projektu wiąże się z koniecznością podjęcia działań, które wywrą tymczasowy wpływ na wyznaczony obszar lub na ekosystem naturalny?						
3) Czy budowa lub likwidacja obiektów w ramach projektu wiąże się z koniecznością podjęcia działań, które wywrą wpływ na tereny chronione lub obszary o znaczeniu lokalnym lub ekosystem naturalny?						
4) Czy sam projekt znajdujący się w fazie operacyjnej wywiera wpływ na wyznaczony obszar lub obszar o znaczeniu lokalnym lub ekosystem naturalny?						
5) Czy realizacja projektu będzie wiązała się z ryzykiem skażenia wyznaczonych obszarów lub ekosystemu naturalnego?						
6) Czy realizacja projektu wiąże się z koniecznością korzystania z substancji/mieszanin (uwzględniając produkty biobójcze i pestycydy), które mogłyby być szkodliwe dla flory i fauny, ich przechowywania, transportu, obchodzenia się z nimi lub ich wytwarzania?						
7) Czy w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu występują jakiegokolwiek inne obszary ważne lub wrażliwe z uwagi na ich właściwości ekologiczne, na które realizacja projektu mogłaby wywrzeć wpływ, uwzględniając obszary, na których występują gatunki zagrożone?						
8) Czy w miejscu realizacji projektu występują jakiegokolwiek siedliska lub ekosystemy naturalne, które należałoby uznać za istotne (np. stanowią miejsca gniazdowania) lub wrażliwe, a które nie zostały wyznaczone i na które realizacja projektu mogłaby wywrzeć wpływ?						

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
9) Czy występują jakiegokolwiek inne czynniki, które należy uwzględnić takie jak późniejszy rozwój, które mogłyby wywrzeć wpływ na otaczającą różnorodność biologiczną?						
10) Czy w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu występują jakiegokolwiek wyznaczone obszary lub siedliska o znaczeniu lokalnym lub ekosystemy naturalne, które są już narażone na zanieczyszczenie lub na których odnotowuje się już szkody w środowisku wynikające np. z przekroczenia norm środowiskowych przewidzianych w obowiązujących przepisach, na które realizacja projektu mogłaby wywrzeć wpływ?						

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na poziom hałasu

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
1) Czy projekt/operacja wiąże się z koniecznością podejmowania działań, które mogłyby doprowadzić do zwiększenia poziomów hałasu i wibracji powyżej poziomu uciążliwości lub powyżej poziomu, który może wywoływać niekorzystne skutki dla zdrowia? Proszę wziąć pod uwagę wpływ zarówno w ciągu dnia, jak i w porze nocnej.						
2) Czy projekt będzie realizowany na obszarze zurbanizowanym lub mieszkalnym i czy doprowadzi do znacznego zwiększenia poziomu hałasu w ciągu dnia lub w nocy w okresie jego realizacji?						

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na poziom hałasu

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
3) Czy realizacja projektu wiąże się z koniecznością wprowadzenia zmian w infrastrukturze transportowej lub dokonania zmiany taboru i czy kwestie związane z hałasem i wibracją zostały wzięte pod uwagę przy opracowywaniu projektu lub sprzętu?						
4) Czy w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu znajdują się jakiegolwiek trasy transportowe, na których może występować duże natężenie lub zagęszczenie ruchu lub które mogą stwarzać problemy związane z poziomem hałasu w środowisku i na które projekt mógłby wywrzeć wpływ?						
5) Czy występują jakiegolwiek inne czynniki, które należy uwzględnić takie jak późniejszy rozwój, które mogłyby wpłynąć na możliwość wystąpienia skumulowany wpływ z innymi działaniami już prowadzonymi lub planowanymi w danej lokalizacji/na danym obszarze (np. w rezultacie nasilenia ruchu lub innej działalności produkcyjnej w sektorze przemysłu wytwórczego przy tworzeniu klastra produkcyjnego)?						
6) Czy w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu występują jakiegolwiek obszary, na których znajdują się placówki wrażliwe, np. szpitale, szkoły, miejsca kultu lub obiekty komunalne, na które projekt mógłby wywrzeć wpływ? Czy w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu występują jakiegolwiek obszary, które są już narażone na nadmierne zanieczyszczenie hałasem lub wpływ wywołany wibracjami, np. wskutek nieosiągnięcia celów wyznaczonych na szczeblu UE, na które realizacja projektu mogłaby wywrzeć wpływ?						

Lista kontrolna do celów wykrywania potencjalnie znacznego negatywnego wpływu na poziom emisji odorów

Pytanie	ANALIZA				KONTROLA	
	Tak/Nie/Krótki opis [1]	Jak istotny jest wpływ? [2]	Jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia wpływu? [3]	Jaki poziom ryzyka jest powiązany z wpływem? [4]	Proponowane (dodatkowe) środki łagodzące [5]	Poziom ryzyka rezydualnego po wdrożeniu (dodatkowych) środków łagodzących [6]
1) Czy w trakcie realizacji projektu dochodzi do emisji dokuczliwych odorów?						
2) Czy możliwe jest, że charakter i natężenie tych odorów sprawią, że staną się one uciążliwe lub że będą wywoływały niekorzystny wpływ na zdrowie?						
3) Czy miejsce realizacji projektu będzie znajdowało się na obszarze, który – biorąc pod uwagę kierunek wiatru itp. – będzie mógł potencjalnie wywierać wpływ na okolicznych mieszkańców i inne grupy społecznie wrażliwe?						
4) Czy występują jakiegokolwiek inne czynniki, które należy uwzględnić takie jak późniejszy rozwój, które mogłyby wpłynąć na możliwość wystąpienia skumulowany wpływ z innymi działaniami już prowadzonymi lub planowanymi w danej lokalizacji/na danym obszarze (np. w rezultacie nasilenia działalności prowadzonej w ramach klastra)?						

Pozytywny program – jakość powietrza			
Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/Nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
1) Czy realizacja projektu doprowadzi do poprawy efektywności energetycznej? Może to wynikać: — ze zmniejszenia energochłonności działalności produkcyjnej; — ze zmniejszenia energochłonności związanej z wymogami w zakresie transportu; — z ograniczenia zapotrzebowania na energię/transport; — itp.			
2) Czy realizacja projektu doprowadzi do zwiększenia stopnia korzystania z odnawialnych źródeł energii?			
3) Czy realizacja projektu będzie wiązała się z wychwytywaniem energii z odpadów?			
4) Czy realizacja projektu doprowadzi do zwiększenia potencjału w zakresie ponownego używania lub recyklingu produktów końcowych, a tym samym przyczyni się do ograniczenia zużycia energii w procesie wytwarzania surowców pierwotnych?			
5) Czy technologie produkcyjne dobrano w taki sposób, aby ograniczyć do minimum możliwość wystąpienia emisji do powietrza u źródła?			
6) Czy technologie produkcyjne dobrano zgodnie z przepisami dyrektywy w sprawie ekoprojektu i rozporządzeń w sprawie etykietowania energetycznego?			

Pozytywny program – jakość powietrza

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/Nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
7) Czy technologie produkcyjne i nakłady w postaci substancji chemicznych dobrano w taki sposób, aby ograniczyć do minimum korzystanie z substancji niebezpiecznych, które mogłyby zostać uwolnione do powietrza w postaci gazów odlotowych lub emisji procesowych?			
8) Czy przy opracowywaniu projektu podjęto inne działania w celu ograniczenia poziomu emisji do powietrza?			
9) Czy występują jakiekolwiek inne czynniki potwierdzające stosowanie dobrych praktyk środowiskowych przy wdrażaniu i realizacji projektu? Na przykład podnoszenie świadomości mieszkańców i innych przedsiębiorstw, wykorzystywanie szans, jakie stwarza rozwijający się sektor środowiska itp.			

Pozytywny program – środowisko wodne

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/Nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
1) Czy realizacja projektu doprowadzi do poprawy efektywności wodnej? Może to wynikać: — ze zmiany technologii produkcyjnych na bardziej oszczędne; — z instalowania innych urządzeń przyczyniających się do oszczędzania wody; — ze wzrostu poziomu ponownego wykorzystania lub recyklingu zasobów wodnych.			
2) Czy realizacja projektu doprowadzi do ograniczenia poboru wody ze środowiska wodnego na obszarach, na których dochodzi do nadmiernego poboru wody (w ujęciu sezonowym lub rocznym)? np. budowa zbiornika przeznaczonego do przechowywania wody w okresie zimowym			

Pozytywny program – środowisko wodne

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/Nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
3) Czy projekt doprowadzi do zmniejszenia ilości zrzutów do środowiska wodnego dokonywanych za pośrednictwem systemu kanalizacyjnego albo bezpośrednio?			
4) Czy realizacja projektu doprowadzi do zwiększenia potencjału w zakresie ponownego używania lub recyklingu produktów końcowych, a tym samym przyczyni się do ograniczenia popytu na surowce pierwotne charakteryzujące się wysokim poziomem zużycia wody?			
5) Czy technologie produkcyjne i środki chemiczne dobrano w taki sposób, aby ograniczyć do minimum możliwość uwolnienia substancji niebezpiecznych do środowiska wodnego?			
6) Czy przy opracowywaniu projektu podjęto inne działania w celu ograniczenia wpływu na środowisko wodne?			
7) Czy występują jakiegokolwiek inne czynniki potwierdzające stosowanie dobrych praktyk środowiskowych przy wdrażaniu i realizacji projektu? Na przykład podnoszenie świadomości mieszkańców i innych przedsiębiorstw, wykorzystywanie szans, jakie stwarza rozwijający się sektor środowiska?			

Pozytywny program – grunty/gleby

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/Nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
1) Czy projekt przyczyni się do przeciwdziałania zjawisku erozji? Może to wynikać: — z ponownego zalesiania.			

Pozytywny program – grunty/gleby

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/Nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
2) Czy realizacja projektu doprowadzi do poprawy jakości i ilości materii organicznej gleby w glebie?			
3) Czy realizacja projektu przyczyni się do ograniczenia lub powstrzymania procesu zasalania?			
4) Czy realizacja projektu przyczyni się do ograniczenia poziomu ryzyka hydrogeologicznego?			
5) Czy realizacja projektu przyczyni się do remediacji zanieczyszczonych terenów?			
6) Czy realizacja projektu doprowadzi do przekształcenia obszarów przemysłowych/miejskich z powrotem w tereny ochrony przyrody?			
7) Czy realizacja projektu doprowadzi do wzbogacenia różnorodności biologicznej gleby?			
8) Czy realizacja projektu przyczyni się do zapewnienia wysokiej wartości krajobrazowej w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu lub sprawi, że miejsce to lub jego otoczenie staną się bardziej malownicze?			
9) Czy realizacja projektu doprowadzi do utworzenia szlaków lub obiektów wykorzystywanych do celów rekreacyjnych w obrębie lub wokół miejsca jego realizacji lub przyczyni się do ochrony takich szlaków lub obiektów?			
10) Czy realizacja projektu przyczyni się do zapewnienia ochrony obszarów lub obiektów o znaczeniu historycznym lub kulturowym w obrębie lub wokół miejsca realizacji projektu?			
11) Czy realizacja projektu przyczyni się do poprawy jakości lub zwiększenia ilości rzadkich zasobów, np. wód podziemnych, wód powierzchniowych, zasobów w sektorze leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa itp.?			
12) Czy realizacja projektu przyczyni się do poprawy jakości powietrza lub osiągnięcia zgodności z krajowymi poziomami emisji zanieczyszczeń powietrza?			

Pozytywny program – różnorodność biologiczna

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/Nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
1) Czy realizacja projektu doprowadzi do zmian fizycznych w danej lokalizacji, które: — ułatwią kontrolowanie gatunków obcych lub ich usuwanie? — ułatwią ochronę gatunków rodzimych lub różnorodności genetycznej? — ułatwią ochronę obszarów bogatych pod względem różnorodności biologicznej lub obszarów chronionych lub dzikich gatunków rodzimych, w szczególności gatunków chronionych lub gatunków zagrożonych? — ułatwią tworzenie obszarów chronionych? — ułatwią odbudowę ekosystemów naturalnych?			
2) Czy realizacja projektu doprowadzi do opracowania nowych procesów/systemów, które umożliwią ograniczenie stopnia wykorzystywania substancji lub materiałów niebezpiecznych lub toksycznych dla środowiska (flory, fauny) lub które pozwolą uniknąć korzystania z takich substancji lub materiałów?			
3) Czy realizacja projektu doprowadzi do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów stałych? Lub do poprawy jakości odpadów wykorzystywanych do użytkowania gruntów (np. osadu ściekowego)?			
4) Czy realizacja projektu doprowadzi do ograniczenia ryzyka skażenia terenów chronionych lub obszarów bogatych pod względem różnorodności biologicznej lub ekosystemów naturalnych substancjami zanieczyszczającymi?			
5) Czy przy opracowywaniu projektu podjęto inne działania w celu ograniczenia wpływu na różnorodność biologiczną?			

Pozytywny program – różnorodność biologiczna

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/Nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
6) Czy przy opracowywaniu projektu korzystano z rozwiązań opartych na zasobach przyrody? (np. dachy zielone, ściany zielone)			
7) Czy występują jakiekolwiek inne czynniki potwierdzające stosowanie dobrych praktyk środowiskowych przy wdrażaniu i realizacji projektu? Na przykład podnoszenie świadomości mieszkańców i innych przedsiębiorstw, wykorzystywanie szans, jakie stwarza rozwijający się sektor środowiska?			

Pozytywny program – dotyczący zmniejszania poziomu hałasu, wibracji i odorów

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
---------	---------------------	---	---

Pytania służące stwierdzeniu pozytywnego wpływu na zmniejszanie poziomu hałasu lub wibracji

1) Czy realizacja projektu doprowadzi do ograniczenia wpływu związanego z hałasem lub wibracjami? Może to wynikać: — z podjęcia konkretnych działań na rzecz ograniczania poziomu hałasu i wibracji; — z pośredniego ograniczenia poziomu hałasu w nocy lub w ciągu dnia dzięki wprowadzeniu zmian w prowadzonej działalności; — z wprowadzenia usprawnień infrastrukturalnych umożliwiających ograniczenie skutków wywoływanych przez wibracje.			
2) Czy projekt doprowadzi do przeniesienia działalności generującej hałas poza obszar mieszkalny lub poza miejsce, w którego otoczeniu znajdują się placówki, w których przebywają osoby szczególnie narażone, np. szpitale?			

Pozytywny program – dotyczący zmniejszania poziomu hałasu, wibracji i odorów

Pytanie	Tak/Nie/Krótki opis	Czy prawdopodobne jest, że działanie to wywrze znaczny pozytywny wpływ? Tak/nie – dlaczego	Dobrowolne zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych środków w celu poprawy efektywności środowiskowej operacji
3) Czy projekt będzie obejmował podejmowanie konkretnych działań na rzecz ograniczania poziomu hałasu lub wibracji?			
4) Czy technologie produkcyjne dobrano w taki sposób, aby ograniczyć do minimum możliwość wystąpienia wpływu u źródła?			
5) Czy przy doborze miejsca realizacji projektu lub przy opracowywaniu środków służących ograniczeniu wpływu podjęto inne działania?			
Pytania służące zidentyfikowaniu pozytywnego wpływu na zmniejszanie poziomu odorów			
Czy realizacja projektu doprowadzi do ograniczenia poziomu emisji odorów dzięki powstaniu nowego zakładu? Jeżeli tak, czy wywarłoby to wpływ na charakter odoru, częstotliwość jego emitowania lub czas jego utrzymywania się w powietrzu itp.?			
Czy projekt doprowadzi do przeniesienia działalności generującej odory poza miejsce, w którego otoczeniu znajdują się duże grupy osób wrażliwych lub wymagających szczególnego traktowania?			
Czy projekt będzie obejmował konkretne działania na rzecz ograniczania poziomu emisji odorów?			
Czy technologie produkcyjne dobrano w taki sposób, aby ograniczyć do minimum możliwość wystąpienia wpływu u źródła?			
Czy przy doborze miejsca realizacji projektu lub przy opracowywaniu środków służących ograniczeniu wpływu podjęto inne działania, np. wykorzystywanie lokalnych systemów wentylacji w połączeniu z metodami oczyszczania spalin?			

Listy kontrolne – wymiar społeczny (rozdział 2)

Wymiar społeczny – lista kontrolna do celów analizy

Zaleca się, aby na etapie analizy wymiarów społecznych projektu partnerzy wykonawczy korzystali z poniższej listy kontrolnej jako wytycznych. Poniższa lista kontrolna służy stwierdzeniu potencjalnego niekorzystnego wpływu w oparciu o siedem aspektów społecznych wyszczególnionych w wytycznych.

Na podstawie wytycznych przedstawionych w rozdziale 2.4.3 poświęconym analizie operacji pod kątem społecznym oraz na podstawie odpowiedzi na pytania analityczne zaproponowane poniżej, partnerzy wykonawczy powinni wskazać istotność określonych skutków społecznych i określonego rodzaju ryzyka społecznego w kolumnach „Tak” i „Nie” poniżej. Jeżeli na niektóre z tych pytań udzielono odpowiedzi twierdzącej, zaleca się, aby partnerzy wykonawczy zapoznali się z tabelą klasyfikacji ryzyka społecznego zamieszczoną w rozdziale 2.4.4 dotyczącym klasyfikacji ryzyka społecznego, aby ustalić poziom ryzyka i sklasyfikować je jako niskie, średnie lub wysokie. Jeżeli przynajmniej jeden aspekt społeczny zostanie uznany za wiążący się ze średnim lub wysokim ryzykiem, partner wykonawczy powinien przejść do etapu kontroli.

Aspekty społeczne/wpływ społeczny	Tak	Nie	Informacje niedostępne	Poziom ryzyka (wysoki/średni/niski) Krótki opis
Warunki pracy i zatrudnienia — Czy stwierdzono wystąpienie jakichkolwiek potencjalnych problemów związanych z zapewnianiem zgodności z obowiązującymi przepisami unijnymi i przepisami krajowymi w kontekście ram zgodności z prawem, np. problemów dotyczących stosunków pracy i wynagrodzenia pracowników? — Czy realizacja projektu wiąże się z ryzykiem pracy dzieci, pracy przymusowej, dyskryminacji lub ograniczania wolności zrzeszania się lub z innego rodzaju ryzykiem naruszenia podstawowych praw pracowniczych z powodu uwarunkowań panujących w danym państwie lub sektorze, z uwagi na osobę promotora lub wykonawcy lub w związku ze specyfiką łańcucha dostaw? ⁽¹⁾ — Czy w przypadku zidentyfikowanego ryzyka związanego z pracą promotorzy projektów posiadają zdolności zarządcze odpowiadające sile roboczej i wielkości projektu oraz zgodne z przepisami krajowymi?				
Zdrowie, bezpieczeństwo i ochrona – w wymiarze publicznym oraz w miejscu pracy — Czy projekt może mieć znaczny wpływ (bezpośredni/pośredni) na zdrowie, bezpieczeństwo i ochronę w miejscu pracy? — Czy projekt może mieć znaczny wpływ (bezpośredni/pośredni) na zdrowie, bezpieczeństwo i ochronę społeczności i ogółu społeczeństwa? — Czy w przypadku zidentyfikowanego wpływu promotor projektu posiada odpowiednie zdolności w zakresie zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony w miejscu pracy proporcjonalne do prawdopodobnego wpływu projektu?				

Aspekty społeczne/wpływ społeczny	Tak	Nie	Informacje niedostępne	Poziom ryzyka (wysoki/średni/niski) Krótki opis
Ochrona i włączenie osób lub grup wymagających szczególnego traktowania — Czy projekt może mieć niekorzystny wpływ na osoby lub grupy wymagające szczególnego traktowania, w tym osoby z niepełnosprawnościami? (np. pogłębienie nierówności m.in. poprzez wywieranie wpływu na przystępność cenową, dostępność i jakość usług oraz lokali mieszkalnych, w tym w obszarze energii, edukacji i opieki zdrowotnej) — Czy projekt obejmuje środki, które mogłyby przyczynić się do usunięcia barier w dostępie do usług dla osób z niepełnosprawnościami? Jeżeli tak, czy promotor dysponuje zdolnością do ich wdrożenia? — Czy projekt zapewnia dostępność efektów jego realizacji dla osób z niepełnosprawnościami? — Czy projekt może mieć wpływ na grupy ludów tubylczych (np. wszelki wpływ na należące do nich grunty i budynki mieszkalne, ich źródła utrzymania lub ich dziedzictwo kulturowe)? — Czy promotor projektu dysponuje odpowiednią zdolnością do podejmowania stosownych działań w odniesieniu do zidentyfikowanego wpływu?				
Równouprawnienie płci — Czy przy opracowywaniu i wdrażaniu projektu, a także przy zarządzaniu projektem i poddawaniu go ocenie wzięto pod uwagę podejście uwzględniające problematykę płci, w tym dane segregowane według kryterium płci? — Czy istnieje prawdopodobieństwo, że projekt może wywrzeć znaczny, nieproporcjonalny wpływ na kobiety i dziewczęta? — Czy projekt wiąże się z określonym ryzykiem związanym z płcią lub opiera się na normach społecznych prowadzących do dyskryminacji ze względu na płeć? — Czy projekt może wiązać się ze znacznym ryzykiem dotyczącym dyskryminacji ze względu na płeć lub przemocy i molestowania ze względu na płeć (w tym m.in. wcześniejsze skargi w tym zakresie, nieprzychylnie opinie mediów/organizacji pozarządowych na temat projektu lub promotora projektu itp.)? — Czy promotor projektu dysponuje odpowiednią zdolnością do ograniczenia tego rodzaju ryzyka w przypadku jego zidentyfikowania? — Czy promotor projektu dysponuje zdolnością do zapewnienia równego dostępu do korzyści wynikających z projektu zarówno dla mężczyzn, jak i dla kobiet (poza projektami skierowanymi konkretnie do kobiet)?				

Aspekty społeczne/wpływ społeczny	Tak	Nie	Informacje niedostępne	Poziom ryzyka (wysoki/średni/niski) Krótki opis
Ochrona dziedzictwa kulturowego — Czy projekt może negatywnie wpłynąć na niemożliwe do odtworzenia dobra kultury (np. obszary archeologiczne, historyczne lub kultu religijnego), obszary o niepowtarzalnej wartości przyrodniczej lub niematerialne dziedzictwo kulturowe (np. praktyki społeczne, rytuały i obchody świąt)? Jeżeli tak, czy dostępna jest opinia właściwego organu odpowiedzialnego za dziedzictwo kulturowe? — Czy projekt może przyczynić się do zapewnienia należytego zarządzania wszelkim zidentyfikowanym wpływem na dziedzictwo kulturowe w przypadku zidentyfikowania ryzyka w tym zakresie?				
Nabywanie, wywłaszczanie oraz zmiana użytkowania gruntów — Czy projekt będzie wymagał nabycia, wywłaszczenia lub zmiany użytkowania gruntów? — Czy realizacja projektu może wiązać się z koniecznością przesiedlenia nieformalnych właścicieli gruntów lub zamieszkujących je osób lub w inny sposób ograniczać możliwość użytkowania przez nich gruntów lub pozbawiać ich tej możliwości?				
Zaangażowanie zainteresowanych stron — Czy projekt może wiązać się ze znacznym ryzykiem utraty reputacji, sprzeciwem ze strony przedstawicieli społeczności lokalnych lub kwestiami związanymi z dziedziczeniem (np. toczące się lub spodziewane postępowanie sądowe, dochodzenie/śledztwo, skarga (skargi), protesty lub kontrola organizacji społeczeństwa obywatelskiego)? — Czy promotor projektu dysponuje – w stosownych przypadkach – zdolnością do zapewnienia odpowiedniego zaangażowania zainteresowanych stron lub wspierania właściwych organów we wdrażaniu procesu udziału społeczeństwa?				
Pozostałe istotne aspekty — Czy ogólna zdolność promotora do podejmowania działań w obszarze środowiska i w kwestiach społecznych lub wyniki osiągnięte przez niego w tych obszarach są wystarczające do zagwarantowania należytego zarządzania kwestiami środowiskowymi i społecznymi? — Czy promotor ustanowił odpowiedni i skuteczny system zarządzania? — Czy w przeszłości (podobny) projekt lub promotor projektu spotkał się z jakimikolwiek skargami lub nieprzychylnymi opiniami ze strony mediów lub organizacji pozarządowych odnoszącymi się do jednego aspektu społecznego związanego z realizacją projektu lub kilku takich aspektów? Jeżeli tak, proszę wyjaśnić, dlaczego tak się stało i jakie działania podjęto, by rozwiązać ten problem (działania łagodzące/wypłata odszkodowania/inne).				

(¹) W szczególności, jeżeli chodzi o projekty dotyczące operacji prowadzonych poza UE, a także z uwagi na międzynarodowe łańcuchy dostaw.

Wymiar społeczny – pozytywny program – lista kontrolna (rozdział 2)

Partnerów wykonawczych i, w stosownych przypadkach, pośredników finansowych zachęca się do systematycznego ustalania i stosowania poniższej listy kontrolnej pozytywnego programu w odniesieniu do projektów, których realizacja wiąże się bezpośrednio lub pośrednio z koniecznością dokonania wymienionych poniżej inwestycji:

- inwestycji w działalność gospodarczą przyczyniającą się do realizacji celu społecznego, w szczególności inwestycji wnoszącej wkład w działania służące wspieraniu osób lub grup wymagających szczególnego traktowania, zwalczaniu nierówności lub sprzyjaniu równouprawnieniu płci i wzmocnieniu pozycji kobiet, spójności społecznej, integracji społecznej i stosunkom pracy lub
- inwestycji w kapitał ludzki lub w grupy lub społeczności znajdujące się w niekorzystnej sytuacji ekonomicznej lub społecznej.

Osiągnięcie celu polegającego na zapewnieniu pozytywnego wpływu społecznego wiąże się z koniecznością:

- 1) zapewnienia mierzalnego, pozytywnego wpływu społecznego niezależnie od realizacji innych celów inwestycyjnych, o których mowa bezpośrednio we wniosku inwestycyjnym lub w innych stosownych dokumentach, w tym np. w zobowiązaniu przedsiębiorstwa do stosowania zasad zrównoważonego finansowania i do realizacji celów zrównoważonego rozwoju oraz
- 2) opracowania planu prac dotyczącego inwestycji lub dowolnego innego stosownego dokumentu sporządzonego w tym celu, który:
 - a) będzie z wyprzedzeniem określał cele w zakresie wpływu społecznego, do których realizacji dany projekt lub dana transakcja się przyczynią oraz
 - b) będzie zawierał odpowiednie zasady prowadzenia sprawozdawczości *ex post* w zakresie uzyskanych wyników.

Operacja uzyska dodatkowe punkty w tabeli wskaźników InvestEU, jeżeli wywrze pozytywny wpływ na przynajmniej jeden z aspektów wymienionych w tabeli poniżej. Kategorie przedstawione w tabeli mają wyłącznie orientacyjny charakter i będą musiały zostać zweryfikowane pod kątem zgodności z ostateczną wersją tabeli wskaźników InvestEU.

	Umiarkowany	Dobry	Bardzo dobry	Doskonały
Równouprawnienie płci i wzmocnienie pozycji ekonomicznej kobiet	Brak bezpośredniego, konkretnego lub znacznego pozytywnego wpływu na równouprawnienie płci, który wynikałby z realizacji projektu. Przykład: wsparcie na rzecz dużych korporacji, których polityka w obszarze zasobów ludzkich jest zgodna z obowiązującymi przepisami i których produkty są neutralne płciowo – baterie.	Pewien pozytywny wpływ na poziom życia kobiet, np. zwiększenie dostępności korzyści społecznych lub ekonomicznych generowanych przez projekt. Brak konkretnych elementów odnoszących się do kwestii równouprawnienia płci lub elementów ułatwiających dotarcie do kobiet. Przykład: budowa nowego szpitala ogólnego.	Konkretne elementy służące zapewnieniu dotarcia do kobiet będących beneficjentkami projektu lub konkretne elementy koncentrujące się na kwestii równouprawnienia płci, polityka zatrudnienia sprzyjająca włączeniu społecznemu, rozszerzenie poziomu bezpieczeństwa i ochrony ponad próg zgodności, przeprowadzenie analizy dotyczącej płci/sporządzenie planów działania. Przykład: opracowywanie rozkładów jazdy środków transportu publicznego w oparciu o wyniki analizy wzorców w zakresie korzystania ze środków transportu przez kobiety i mężczyzn; tworzenie miejsc pracy dla kobiet jako kluczowy element działań podejmowanych na etapie opracowywania lub realizacji projektu.	Przyczynienie się do równouprawnienia płci stanowi główny zamierzony wpływ operacji zgodnie z nadrzędnym celem projektu polegającym na poprawie równości płci lub zmniejszeniu różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn. Projekt/usługa: — zostały opracowane z myślą o szczególnych potrzebach kobiet lub dziewcząt, — odnoszą się do problemu, który wywiera nieproporcjonalnie duży wpływ na kobiety lub dziewczęta, lub — znacznie ograniczają skalę zjawiska ubóstwa czasu kobiet i zmniejszają obciążenie kobiet pracami domowymi. Projekt opiera się na wynikach kontekstowej analizy dotyczącej płci i uwzględnia wskaźniki powiązane z wynikami w zakresie równouprawnienia płci. Przykład: wsparcie na rzecz klinik zdrowia reprodukcyjnego; zapewnienie transportu na obszary, na których zatrudnia się głównie kobiety; kształcenie dziewcząt; przedsiębiorczość kobiet.
Włączenie społeczne	Brak bezpośredniego, konkretnego lub znacznego pozytywnego wpływu na włączenie społeczne, który wynikałby z realizacji projektu. Brak znaczenia i brak konkretnych środków mających na celu zapewnienie poprawy w zakresie równouprawnienia, włączenia społecznego, przystępności cenowej lub dostępności w stopniu wykraczającym poza wymogi ustanowione w przepisach krajowych.	Korzyści związane z projektem odnoszą się do wpływu na przystępność i dostępność usług lub infrastruktur, do których beneficjenci projektu nie mieli wcześniej dostępu.	Projekt zawiera elementy służące zwiększeniu włączenia społecznego określonych grup lub poprawie integracji określonych grup na rynku pracy bądź elementy sprzyjające zwiększeniu dostępności określonych obszarów lub poprawie poziomu życia osób lub populacji wymagających szczególnego traktowania, uwzględniając osoby z niepełnosprawnościami. Może wiązać się to z zapewnieniem dostępu do bezpiecznej, przystępnej cenowo, sprzyjającej włączeniu i wydajnej mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz systemów transportu i infrastruktury lub propagowaniem przystępnej edukacji wysokiej jakości i możliwości uczenia się przez całe życie w sprzyjający włączeniu społecznemu i sprawiedliwy sposób.	Podstawowym celem/zamierzeniem projektu jest zwalczanie konkretnych i potwierdzonych nierówności, niezależnie od tego, czy mają one charakter geograficzny czy społeczny. Może to obejmować ukierunkowane środki mające na celu dotarcie w nieproporcjonalnie dużym stopniu do określonych grup, takich jak osoby lub grupy wymagające szczególnego traktowania narażone na ryzyko wykluczenia społecznego, będące głównymi beneficjentami projektu lub skoncentrowanie się na określonych obszarach geograficznych znajdujących się w trudnej sytuacji.

	Umiarkowany	Dobry	Bardzo dobry	Doskonały
		Przykład: szpital oferujący wcześniej niedostępne metody leczenia w przystępnej cenie; zwiększenie dostępności usług społecznych/placówek oświatowych świadczących usługi w przystępnej cenie/transportu publicznego/mieszkalnictwa socjalnego; zapewnienie dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych w przystępnej cenie.	Elementy te mogą obejmować aspekty związane z konstrukcją fizyczną lub wiązać się z podejmowaniem działań na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji i uprzedzeniom przy świadczeniu usług bądź działań na rzecz zwiększenia ich przystępności cenowej dla uboższych grup społeczno-gospodarczych lub poprawy dostępności tych usług dla osób zamieszkujących słabiej rozwinięte obszary. Projekt przyczynia się do zapewnienia dostępu dla osób z niepełnosprawnościami na równi z innymi osobami. Przykład: wspieranie udostępniania odpowiednich, bezpiecznych i przystępnych cenowo mieszkań socjalnych zgodnie z kryteriami kwalifikowalności koncentrującymi się na konkretnych grupach wymagających szczególnego traktowania; dostosowywanie infrastruktury w taki sposób, by wyeliminować bariery w zakresie dostępności, jakie napotykają osoby z niepełnosprawnościami; ukierunkowane tworzenie miejsc pracy dla osób młodych.	Przykład: wsparcie na rzecz gmin przyjmujących dużą liczbę uchodźców; rewitalizacja ubogich przedmieść; inwestycje w przedsiębiorstwa społeczne; wsparcie na rzecz realizacji zintegrowanych strategii mieszkaniowych na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
Wzmocnienie odporności	Brak bezpośredniego, konkretnego lub znacznego pozytywnego wpływu na przestrzeganie zasady „nie pomijać nikogo”/wzmacnianie odporności. Brak znaczenia w odniesieniu do działań w dziedzinie klimatu i odporności gospodarczej oraz brak konkretnych środków w tym zakresie.	Korzyści związane z projektem odnoszą się do wpływu na przystępność i dostępność usług lub infrastruktury, do których beneficjenci projektu nie mieli wcześniej dostępu; brak konkretnych środków strukturalnych służących zapewnieniu zgodności z zasadą „nie pomijać nikogo”, niekoncentrowanie się na określonych obszarach ani na najbardziej potrzebujących grupach na danym obszarze.	Projekt obejmuje elementy mające na celu zwiększenie włączenia określonych grup lub elementy służące zwiększeniu dostępności określonych obszarów lub poprawie poziomu życia i zdolności przystosowawczych na tych obszarach, a także elementy służące promowaniu dostępności pełnego i wydajnego zatrudnienia i godnej pracy, również dla populacji wymagających szczególnego traktowania (elementy te muszą wykraczać poza to, co jest niezbędne do zapewnienia zgodności z obowiązującymi przepisami).	Podstawowym celem/zamierzeniem projektu jest: — odbudowa po klęsce żywiołowej, — przygotowanie osób najbardziej narażonych na skutki zmiany klimatu, — odporność gospodarcza w regionach uznanych za znajdujące się w trudnej sytuacji i podatne na wstrząsy zewnętrzne, — rozwój obszarów miejskich w regionach o dużym napływie osób migrujących z obszarów wiejskich, — infrastruktura medyczna służąca wsparciu reagowania w przypadku pandemii.

	Umiarkowany	Dobry	Bardzo dobry	Doskonały
		Przykład: zapewnienie dostępu do energii odnawialnej przy braku dostosowania cen tej energii w taki sposób, by odzwierciedlała ona potrzeby odbiorców i poziom ich dochodów.	Elementy te mogą obejmować aspekty związane z konstrukcją fizyczną lub wiązać się z koniecznością przeprowadzenia konkretnej analizy/identyfikacji na szczeblu regionalnym w celu ukierunkowania decyzji związanych ze strukturą projektu i inwestycjami podejmowanymi w jego ramach, aby były dostosowane do przyszłych wyzwań. Przykład: zapewnienie efektywności energetycznej mieszkań socjalnych, a tym samym obniżenie rachunków za energię dla mieszkańców zmarginalizowanych pod względem ekonomicznym/społecznym; zapewnienie efektywności energetycznej domów opieki dla osób starszych, szpitali i placówek oświatowych.	Może to obejmować ukierunkowane środki mające na celu dotarcie do określonych grup jako głównych beneficjentów projektu lub skoncentrowanie się na określonych obszarach geograficznych znajdujących się w trudnej sytuacji. Przykład: inwestycje w różnorodność biologiczną i przedsiębiorstwa leśne bliskie naturze prowadzone przez kobiety; odporne na zmianę klimatu budownictwo mieszkaniowe i infrastruktura miejska w dzielnicach znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz poprawa podstawowych usług; odporna na zmianę klimatu infrastruktura publiczna w najuboższych gminach dotkniętych klęskami żywiołowymi, która przyczyni się do zwiększenia ich odporności na przyszłe wstrząsy takie jak napływ uchodźców.

ZAŁĄCZNIK 4

Inne materiały i wytyczne, które można uwzględnić podczas kontroli zrównoważonego charakteru projektów w ramach InvestEU**Wymiar klimatyczny**

Komisja Europejska, (publikacja wkrótce – 2021 r.), zawiadomienie Komisji w sprawie technicznych wytycznych dotyczących weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027

„Non-paper Guidelines for Project Managers - Making vulnerable investments climate resilient” [Dokument roboczy – Wytyczne dla kierowników projektów – Uodparnianie na klimat inwestycji podatnych na zagrożenia]: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/guidances/non-paper-guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers.pdf>

Grupa Robocza Europejskich Instytucji Finansujących ds. Przystosowania się do Zmiany Klimatu (EUFIWACC): <https://www.eib.org/attachments/press/integrating-climate-change-adaptation-in-project-development.pdf>

Ramy międzynarodowych instytucji finansowych dotyczące zharmonizowanego podejścia do rozliczania emisji gazów cieplarnianych

Metodyka EBI dotycząca oceny śladu węglowego: https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf

Plan działania banku klimatycznego opracowany przez grupę EBI: <https://www.eib.org/en/publications/the-eib-group-climate-bank-roadmap>

Wymiar środowiskowy

Komisja Europejska, (publikacja wkrótce – 2021 r.), dokument dotyczący wsparcia technicznego na potrzeby weryfikacji inwestycji objętych Programem InvestEU pod względem wpływu na środowisko

Strona internetowa Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska zawierająca wytyczne dotyczące oceny oddziaływania na środowisko – <https://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

Strona internetowa Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska zawierająca wytyczne dotyczące obszarów Natura 2000 – https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Strona internetowa Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska zawierająca wytyczne dotyczące ramowej dyrektywy wodnej – https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/guidance_docs_en.htm

Lista kontrolna JASPERS dotycząca ramowej dyrektywy wodnej – <http://www.jaspersnetwork.org/plugins/servlet/documentRepository/displayDocumentDetails?documentId=441>

Dokumenty referencyjne dotyczące najlepszych dostępnych technik (BREF) i powiązane konkluzje dotyczące BAT określone w dyrektywie 2010/75/UE („dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych”) – <https://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference>

Środowisko i klimat

Kryteria dotyczące oznakowania ekologicznego UE: <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-and-criteria.html>

Unijne kryteria dotyczące zielonych zamówień publicznych – https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

Sektorowe dokumenty referencyjne przyjęte zgodnie z art. 46 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1221/2009 w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekzarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS) – https://ec.europa.eu/environment/emas/emas_publications/sectoral_reference_documents_en.htm

Wymiar społeczny

Komisja Europejska, (2021 r.), Program InvestEU: wytyczne poświęcone kontroli operacji z zakresu finansowania i inwestycji pod kątem zapewnienia zrównoważonego rozwoju społecznego:

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8380&furtherPubs=yes>

Ocena ekonomiczna**Źródła**

Boardman, A.E., Greenberg, D.H., Vining, A.R. i Weimer, D.L., Cost-Benefit Analysis, Concept and Practice, wyd. 5, Cambridge University Press, 2018.

CEDEX, Economic evaluation of transport projects – Guidelines, 2010. <https://www.evaluaciondeproyectos.es/EnWeb/Results/Manual/PDF/EnManual.pdf>

De Rus, G., Introduction to cost-benefit analysis: looking for reasonable shortcuts, Edward Elgar Publishing, 2010.

Dyrekcja Generalna ds. Mobilności i Transportu, Handbook on the external costs of transport [Podręcznik dotyczący kosztów zewnętrznych w sektorze transportu], 2019. https://ec.europa.eu/transport/themes/sustainable/internalisation-transport-external-costs_en

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Methodology for the economic assessment of EBRD projects with high greenhouse gas emissions, Technical note, 2019. <https://www.ebrd.com/news/publications/institutional-documents/methodology-for-the-economic-assessment-of-ebrd-projects-with-high-greenhouse-gasemissions.html>

Komisja Europejska, Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf

Komisja Europejska, (publikacja wkrótce – 2021 r.), Economic Appraisal Vademecum.

Europejski Bank Inwestycyjny, The Economic Appraisal of Investment Projects at the EIB, 2013. https://www.eib.org/attachments/thematic/economic_appraisal_of_investment_projects_en.pdf

Florio, M., Applied welfare economics: Cost-benefit analysis of projects and policies. Routledge, 2014.

Laird, J.J., & Venables, A.J., Transport investment and economic performance: A framework for project appraisal. Transport Policy, 56, 1–11, 2017.

Markandya, A., Cost benefit analysis and the environment: How to best cover impacts on biodiversity and ecosystem services, OECD Environment Working Papers, nr 101, OECD Publishing, Paryż, 2016. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jm2f6w8b25l-en.pdf?expires=1604056519&id=id&accname=guest&checksum=41F76E5FE73B4454CBB4C8ACED91173A>

Nordic Investment Bank, Sustainability Policy and Guidelines, 2012. https://www.nib.int/filebank/a/1332328414/506da9436eb1c0d4ec17b8b5a929d820/56-Sustainability_Policy_Guidelines-2012.pdf

OECD, Cost-Benefit Analysis and the Environment: Further Developments and Policy Use, OECD Publishing, Paryż, 2018. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264085169-en.pdf?expires=1604056484&id=id&accname=ocid194786&checksum=3E0F811740359FD0A586F82414D62EBD>

Źródła na potrzeby budowania zdolności

DG REGIO – JASPERS Posiedzenie forum analizy kosztów i korzyści w sprawie sektorów transportu (2015)

DG REGIO – JASPERS Posiedzenie forum analizy kosztów i korzyści w sprawie infrastruktury badawczej, rozwojowej i innowacyjnej (2016)

DG REGIO – JASPERS Posiedzenie forum analizy kosztów i korzyści w sprawie sektorów ochrony środowiska (2017)

DG REGIO – JASPERS Posiedzenie forum analizy kosztów i korzyści w sprawie sektora energetycznego (2018)

DG REGIO – JASPERS Posiedzenie forum analizy kosztów i korzyści w sprawie sektora usług transmisji szerokopasmowej (2019)

Dodatkowe źródła:

1. Grupa Banku Światowego, Environmental, Health, and Safety Guidelines [Wytyczne dotyczące środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa]

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/policies-standards/ehs-guidelines/ehsguidelines

General EHS Guidelines [Ogólne wytyczne dotyczące środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa] – <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/29f5137d-6e17-4660-b1f9-02bf561935e5/Final%2B-%2BGeneral%2BEHS%2BGuidelines.pdf?MOD=AJPERES&CVID=jOWim3p>

Ogólne wytyczne dotyczące środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa zawierają:

- informacje na temat środowiska,
- informacje na temat bezpieczeństwa i higieny pracy,
- informacje na temat zdrowia i bezpieczeństwa społeczności,
- informacje na temat budowy i likwidacji,
- źródła i dodatkowe materiały.

Wytyczne sektora przemysłowego:

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/policies-standards/ehs-guidelines/ehsguidelines

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/publications/publications_gpn_ehshydropter

2. Zasoby EBI

<https://www.eib.org/en/publications/environmental-and-social-standards>

<https://www.eib.org/en/publications/guidance-note-on-indigenous-and-local-community>

<https://www.eib.org/en/publications/environmental-climate-and-social-guidelines-on-hydropower-development>

<https://www.eib.org/en/publications/the-eib-in-the-circular-economy-guide>

https://www.eib.org/attachments/thematic/climate_solutions_en.pdf

<https://www.eib.org/en/publications/guidance-note-on-biodiversity-and-ecosystems>

<https://www.eib.org/en/publications/the-eib-group-climate-bank-roadmap.htm>

3. Zasoby EBOR

<https://www.ebrd.com/key-sustainability-downloads.html>

<https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-and-social-policy/implementation.html>

4. Finansowanie przez pośredników

<https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-emanual-information.html>

<https://firstforsustainability.org/>

5. Inne przydatne źródła:

- Wytyczne Komisji dotyczące włączania ekosystemów i ich usług do procesu decyzyjnego;
- OECD opracowała dokument dotyczący dotacji o skutkach szkodliwych dla różnorodności biologicznej, a niedawno opublikowane sprawozdanie OECD dla grupy G-7 zawiera bardziej ogólne informacje na temat finansowania różnorodności biologicznej, a także obejmuje szacunki dotyczące dotacji o skutkach szkodliwych dla różnorodności biologicznej na poziomie globalnym oraz kluczowe zalecenia;
- Sprawozdanie OECD z 2005 r. dotyczące dotacji o skutkach szkodliwych dla środowiska;
- Francuskojęzyczne sprawozdanie na temat dotacji publicznych o skutkach szkodliwych dla różnorodności biologicznej;
- Zasady równikowe: <https://equator-principles.com/best-practice-resources/>;
- Wytyczne UNEP w sprawie bankowości i zrównoważonego rozwoju: <https://www.unepfi.org/wordpress/wp-content/uploads/2017/06/CONSOLIDATED-BANKING-GUIDE-MAY-17-WEB.pdf>;
- Inicjatywa finansowa UNEP – Zasady odpowiedzialnej bankowości: <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>;
- <https://www.unpri.org/pri/about-the-pri>.

ZAŁĄCZNIK 5

Glosariusz

Poniższe definicje mają być stosowane wyłącznie w kontekście Programu InvestEU i zostały przedstawione w celu zapewnienia przejrzystości i łatwości odwoływania się do poszczególnych pojęć. Nie zastępują one żadnych oficjalnych definicji. Niektóre z nich pochodzą z „Wytocznych dotyczących uodparniania infrastruktury na zmianę klimatu na lata 2021–2027”; zaczerpnięto je z Glosariusza IPCC ⁽¹⁾ lub z innych wskazanych źródeł:

Przystosowanie się do zmiany klimatu: w systemach ludzkich jest to proces dostosowania się do spodziewanych lub istniejących warunków klimatycznych i skutków zmiany klimatu w celu złagodzenia szkód lub wykorzystania możliwości przynoszących korzyści. W systemach naturalnych jest to proces dostosowania się do istniejących warunków klimatycznych i skutków zmiany klimatu; interwencja człowieka może ułatwić dostosowanie się do spodziewanych warunków klimatycznych i skutków zmiany klimatu.

Warianty przystosowania się do zmiany klimatu: wachlarz strategii i środków, które są dostępne i odpowiednie do celów przystosowania się do zmiany klimatu. Obejmują one szeroki zakres działań, które można sklasyfikować jako strukturalne, instytucjonalne, ekologiczne lub behawioralne.

Zdolności przystosowawcze: zdolność systemów, instytucji, ludzi i innych organizmów do dostosowania się do potencjalnych szkód, do wykorzystania szans lub do reagowania na konsekwencje.

Zmiana klimatu: zmiana klimatu odnosi się do zmiany stanu klimatu, którą można określić (np. za pomocą badań statystycznych) na podstawie zmian średniej lub zmienności jej właściwości i która utrzymuje się przez dłuższy okres, zazwyczaj dziesięciolecia lub dłużej. Zmiana klimatu może wynikać z naturalnych procesów wewnętrznych lub czynników zewnętrznych, takich jak modulacje cykli słonecznych, erupcje wulkaniczne i trwałe antropogeniczne zmiany w składzie atmosfery lub w użytkowaniu gruntów. Należy zauważyć, że w art. 1 Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) zdefiniowano zmiany klimatu jako: „zmiany w klimacie spowodowane pośrednio lub bezpośrednio działalnością człowieka, która zmienia skład atmosfery ziemskiej i która jest odróżniana od naturalnej zmienności klimatu obserwowanej w porównywalnych okresach”. UNFCCC wprowadza zatem rozróżnienie między zmianami klimatu, które można przypisać działalności człowieka zmieniającej skład atmosfery, a zmiennością klimatu wynikającą z naturalnych przyczyn.

Ekstremalne zjawisko klimatyczne (ekstremalne zdarzenie pogodowe lub klimatyczne): wystąpienie wartości zmiennej pogodowej lub klimatycznej powyżej (lub poniżej) wartości progowej w pobliżu górnych (lub dolnych) krańców zakresu obserwowanych wartości zmiennej. Dla uproszczenia ekstremalne zjawiska pogodowe i klimatyczne określa się wspólnie mianem „ekstremalnych zjawisk klimatycznych”.

Neutralność klimatyczna: koncepcja stanu, w którym działalność człowieka nie powoduje żadnego skutku netto dla systemu klimatycznego. Osiągnięcie takiego stanu wymagałoby zrównoważenia poziomu emisji rezydualnych i usuwanych emisji (dwutlenek węgla) oraz uwzględnienia regionalnych lub lokalnych skutków biogeofizycznych działalności człowieka, która wpływa np. na albedo powierzchni lub klimat lokalny.

Projekcja klimatu: projekcja klimatu oznacza symulowaną reakcję systemu klimatycznego na scenariusz przyszłych emisji lub koncentracji gazów cieplarnianych i aerozoli, często bazującą na modelach klimatycznych. Projekcje klimatu różnią się od przewidywań dotyczących klimatu tym, że są uzależnione od zastosowanego scenariusza emisji/koncentracji/wymuszania radiacyjnego, który z kolei opiera się na założeniach dotyczących np. przyszłych zmian społeczno-gospodarczych i technologicznych, które mogą – choć nie muszą – się wydarzyć.

Ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ): proces przeprowadzania OOŚ wymaganej na podstawie dyrektywy 2011/92/UE zmienionej dyrektywą 2014/52/UE w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko. Do głównych etapów procesu OOŚ należą: sporządzenie sprawozdania z OOŚ, przeprowadzenie konsultacji z zainteresowanymi organami oraz obywatelami, podjęcie decyzji oraz poinformowanie o podjętej decyzji.

System zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi ⁽²⁾: zestaw strategii, procesów i praktyk odpowiednich do stwierdzenia, oceny i monitorowania ryzyka środowiskowego, klimatycznego i społecznego oraz wpływu w tym zakresie i zarządzania takim ryzykiem i wpływem, które wiążą się z działalnością gospodarczą organizacji albo z projektami lub działalnością finansowanymi w przypadku pośrednika finansowego.

⁽¹⁾ Glosariusz IPCC dołączony do sprawozdania specjalnego w sprawie globalnego ocieplenia o 1,5 °C: <https://www.ipcc.ch/report/sr15/glossary/>.

⁽²⁾ [https://firstforsustainability.org/risk-management/managing-environmental-and-social-risk-2_2_2/managing-environmental-and-social-risk-2_2_2/what-is-an-esms/](https://firstforsustainability.org/risk-management/managing-environmental-and-social-risk-2_2/managing-environmental-and-social-risk-2_2_2/what-is-an-esms/)

Narażenie ⁽³⁾: obecność ludzi; źródła utrzymania; usługi ekosystemowe i zasoby; infrastruktura; lub dobra gospodarcze, społeczne lub dobra kultury w miejscach, które mogłyby podlegać niekorzystnym wpływom.

Ostateczny odbiorca: Każda osoba fizyczna lub prawna ostatecznie korzystająca ze wsparcia finansowego w ramach InvestEU przekazanego przez partnera wykonawczego, w tym za pośrednictwem pośredników finansowych, spełniająca warunki określone dla stosownego produktu finansowego InvestEU.

Operacje z zakresu finansowania i inwestycji: operacje mające na celu zapewnienie finansowania bezpośrednio lub pośrednio ostatecznym odbiorcom poprzez produkty finansowe oraz w formie dowolnego rodzaju finansowania wymienionego w art. 15 rozporządzenia w sprawie InvestEU, realizowane przez partnera wykonawczego we własnym imieniu, świadczone zgodnie z wewnętrznymi zasadami, politykami i procedurami partnera wykonawczego oraz rozliczane we własnych sprawozdaniach finansowych partnera wykonawczego lub, w stosownych przypadkach, ujawnione w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego. Podlegają finansowaniu w ramach InvestEU.

Analiza w ramach InvestEU: jest to proces wymagany na podstawie rozporządzenia w sprawie InvestEU służący stwierdzeniu ewentualnego wpływu, jaki projekt może wyrzucić na którykolwiek z trzech wymiarów. Analiza w ramach InvestEU obejmuje ogólną ocenę informacji *ex ante* związanych z aspektami zrównoważonego rozwoju. Przeprowadza ją partner wykonawczy lub pośrednik finansowy (w stosownych przypadkach), korzystając z informacji przekazanych przez ostatecznego odbiorcę.

Analizy w ramach InvestEU nie należy mylić z pojęciem oceny przeprowadzanej przez odpowiednie właściwe organy w kontekście dyrektywy w sprawie OOŚ.

Kontrola InvestEU: metoda oceny i uwzględniania wyników w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz sprawozdawczości w ich zakresie. Obejmuje ocenę – zarówno ilościową, jak i jakościową – prawdopodobnego wpływu projektów na ich otoczenie (np. pozytywny lub negatywny wpływ na klimat, środowisko lub społeczeństwo), ale także wpływu zmieniających się warunków klimatycznych, środowiskowych i społecznych na projekt (np. skutki dla projektu wynikające z narażenia na ryzyko zmiany klimatu lub dostępności zasobów).

Projekt: inwestycja w rzeczowe aktywa trwałe lub działalność o jasno określonym zakresie i jasno określonych celach, co obejmuje infrastrukturę, zakup sprzętu, maszyn lub innego rodzaju wydatki kapitałowe, rozwój technologii, konkretne działania z zakresu badań naukowych i innowacji, prace modernizacyjne służące poprawie efektywności energetycznej.

Promotor projektu: pożyczkobiorca w umowie o finansowanie, osoba prawna będąca inicjatorem projektu.

Wpływ rezydualny: negatywne skutki, które utrzymują się nawet po wdrożeniu środków łagodzących.

Ryzyko: potencjalne negatywne konsekwencje w sytuacji narażenia czegoś wartościowego, a prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia i jego zakres nie są znane. W kontekście oceny oddziaływania na klimat termin „ryzyko” jest często używany w odniesieniu do potencjału wystąpienia niekorzystnych konsekwencji zagrożeń klimatycznych – lub niekorzystnych konsekwencji działań z zakresu przystosowania się do zmiany klimatu bądź łagodzących te zmiany, podjętych w odpowiedzi na takie zagrożenie – dla życia, źródeł utrzymania, zdrowia i dobrobytu, ekosystemów i gatunków, dóbr gospodarczych i społecznych, dóbr kultury, usług (w tym usług ekosystemowych) i infrastruktury. Ryzyko wynika z interakcji między podatnością (systemu, na który wywiera wpływ), jego narażeniem w czasie (na zagrożenie), a także zagrożeniem (związanym z klimatem) i prawdopodobieństwem jego wystąpienia.

Ocena ryzyka: jakościowe lub ilościowe naukowe oszacowanie ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem: plany, działania, strategie lub polityki mające na celu ograniczenie prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka lub jego skutków lub zapewnienie reakcji na te skutki.

Wrażliwość ⁽⁴⁾: stopień, w jakim *zmienność klimatu* lub zmiana klimatu wywierają niekorzystny albo korzystny wpływ na system. Efekt może być bezpośredni (np. zmiana wysokości plonu na skutek zmiany średniej temperatury, zakresu temperatur lub ich zmienności) albo pośredni (np. szkody wywołane przez zwiększenie częstości zalewania obszarów przybrzeżnych z powodu podnoszenia się poziomu morza).

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko: proces przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z wymogami dyrektywy 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko. Główne etapy procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko obejmują sporządzenie sprawozdania ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, upublicznianie i konsultacje oraz podejmowanie decyzji.

⁽³⁾ Glosariusz IPCC na temat zarządzania ryzykiem wystąpienia zdarzeń ekstremalnych i katastrof (SREX): https://archive.ipcc.ch/pdf/special-reports/srex/SREX-Annex_Glossary.pdf

⁽⁴⁾ Czwarty Raport IPCC Glosariusz WG2: <https://archive.ipcc.ch/pdf/glossary/ar4-wg2.pdf>

Odporność miast: mierzalna zdolność systemu miejskiego, wraz z mieszkańcami, do zachowania ciągłości funkcjonowania podczas wszelkich wstrząsów i warunków skrajnych przy jednoczesnym dostosowywaniu się i transformacji w kierunku zrównoważoności.

Podatność [Czwarty Raport IPCC ⁽⁵⁾]: stopień narażenia systemu na niekorzystne skutki *zmiany klimatu*, w tym na *zmienność klimatu* i ekstremalne warunki oraz niemożności poradzenia sobie z nimi. Podatność zależy od charakteru, skali i tempa zmiany klimatu oraz zmienności, na jaką narażony jest system, jego *wrażliwości* oraz zdolności przystosowawczych.

Podatność [Piąty Raport IPCC ⁽⁶⁾]: skłonność lub predyspozycja do podlegania niekorzystnym skutkom. Podatność obejmuje różne pojęcia i elementy, w tym *wrażliwość* na szkodę lub skłonność do doznania szkody i brak zdolności poradzenia sobie lub przystosowania się.

Grupy wymagające szczególnego traktowania: w niektórych przypadkach niektóre osoby lub grupy są narażone na zagrożenia, marginalizowane, systematycznie dyskryminowane lub wykluczone ze względu na ich sytuację społeczno-ekonomiczną. Cechy te obejmują m.in. płeć biologiczną, orientację seksualną, płeć kulturową, tożsamość płciową, pochodzenie etniczne, kastę, pochodzenie tubylcze lub społeczne, wiek, niepełnosprawność, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, aktywność, przynależność do związków zawodowych lub wszelkich innych organizacji pracowniczych, narodowość, język, stan cywilny lub rodzinny, wykształcenie lub umiejętność czytania i pisanie, stan zdrowia, status migranta/uchodźcy, mniejszości lub status ekonomiczny (pod względem dochodów i dostępu do usług).

⁽⁵⁾ Czwarty Raport IPCC Zmiana klimatu 2007: Oddziaływanie, przystosowanie i podatność, Załącznik I: Glosariusz, <https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ar4-wg2-app-1.pdf>

⁽⁶⁾ Piąty raport IPCC, SYR, Sprawozdanie podsumowujące, Załącznik II: Glosariusz, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2019/01/SYRAR5-Glossary_en.pdf

Dodatkowe wskazówki dotyczące finansowania przez pośredników (rozdział 3)

Zgodność z prawem w zakresie ochrony środowiska – Uproszczona lista kontrolna 0 dla pośredników finansowych

A.1. Stosowanie zmienionej dyrektywy 2011/92/UE Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywy w sprawie OOS”)	Tak/Nie
A.1.1. Czy operacja jest wymieniona w załącznikach do dyrektywy w sprawie OOS:	
— w załączniku I do dyrektywy w sprawie OOS (przejdź do pytania A.1.2)	
— w załączniku II do dyrektywy w sprawie OOS (przejdź do pytania A.1.3)	
A.1.2. Jeżeli operacja jest objęta załącznikiem I do dyrektywy w sprawie OOS, proszę potwierdzić następujące działania:	
1) Sporządzono sprawozdanie z OOS zgodnie z art. 5 ust. 1 i załącznikiem IV do tej dyrektywy	
2) Decyzja właściwego organu zamykająca procedurę oceny ocena oddziaływania na środowisko ⁽¹⁾ (o ile jest już dostępna) została podana do wiadomości publicznej.	
A.1.3. Jeżeli operacja jest objęta załącznikiem II do dyrektywy w sprawie OOS:	
1) Jeżeli przeprowadzono ocenę oddziaływania na środowisko, proszę potwierdzić działania wymienione w pkt A.1.2	
2) Jeżeli nie przeprowadzono OOS, proszę potwierdzić, że podano do publicznej wiadomości (o ile jest ono dostępne) ustalenie wymagane na podstawie art. 4 ust. 5 lit. b) ⁽²⁾ dyrektywy w sprawie OOS (często zwane decyzją dotyczącą analizy).	
A.2. Stosowanie dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory ⁽¹⁾ (dyrektywa siedliskowa); ocena skutków dla obszarów Natura 2000	
A.2.1. Czy operacja została poddana odpowiedniej ocenie zgodnie z wymogiem ustanowionym w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej ⁽³⁾ ?	

A.2.2. Jeżeli na pytanie A.2.1 udzielono odpowiedzi „Tak”, należy potwierdzić istnienie następujących dokumentów:	
1) odpowiedniej oceny przeprowadzonej zgodnie z wymogami określonymi w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej;	
2) standardowego formularza zgłoszeniowego „Informacje dla Komisji Europejskiej, zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej”, przekazane Komisji (DG ds. Środowiska), w stosownych przypadkach, lub	
3) opinii wyrażonej przez Komisję zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej w odniesieniu do projektów wywierających znaczny wpływ na siedliska lub gatunki o znaczeniu priorytetowym, które muszą zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, z wyjątkiem względów odnoszących się do zdrowia ludzkiego i bezpieczeństwa publicznego lub korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska.	
A.2.3. Jeżeli na pytanie A.2.1 udzielono odpowiedzi „Nie”, należy potwierdzić istnienie następujących dokumentów:	
1) uzasadnienie przyczyn, dla których uznano, że odpowiednia ocena nie jest konieczna (część decyzji w ramach oceny oddziaływania na środowisko albo oddzielny dokument);	
(¹) Decyzja ta może mieć formę uzasadnionej konkluzji (art. 1 ust. 2 lit. g) ppkt (iv) dyrektywy w sprawie OOS) lub zezwolenia na inwestycję (art. 1 ust. 2 lit. c) dyrektywy w sprawie OOS). (²) Art. 4 ust. 4 w przypadku analiz przeprowadzanych zgodnie z dyrektywą w sprawie OOS przed jej zmianą w 2014 r. (³) Jeżeli dana operacja podlega odpowiedniej ocenie, sprawozdanie z takiej oceny stanowi zazwyczaj odrębną część sprawozdania z OOS, a decyzja właściwego organu jest częścią decyzji zamykającej proces OOS. W przypadku operacji, do których nie miała zastosowania zmieniona dyrektywa w sprawie OOS, mogą wystąpić przypadki, w których sprawozdanie z odpowiedniej oceny i decyzja właściwego organu stanowią odrębny zestaw dokumentów.	

Informacje o systemie zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi funkcjonującym u pośredników finansowych

Zdecydowanie zaleca się, aby pośrednicy finansowi utworzyli system zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi opierający się na uznanych na forum międzynarodowym normach i praktykach oraz proporcjonalny do poziomu ryzyka dla zrównoważonego rozwoju, na jakie narażona jest dana instytucja w ramach swojego portfela.

Przy ocenie zdolności pośrednika finansowego do zajmowania się kwestiami związanymi z wpływem na klimat, środowisko i społeczeństwo oraz ryzykiem w tym zakresie partner wykonawczy mógłby sprawdzić⁽¹⁾:

- czy pośrednik finansowy posiada wdrożone polityki i procedury w dziedzinie ochrony środowiska i spraw społecznych;
- czy do wdrożenia wyżej wymienionych polityk i procedur przydzielono wystarczającą ilość personelu i środków finansowych oraz czy personel posiada wystarczające umiejętności i kompetencje w obszarach zrównoważonego rozwoju;
- czy role i obowiązki są jasno określone i znane wewnątrz organizacji; czy inne działy, takie jak dział prawny i dział ryzyka kredytowego, znają wymogi w zakresie ochrony środowiska i spraw społecznych. W najlepszym przypadku ocena ryzyka środowiskowego i społecznego włączona jest do ogólnego procesu zarządzania wierzytelnościami i ryzykiem (w sposób proporcjonalny do ryzyka dla zrównoważonego rozwoju, na jakie narażona jest instytucja);
- czy odpowiednie systemy i technologie pozwalające na uchwycenie aspektów związanych z ochroną środowiska i sprawami społecznymi oraz powiązanych z nimi badaniem *due diligence*;
- czy kierownictwo jest zaangażowane i okresowo sprawdza wyniki;
- czy wdrożono procedury monitorowania i określono kluczowe wskaźniki efektywności,
- historię pośrednika finansowego w zakresie aspektów środowiskowych, społecznych i związanych z zarządzaniem.

W stosownych przypadkach powyższe punkty mogą być uzupełnione o własne standardy partnera wykonawczego w tym zakresie.

Dalsze informacje i wskazówki można znaleźć w ogólnodostępnych źródłach wskazanych poniżej:

<https://firstforsustainability.org/risk-management/>

<https://www.ebrd.com/downloads/about/sustainability/14-env-social.pdf>

<https://www.eib.org/en/publications/environmental-and-social-standards.htm>

Dodatkowe źródła informacji

Opracowany przez EBOR **Podręcznik zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym (e-podręcznik)** jest dla pośredników finansowych źródłem kompleksowych informacji i wytycznych dotyczących prowadzenia działalności w zakresie zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym na potrzeby transakcji udzielania pożyczek i transakcji inwestycyjnych zgodnie ze stosownymi wymaganiami EBOR dotyczącymi wyników - <https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-emanual-information.html>.

- Wytyczne dla pośredników finansowych dotyczące spełnienia wymogów w zakresie działalności 2 (warunki pracy i zatrudnienia)

⁽¹⁾ Pewne informacje przedstawiono również w rozdziale 3.

- Wytyczne dla pośredników finansowych dotyczące spełnienia wymogów w zakresie działalności 4 (zdrowie, bezpieczeństwo i ochrona)
 - Zasady mechanizmów składania skarg przez pracowników określone dla pośredników finansowych
 - Wskazówki – wprowadzenie do ryzyka środowiskowego i społecznego
 - Systemy zarządzania ochroną środowiska i sprawami społecznymi wykorzystywane przez pośredników finansowych
 - Wytyczne – wizyta na miejscu i lista kontrolna dla pośredników finansowych
 - Wytyczne – weryfikacja zgodności z przepisami
 - Wytyczne – korzystanie z usług specjalistów ds. ochrony środowiska i spraw społecznych
-

ISSN 1977-1002 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5228 (wydanie papierowe)

Urząd Publikacji Unii Europejskiej
L-2985 Luksemburg
LUKSEMBURG

PL